

Liperi

Tilinpäätös 2022

Kunnanhallitus 27.3.2023
Valtuusto 19.6.2023

SISÄLLYS

1. Toimintakertomus	3
1.1 Olennaiset tapahtumat Liperin kunnan taloudessa ja toiminnassa	3
Kunnanjohtajan katsaus	3
Kunnan hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset	9
Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys.....	12
Olennaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa.....	14
Kunnan henkilöstö.....	17
Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä toiminnan kehittymiseen vaikuttavista sekoista	20
Ympäristötekijät.....	21
Korruptio, ihmisoikeudet ja sosiaalinen eriarvoisuus.....	23
Väestön hyvinvointi ja terveys.....	24
1.2 Selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä	29
1.3 Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus	33
Tilikauden tuloksen muodostuminen.....	33
Toiminnan rahoitus.....	34
Rahoitusasema ja sen muutokset.....	35
Kokonaistulot ja –menot	39
1.4 Kuntakonsernin toiminta ja talous	40
Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisältyvistä yhteisöistä.....	40
Muutokset konsernissa.....	40
Konsernin toiminnan ohjaus.....	40
Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat.....	41
Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä	47
Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä	47
Konsernitilinpäätös ja sen tunnusluvut	48
1.5 Tilikauden tuloksen käsittely	52
2. Talousarvion toteutuminen	53
2.1 Valtuustokauden kuntastrategian taloustavoitteet	53
2.2 Valtuustoon nähden sitovien tavoitteiden toteutuminen	54
2.3 Toimialojen tavoitteiden, määrärahojen ja tuloarvioiden toteutuminen	58
Keskushallintopalvelut.....	58
Hyvinvointipalvelut.....	69
Elinympäristöpalvelut.....	82
2.4 Talousarvion mittarit ja tavoitearvot.....	97
2.5 Yhteenvedo määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta	98
2.6 Tuloslaskelmaosan toteutuminen	99
2.7 Investointien toteutuminen.....	102
2.8 Rahoitusosan toteutuminen.....	105
3. Tilinpäätöslaskelmat	107
4. Tilinpäätöksen liitetiedot	115
5. Eriytetyt tilinpäätökset	133
Vesihuoltolaitoksen toimintakertomus.....	133
Muut eriytetyt laskelmat	144
6. Allekirjoitukset ja merkinnät	146
7. Tilinpäätöstä varmentavat asiakirjat	147

1. TOIMINTAKERTOMUS

1.1 Olennaiset tapahtumat Liperin kunnan taloudessa ja toiminnassa

Kunnanjohtajan katsaus

Monien murrosten vuosi 2022

Elinvoimaa edistämässä

Yksi kuntamme strategisista tavoitteistamme on asukasluvun hallittu kasvattaminen. Teemme vuosittain useita toimenpiteitä saadaksemme asukasluvun pysymään suhteellisen tasaisena, koska palvelurakenteemme on rakennettu tietyille asukas pohjalle. Syntyneiden lasten määrä 80 oli kuolleiden 158 henkilön määrään nähden 78 henkilöä pienempi. Kuntien välinen tulomuutto 691 oli 42 henkilöä enemmän kuin lähtömuutto (649), mikä on erittäin hyvä suunta ja tämän luvun eteen tarvitsemme jatkossakin erilaisia toimia. Nettomaahanmuutto oli 11 henkilöä plussalla maastamuuttoon nähden. Kokonaisuutos edellisvuoteen nähden oli miinuksella 26 henkilöä asukasluvun ollessa 11 953 vuoden 2022 lopussa.

Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli joulukuun 2022 lopussa 10,1 %. Kokonaistyöttömyys eli koko vuoden työttömyyden keskiarvo on laskenut jo useamman vuoden ajan, ollen nyt 9,69 %. Maakunnan työllisyysaste oli n. 69,3 %. Liperin työllisyysaste oli 73,2 % (vuoden 2021 tieto).

Työvoiman saatavuus kuitenkin haastaa niin elinkeinoelämää kuin julkista sektoria. Osaavasta työvoimasta on pulaa mm. ravitsemus-, hoiva- ja hyvinvointialoilla kuin myös kone- ja metallialoilla. Liperi on ollut mukana työllisyyden kuntakokeilussa Joensuun seudun kuntien kanssa, samoin kuin YTYÄ! -työllisyys hankkeessa Kontiolahden, Polvijärven ja Outokummun kanssa. Hankkeessa ovat keskiössä työttömyysuhan alla olevat henkilöt.

Toimenpiteissä pyritään hyvin yksilöllisiin ratkaisuihin ja Joensuun seudun kuntakokeilussa kohderyhmänä ovat nuoret, pitkäaikaistyöttömät sekä maahanmuuttajat. Kansainvälisen työvoiman saatavuuden eteen Pohjois-Karjalan koulutus kuntayhtymä Riveria tekee yhteistyötä maakunnan toimijoiden kanssa. Viimeisimmäksi työvoimaa on rekrytoitu yhdessä Myanmarista ja vireillä on Vietnam-yhteistyö.

Merkittäviä yritys investointeja toteutui vuoden aikana Puupietari Oy:llä, KKR-Steel Oy:llä, Greenfox Oy:llä ja Pro-Machining Oy:llä. Yritystonttikyselyt ovat vähentyneet Venäjän ja Ukrainan välisen sodan ja inflaation vuoksi. Koronan ja Venäjä-pakotteiden seurauksena valmistavalla teollisuudella on osien ja komponenttien saatavuudessa vielä jonkin verran ongelmia.

Elinympäristöpalveluissa oli keskiössä Liperin koulun peruskorjaus- ja uudiskohde, varhaiskasvatuksen uudet siirtotilat Ylämyllyn Lautasuon päiväkotiympäristöön sekä Kirkkolahden palvelurakennuksen investointi. Viinijärven koulun siirtotilojen sekä Viinijärven uuden koulu-, kirjasto- ja harrastetilojen peruskorjaus- ja uudistilakohteesta käytiin vaihtoehtoisia tilaneuvotteluja ja valmisteluja. Pohdinnassa olivat mm. Ammatitopisto Luovin kiinteistöt Käsämässä. Viinijärven koulun siirtotilojen investointi käynnistyi loppuvuodesta 2022. Hankesuunnitelman pohjalta uudis- ja peruskorjauskohde Viinijärvelle on etenemässä toteutus suunnitteluun loppukeväästä 2023.

Kaavauudistuksia paikallisesti ja alueellisesti

Joensuun seudun yleiskaavalle on ilmennyt uudistamistarpeita. Työtä käynnisteltiin vuoden 2022 aikana. Joensuun seudun yleiskaava 2003–2020 laadittiin aikaisemman seutuhallinnon aikana. Entisellä Liperin Myllyalueella käynnistyi maanomistajien toimesta kaavavalmistelu vuoden 2021 aikana.

Käyttöikänsä päässä olevien Liperin Aluelämmön rakennusten poistamiselle entisen myllyn alueen asuin- ja pienyritysalueelta kohdistuu painetta. Aluelämmön kiinteistölle haetaan uutta sijaintipaikkaa huomattavasti pienemmillä puitteilla kuin Myllyn alueella on. Myös Maitosuomella on halukkuus siirtyä alueelta kokonaan pois. Myllyn alueen kaavaprosessin rinnalla on maanomistajien kanssa työstetty alueen maankäytösopimusta. Tavoitteena on viedä sekä kaava että maankäytösopimus saman aikaisesti valtuuston hyväksyttäväksi vuoden 2023 aikana. Ylämyllyn Jyrin alueen Kononovinharjun asemakaavan saatua lainvoiman alueen tonttien myynti käynnistyi vuoden 2022 aikana huonolla menestyksellä. Tonttien myyntiä jatketaan tehostetusti keväällä 2023.

Honkalammen alueen osayleiskaava saatiin syksyllä 2022 lainvoimaiseksi, joka mahdollistaa pääasiassa Siun sotelta ostetun maa-alueen asemakaavoituksen ja suunnittelun uutena asuinalueena. Ylämyllyn tehostetun palveluasumisen yksikkö eteni Liperin kunnan ja Suomen Hoiva ja Asunto Oy:n välisen vuokrasopimuksen tekemiseen. Yksikön rakentaminen päästiin aloittamaan kesällä 2022. Kohteen odotetaan valmistuvan vuoden 2023 loppuun mennessä ja se tuo valmistuessaan n. 20 uutta työpaikkaa ympärivuorokautisena asu-mispalveluyksikkönä.

Liperin keskustavisiotyötä työstettiin eri toimijoiden kanssa tiiviisti vuoden aikana. Loppuraportin esittelytilaisuus järjestettiin tammikuussa. Valtuusto hyväksyi asiakirjan tammikuun 2023 valtuustossa. Visiotyöskentelyssä tavoitteena oli löytää kehityspolut ja toimenpiteet, joilla voidaan parantaa Liperin ja erityisesti Kirkonkylän elin- ja vetovoimaa. Työn pohjalta voidaan käynnistää useita pienempiä ja isompia kehityshankkeita, joilla voidaan parantaa kirkonkylän viihtyisyyttä ja tiivistää kirkonkylän hajallaan olevia palveluita ja asumisen alueita. Lipertek toteutti visiotyöskentelyn rinnalla yritystoimijahakua ja mahdollisia sijoittajia kuntamme alueen investointikohteisiin. Vuoden 2023 aikana siirrytään Viinijärven alueen kehittämissuunnitteluun.

Liperin Kirkkolahti -hankkeen puitteissa palvelurakennuksen rakentaminen päästiin aloittamaan lokakuussa. Kohteen käynnistymistä edelsi monipolvinen keskustelu kohteen kokoon, ensimmäisen kierroksen hintatarjouksen, sijainnin ja luvituksiin liittyvien toimien osalta. Palvelurakennus on näillä näkymin valmistumassa kesäkuussa 2023. Polttoainejakelupisteeseen ei ole saatu ulkopuolista rahoitusta. Yrittäjien näkökulmasta polttoainejakelupiste olisi tärkeä, mutta sen mahdollista omistajuutta selvitetään vielä.

Yritystonttien asemakaavoitus 16 hehtaarin alueella Välikankaalla eteni siten, että osa tonteista on luovutuksessa keväällä 2023. Uusia yrityksiä perustettiin menneen vuoden aikana 56 kpl (v. 2021 67 kpl). Vuonna 2022 yrityskannan nettolisäys oli +38 yritystä toteutettiin. Teollisten työpaikkojen määrä on kasvanut vuoden 2021/ 662 työpaikasta 15 työpaikkaa ollen vuoden lopussa 677.

Elinkeino-yhtiö toteutti yritys- ja toimijakontaktointeja oli 470 kpl. Lisäksi matkailun kehittämishankkeella kontaktointiin noin 30 toimijaa, kohdentuen myös Rääkkylään ja Heinävedelle meneillään ja valmistelussa olleisiin matkailualan yhteishankkeisiin Liperin matkailualan yrittäjien kanssa. Business Joensuun kasvupalveluissa oli mukana 57 liperiläistä yritystä, mikä on erittäin hieno määrä.

Kiinteistöosakeyhtiö Liperin Vuokrataloilla toteutettiin vuoden 2022 aikana Ahonkylän rivitalokohteen purku. Viinijärven Asematien kohdetta pidettiin varalla Ukrainasta paenneille, mutta kohteesta ei oltu

Migrin suunnalta kiinnostuneita. Kohteelle on löydetty ostaja vuoden 2023 alussa. Kiinteistö osakeyhtiö Liperin vuokratalot Oy käynnisti 22 huoneiston kerrostalokohteen rakentamisen selvitystyön. Kohteeseen haettiin ja saatiin ARA:n korkotukipäätös. Kohde sijoittuisi Ylämyllyllä Puolivälintien ja Rännikujan risteykseen. Liperin Vuokratalot Oy ei ole noin kymmeneen vuoteen rakentanut uusasuntotuotantoa osaomistuskohteiden rakentamisen jälkeen, jotka tulivat kolmelle eri Jyrin kylän alueelle.

Pärnävaaran kehitys vauhtiin

Liperin kunta osti loppuvuodesta 2021 Joensuun kaupungilta noin 44 hehtaarin maa-alueen Pärnävaaran urheilukeskuksen alueelta sekä urheilukeskuksen toiminnallisuuteen liittyvät, vuosina 1992–1999 valmistuneet rakennukset. Liperin kunnan tavoitteena on kehittää Pärnävaaran aluetta liikunta-, urheilu- ja vapaa-ajan monipuolisia toimintoja varten systemaattisesti ja pitkäjänteisesti yhdessä elinkeinoelämän kanssa.

Kesällä 2022 Liperin kunta toteutti kiinteistökauppoja Pärnävaaralla Huoltokulma Oy:n ja MyyInvest Oy:n kanssa. Liperin kunta myi rakennukset 150 000 €:n hintaan. Uusia yrittäjiä sijoittui Pärnävaaran huoltorakennukseen, johon tuli hiihtovälineiden myynti-, vuokraus- ja huoltopalveluihin keskittyvä Hiihtokulma-yritys. Samoin Pärnävaaran kahviossa aloittivat uudet yrittäjät Pärnä Cafe -nimellä.

Vuoden 2022 aikana työstettiin Pärnävaaran laajaa kehittämissuunnitelmaa eli Master Plan -työtä ulkopuolisen konsultin avulla. Pohjois-Karjalan Maakuntaliitto myönsi 56 000 euron suuruisen AKKE-rahoituksen kehittämissuunnitelmalle. Kehittämissuunnitelman laadinnan perustana oli näköala monipuolisen yritysvetoisen toiminnan sijoittumiselle alueelle. Heti ensimmäisenä vuonna yrittäjät yhteistyössä laitoivat liikkeelle ensilumen latu-hankkeen. Alueen kehittämissuunnitelmaan liittyvä päätösseminaari järjestettiin joulun alla ja valtuusto hyväksyi suunnitelman tammikuussa 2023.

Matkailun ja maaseudun muutosten vuosi

Matkailussa on viety kehittämistyön askelia eteenpäin yhdessä Heinäveden ja Rääkkylän kuntien ja niiden yrittäjien kanssa. Parhaillaan on menossa Lähiruokaretki -hanke Heinäveden ja Liperin ruokamatkailun vahvistamiseksi, joka päättyy syyskuussa ja valmistellaan uusi yhteishanke syksystä -23 vuoden -25 loppuun, johon tulisi mukaan myös Rääkkylä. Hankkeella edistetään maaseudun elinvoimaa ja luodaan ruokamatkailutoimijoiden yhteistyöverkostoa, joka on riittävän vetovoimainen houkutelakseen aiempaa enemmän matkailijoita alueelle. Matkailutoiminta sai uutta pontta myös erillisen Visit Liperi matkailusivuston avaamisesta kevällä 2022.

Liperi toimii maakunnallisen maaseutuhallinnon vastuukuntana. EU:n uudelle ohjelmakaudelle siirtymää valmisteltiin erilaisten ohjelmien kautta. Liperillä oli vetovastuu uudesta maaseutuohjelmapiiristä yhteistyössä eri verkostojen kanssa. Pohjois-Karjalan maaseutupalvelujen maaseutuohjelma hyväksyttiin maaliskuun alussa 2023. Vuoden 2022 aikana valmisteltiin Heinäveden maaseutupalveluiden siirtoa Joensuun seudun yhteistyöalueelle, samoin kuin Melan rahoittaman lomituspalvelun siirtymistä Tohmajärven kunnan vastuulle. Henkilöstöä siirtyi vajaat 50 henkilöä pois liikkeen luovutuksella.

Maatilataloudessa aktiivituksia hakeneita tiloja oli Liperissä 239 tilaa. Vähenemä oli kolme tilaa edelliseen vuoteen verrattuna. Maitotiloja oli vuoden lopussa 35. Tuotettu maitomäärä oli 14,36 milj. litraa. Maitomäärä väheni edelliseen vuoteen verrattuna 220 tuhatta litraa. Vähenemä oli vain prosentin luokkaa, kun se oli koko maakunnassa neljä prosenttia. Peltoa liperiläisillä tiloilla oli viljelyksessä 12 413 ha ja

keskipeltoala oli 51,93 ha. Viljelijätukia myönnettiin Liperiin yhteistoiminta-alueen kautta 9 415 593 euroa ja ELY:n kautta 143 021 euroa. Valkoposkihanhituhoja oli 38 tilalla, 1 160 hehtaarilla, korvauksia maksettiin yhteensä 334 197 euroa.

ELY myönsi 211 353 € avustusta maatalouden investointeihin Liperiin. Investoinnit olivat pienehköjä energia- ja työympäristön parantamisia. Maatilojen omistajavaihdoksia tapahtui kolme.

Luomutilojen määrään ei tullut muutosta, niitä oli edelleen 32 kpl. Luomusopimuksen mukainen pinta-ala kasvoi hiukan ollen yhteensä 2404 ha, mikä on noin 19 % kokonaisviljelyalasta.

Liperi on ollut mukana 17 maaseudun kehittämishankkeessa. Toimintatonna, mikä on kunnan avustus rekisteröidyille yhdistyksille erilaisiin hankintoihin, tapahtumiin, harrastustoimintaan jne. myönnettiin 18 kpl. Leader-rahoitteisesti toteutettiin Liperiin kaksi hanketta, joista toinen oli yrityshanke. Kokonaisavustusten määrä Leader-hankkeisiin oli 20 963 euroa. Maaseudun yrityspuolelle ELY myönsi maaseuturahastosta tukea kohteisiin yhteensä 152 025 euroa. Uusia yrityksiä syntyi kaksi ja laskennallisia uusia työpaikkoja 17 kpl.

Ympäristökysymykset entistä ajankohtaisempia

Kohti hiilineutraalia kuntaa -hankkeessa (Hinku) kunnat, yritykset, asukkaat ja asiantuntijat ideoivat ja toteuttavat yhdessä ratkaisuja kasvihuonekaasupäästöjen hillitsemiseksi. Liperin kunta liittyi osaksi Hinkuverkostoa vuonna 2015. Hinku-kunnat ovat sitoutuneet tavoittelemaan 80 prosentin päästövähennystä vuoteen 2030 mennessä vuoden 2007 tasosta. Tavoitteena on päästövähennysten ohella vahvistaa paikallista hyvinvointia esimerkiksi kustannussäästöjen, energiaomavaraisuuden ja uusien liiketoimintamahdollisuuksien kautta.

Vuoden 2022 aikana valmistui Liperin kunnan kestävän kehityksen ohjelma 2022–2030. Liperin kunta on liittymässä kunta-alan energiatehokkuussopimukseen (KETS). Kunta-alan energiatehokkuussopimus on työ- ja elinkeinoministeriön, Energiaviraston ja Kuntaliiton välinen sopimus energian tehokkaammasta käytöstä kunta-alalla vuosina 2017–2025. Liittyjät sitoutuvat kunta-alan energiatehokkuussopimuksen toimenpiteisiin ja tavoitteisiin. Vuoden 2022 aikana on tehty valmistelemaa työtä KETS-sopimukseen liittymisen edellytyksistä, jotka tulee tehdä huhtikuun 2023 loppuun mennessä, jos haluamme jatkaa HINKU-kuntana.

Infrapuolen merkittävimmät investoinnit, joilla kasvatettiin tonttitarjontaa, olivat Kononovinharjun uuden kaava-alueen kunnallistekniikka ja Lehtorannan Rahtien jatke sekä Honkalammen yritysalueen Karmikujan alue. Vesihuoltolaitoksen merkittävimpiä suunnitteluhankkeita olivat Kiiesvaaran uuden vedenkäsittelylaitoksen yleissuunnitelma ja Liperin vesiosuuskuntien ja -yhtymien yhdistymisselvitys, jota ei vielä vuoden 2022 aikana viety päätöksentekoon. Vuoden aikana käynnistyi Ylämyllyn vedenottamon toteutussuunnittelu.

Väestön hyvinvoinnin edistäminen on kunnan tehtäväkentässä

Honkalammen koulun toiminta siirtyi Liperin kunnan järjestämisvastuulle lukuvuoden 2022–2023 alusta. Siirron myötä Liperin kunnan työntekijöiksi siirtyi 31 työntekijää. Honkalammen koulu on peruskoulu vaativaa erityistä tukea tarvitseville oppilaille. Siellä opiskelee esi- ja perusopetuksen oppilaita useista kunnista ja koulun kustannukset katetaan suurelta osin valtionosuuksilla ja kotikuntakorvauksilla.

Hyvinvoinnin palvelualueella vuosirytmisissä ovat keskiössä olleet viime vuosina tila-, henkilöstö- ja opetus-suunnitelmaprosessit niin opetus kuin varhaiskasvatuksen puolelle. Vapaa-aikapäällikkö vaihtui kolmannen kerran lyhyellä aikavälillä. Varhaiskasvatuksessa on ollut rekrytointihaasteita erityisesti varhaiskasvatuksen lakimuutoksen jälkeen 1.8.2022.

Vuoden aikana työstettiin laajalla osallisuudella kunnan liikumisohjelmaa ja liikuntaolosuhteiden kehittämisuunnitelmaa. Molemmat asiakirjat valmistuivat vuoden 2022 loppuun päätöksentekoa varten. Liikumisohjelman prosessin myötä Liperin liikumisen tulevaisuuden visioiksi muodostui:

”Haluamme lisätä kuntalaisten hyvinvointia liikunnan keinoin ja luoda mahdollisuuksia liikunnallisempiin arkipäivän valintoihin. Haluamme kehittää ympäristöjä, jotka kannustavat ja houkuttelevat liikkumaan. Askeleita kohti liikkuvampaa Liperiä otetaan yhdessä!”

Liperin kunnan laaja hyvinvointikertomus vuosille 2021–2024 hyväksyttiin valtuustossa 29.3.2021. Laaja hyvinvointikertomus ja sen sisältämä hyvinvointisuunnitelma valtuustotasoisena asiakirjana ohjaa kunnan hyvinvointityötä.

Hyvinvointityötä on edistetty perustyön rinnalla myös erilaisten hankkeiden ja ohjelmien avulla. Esimerkiksi perheliikuntaa on toteutettu hankerahoitteisesti. Kunta on myös osallistunut muun muassa opetus- ja kulttuuriministeriön Harrastamisen Suomen mallin toteuttamiseen kouluilla sekä Fiksun mopoilun ohjelmaan, jota hallinnoi Pohjois-Karjalassa Kiteen kaupunki.

Merkittävimmät toteutuneet toimenpiteet hyvinvointityön sisällöissä olivat:

- UNICEFin Lapsiystävällinen kunta -malliin hakeminen ja prosessin eteneminen suunnitelmien mukaisesti, tavoitteiden ja toimenpiteiden asettaminen sekä lasten laaja kuuleminen on toteutunut.
- Ehkäisevän päihdetyön koordinaatio ja rakenteiden kehittäminen. Liperiin perustettu Liperin Ehkäisevän päihdetyön koordinaatioryhmä.
- Mielen hyvinvoinnin ja ehkäisevän päihdetyön suunnitelman toimenpiteiden käynnistäminen ja toimeenpanon aloittaminen, alueellinen yhteistyö.
- Liikuntaohjelman ja liikunnan olosuhdeohjelman laadinta.
- Perheliikunnan järjestäminen.

Vuoden 2022 lopussa julkaistiin uusimmat HYTE-kerroin laskelmat. Liperi saa vuodelle 2023 kannustinrahaa väestön hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen 19,4 €/kuntalainen.

Liperin väestön keskeisimmät terveyden ja hyvinvoinnin haasteet on kuvattu täsmällisesti laajassa hyvinvointikertomuksessa sekä mielen hyvinvoinnin ja ehkäisevän päihdetyön suunnitelmissa. Uusina ilmiöinä nousee väestön hyvinvoinnin polarisoituminen, työttömyys, taloudelliset sekä terveydelliset haasteet, jotka näyttävät keskittyvän vain osalle väestöstä.

Suurina haasteina edelleen ovat väestön

- vähäinen liikunta ja ylipaino
- mielenterveyden haasteet, yksinäisyys, uupumus, käyttäytymishäiriöt ja sosiaalisten tilanteiden pelko
- päihde- ja peliriippuvuus, sähkötukointi sekä päihteiden käyttöön liittyvä rikollisuus mm. rattijuopumus, väkivalta- ja huumausainerikokset.

Hyvinvointityön strateginen ohjaus ja toimenpiteiden tiedolla johtaminen ovat tärkeitä jatkossakin. Suunnitelmien seuranta ja päivittäminen sekä sitä kautta poliittinen ja taloudellinen ohjaus antavat suuntaviivoja konkreettiselle hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen työlle.

Keskushallinnossa valmistauduttiin siirtymiin

Kuvittelimme, että uusille maakunnallisille hyvinvointialueille siirtyminen olisi Pohjois-Karjalassa helppo rasti kuusi vuotta kestäneen maakunnallisen Siun sote yhteistyön myötä, mutta käytännössä vuosi oli todella tiivistä hallinnollisten asioiden järjestelyä niin tilojen, talouden, henkilöstön, sopimusten (mm. erilaiset tukipalvelut), yhteistyön kuin myös erilaisen asiakirjahallinnoinnin osalta. Erityisesti Siun soteen kohdistettu talouden omistajaohjaus oli haasteellista johtuen osaksi uusien hyvinvointialueiden rahoituslainsäädännön perusteista, jotka aiheuttivat ristiriitaa peruskuntien ja hyvinvointialueiden rahoituksen välille.

Merkittävin kunnan taloustilanteen heikentymistä selittävä tekijä on Siun soten lähes 64 M€ loppulasku, joka muodostuu kattamattomista alijäämistä ja vuosien 2021 ja 2022 palkkaharmonisaatiokustannuksista. Liperin osuus alijäämästä on noin 2,86 M€ ja palkkaharmonisaatiosta 1,7 M€, eli yhteensä 4,56 M€. Liperin kunnan taseeseen kertynyt ylijäämä pieneneekin 4,46 miljoonasta eurosta 0,23 miljoonaan euroon ja aiempien vuosien pelivara katoaa lähes kokonaan.

Soten aluehallinnon aluevaltuustovaali toteutettiin keväällä 2022. Liperistä aluevaltuustossa on viisi henkilöä. Sotekustannuksista vastaa vuoden 2023 alusta valtio.

Investointiohjelma vuodelle 2023 aiheutti päänvaivaa ja siksi mm. Viinijärven koulun, kirjaston ja vapaa-aikatilojen peruskorjaus- ja uusinvestointia käsiteltiin iltakouluissa.

Ilmiöinä vuoden 2022 aikana nostivat päätään niin varautumiseen liittyvät toimenpiteet ja suunnitelmien tarkastaminen kuin myös maahanmuuttokysymyksiin liittyvät asiat ja tiedotukset.

Erityisesti kesä 2022 oli erittäin vilkas tapahtumiensa osalta – jopa niin vilkas, että osittain tapahtumissa kärsittiin osallistujapulasta useiden tapahtumien sijoittuessa päällekkäisille päiville ja viikonlopuille. Hyvän tekeväisyyden osalta taloudellisesti suurin panostus yhteistyösopimuksissa tehtiin Ukrainan siviilien hyväksi 5000 eurolla.

Liperissä 27.3.2023

Hannele Mikkanen,

kunnanjohtaja

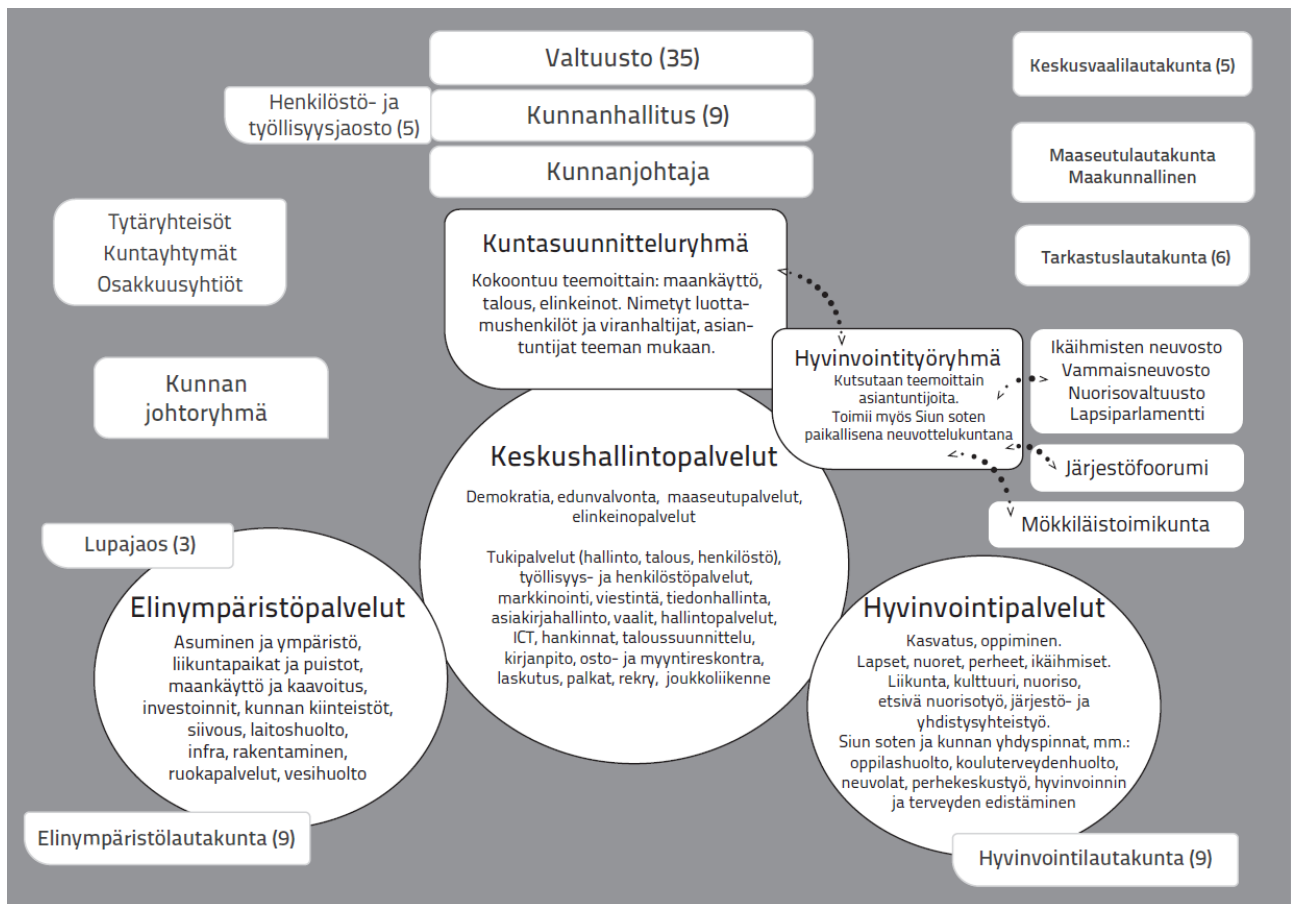

Kunnan hallinto ja siinä tapahtuneet muutokset

Organisaation perustehtävä:

Kunnan luottamushenkilö- ja henkilöstöorganisaation perustehtävänä on toteuttaa valtuuston hyväksymiä toiminnallisia ja taloudellisia tavoitteita. Toiminnan päämääränä on tuloksellisuus, joka käsittää sekä hyvän palvelutason että tehokkuuden.

Liperin kunnan organisaatio

Liperin kunnan organisaatioon ei ole tullut merkittäviä muutoksia vuoden 2017 jälkeen. Elinympäristöpalveluiden sisällä organisaatiota on muutettu ja tulosalueiden määrä lisääntyi yhdellä 1.1.2021 alkaen. Maaseutupalveluiden yhteistoiminta-alue on laajentunut lähes maakunnalliseksi vuoden 2021 alusta alkaen. Honkalammen koulu siirtyi liikkeenluovutuksella Liperin kunnalle 1.8.2022 alkaen.

Viranhaltijoista suoraan kunnanhallituksen alainen on kunnanjohtaja. Kunnanjohtajan sijaisena toimi talousjohtaja. Henkilöstöorganisaatio jakautuu kolmeen palvelualueeseen, joita johtaa palvelualuejohtaja. Keskushallintopalveluita johtaa kunnanjohtaja, hyvinvointipalveluita hyvinvointijohtaja ja elinympäristöpalveluita tekninen johtaja.

Vuoden 2022 talousarviossa tilivelvollisiksi on määritelty:

- Kunnanhallituksen jäsenet, kunnanjohtaja, talousjohtaja
- Maaseutulautakunnan jäsenet, maaseutujohtaja
- Hyvinvointilautakunnan jäsenet, hyvinvointijohtaja, rehtori, varhaiskasvatuksen johtaja, vapaa-aikapäällikkö
- Elinympäristölautakunnan jäsenet, tekninen johtaja, kaavoituspäällikkö, vesihuoltopäällikkö

LUOTTAMUSHENKILÖORGANISAATIO

Valtuusto

Valtuuston kokoonpano toimikaudelle 1.6.2021 –

Valtuuston puheenjohtaja	Reijonen Eero	KESK
Valtuuston I varapuheenjohtaja	Kosonen Juha	KOK
Valtuuston II varapuheenjohtaja	Kivivuori Marja-Leena	SDP

Valtuutetut

Behm Jukka, KESK	Karttunen Tero, PS	Pietarinen Päivi, KESK, sit.
Eronen Virpi, SDP	Karvinen-Kyllönen Susanna, PS	Piiroinen Heikki, KESK
Flink Timo, PS (1.6.2021-28.11.2022)	Kaskiniemi Mikko, KESK	Rissanen Sanna SDP
Hakulinen Pauli, KESK	Kontkanen Heikki, KESK	Rummukainen Jukka, KESK
Hartikainen Mikko, PS	Koppinen Kirsi, KESK	Räty Veli-Matti, KESK
Hiltunen Esa, KESK	Koskenkorva Atte, PS	Sammalisto Elina, VIHR
Humaloja Tero, PS (29.11.2022-)	Kuittinen Tero, SDP	Silvennoinen Maija, KD
Hyttinen Jouni, KOK	Lappalainen Markus, KESK	Tikka Tiina, PS
Jetsonen Anne, SDP	Melkko Satu, KD	Tolvanen Mauri, KOK
Jormanainen Martti, KOK	Nousiainen Kirsi, SDP	Varis Asmo, KESK
Kangaskolkka Emilia, SDP	Pakarinen Tuula, SDP	Viitaniemi Marja, SDP

Valtuusto kokoontui 7 kertaa ja käsitteli 68 §.

Tarkastuslautakunta 23.8.2021 –

Puheenjohtaja	Rummukainen Jukka
Varapuheenjohtaja	Hyttinen Jouni
Jäsenet	Sormunen Piia
	Vilen Oili
	Huikuri Pekka
	Sorsa Maaret
Tilintarkastaja	BDO Auditor Oy

Tarkastuslautakunta kokoontui 8 kertaa ja käsitteli 59 §.

Kunnanhallitus 23.8.2021-

Puheenjohtaja	Rissanen Sanna	SDP
Varapuheenjohtaja	Tolvanen Mauri	KOK
Jäsenet	Karttunen Tero	PS
	Kaskiniemi Mikko	KESK
	Kontkanen Heikki	KESK
	Koppinen Kirsi	KESK
	Kuittinen Tero	SDP
	Pakarinen Tuula	SDP
	Tikka Tiina	PS

Kunnanhallitus kokoontui 19 kertaa ja käsitteli 244 §.

Lautakunnat ja puheenjohtajat 23.8.20221-

Keskusvaalilautakunta (5 jäsentä)	Puheenjohtaja Varapuheenjohtaja	Varis Saimi Pakarinen Marja
Maaseutulautakunta (12 jäsentä) Yhteislautakunta	Puheenjohtaja Varapuheenjohtaja	Hiltunen Esa (Liperi) Kärkkäinen Viljo
Hyvinvointilautakunta (9 jäsentä)	Puheenjohtaja Varapuheenjohtaja	Nousiainen Kirsi Silvennoinen Maija
Elinympäristölautakunta (9 jäsentä)	Puheenjohtaja Varapuheenjohtaja	Varis Asmo Flink Timo (1.6.2021-28.11.2022) Mikko Hartikainen (29.11.2022-)
Elinympäristölautakunnan lupajaos (3 jäsentä)	Puheenjohtaja Varapuheenjohtaja	Flink Timo (1.6.2021-28.11.2022) Mikko Hartikainen (29.11.2022-) Varis Asmo

Yleinen ja oman alueen taloudellinen kehitys

Kuntaliiton tiedote 8.2.2023:

”Kuntatalousvuosi 2022 vahva vain paperilla – taustalla poikkeustekijöitä

Kuntatalous on vuoden 2022 jäljiltä juuri ja juuri tasapainossa. Vanhan kuntatalouden viimeisenä vuonna investoinnit huomioiva rahoitusjäämä oli 300 miljoonaa euroa alijäämäinen. Ilman HKL:n yhtiöittämistä rahoitusjäämä olisi pudonnut vielä 500 miljoonaa euroa.

Juuri valmistunut vuoden 2022 ennakkollinen tilinpäätösanalyysimme osoittaa, että kuntien menot kasvoivat ripeästi, kuntien talous eriytyy vauhdilla ja hyvää tulosta selittävät lähinnä poikkeukselliset, kertaluonteiset tekijät.

Kuntien ja kuntayhtymien tilikauden tulos heikkeni hieman suhteessa aikaisempiin kahteen vuoteen mutta säilyi yhä vahvalla tasolla. Tulos nousi 1,3 miljardiin euroon hyvien verotulojen ja poikkeuserien vuoksi. Tilikauden tulosta ei kuitenkaan yksistään voi käyttää kuntatalouden tasapainon mittarina.

– Vuoteen 2022 osuu paljon kertaluonteisia tulosta parantavia tekijöitä. Kuntien myyntivoitot olivat poikkeuksellisen suuria, lähes 900 miljoonaa euroa, sillä monessa kunnassa myytiin sote-kiinteistöjä. Suuren huolen aiheuttaa menojen voimakas kasvu, toimitusjohtaja **Minna Karhunen** kertoo.

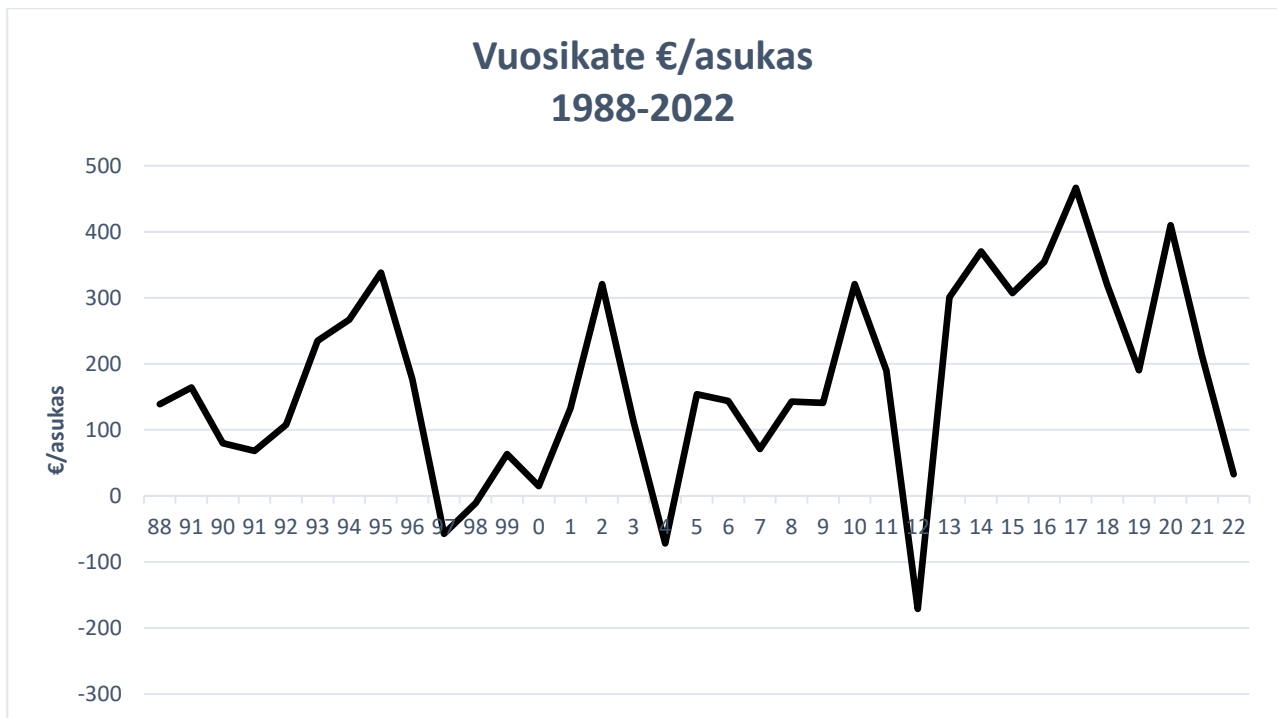
Kuntatalouden kulut kasvoivat vanhojen kuntien viimeisenä vuonna 2022 vauhdilla: 5 prosenttia. Kulukehitys todennäköisesti kasvaa vielä ennakkoarvioista, sillä luvut eivät vielä sisällä kaikkia sote-kuntayhtymien laskutuksia. Korona aiheutti viime vuonna yhä kustannuksia, mutta kunnat saivat niihin kompensatioita.

Tilinpäätöksissä näkyy ripeä talouskasvu ja vuotta vauhdittanut odotettua vahvempi työllisyyskehitys. Nämä näkyvät kuntien taloudessa kasvaneina verotuottoina. Yhteisöveron tuotto kasvoi viime vuonna peräti 7 prosenttia, kunnallisvero 5 prosenttia ja kiinteistöverokin yli 6 prosenttia.

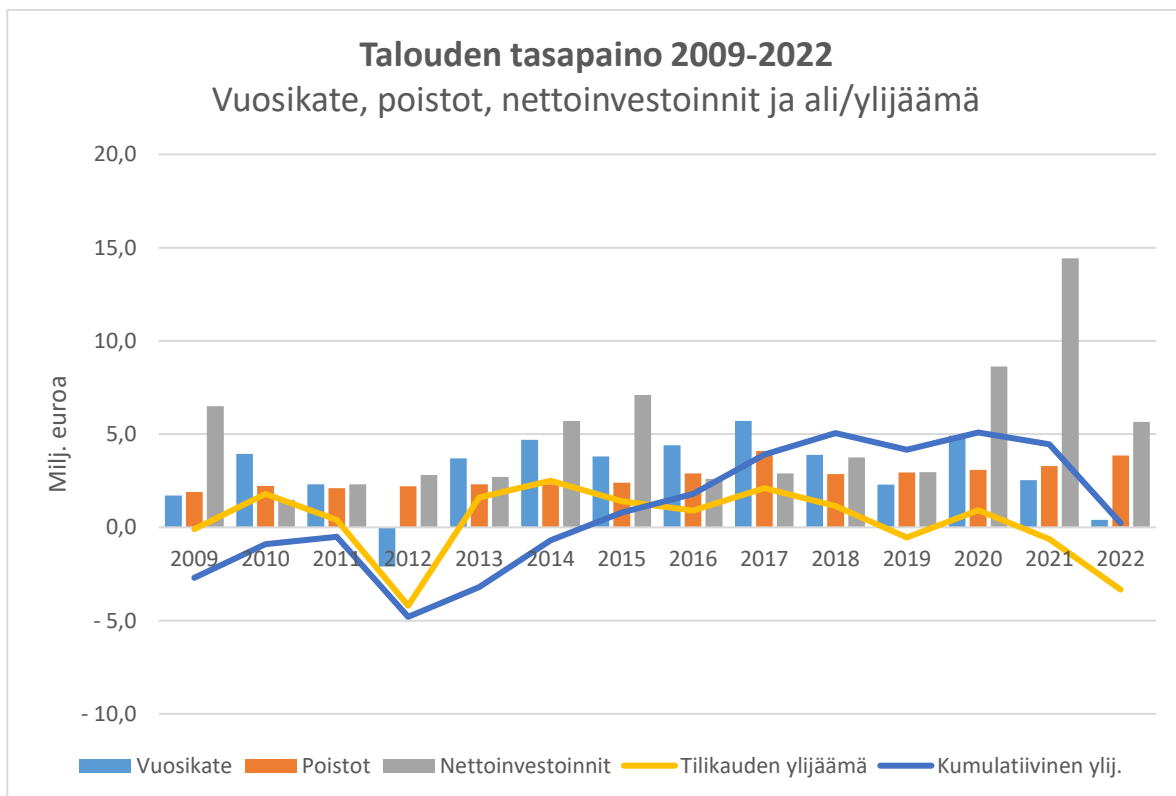
– Kuntakentän taloudellinen eriytyminen kiihtyi viime vuonna. Tilikauden tulos oli negatiivinen noin 90 kunnassa. Vuosikatteet pysyivät yli 100 000 asukkaan kaupungeissa lähes ennallaan mutta heikkenivät pienemmissä kunnissa. Taloudellinen tulos taottiin Etelä-Suomessa, kun taas Itä-Suomessa tulokset heikentyivät, varatoimitusjohtaja **Timo Reina** korostaa.

– Kaikki Venäjän hyökkäyssodan vaikutukset eivät välittyneet kuntatalouteen voimallisesti vielä 2022. Energiakustannukset nousivat 8 prosenttia, mutta nousupainetta jää vielä kuluvalle vuodelle. Yleinen korkotason nousu ei näy vielä kuntien korkokuluissa kuntien korkean suojausasteen vuoksi, pääekonomisti **Minna Punakallio** kertoo.”

Liperin kunnan taloudellinen kehitys

Vuosikate osoittaa sen tulo-rahoituksen, joka juoksevien menojen maksamisen jälkeen jää jäljelle käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainojen lyhennyksiin. Vuosikate on keskeinen kateluku arvioitaessa tulo-rahoituksen riittävyyttä. Perusoletus on, että tulo-rahoitus on riittävä, jos vuosikate on vähintään käyttöomaisuuden poistojen suuruinen. Vuonna 2022 suunnitelman mukaiset poistot olivat 322 €/asukas ja vuosikate oli 33 €/asukas, eli tulo-rahoitus ei ollut riittävä ja tilikauden tulos muodostui negatiiviseksi. Luvut ovat nimellisiä, eli inflaation vaikutusta ei ole huomioitu.

Nettoinvestoinnit = Investointimenosta vähennetään rahoitusosuudet ja pysyvien vastaavien luovutustulot. Kun nettoinvestoinnit ylittävät vuosikatteen, investoinnit rahoitetaan lainalla.

Olennaiset muutokset kunnan toiminnassa ja taloudessa

Olennaiset muutokset Liperin kunnan toiminnassa ja toimintaympäristössä on kuvattu kunnanjohtajan katsauksessa. Honkalammen koulu siirtyi liikkeenluovutuksella Liperin kunnalle 1.8.2022 alkaen. Siun soten toiminta kuntayhtymänä päättyi vuoden 2022 lopussa hyvinvointialueiden perustamisen myötä. Voimaantulon mukaisesti Siun soten toiminta siirtyi hyvinvointialueille suoraan lain nojalla ja kaikki niille kuuluneet sitoumukset, varat ja velat siirtyvät yleisseuraantona hyvinvointialueille.

Viime vuosien kouluinvestoinnit vaikuttavat olennaisesti sekä kunnan toimintaan että talouteen. Kuntastrategian taloudellisena tavoitteena on taseen ylijäämäisyys valtuustokaudella ja siihen liittyvä veroprosenttien vuosittainen tarkastelu talousarviovalmistelun yhteydessä. Marraskuussa 2021 valtuusto päätti pitää veroprosentit ennallaan. Poikkeuksellisesti päätös koski kahta kalenterivuotta ja näin ollen Liperin kunnan kunnallisveroprosenttia ei ole omalla päätöksellä muutettu kymmeneen vuoteen. Vuonna 2023 kaikkien kuntien kunnallisveroprosentteja leikattiin kaikille kunnille samansuuruisella prosenttiyksiköllä.

Alkuperäinen vuoden 2022 talousarvio hyväksyttiin 2,5 M€ vuosikatteella ja 1,1 M€ tilikauden alijäämällä. Vuoden aikana tehtiin useita talousarviomuutoksia ja joulukuussa valtuuston hyväksymän muutetun talousarvion vuosikate oli -0,38 M€ ja alijäämä 4,1 M€. Vuosikatteeksi muodostui lopulta 0,39 M€ ja tilikauden alijäämäksi -3,34 M€. Lisäksi oman pääoman erää *Edellisten tilikausien yli-/alijäämä* oikaistiin 0,89 M€ pakollisella varauksella Siun soten vuoden 2021 palkkaharmonisaation Liperin kustannusosuutta vastaavasti.

Talousarviomuutokset koottiin talouskatsausten yhteyteen lukuun ottamatta joulukuun valtuustossa käsiteltyjä muutoksia. Lisäksi lautakunnat käsittelivät toimivaltaansa kuuluvia määrärahasiirtoja oman käyttötalous- tai investointiosansa sisällä.

Suurin tilikauden merkittävästi negatiivista tulosta selittävä tekijä on Siun sote -kuntayhtymän lakkaamiseen liittyvien alijäämien kattaminen sekä Siun soten palkkaharmonisaation kustannukset. Liperin osuus Siun soten alijäämistä (2,863 M€) ja palkkaharmonisaation vuoden 2022 kustannuksista (0,805 M€) heikentävät kunnan vuoden 2022 tilikauden tulosta yhteensä lähes 3,7 miljoonalla eurolla.

Vuoden 2021 tilinpäätökseen tehtiin 1 082 964 euron pakollinen varaus, joka vastasi Liperin kunnan peruspääoman mukaista osuutta Siun soten vuoden 2021 lopussa olevasta kattamattomasta alijäämästä. Pakollinen varaus perustui Siun soten helmikuussa 2022 kuntiin toimittamaan alijäämälaskelmaan. Liperin valtuusto käsitteli Siun soten perussopimuksen muutosta 30.5.2022 (§ 21) ja hyväksyi alijäämien jakamisen kunnille kuntakohtaisten nettokustannusten mukaisessa suhteessa. Siun soten peruspääomaosuudet eivät vastanneet enää palveluiden käytön jakautumista kuntien kesken, joten perussopimuksen muutos hyväksyttiin kaikissa omistajakunnissa. Perussopimuksen muutoksen myötä vuoden 2021 lopussa ollut kattamaton alijäämä laskutettiin käytön mukaan ja Liperin kunnan osuudeksi muodostui 1 171 695 euroa. Erotus 88 731 euroa kirjattiin tulosta vaikuttavasti vuoden 2022 sote-kustannuksiin. Liperin kunnanhallitus käsitteli alijäämien maksamisen 21.11.2022 (§ 204) ja valtuusto käsitteli siihen liittyvän talousarviomuutoksen kokouksessaan 19.12.2022 (§ 66). Alijäämä maksettiin joulukuussa 2022.

Toimintakatteen kasvuksi muodostui 9,2 % vuoteen 2021 verrattuna. Toimintatuotot kasvoivat 7,1 % (1,6 M€). Toimintatuottojen kasvusta 0,9 M€ on ulkoisia tuloja ja 0,7 M€ sisäisiä tuottoja. Ulkoisten tuottojen kasvua selittävät uutena yksikkönä kunnalle siirtyneen Honkalammen koulun syyslukukausi 2022 sekä entistään kasvaneet hanketulot. Sisäisten toimintatuottojen kasvua selittävät uusien koulujen sisäiset vuokrat.

Toimintakulut kasvoivat 8,7 %. Toimintakuluissa merkittävin kasvu oli palveluiden ostoissa, jotka kasvoivat 12,2 % (6,7 M€). Kasvu selittyy pääosin Siun soten maksuosuuksien kasvulla, ylijäämien kattamisella ja palkkaharmonisaation vuoden 2022 kustannuksiin liittyvällä pakollisella varauksella. Siun soteen liittyvät kustannukset kasvoivat 4,2 M€ (10,0 %) vuoteen 2021 verrattuna. Kasvussa ei ole huomioitu pelastuslaitoksen, ympäristöterveydenhuollon tai eläkemenoperusteisten eläkemaksujen osuutta. Vertailuvuodelle on huomioitu pakollinen varaus vuoden 2021 alijäämien kattamiseen, mikä pienentää osaltaan kustannuskasvua.

Peruskunnan henkilöstömenot kasvoivat 7,9 % (1,8 M€). Henkilöstökulujen kasvua selittävät etenkin Honkalammen koulun aloittaminen uutena yksikkönä, lomapalkkavelan kasvu ja palkkojen yleiskorotukset (2,0 % 1.6.2022 alkaen ja 0,5 % järjestelyvaraerä). Henkilöstömäärä kasvoi edellisestä vuodesta 39 työntekijän verran. Muita henkilöstökuluihin vaikuttaneita uudistuksia olivat perhepäivähoitajien palkkauudistus ja perhevapaaudistus.

Työtuomioistuimessa pitkään vireillä olleista pelastushenkilökunnan suorittamaa varallaoloa ja varallaolosta maksettavia korvauksia koskevista kanteista saatiin päätös vihdoin keväällä 2022 ja ne maksettiin vuoden 2022 aikana. Näistä oli tehty 350 000 euron pakollinen varaus vuoden 2020 tilinpäätöksen yhteydessä. Varauksesta käyttämättä jäänyt osuus 2 848 euroa purettiin tilinpäätöksen 2022 yhteydessä.

Verotulot kasvoivat 2,1 M€ (4,7 %) vuodesta 2021 ja toteutuivat kahteen kertaan korotettua muutetun talousarvion tuloarviota parempina. Kunnallisverojen kasvu oli 1,5 M€, yhteisöverojen 0,3 M€ ja kiinteistöverojen 0,3 M€. Kiinteistöverojen kasvu (12 %) oli maakunnan muihin kuntiin (2-7 %) verrattuna poikkeuksellisen nopeaa, mikä selittyy kiinteistöveroselvityksen tulosten näkymisessä verokertymässä.

Valtionosuudet nousivat peräti 7,5 % (2,2 M€). Valtionosuuksien kasvua selittää osaltaan Honkalammen koulun siirtyminen Liperin kunnalle sen myötä Honkalammen koululle kohdistuvat kotikuntakorvaustulot ja yksikköhintakorvaukset, joiden yhteismäärä oli 0,35 M€. Honkalammen koulun tuloksi kirjataan koulun oppilaisiin kohdistuvat valtionosuudet, jotka pienentävät koulun nettokustannusta, joka laskutetaan lukukausittain oppilaiden kotikunnilta. Liperiläisistä oppilaista tehdään sisäiset laskut muun perusopetuksen kustannuspaikalle. Honkalammen koulun kustannuspaikan tulot ja menot ovat näin aina yhtä suuret. Honkalammen koulun siirtyminen Liperin kunnalle syyslukukauden 2022 alusta alkaen näkyy kuitenkin useissa kohtaa vertailutietojen poikkeavuutena, mikä on hyvä huomioida vuoden 2022 tilinpäätöstä tarkasteltaessa. Valtionosuuksien vertailukelpoinen kasvu oli 6,4 %.

Verotulokompensaatio kasvoi miljoonalla eurolla vuoteen 2021 verrattuna ja myös verotulojen tasaukseen perustuvan valtionosuuden kasvu oli 0,4 M€. Loppuosuus valtionosuuskasvusta selittyy peruspalvelujen valtionosuuden kasvulla. Sovitusti Siun sote haki kokonaan koronaan liittyvät vuoden 2022 valtionosuudet ja ne pienensivät osaltaan Siun soten vuoden 2022 alijäämää.

Verorahoituksen (verot + valtionosuudet) kokonaiskasvu oli 4,3 M€ ja se meni myös vuonna 2022 kokonaan kasvaneisiin sote-kustannuksiin (Siun soten, pelastustoimen, ympäristöterveydenhuollon ja soten vanhojen eläkevastuiden kustannukset kasvoivat 4,55 M€ vuodesta 2021).

Vuoden 2022 aikana nähtiin pitkään jatkuneiden poikkeuksellisten matalien korkojen ajanjakson loppuminen ja korot nousivat vuoden aikana hyvin nopeasti. Kunnan lainasalkun painopiste siirrettiin matalien korkojen aikana kiinteäkorkoisiin lainoihin, mikä hillitsi korkokustannusten kasvua. Kunnan lainasalkun vuoden 2022 keskikoroksi (sis. marginaalit) muodostui 0,53 %, mitä voidaan pitää markkinakorkoihin verrattuna erittäin matalana. Ensimmäisen kerran yhteentoista vuoteen korkokustannukset olivat kuitenkin vertailuvuotta korkeammalla tasolla. Vuoden aikana pitkäaikaista talousarviolainaa nostettiin yhteensä 12 M€. Pitkäaikaisia lainoja lyhennettiin 9,6 miljoonalla eurolla.

Rahoitustuotot palasivat yhden vuoden P-K:n Sähkö Oy:n ja P-K:n Energholding Oy:n pienempien osinkojen jälkeen aiempien vuosien tasolle.

Vuosikate heikkeni vuoteen 2021 verrattuna 84,4 % ollen 0,39 M€ (33 €/asukas). Edellisen kerran vuosikate on ollut näin alhainen vuonna 2012, jolloin vuosikate painui negatiiviseksi.

Vuonna 2022 suunnitelman mukaiset poistot olivat 3,8 M€ ja arvonalentumiset 0,06 M€. Poistojen kasvussa näkyy Patteriston yksikön ensimmäinen kokonainen vuosi sekä loppuvuodesta valmistuneen Liperin koulun parin kuukauden poistot. Liperin kunnan lainakanta oli vuoden lopussa 51,8 miljoonaa euroa, eli 4 336 euroa/asukas. Lainakannassa on ollut raskaiden investointivuosien myötä useamman vuoden ajan merkittävää kasvua vuoden 2018 vastaavien lukujen ollessa 33,4 miljoonaa euroa ja 2 753 euroa/asukas. Lainakanta ei kuitenkaan ole kasvanut yhtä nopeasti kuin vuosien 2019-2022 talousarvioissa on arvioitu. Tähän on vaikuttanut muun muassa vuoden 2020 ennakoitua parempi tulos ja etenkin Patteriston yksikön rakennushankkeen toteutuminen peräti 4,5 M€ alle hyväksytyin kustannusarvion.

Vuoden 2022 tilikauden tulokseksi muodostuu noin -3,46 M€, mikä on 2,7 M€ euroa huonompi kuin vertailuvuonna 2021.

Poistoeron tulouttamisen jälkeen tilikauden alijäämäksi muodostui noin 3,34 M€, mikä laskee taseeseen kertyneen ylijäämän 0,23 M€. Aiempien vuosien taseessa olevan ylijäämän muodossa ollut muihin maakunnan kuntiin verrattuna maltillinen pelivara häviää käytännössä kokonaan vuoden 2022 merkittävästi alijäämäisen tuloksen myötä.

Työttömyysaste oli edelleen Liperissä maakunnan alhaisimpia. Vuoden 2022 lopussa työttömyysaste oli edellisvuotta matalampi päättyen 10,1 % (2021: 10,7 %).

Asukasmäärä oli ennakkotiedon mukaan vuoden lopussa 11 953, eli se laski vuoden aikana 26 hengellä. Lopulliset asukasluvutiedot valmistuvat kesään mennessä.

Kunnan henkilöstö

Koko kunnan henkilöstöä koskevat tavoitteet 2022

Tavoite	Tavoitearvo	Toimenpide	Seuranta
Positiivista työnantaja kuvaa vahvistetaan	Työhyvinvointikyselyn suosittelisitko työpaikkaa ystävällesi? (2018: 61 %, 2020: 72 %, 2022: 74 %)	Yhdenvertainen kohdeltu kaikille henkilöstön jäsenille yhteisten ohjeistusten mukaisesti. Sisäiset urapolut mahdollistetaan ja työkykytilanteissa uudelelleen sijoitukset pyritään tekemään työkyvyn mukaisesti.	Henkilöstöohjeet ovat ajantasaiset ja ne ovat henkilöstön saavutettavissa kunnan sisäisessä Lintrassa. Henkilöstöohjeiden, tiedottamisen ja esihenkilöstön kouluttamisen kautta olemme vahvistaneet yhteisiä toimintamalleja. 6/2022 otettu käyttöön anonyymirekrytointi siihen soveltuvissa rekrytoinneissa. Osaavan henkilöstön vakinaistaminen ja osaamisen tunnistaminen sekä työntekijän motivaatio ohjaavat urapolkujen mahdollistamista. Työkyvyn arvioinnin ja yhteistyön kautta mahdollistetaan uudelleen sijoittumisia ja näin tuetaan työurien jatkumista. Työhyvinvointikyselyn toteutettiin 9/2022, jolloin vastausprosentti 48,5 %. Uusitaan vuoden 2023 lopussa.
Huolehditaan riittävän henkilöresurssin riittävydestä	Minulla on tarpeeksi aikaa saada työni tehtyä kysymykseen parannus eri mieltä vastanneiden osalta (2018: 38 %, 2020: 29 %, 2022: 27 %)	Eläköitymisiin varautuminen henkilöstösuunnittelulla. Realistinen henkilöstösuunnitelma Varajärjestelmät	Rekrytointiprosessien kehittämisen, tehtäväkuvien tarkastelun sekä perehdyttämisen avulla varaudumme eläköitymisiin ja kehitämme jatkuvasti osaamisen varmistamista. Henkilösuunnitelman avulla varaudumme tuleviin henkilöstöresurssoinnin muutostarpeisiin. Varahenkilöstöjärjestelmän ja osaamisen kehittäminen ovat suunnitelmallista.
Työtapaturmien määrää vähennetään	Työtapaturmista johdettavat sairauspoissaolot ovat pienemmät kuin aikaisemmin (2020: 856 kpv., 2021: 696 kpv., 2022: 380 kpv.)	Työsuojelurakenteiden edelleen kehittäminen ja tapaturmien sekä läheltä piti tilanteiden analysointi ja korvaavien toimenpiteiden laadinta.	Työsuojelutoimijoiden yhteistyön kehittämisen ja työturvallisuusilmoitusten selkeyttämisen kautta vahvistetaan positiivista työturvallisuuskulttuuria sekä työsuojeluvastuista toimintatapaa.

Liperin kunnan henkilöstömäärä 31.12.2022 oli 608 työntekijää. Luku sisältää vakituisen henkilöstön lisäksi sijaiset, määräaikaiset sekä työllistetyt. Henkilöstömäärä on kasvanut edellisestä vuodesta kolmenkymmenyhdeksän (39) henkilön verran. Henkilöstömäärän nousuun edellisestä vuodesta ovat vaikuttaneet muun muassa Honkalammen koulun henkilöstön siirtyminen liikkeenluovutuksella Liperin kunnalle 1.8.2022 alkaen sekä varhaiskasvatuksen osalta alle 3-vuotiaiden lasten määrän kasvu yhdessä 2021 voinaan tulleen varhaiskasvatuksen asiakasmitoituksen vaikutuksen kanssa. Elinympäristöpalveluissa ulkoilu- ja liikuntapaikkojen turvallista käyttöä ja hoitoa on varmistettu lisäämällä liikuntapaikkahoitajien resurssointia. Liperin kunnan henkilöstön kokonaismäärässä on mukana hyvinvointialueelle siirtyneet sosiaali- ja terveyspalveluiden tukihenkilöstö (23 henkilöä) ja kuntouttavan työtoiminnan henkilöstö (2 henkilöä) sekä Tohmajärvelle siirtynyt lomituspalveluhenkilöstö (44 henkilöä), koska kyseiset liikkeenluovutukset tapahtuivat 1.1.2023.

Vuoden 2022 lopussa Liperin kunnan henkilöstöstä 72,4 % (2021, 73,6 %) työskenteli vakituisessa virka- tai työsuhteessa. Määräaikaisten työntekijöiden osuus henkilöstöstä oli 27,6 % (2021, 26,4 %). Tarkasteltaessa vakinaisen ja määräaikaisen henkilöstön suhdetta verrattuna koko henkilöstömäärään on vakinaisen henkilöstön määrässä havaittavissa pieni lasku -1,2 % ja vastaavasti määräaikaisten palvelussuhteiden määrä on kasvanut saman verran.

Palvelusuhteet	Vuonna 2020	Vuonna 2021	Vuonna 2022	Muutos edell. vuodesta hlöä
Vakituiset	400	419	440	21
Määräaikaiset	127	150	168	18
- joista työllistettyjä	27	32	35	3
Liperin kunta yhteensä	527	569	608	39

Kunnan henkilöstömäärän kehitystä vuoden 2022 osalta voidaan tarkastella myös HTV2 luvun avulla, joka laskee työntekijän palveluksessa olopäivien lukumäärään huomioiden palkattomat poissaolot. HTV2 luku on kasvanut 42 henkilötyövuotta ja tästä voidaan todeta henkilöstömäärän kokonaiskasvu, jota selittää osaltaan Honkalammen koulun henkilöstön liikkeenluovutus 1.8.2022.

Sairauspoissaoloja oli vuonna 2022 yhteensä 11 425 kalenteripäivää, kun vuonna 2021 vastaava luku oli 9 125 kalenteripäivää. Sairauspoissaolot ovat näin vuonna 2022 kasvaneet noin 20 % ja erityisesti kasvua on alle 10 päivän pituisissa sairauslomissa (17 %), joka osaltaan selittää myös HTV2 luvun kasvua erityisesti hyvinvointipalveluissa, joissa perusopetuksen- ja varhaiskasvatuksen sairauspoissaolot näkyvät käytettynä sijaisresurssina lakisääteisen toiminnan ylläpitämiseksi.

Henkilötyövuosien kehittyminen palvelualueittain vuosien 2020–2022 välillä.

Palvelualue	HTV1			HTV2			HTV3		
	2020	2021*	2022	2020	2021*	2022	2020	2021*	2022
Keskushallintopalvelut	105,8	113,9	114,7	101,8	108,7	111,4	83,9	91,6	93,9
Hyvinvointipalvelut	302,3	319,6	356,0	284,1	304,1	334,7	246,5	266,0	287,8
Elinympäristöpalvelut	97,3	105,7	112,3	90,7	99,3	108,0	76,0	82,5	89,5
Yhteensä	505,4	539,2	583,0	476,6	512,1	554,1	406,4	440,1	471,2

HTV1 = palveluksessa olopäivien lukumäärä kalenteripäivinä / 365 * (osa-aikaprosentti/100)

HTV2 = palkallisten palveluksessa olopäivien lukumäärä kalenteripäivinä / 365 * (osa-aikaprosentti/100), josta vähennetty palkattomat poissaolot

HTV3 = todelliset palveluksessa olopäivien lukumäärä kalenteripäivinä / 365 * (osa-aikaprosentti/100), josta vähennetty kaikki poissaolot ja myös loma-ajat

*) Vuoden 2021 tilinpäätöksen HTV luvuissa havaittiin henkilöstöhallinnon ohjelman tuottama laskentavirhe, joka on korjattu HTV taulukoon lukujen vertailtavuuden vuoksi.

Eläkeratkaisuja vuoden 2022 aikana oli yhteensä 21 henkilön osalta. Edelliseen vuoteen verrattuna eläköityminen on laskenut yhden eläköitymisen verran eli - 4,5 %. Lähivuosina kunnassa työskentelevä henkilöstö ikääntyy ja eläköitymisten määrä on myös näin kasvusuuntainen. Vuonna 2022 Liperin kunnan henkilöstön ikärakenteessa yli 55-vuotiaita oli 30 % ja koko henkilöstön keski-ikä oli 45,2 vuotta. Vakituisten työntekijöiden keski-ikä oli 47,9 vuotta ja määräaikaisten työntekijöiden keski-ikä oli 38,1 vuotta.

Vuonna 2022 vakinaisten työntekijöiden tulovaihtuvuus oli 13,2 % ja lähtövaihtuvuus 23,2 %. Alkaneiden ja päätyneiden palvelussuhteiden lukumäärässä ovat mukana liikkeenluovutuksena toiselta organisaatiolta siirtyneet työntekijät (22 palvelussuhdetta) ja organisaatioista pois siirtyneet työntekijät (58 palvelussuhdetta), jotka nostavat molempia lukuja. Jos tarkastellaan vakinaisen henkilöstön vaihtuvuutta ilman liikkeenluovutuksina siirtynyttä henkilöstöä, oli tulovaihtuvuus pienentynyt -12,5 % ja vastaavasti lähtövaihtuvuus oli pienentynyt -11,8 %. Työnantajana Liperin kunnan on keskeistä tunnistaa osaavan työvoiman saatavuuden ja rekrytoinnin haasteet sekä nykyisen henkilöstön pitovoiman kehittäminen. Näihin olemme Liperin kunnassa vastanneet rekrytointiprosessin kehittämällä, anonymirekrytoinnin käyttöönotolla ja työnvaativuudenarvioinnin sekä palkkauksen kehittämällä ja henkilöstöeduilla. Työyhteisöiden toimintaa ja työhyvinvointia pyrimme kehittämään tiedon pohjalta, jota meille vuonna 2022 tuottivat muun muassa työhyvinvointikysely ja työsuhteensa Liperin kunnan kanssa päättäneille tehty lähtökysely.

Tarkempi raportointi henkilöstön osalta on koottuna vuoden 2022 henkilöstökertomukseen.

Arvio merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä sekä toiminnan kehittymiseen vaikuttavista sekoista

Helmikuun 2022 lopulla alkaneen sotilaallisen hyökkäyksen pidemmän aikavälin vaikutuksia kuntiin on edelleen vaikea arvioida. Sodan talousvaikutukset ovat näkyneet energian hinnan ja korkojen nopeana nousuna. Inflaatio on kaiken kaikkiaan noussut uudelle tasolle, millä on kuntiin suoria ja epäsuoria vaikutuksia.

Korona on edelleen yleisvaarallisten tautien listalla, mutta sillä ei ollut etenäkään syksyn 2022 aikana enää samanlaista vaikutusta ihmisten arkeen kuin aiemmin. Koronaviruspandemian vaikutukset tulevat näkymään kuntataloudessa kuitenkin vielä pitkään. Kuntien vuoden 2020 tuloksissa valtion koronatuettujen peittivät alleen kuntatalouden rakenteelliset ongelmat ja sama kehitys jatkui osittain myös vuonna 2021. Kuntien kannalta yhdeksi pysyväksi ongelmaksi näyttää muodostuvan toimintaympäristön epävarmuus ja huono ennustettavuus. Jo vuoden 2022 valtionosuuspäätöksissä nähtiin aiempien koronatuettujen ”takaisinperintää” ja kuntien verorahoituksen vuosivaihtelut ovat muutenkin olleet poikkeuksellisen suuria. Koronan negatiiviset vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja viiveet hoitoon hakeutumisessa sekä näkyvät kuntien taloudessa täysimääräisinä vasta tulevina vuosina.

Pohjois-Karjalassa sosiaali- ja terveyspalveluiden järjestäminen maakunnan tasolla toteutui etupainotteisesti Siun soten aloittamisen myötä vuoden 2017 alusta. Hyvinvointialueet aloittivat 1.1.2023 ja tähän liittyvät valtakunnalliset rahoituksen uudistukset vaikuttavat kuntiin merkittävästi parin seuraavan vuoden aikana. Vuoden 2022 tilinpäätöstietojen valmistuttua valtionosuuksien taso tarkastetaan vuodesta 2024 alkaen ja lisäksi on ennakoitavissa valtakunnallinen valtionosuuksien takaisinperintä vuosina 2024 ja 2025. Lisäksi kunnat saavat vuoden 2023 aikana verotilityksiä osittain vielä vanhoilla jako-osuuksilla. Näin ollen kuntien todellinen verorahoituksen tilanne selviää kunnolla vasta vuoden 2024 aikana. Siun soten voimakas menokasvu heikentää Pohjois-Karjalan kuntien asemaa sote-siirtolaskennassa ja muutosrajoitin tulee leikkaamaan kuntien valtionosuuksia merkittävästi vuodesta 2024 alkaen. Ensimmäiset kuntakohtaiset ennakkolaskelmat julkaistaan huhtikuussa 2023. Liperin kunnan valtionosuusrahoituksen tason ennakoidaan pienenevän merkittävästi vuoteen 2023 verrattuna, missä on jo huomioitu uudet valtionosuuperusteet. Vuoden 2023 valtionosuudet perustuvat kuitenkin vuoden 2022 sotekustannusten osalta talousarvioon ja Siun soten merkittävä talousarvion ylitys tulee näkyväksi kunnan valtionosuuksissa vasta vuonna 2024.

Hyvinvointialueet vuokraavat sote-rakennukset kolmen vuoden siirtymäajaksi, minkä jälkeen kuntien on yhtiötettävä kiinteistöt ja vuokrasopimukset ovat irtisanottavissa. Soten käytössä olevat Liperin kunnalta vuokratut neliöt pienentyivät merkittävästi jo Siun soten aikana. Vuoden 2016 lopun tilanteeseen verrattuna sote-tiloja on Liperissä vähentynyt noin 19 %, eli lähes 1 600 neliometriä. Siirtyviin sotetiloihin liittyvä vajaakäytön riski on näin ollen muita kuntia pienempi.

Tukipalveluista ravintokeskuksen keittiön, laitoshuollon ja kuntouttavan työtoiminnan siirtämistä hyvinvointialueelle valmisteltiin vuoden aikana ja siirrot toteutuivat vuodenvaihteessa. Ravintokeskuksen keittiö ja laitoshuolto siirtyivät hyvinvointialueelta edelleen Polkka Oy:lle.

Pohjois-Karjalan kannalta soteuudistuksen myötä sosiaali- ja terveyspalveluiden rahoitus korjaantuu lähemmäs väestön tarvetekijöiden määrittämää kustannustasoa, vaikkakin malliin liittyy pysyviä rajoittimia, jotka madaltavat Pohjois-Karjalan soterahoituksen kasvua. Uudistus kuitenkin nostaa selvästi Pohjois-Karjalan sote-palveluiden rahoitusta nykytasosta.

Maaseudun elinkeinojen kehittämistoiminnan jatkuvuus on Liperin kunnan ominaispiirteet huomioiden tärkeää turvata mahdollisten tulevien uudistuksien yhteydessä. Vuoden 2021 alusta maaseudun yt-alue laajeni

kattamaan koko Pohjois-Karjalan ja Heinävesi liittyy yt-alueeseen vuoden 2023 alusta. Lomituksen osalta MELAn irtisanoma sopimus Liperin kunnan kanssa loppui 31.12.2022 ja Tohmajärven kunta järjestää koko maakunnan lomituksen vuodesta 2023 alkaen.

Vuonna 2022 nähty korkotason poikkeuksellisen ripeä nousu aiheuttaa aiempaa suuremman riskin kunnan taloudelliselle kantokyvyille etenkin, kun pääosa sote-rakennuksista jää kuntien taseisiin, mutta soterahoitus siirtyy pois. Kouluinvestointien myötä Liperin kunnan lainakanta on kasvanut merkittävästi vuodesta 2020 alkaen ja sen ennakoidaan kasvavan vielä lähivuosina.

Patteriston yksikön poistoja kirjautui ensimmäisen kerran koko vuodelta. Liperin koulun poistoja kirjautui vain kahdelta kuukaudelta, joten poistojen kasvu jatkuu vuonna 2023. Koulujen valmistuminen näkyy merkittävänä muutoksena myös kunnan taseessa. Taloudellisesti kouluinvestoinnit vaativat tulevina vuosina vuosikatetason nostamisen pysyvästi aiempaa korkeammalle tasolle. Irtaimen osalta koulujen tuoma poistorasitus pienenee viiden vuoden kuluttua.

Ympäristötekijät

Liperin kunnan alueella suurimpia vesistöjä ovat Orivesi, Pyhäselkä, Viinijärvi ja Juojärvi. Järvien vedenlaatu on pääosin hyvä. Viinijärvi ja Heposelkä on luokiteltu pintaveden ekologisilta tiloiltaan tyydyttäväksi. Vesistöjen pahimpia kuormittajia ovat peltoviljely, karjatalous sekä metsätalous. Oriveden-Pyhäselän alue on vain Suomessa esiintyvän, erittäin uhanalaisen saimaannorpan tärkeää pesimä- ja elinaluetta.

Kunnan alueella olevista järvistä Kuorinka ja Särkijärvi kuuluvat Natura 2000 -verkostoon. Kuorinka edustaa luontotyyppiltään niukkaravinteisia järviä, joissa on runsaasti pohjaversoiskasvillisuutta. Kuorinka on kyseisen luontotyyppin edustavimpia järviä koko Suomessa. Vuonna 2019 valmistui Kuoringan Natura 2000 -alueen vesien ja vesiluonnon hoitosuunnitelma, jonka tavoitteena oli selvittää järveen kohdistuvaa ravinnekuormitusta ja järven tilaa, tarkistaa vesiensuojelulliset tavoitteet ja esittää toimenpiteitä tavoitteiden saavuttamiseksi. Ohjelman toteutusta varten perustettiin syksyllä 2020 Kuoringan vesiensuojeluyhdistys, jossa on myös Liperin kunnan edustus. Yhdistys on osallistanut Kuoringan äärellä asuvia asukkaitaan ja vapaa-ajan asukkaita erilaisiin vesistön hoitotoimenpiteisiin, muun muassa niittoihin.

Liperin kunnan alueella on huomattavat pohjavesivarat. Pohjavesialueita on kaikkiaan 20 ja niistä 12 on luokiteltu vedenhankinnan kannalta tärkeiksi (luokka 1/1E). Yksittäisillä pohjavesialueilla riskiä pohjaveden laadulle aiheutuu muun muassa maa-ainesten otosta, maataloudesta, pienteollisuudesta, moottorirata- ja lentokenttätoiminnoista sekä asutuksen jätevesistä. Asutuksen jätevesistä pohjavesille aiheutuvaa riskiä ovat pienentäneet vesiosuuskuntien viemäriverkoston laajentuminen sekä kiinteistökohtaisiin jätevesijärjestelmiin tehdyt parannustyöt.

Liperissä ei ole yksittäistä suurta riskitoimintaa, mutta yksittäisiä pienempiä ympäristöriskejä aiheutuu muun muassa teollisuudesta, jätteiden käsittelystä, polttoaineiden varastoinnista ja ampumaradoista. Vuonna 2022 kunnan tietoon ei tullut vahinkoa tai onnettomuutta, josta olisi aiheutunut vakavaa ympäristön pilaantumisen riskiä. Vuonna 2022 suurin onnettomuus liittyi harrasteautohallin paloon Välikankaan teollisuusalueella, joka on Konivaaran 1E-pohjavesialuetta.

Ympäristönsuojelulain velvoittaman säännöllisen valvonnan järjestämiseksi on hyväksytty ympäristönsuojelun valvontasuunnitelma vuosille 2023–2026. Valvontakohteiden määräaikaistarkastuksia varten hyväksytään vuosittain valvontaohjelma, jonka mukaiset tarkastukset ovat maksullisia. Lisäksi ympäristönsuojeluviranomaiselle tulee maksutuloja muun muassa ympäristö- ja maa-aineslupamaksuista sekä toimintojen

rekisteröinneistä. Tarkastuksia tehdään myös kuntalaisilta tai muilta viranomaisilta tulleiden ilmoitusten perusteella. Näistä tarkastuksista ei peritä maksua. Ympäristönsuojelun vastuualueelle kuuluu myös maa-ainestien valvonta. Vuoden 2023 alussa Liperin kunnan alueella oli tarkastettavia maa-ainesten ottoalueita 21 kpl. Valvonnasta peritään elinympäristölautakunnan hyväksymä vuotuisen ottomäärään perustuva maksu.

Jätehuollon palvelutehtävät hoitaa Liperissä jätehuoltoyhtiö Puhas Oy. Jätehuollon viranomaistehtävät kuuluvat Joensuun alueelliselle jätelautakunnalle. Kunta hoitaa jätehuollon valvontaa ja tehtäviä, joita ei ole annettu jätehuoltoyhtiön hoidettaviksi. Näitä ovat muun muassa puutarhajätteiden ja puhtaiden ylijäämämaiden vastaanotto Liperin kirkonkylän maankaatopaikalla. Jätteiden vastaanotto maankaatopaikalla oli aikaisemmin maksullista. Vuosina 2019–2022 jätteiden vastaanotosta ei ole peritty maksua. Maksuttomuus on lisännyt maankaatopaikan käyttöastetta ja esimerkiksi vuosittain vastaanotetun puutarhajätteen määrä on kolminkertaistunut toiminnan muututtua maksuttomaksi.

Liperi on osallistunut Kohti hiilineutraalia kuntaa -hankkeeseen vuodesta 2015. Osallistumisellaan Liperi on sitoutunut tavoittelemaan 80 prosentin päästövähennystä vuoteen 2030 mennessä vuoden 2007 tasosta. Liperin kokonaispäästöt ovat vähentyneet vuodesta 2007 vuoteen 2020 kaksikymmentäneljä prosenttia. Myös asukaskohtainen energiankulutus on vähentynyt vuodesta 2007 vuoteen 2020 yhdeksän prosenttia. Kaikissa Hinku-kunnissa kokonaispäästöt ovat vähentyneet kolmekymmentäviisi prosenttia. Päästövähennysten osalta Liperin kunta on muihin Hinku-kuntiin verrattuna hyvää keskitasoa vertaistensa kuntien joukossa. Suurin osa Liperin kunnan päästöistä koostuu maatalouden ja tieliikenteen päästöistä. Viljelyksessä on 12 400 hehtaaria peltoa, kesantoa 700 hehtaaria sekä erilaisia suojavyöhykkeitä. Kehyskuntana Liperissä käydään paljon töissä kunnan ulkopuolella. Esimerkiksi vuonna 2020 Liperistä kävi Joensuussa töissä 2 238 henkilöä. COVID-19-pandemian myötä lisääntynyt monipaikkaisuus on lisännyt vapaa- ja loma-ajan asuntojen ympärivuotista käyttöä Liperissä. Liperi on mukana Pyöräilykunta -verkostossa, jonka tavoitteena on edistää pyörällä tapahtuvaa liikkumista. Linja-autojen liikenneväylien varteen on sijoitettu nykyaikaisia pyörätelineitä.

Liperin kuntaan valmistui vuonna 2022 Kestävän kehityksen ohjelma. Ohjelman tarkoituksena on taata kestävästi kehittyvä Liperin kunta, jossa otetaan ympäristö, talous ja ihminen tasavertaisesti huomioon. Ohjelma täyttää ilmastolain velvoittaman kunnan ilmastosuunnitelman vaatimukset. Ohjelman toimenpiteitä on viety toteuttamisvaiheeseen. Suunnitteilla on muun muassa lähikuntien yhteinen ilmastohanke, jonka tarkoituksena on selvittää esimerkiksi uusiutuvien energialähteiden lisäämistä kunnassa.

Liperin kunta on liittymässä vuonna 2023 kunta-alan energiatehokkuussopimukseen (KETS). Kunta-alan energiatehokkuussopimus on työ- ja elinkeinoministeriön, Energiaviraston ja Kuntaliiton välinen sopimus energian tehokkaammasta käytöstä kunta-alalla vuosina 2017–2025. Liittymät sitoutuvat Kunta-alan energiatehokkuussopimuksen toimenpiteisiin ja tavoitteisiin. Sopimuksella pyritään ensisijaisesti energiatehokkuuden parantamiseen, mutta siihen sisältyy myös uusiutuvan energian edistämiseen liittyviä toimenpiteitä. Sopimus-toiminnalla saavutettavat energiansäästöt tukevat Suomen kasvihuonekaasupäästöjen vähentämistä. Ne helpottavat myös kansallisia tavoitteita uusiutuvan energian käytön lisäämisestä.

Liperissä tutkittiin vanhojen Nivan ja Piiloniemen kaatopaikkojen sekä Salosen vanhan automaalaamon maaperää ja pohjavettä syksyllä 2022. Tutkimushankkeet toteutettiin Liperin kunnan ja Pirkanmaan ELY-keskuksen yhteistyönä osana valtakunnallista Maaperä kuntoon -hanketta. Hankkeen tarkoituksena on tunnistaa, tutkia ja puhdistaa riskikohteita. Pirkanmaan ELY-keskuksen toimeksiannosta FCG Finnish Consulting Group Oy suoritti alueiden perustutkimukset ja kunnostustarpeen arvioinnin. Tutkimusten yhteydessä kohteissa toteutettiin haitta-ainepitoisuuksia maaperässä sekä Nivan vanhan kaatopaikan alueella myös pohjavedessä.

Arvioinnin perusteella kohteissa ei kuitenkaan ole tarvetta puhdistukselle. Nivan vanhan kaatopaikan osalta tehdään vielä lisäselvityksiä, joiden jälkeen arvioidaan tarvetta jatkotoimenpiteille.

Lokakuussa 2020 maa- ja metsätalousministeriö hyväksyi hallintasuunnitelman kansallisesti haitallisten vieraslajien torjumiseksi. Suunnitelmassa kerrotaan, missä, miten ja millä aikataululla eri vieraslajeja kannattaa torjua sekä siitä, mitä viranomaisia ja yhteistyötahoja torjunnassa tarvitaan. Tarkoituksena on, että viranomaiset ja muut toimijat hyödyntävät hallintasuunnitelmaa suunnitellessaan vastuulleen kuuluvia vieraslajien torjuntatoimia. Vuonna 2022 kunnan omilta alueilta poistettiin erityisesti kurturuusua. Kunnan resurssit ei riitä torjuntatyöhön kaikilla alueilla. Torjuntatyöt keskitetään alueille, joissa vieraslajien leviäminen muille alueille on todennäköisintä tai alueille, joissa vieraslajit uhkaavat luonnon monimuotoisuutta.

Vuonna 2022 kunta palkkasi kesätyöntekijöitä torjumaan vieraslajeja kesän ajan kaikkien kolmen taajaman alueella. Torjuntatoimet keskittyivät erityisesti jättipalsamin ja komealupiinin torjuntaan. Torjuntaa tehtiin yhteistyössä Maaseudun Sivustysliiton kanssa. Vieraslajien torjuntaa on tarkoitus jatkaa kesällä 2023 käyttämällä puistoalueiden hoitoon palkattujen kesätyöntekijöiden työpanosta myös vieraslajien torjumiseen.

Korruptio, ihmisoikeudet ja sosiaalinen eriarvoisuus

Korruptiolla tarkoitetaan vallan ja vaikutusvallan väärinkäyttöä. Laajan määritelmän mukaan korruptio voi olla lainvastaista, moitittavaa ja epäeettistä toimintaa ja sillä on erilaisia ilmenemismuotoja. Liperin kunnan valtuusto on hyväksynyt sisäisen valvonnan ohjeet 20.12.2013. Sisäisestä valvonnasta ohjeistetaan myös hallintosäännössä ja konserniohjeessa. Ohjeilla pyritään takaamaan hyvän hallinto- ja johtamistavan toteutuminen sekä ehkäisemään väärinkäytöksiä. Sisäisen valvonnan ohjeistuksen päivittäminen on yksi vuoden 2023 talousarviotavoitteista.

Lahjonnalla tarkoitetaan lahjuksen tai muun perusteettoman edun saamista tai edes sen mahdollisuuden pyytämistä, tarjoamista, antamista, vaatimista tai hyväksymistä joko suoraan tai välillisesti siten, että se vaikuttaa joko kohdehenkilön tehtävien asianmukaiseen suorittamiseen tai siihen, miltä hänen toimintansa ulkopuolisista vaikuttaa. Edun taloudellisesta arvosta yksinään ei voi päätellä, onko kyse lahjonnasta tai luotamusta vaarantavasta edusta. Myöskään rikoslaissa lahjan tai edun luonnetta tai arvoa ei ole määritelty.

Liperin kunnalla ei ole erikseen hyväksyttyä ohjeistusta kunnan vieraanvaraisuuteen tai edustukseen liittyen, vaan tältä osin on hyödynnetty Kuntaliiton ohjetta vieraanvaraisuudesta, eduista ja lahjoista (Kuntaliiton yleiskirje 17/2017).

Ilmoitusvelvolliset johtavat luottamushenkilöt ja viranhaltijat ovat tehneet Kuntalain 84 §:n mukaiset sidonnaisuusilmoitukset. Tarkastuslautakunta valvoo ilmoittautumisvelvollisuuden toteutumista ja on käsitellyt sidonnaisuusilmoitusten päivittämistä 07.12.2022 (§ 57) ja 11.01.2023 (§ 6).

Yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa ja ihmisoikeuksia edistetään kunnan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmalla. Kunnan yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelma valmistui vuonna 2021.

Mainitut teemat ovat etenkin suunnitelmien tai ohjeistusten päivityksen yhteydessä säännöllisesti esillä esimerkiksi esihenkilöiden aamukahveilla ja johtoryhmässä.

Väestön hyvinvointi ja terveys

Kunnan hyvinvointityötä ohjaa hyvinvointityöryhmä, joka toimi vuoden 2022 loppuun saakka Siun soten paikallisena neuvottelukuntana. Hyvinvointiryhmässä on laaja-alainen ja moniammatillinen edustus Siun sotesta, seurakunnista, poliittisista päättäjistä, järjestöistä sekä kunnan viranhaltijoista. Hyvinvointiryhmä kokoontui vuonna 2022 viisi kertaa. Neuvottelukunnan kokouksissa käsiteltiin ajankohtaisia asioita sekä kokoukselle erikseen valmisteltuja teema-aiheita. Vuoden aikana hyvinvointiryhmässä käsiteltiin useita kertoja hyvinvointialueuudistusta sekä siihen liittyviä muutoksia.

Hyvinvointia ja terveyttä edistäviä suunnitelmia

Vuoden 2022 aikana kuntaan laadittiin kestävän kehityksen ohjelma vuosille 2022–2030. Kestävän kehityksen ohjelmaan on konkretisoitu 33 toimenpidettä, joita Liperin kunta osaltaan toteuttaa tavoitteiden saavuttamiseksi. Ohjelman tarkoituksena on taata kestävästi kehittyvä Liperin kunta, jossa otetaan ympäristö, talous ja ihminen tasavertaisesti huomioon. Ohjelmalla on vahva yhteys hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen, ohjelmassa on yhdeksi tavoitteeksi nostettu toimenpiteet mm. jalankulun ja pyöräilyn edistämiseksi.

Vuoden aikana työstettiin laajasti kunnan liikkumishjelmaa ja liikuntaolosuhteiden kehittämissuunnitelmaa ja molemmat asiakirjat valmistuivat vuoden 2022 loppuun päätöksentekoa varten. Konsulttina hankkeessa toimi WSP Finland Oy ja työtä ohjasi moniammatillinen ohjausryhmä.

Liikkumishjelman prosessin myötä Liperin liikkumisen tulevaisuuden visioiksi muodostui *Haluamme lisätä kuntalaisten hyvinvointia liikunnan keinoin ja luoda mahdollisuuksia liikunnallisempiin arkipäivän valintoihin. Haluamme kehittää ympäristöjä, jotka kannustavat ja houkuttelevat liikkumaan. Askeleita kohti liikkuvampaa Liperiä otetaan yhdessä!*

Vuoden 2022 aikana toteutettiin myös Pärnävaara Master Plan -hanke, jonka tavoitteena on käynnistää Pärnävaaran urheilukeskuksen kehittäminen monipuoliseksi, ympärivuotiseksi liikunta-, vapaa-ajan ja matkailukeskukseksi.

Lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaa arvioitiin syksyllä 2022 ja valtuusto päätti 19.12.2022 § 65 jatkaa entisen suunnitelman voimassaoloaikaa vuoden 2024 loppuun saakka. Vuonna 2024 laaditaan kuntaan uusi laaja hyvinvointikertomus ja tavoitteena on yhdistää nämä lakisääteiset asiakirjat. Koronapandemia on hidastanut useiden lasten- ja nuorten hyvinvointisuunnitelman toimenpiteiden toteuttamista. Samoin kustannusten nousu viime vuosina on vaikuttanut ja vaikuttaa mahdollisuuksiin toteuttaa toimenpiteitä sellaisenaan. Tärkeimpinä jatkotoimenpiteinä aloitetaan toimet ennakkovaikutusten arvioinnin käyttöönoton toteuttamiseksi sekä seksuaaliterveyden edistämisen toimenpiteet perusopetuksessa.

Laaja hyvinvointikertomus

Liperin kunnan laaja hyvinvointikertomus vuosille 2021–2024 hyväksyttiin valtuustossa 29.3.2021 §:ssä 13. Laaja hyvinvointikertomus ja sen sisältämä hyvinvointisuunnitelma valtuustotasoisena asiakirjana ohjaa kunnan hyvinvointityötä. Laajan hyvinvointisuunnitelman väliarviointi vuosilta 2021–2022 tuodaan erillisenä asiakirjana valtuustolle tiedoksi.

Merkittävimmät toteutuneet toimenpiteet vuonna 2022

Lapsiystävällinen kunta työn eteneminen suunnitelmien mukaisesti, tavoitteiden ja toimenpiteiden asettaminen sekä lasten laaja kuuleminen toteutunut

Ehkäisevän päihdetyön koordinaatio ja rakenteiden kehittäminen, Liperiin perustettu ehkäisevän päihdetyön koordinaatioryhmä

Mielen hyvinvoinnin ja ehkäisevän päihdetyön suunnitelman toimenpiteiden käynnistäminen ja toimeenpanon aloittaminen, alueellinen yhteistyö

Liikuntaohjelman ja liikunnan olosuhdeohjelman laadinta

Perheliikunnan järjestäminen

Seuraaville vuosille siirtyneitä toimenpiteitä:

Yksinäisyyden tunnistamiseen ja puuttumiseen liittyvät koulutukset hyvinvointipalvelujen henkilöstölle

Hyvinvointipalvelujen yhteisen työryhmä perustaminen kiusaamisen vähentämiseksi

Liikenneturvallisuussuunnitelman päivitys

Viinijärven lähiliikuntapaikan toteuttaminen

Selvitys koululaisten välipalasta

Vuoden aikana perustettiin moniammatillinen Hyte-tiimi, jonka tavoitteena on lisätä kuntalaisia lähelle menevää hyte-työtä, yhteistyötä eri toimijoiden välillä sekä tiedottamista mm. yhteisten tapahtumien järjestämisessä. Liperiläistä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työtä tehdään näin näkyväksi ja kuntalaisille tutuksi.

Ruokakasvatuksen hankeyhteistyö Itä-Suomen yliopiston kanssa alkoi vuonna 2022. Hankeen jälkeen perustetaan ruokakasvatuksen yhteistyöryhmä jatkamaan hyvien käytänteiden edistämistä varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksessa.

Ikäihmisten avoimet liikenneturvallisuustapahtumat järjestettiin kolmessa taajamassa. Tilaisuuksissa ikäihmiset saivat keinoja oman liikkumisen ja liikenneturvallisuuden parantamiseen sekä tietoa oman toiminnan ja varustautumisen vaikutuksista pysytyssä pysymiseen. Ikäihmiset pääsivät keskustelemaan ja esittämään toiveita katujen kunnossapitoon liittyen ja kuulivat kunnan suunnitelmista ja tulevista toimenpiteistä. Kuulemistilaisuuksissa kerättiin tietoa ikäihmisten kokemista vaaranpaikoista liikenteessä, esteettömän liikkumisen haasteista ja alueiden valaistuksesta. Tiedot ovat hyödynnettävissä Liikenneturvallisuus-ohjelman päivittämisessä. Tilaisuuksissa ikäihmisille (70+) jaettiin maksuttomat kenkien liukuesteet ja heijastimet.

Helmikuussa 2022 toteutettiin maakunnallinen päihdetilanne kysely. Liperin aineistossa painottuivat alaikäisten vastaukset. Tulosten mukaan alaikäisten alkoholin sekä tupakka- ja nikotiinituotteiden käyttöä havaitaan hieman harvemmin Liperissä kuin muualla maakunnassa. Liperissä on pelätty päihtyneen kohtaamista julkisella paikalla hieman harvemmin kuin muualla maakunnassa ja myös ahdistelua tai kiusaamista on koettu hieman muuta maakuntaa harvemmin. Liperissä ollaan muuta maakuntaa harvemmin huolissaan omasta tai läheisten tupakka- ja nikotiinituotteiden sekä päihdeiden käytöstä ja rahapelaamisesta. Samassa

kyselyssä 32 % vastaajista koko altistuneensa poltettavien tuotteiden savulle viimeisen vuoden aikana ja kokeneensa siitä haittaa.

Väestön hyvinvoinnin ja terveyden tila

Liperissä on paljon lapsiperheitä, heitä on enemmän kuin valtakunnassa ja maakunnassa keskimäärin 39%, (koko maa 37,8%, maakunta 32%). Syntyvyys on kuitenkin laskenut viimeisten vuosien aikana myös Liperissä. Ennakkotietojen mukaan vuonna 2022 Liperissä syntyi 80 lasta, mikä on 18 lasta vähemmän kuin vuonna 2021. Kuolleiden määrä Liperissä on syntyneitä suurempi. Vuonna 2022 kuoli Liperissä 158 henkilöä, mikä on 43 henkilöä enemmän kuin edellisenä vuonna. Ikääntyneiden suhteellinen osuus väestöstä on noussut viime vuosina tasaisesti, vaikka ikäihmisiä on Liperissä hieman valtakunnallista keskiarvoa vähemmän. Yli 65-vuotiaita on liperiläisistä, joka on 21,6 % väestöstä. Alle 15-vuotiaita on väestöstä 19,1 %.

Poliisilta saatujen tietojen mukaan liperiläisten henkilöiden epäiltyjen rikoslakirikosten määrä on ollut kasvussa vuosien 2011–2020 aikana. Epäiltyjen määrästä alle 18-vuotiaiden osuus sen sijaan on pysynyt lähes samansuuruisena. Vuonna 2020 epäiltyjä rikoslakirikoksia kirjattiin 858, joista alle 18-vuotiaan tekemäksi epäiltiin 7,2 %. Suurin osa rikoslakirikoksista oli liikenne rikoksia. Huumausainerikosten määrä on muutaman melko samana vuosina 2017–2020.

Lapset ja lapsiperheet

Tilastot osoittavat, että perheiden määrä, joissa ei ole lapsia, kasvaa tasaisesti myös Liperissä. Lapsiperheitä on kuitenkin edelleen maakunnallista tasoa enemmän ja lapsiperheissä on yleisimmin 1–2 lasta. Yksinhuoltaja perheiden lukumäärä on viime vuosina pysynyt samalla tasolla. Lapsiperheitä vuonna 2021 oli Liperissä 1312 kpl ja näistä noin 24 % oli yksinhuoltajaperheitä.

Yleisenä havaintona lapsiperheiden hyvinvoinnissa Liperissä näkyy erilaiset infektioepidemiat. Nämä ovat kuormittaneet perheitä ja työpaikkoja, ja sekä työntekijöillä että lapsilla on ollut paljon poissaoloja.

Useille perheille taloudellinen tilanne on aiheuttanut huolia. Hintojen nousu kauttaaltaan kuormittaa ja mm. harrastamisen maksut tuottavat ongelmia. Lapsiperheiden pienituloisuusaste (12,3 %) on Liperissä hieman koko maata suurempi. Kunnan yleinen pienituloisuusaste on myös kasvanut (13,4 %).

Lasten ja nuorten päihteiden käytöstä kysytään kouluterveyskyselyssä ja viimeisimmät tulokset ovat vuodelta 2021. Näissä tuloksissa ei noussut esille suuria huolenaiheita, mutta arki-ilmionä on huomioitu, että etenkin sähkö tupakan käyttö on lisääntynyt selvästi jopa alakoululaisten keskuudessa. On havaittu, että myynti lähellä nuoria ja lapsia lisääntynyt ja kaikkien tahojen/toimijoiden on tärkeää havahtua tilanteeseen. Helmikuussa 2022 toteutetun päihdetilannekyselyn vastaajista 27 % oli havainnut alkoholin välittämistä alakäisille ja 44 % tupakka- ja nikotiinituotteiden välittämistä.

Syksyllä 5. ja 8. luokkalaisille tehtävän Move-mittauksen perusteella 38,7 prosentilla oppilaista fyysinen toimintakyky on mahdollisesti terveyttä ja hyvinvointia kuluttavalla tai haittaavalla tasolla. FinLapsetrekisterin mukaan 7–12 vuotiaista pojista 31 % ja 25 % tytöistä on ylipainoisia. Liikkumisen edistämisen ja ruokakasvatuksen tulee olla tulevaisuuden toiminnan painopisteinä.

Kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten määrä (0–17-vuotiaat) oli vuodelle 2021 hieman pienentynyt, ollen 1,2 % vastaavan ikäisestä väestöstä. Vuoden 2022 tilastoa ei vielä ole saatavilla.

Vuoden 2021 kouluterveyskyselyn mukaan 4. ja 5. luokan oppilaista 83 % oli tyytyväisiä elämäänsä. Tyytyväisyys elämään on hieman vähentynyt verrattuna edelliseen mittaukseen, mutta on edelleen korkealla tasolla.

Nuoret

Nuorten polarisaatio näkyy arjessa. Enemmistö nuorista voi, käyttäytyy ja tulee toimeen hyvin tai jopa entistä paremmin. Sen sijaan osalla nuoria on yhä enemmän erilaisia ongelmia, pahoinvointia sekä vahingollista käyttäytymistä. Nuorten ja nuorten aikuisten mielenterveysongelmat, ahdistuneisuus, yksinäisyys ja sosiaalisten tilanteiden pelko ovat havaintojen ja tilastojen mukaan lisääntyneet.

Tämä näkyy yksilöllisen ohjauksen tarpeen lisääntymisessä kouluissa ja etsivässä nuorisotyössä. Perusopetuksen oppilaista 8,5 % on erityisen tuen ja 19,3 % tehostetun tuen piirissä.

Nuoria työttömiä oli joulukuussa 67, mikä on 9,61 % 18–24-vuotiaasta työvoimasta. Määrä oli hieman kasvanut edellisestä vuodesta. Alle 30-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli Liperissä 12/2022 lopussa kaikkiaan 104 henkilöä. Nuorten työttömyyteen tulee kiinnittää erityistä huomiota, heidät tulisi saada työllistämisen toimenpiteiden piiriin mahdollisimman pian.

Työikäiset

Hyvinvointialueelta saadun tiedon mukaan toimeentulotuki asiakkaiden määrä on Liperissä kasvanut vuodesta 2021 vuoteen 2022 jopa 31,7 %. Vuosieron kasvu on Pohjois-Karjalan kunnista toiseksi suurinta.

Tämä heijastuu työntekijöiden arkihavainnoissa mm. ruoka-avun tarpeen kasvusta. Perheillä on havaittu olevan haasteita ruoan hankkimisessa hintojen kallistumisen vuoksi ja taloustilanne puhututtaa laajasti.

Työllisyystilanne Liperissä on kuitenkin hyvä. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta on joulukuussa 2022 ollut Liperissä 10,1 %. Kokonaistyöttömyys eli koko vuoden työttömyyden keskiarvo on laskenut jo useamman vuoden peräkkäin, ollen nyt 9,69 %. Työttömistä yli 50-vuotiaiden osuus on Liperissä selvästi muuta maata suurempi (46,9 %) ja pitkäaikaistyöttömien osuus kaikista työttömistä oli joulukuussa 2022 32,7 %.

Yleisenä ilmiönä on havaittu, että sote-palvelurakenteen haasteet lisäävät väestön kuormitusta. Esimerkiksi tutkimuksiin ja hoitoon pääsyä on koettu vaikeaksi.

Työkyvyttömyyseläkettä saavien osuus 25–64 vuotiaista oli Liperissä 8,1 %. Sairaspäivärahaa saaneiden 24–64-vuotiaiden osuus vastaavan ikäisistä on kasvanut useamman vuoden ja mutta on kuitenkin Liperissä lähellä valtakunnallista tasoa.

Ikäihmiset

Kuntakohtaista ja ajantasaista indikaattoritietoa ikäihmisten hyvinvoinnista ja terveydestä on vähän. Uusimmat tilastotiedot ovat vuoden 2021 lopulta. Hyvinvointialueen tiedontuotannon avulla tullaan jatkossa saamaan kuntakohtaista tietoa paremmin.

Yli 65-vuotiaiden määrä Liperissä jatkaa reipasta kasvua. Yli 65-vuotiaita on liperiläisistä 21,6 % väestöstä. Liperissä yksinasuvia 75 vuotta täyttäneitä oli 43,2 % vastaavan ikäisestä väestöstä vuonna 2021. Prosentti-osuus oli hieman pienentynyt edellisestä vuodesta. Tehostetussa palveluasumisessa vuoden 2021 lopussa

yli 75-vuotiaista oli 7,4 %. Määrä on hieman suurempi kuin valtakunnallisesti. Omaishoitajia oli vuoden 2021 lopussa 87.

Sepelvaltimotautia sairastavien osuus väestöstä on Liperissä pieni melko maakunnallisesti verrattuna (5,6 %). Suurin osa sepelvaltimotautia sairastavista on yli 65- vuotiaita.

Liperissä on vajetta ikäihmisten palveluasumisen paikoista ja uusi Ylämyllylle valmistuva asumisen yksikkö tulee tarpeeseen. Hyvinvointialueelta saadun tiedon mukaan kotihoidossa ei vuoden 2022 lopussa ole ollut jonoa ja teknologiaa on otettu tueksi kotona asumiseen mm. lääkerobotit. Ikäihmisten palveluissa on käynnistynyt vastuulääkärikokeilu.

Hyte-kerroin

Kunnille on otettu käyttöön hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin. HYTE-kerroin on kannustin, joka tarkoittaa, että kuntien rahoituksen valtionosuuden suuruus määräytyy osaksi niiden tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan. Tällä halutaan varmistaa kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Lisäosan suuruus määräytyy prosessi- ja tulosindikaattoreiden mukaisesti. Yhteensä indikaattoreita on 20. Hyte-kertoimen mukainen lisäosa maksetaan ensimmäisen kerran kunnille osana vuoden 2023 valtionosuuksia. Vastaava hyte-kerroin on tuloissa myös hyvinvointialueille lähivuosina.

Vuoden 2022 lopussa julkaistiin uusimmat HYTE-kerroin laskelmat. HYTE- kerroin tulee maksimissaan olemaan 22,5 € euroa/kuntalainen. Liperi saa vuodelle 2023 kannustinrahaa 19,4 €/kuntalainen.

Keskeisimmät haasteet tuleville vuosille

Liperin väestön keskeisimmät terveyden ja hyvinvoinnin haasteet on kuvattu täsmällisesti laajassa hyvinvointikertomuksessa sekä mielen hyvinvoinnin ja ehkäisevän päihdetyön suunnitelmissa. Uusina ilmiöinä nousee väestön hyvinvoinnin polarisoituminen. Työttömyys, taloudelliset sekä terveydelliset haasteet näytävät keskittyvän vain osalle väestöä.

Suurina haasteina edelleen ovat

- vähäinen liikunta ja ylipaino
- mielenterveyden haasteet, yksinäisyys, uupumus, käyttäytymishäiriöt ja sosiaalisten tilanteiden pelko
- päihde- ja peliriippuvuus, sähkötupakointi sekä päihteiden käyttöön liittyvä rikollisuus mm. rattijuopumus, väkivalta- ja huumausainerikokset.

Hyvinvointityön strateginen ohjaus ja toimenpiteiden tiedolla johtaminen ovat tärkeitä jatkossakin. Suunnitelmien seuranta ja päivittäminen ja sitä kautta poliittinen ja taloudellinen ohjaus antavat suuntaviivoja konkreettiselle hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen työlle.

1.2 Selonteko sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä

Kunnan toimintaa ohjaavat voimassa oleva lainsäädäntö, hallintosääntö ja muu ohjeistus. Valtuusto on hyväksynyt sisäisen valvonnan ohjeet 20.12.2013. Ohjeiden mukaan kukin toimiala laatii sisäisen valvonnan suunnitelman vuosittain. Käytännössä suunnitelma on sisällytetty alkuvuodesta käsiteltävään käyttösuunnitelmaan. Sisäistä valvontaa toteutetaan palvelualuekohtaisesti. Sisäisen valvonnan raportointi on perinteisesti sisällytetty tilinpäätökseen.

Koko kuntaa koskevan sisäisen valvonnan teknistä toteuttamista ovat jo pidempään helpottaneet henkilöstö- ja taloushallinnon raportointijärjestelmät ja ohjelmistojen ominaisuudet. Lisäksi maakuntaverkon ja ohjelmistojen käyttöoikeuksien tekninen hallinta on parantunut vuosittain.

Keskushallintopalveluiden vuosittainen sisäinen valvonta 2022

Julkisilta toimijoilta edellytetään tietoturvan ja tietosuojan ohjeistusta, dokumentointia ja prosessien kuvaamista. Tietoturvan- ja tietosuojan parantaminen on osa jatkuvaa kunnan toiminnan kehittämistä, jatkuvuuden varmistamista ja sisäistä valvontaa. Vuoden 2022 aikana tietoturvadokumentteja on päivitetty, mm. henkilöstön tietoturva- ja tietosuojaopas 2022 ja kunnan tietoturvapoliittikka (hyväksyttiin 1/2023). Tietoturva- ja tietosuojasuunnitelma päivitetään 2023 aikana. Tietosuojaoselosteet on laadittu ja julkaistu kunnan verkkosivuilla, niitä päivitetään tarvittaessa. Digitalisaatiolla edistetään tietoturvaa ja tietosuoja; otettiin muun muassa käyttöön sähköinen allekirjoitus (vahva tunnistautuminen), lisäksi lakisäätteistä tiedonhallintamallia kehitetään uudessa sähköisessä ympäristössä (Digiturvamalli). Tiedonhallintamallia ylläpidetään palvelujen, asiankäsittelyn ja tietoaineistojen hallinnan suunnittelemiseksi ja toteuttamiseksi, tiedonsaantia koskevien oikeuksien ja rajoitusten toteuttamiseksi, moninkertaisen tietojen keruun vähentämiseksi, tietojärjestelmien ja tietovarantojen yhteen toimivuuden toteuttamiseksi sekä tietoturvallisuuden ylläpitämiseksi. Tietoturva- ja tietosuojaosia pidettiin henkilöstölle intrassa ja työyksiköiden palavereissa. Laajennettu johtoryhmä osallistui digitaalisen turvallisuuden Taisto 2022 harjoitukseen. Vuoden 2022 aikana varautumisen ohjeistuksia päivitettiin ja työ jatkuu 2023. Tietoturva ja tietosuojan vaikutusten arvioinnit (DPIA) tehtiin hankittavista tietojärjestelmistä, joissa käsitellään henkilötietoja.

Esihenkilö vastaa siitä, että jokainen kuntaan tuleva uusi työntekijä suorittaa Graniten tietosuojakoulutuksen peruskurssit. Granitesta otettiin käyttöön uusi koulutusympäristö. Jokainen kunnan työntekijä, luottamushenkilö, järjestelmien ja palveluiden käyttäjä sekä tietojärjestelmän pääkäyttäjä vastaavat tietoturvallisuuden toteuttamisesta, valvonnasta ja kehittämisestä omalta osaltaan.

Palkan ja muiden korvausten maksamisessa noudatetaan sopimuksia ja kunnan viranomaisen päätöksiä. Palvelualueet tarkastavat palkkaperusteiden oikeellisuutta oman sisäisen tarkastuksen suunnitelman mukaisesti. Vuosittain palkkaneuvotteluihin liittyen palkkojen oikeellisuutta tarkkaillaan koko kunnan tasolla.

Kassat tarkastetaan vähintään kerran vuodessa, kirjanpitoaineisto tarkastetaan tilinpäätöksen yhteydessä, tilit täsmätään kerran kuukaudessa. Laskujen asiataarkastuksesta ja hyväksymisestä annetaan koko kuntaa koskevat ohjeet vuosittain. Asiatarkastajat ja hyväksyjät ja heidän varahenkilönsä nimetään kustannuspaikoittain käyttösuunnitelman yhteydessä.

Vuonna 2021 taloushallinnon prosessit käytiin läpi ulkopuolisen arvioijan toimesta. Perusprosessien todettiin toimivan hyvin ja tarkoituksenmukaisesti, eikä puutteita prosesseissa havaittu. Prosessien sähköistämistä on jatkettu läpikäynnissä tulleiden kehityskohteiden pohjalta. Kolmen vuoden välein on toteutettu

ostolaskuaineistojen läpikäyntejä ulkopuolisen asiantuntijan toimesta. Seuraava ostolaskuaineiston tarkastus tehdään vuonna 2023 vuosien 2020-2022 ostolaskuaineistolle.

Ohjelmistojen käyttöoikeudet haetaan esimiehen pyynnöstä. Pääkäyttäjät luovat oikeudet ja tarkastavat säännöllisesti käyttöoikeuksien ajantasaisuuden. Tietosuoja-asetukseen liittyen käyttöoikeuksiin liittyviä prosesseja ja dokumentaatiota käytiin läpi ja kehitettiin edelleen.

Talouden seuranta ja raportointia toteutetaan systemaattisesti. Lisäksi talousarvion täytäntöönpanon yhteydessä annetaan koko kuntaa koskevia ohjeita.

Siun soteen liittyvä omistajaohjaus ja erilaiset selvitykset työllistivät keskushallintoa myös vuonna 2022.

Riskienarviointi toteutettiin syksyllä talousarvion valmistelun yhteydessä ja kymmenen arvioinnissa vakavimmaksi arvioitua riskiä kuvattiin vuoden 2023 talousarvioon.

Maaseutupalveluiden vuosittainen sisäinen valvonta 2022

Lomituspalveluissa osto- ja myyntilaskujen asiatarkastus ja hyväksyntä on eriytetty. Palkkojen maksun prosessissa on valmistelu ja tarkastus eriytetty kahdelle eri henkilölle.

Maaseutupalveluissa ostolaskujen asiatarkastusta ja hyväksyntää on noudatettu. Tarvittaessa tiliöintiä oikaistu. Ostolaskujen ja myyntilaskutuksen sekä henkilöstön matkalaskujen ja puhelinlaskujen oikeellisuus on todennettu. Asiassa ei ollut huomautettavaa. Henkilöstön tehtäväosuuksia kuntakohtaisesti on tarvittaessa muutettu.

Vuoden 2022 ulkoinen valvonta

Maaseutuviranomaistoimintaa valvovat kansallinen viranomainen Ruokavirasto (kuntatarkastus ja vuosittainen YTA:n antama vakuutus sisäisestä tarkastuksesta), valtiontalouden tarkastuskeskus, EU:n komission tiliuomioistuin ja EU:n komission tarkastus. Lomituksen viranomaistoimintaa ja lomitusyksikön muuta toimintaa valvoo Mela

Hyvinvointipalveluiden vuoden 2022 sisäisen valvonnan toimenpiteet ja toteuma

Sisäisellä valvonnalla tarkoitetaan niitä toimintatapoja ja prosesseja, joilla varmistetaan hyvinvointipalveluiden toiminnan laillisuus, tavoitteiden mukainen toiminta, resurssien tarkoituksenmukainen ja taloudellinen käyttö sekä kunnan yleisten toimintaohjeiden mukainen toiminta. Sisäisen valvonnan osa-alueita ovat:

- operatiivinen johtaminen
- riskien hallinta
- raportointi
- talous
- turvallisuus

Hyvinvointipalvelujen talousarvio

Vuoden 2022 talousarvio ylittyi vain 0,6 %. Talouden seurantaan kiinnitettiin vuoden aikana entistä enemmän huomiota ja talousarviomuutoksia tehtiinkin useita. Toimintaympäristön runsaat muutokset tuovat käyttötalouteen ennalta-arvaamattomia tarpeita. Vuoden 2022 aikana tällaisia oli mm. Taikametsän päiväkodin välttämättömät asiantuntijapalvelut ison päiväkodin toimintaympäristön kokonaisuudistuksessa sekä Jyrin yksikön kovien materiaalien käsittöiden varustehankinnat peruskorjauksen yhteydessä.

Huono sijaistilanne sekä vaikeudet määräaikaisten työntekijöiden rekrytoinneissa ovat rasittaneet toimintaa. Talousarvioon jouduttiin vuoden aikana tekemään useita muutoksia ensimmäisen ja toisen talouskatsauksen yhteydessä sekä joulukuussa ja sisäisiä muutoksia elokuussa.

Toiminnan ja talouden raportointi

Hyvinvointipalveluiden talousarvion toteutumisesta raportoidaan kuukausittain lautakunnalle ja kunnanhallitukselle kolme kertaa vuodessa (talouskatsaus I ja II sekä tilinpäätös). Tulosyksiköt raportoivat palvelualueen johtajalle yksiköidensä taloudessa tapahtuvista muutoksista välittömästi. Hyvinvointipalveluiden johtoryhmä seuraa tulosalueiden ja koko palvelualueen talouden kehitystä vähintään kuukausittain. Toiminnan ja talouden seuraamista on vuoden aikana vaikeuttanut esihenkilöiden poissaolot tai vaihtuminen.

Riskienhallinta

Hallintosäännössä on määritelty vastuut hyvinvointipalvelujen riskienhallinnan toimeenpanosta. Tulosyksikön esihenkilö vastaa siitä, että yksikön operatiivisten tavoitteiden toteutumista uhkaavat riskit tunnistetaan ja arvioidaan sekä ryhdytään tarvittaviin toimenpiteisiin. Kaikissa yksiköissä riskienhallinnan työkaluna käytetään sähköistä TurvaArvi-ohjelmaa. Yksiköiden riskien arvioinnit ovat ajan tasalla. Riskienhallinnan tärkeänä toimenpiteenä on sijaiskäytänteiden sopiminen etenkin kriittisissä tehtävissä. Sijaisjärjestelyjen sopimista on edelleen tarve jatkaa muuttuvien tilanteiden myötä.

Turvallisuus

Palvelualueen turvallisuutta arvioitaessa huomioidaan eri turvallisuuden osa-alueet, fyysinen ja sosiaalinen turvallisuus sekä tietoturvallisuus. Kaikissa palvelualueen toimipaikoissa tulee olla ajantasaiset turvallisuus ja pelastautumissuunnitelmat. Hyvinvointipalveluissa jatkettiin pelastussuunnitelmien siirtämistä sähköiseen Pelsu-järjestelmään. Pelsu-järjestelmässä suunnitelmat ovat helposti päivitettäviä ja saatavilla. Varhaiskasvatuksen ja koulujen pelsut ovat valmiina. Vapaa-aikapalveluiden pelastussuunnitelmien siirtoa ja laatimista on aloitettu, mutta se on kesken. Hallinnon tilojen pelastussuunnitelmaa ei ole vielä tehty sähköiseen järjestelmään. Kouluyhteisön terveellisyden ja turvallisuuden tarkastukset tehtiin Ylämyllyn koulun kaikissa yksiköissä. Loppuvuodesta 2022 aloitettiin hyvinvointipalveluiden valmiussuunnitelma työ. Ensimmäisenä laadittiin ohjeet ja hankinnat sähkökatkoihin varautumiseen.

Sisäisen valvonnan suunnitelman arviointi vuodelta 2022

Sähköiset pelastussuunnitelmat kaikissa yksiköissä eivät vielä ole valmiina, vaan työ jatkuu vuoden 2023 aikana. Jo valmiita suunnitelmia on päivitetty vuoden 2022 aikana. Turvallisuuspoikkeaminen kirjaamisen käytänteet eivät kunnassa muuttuneet. Työsuojelu selvittää parhaillaan uuden sähköisen järjestelmän hankintaa, mutta toistaiseksi turvallisuuspoikkeamat ilmoitetaan sähköpostilla. Turvallisuuspoikkeamien kirjaamisen nykyinen käytänte on todettu vanhentuneeksi ja hankalaksi. Honkalammen koulun siirtyessä Liperin kunnan järjestämistä vastuulle turvallisuuspoikkeamien määrä kasvoi runsaasti.

Henkilöstösuunnitelma ja vakanssiluettelo otettiin käyttöön koko kunnassa. Hyvinvointipalveluissa käyttöönotossa oli haasteita. Etenkin varhaiskasvatuksessa henkilöstötilanteet vaihtuvat nopeasti ja henkilöstön saatavuudessa on ollut haasteita, jolloin rekrytointiin tarvitaan joustavia ratkaisuja. Vakanssiluetteloä ylläpidetään hyvinvoinnin hallinnosta ja se on ajan tasalla.

Hankerahoituksen osuus toiminnan järjestämisessä kasvoi edelleen. Tavoitteena oli vuonna 2022 kehittää hyvinvointipalveluiden hankkeiden kokonaiskoordinoitua osaksi hyvinvointi- ja hankekoordinaattorin työtehtävää. Uusi henkilö palkattiin 1.3.2022. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työtehtävät, etenkin ruokakasvatushanke ja ehkäisevän päihdetyön koordinaation rakentaminen ovat vieneen runsaasti aikaa. Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen hankkeet ovat siirtyneet hyvinvointi- ja hankekoordinaattorin koordinaatiosta, mutta muiden hankkeiden osalta koordinaatiosta ja taloudesta vastaa edelleen johtajat.

Elinympäristöpalveluiden vuoden 2022 sisäisen valvonnan toimenpiteet ja toteuma

Toimenpide

- Tavoitteena oli parantaa käyttötalouden sekä investointien talouden seuranta ja ennakointia ja kehitetään mahdollisia reagointiin liittyviä toimenpiteitä.

Toteutuma

- Kokonaisuutena sisäisessä valvonnassa ja talouden seurannassa ja ennakoinnissa ei onnistuttu tavoitteiden mukaisesti, minkä vuoksi vuodelle 2023 on asetettu tarkemmat sisäisen valvonnan tavoitteet, jossa on tarkoitus mm. päivittää elinympäristöpalvelujen oma sisäisen valvonnan ohje sen jälkeen, kun koko kunnan ohjeistus on päivitetty.

Keskeiset johtopäätökset ja sisäisen valvonnan kehittäminen taloussuunnittelukaudella

Palvelualuekohtaisten sisäisten valvonnan raporttien pohjalta voidaan todeta, ettei sisäisessä valvonnassa ole vuoden aikana havaittu merkittäviä poikkeamia. Määrärahojen riittävyyden seurantaan ja poikkeamiin reagointiin tulee kuitenkin jatkossa kiinnittää talousarviovuoden aikana enemmän huomiota. Vuoden 2021 määrärahaylitysten jälkeen talouden seurantaan kiinnitettiin vuonna 2022 entistä enemmän huomiota, mutta siitä huolimatta kaksi palvelualueita ylitti talousarvionsa. Talousarviopoikkeamiin reagoiminen on keskeinen kehittämiskohde sisäisen valvonnan ohjeistuksen ja vakiintuneiden käytänteiden päivittämisen lisäksi.

Kunnanhallituksen hyväksymän sisäisen valvonnan ohjeen mukaan kunnanjohtaja seuraa kuntaenemmistöisten tai kunnan määräysvallassa toimivien yhteisöjen toimintaa ja tarvittaessa raportoi yhteisöjen toiminnasta kunnanhallitusta. Kunnanjohtaja osallistui vuoden aikana useisiin Lipertek Oy:n ja Liperin yritys kiinteistöt Oy:n hallitusten kokouksiin. Yhtiöiden osalta ei ollut erikseen raportoitavaa.

Sisäisen valvonnan ohje on hyväksytty vuonna 2013 ja toiminta on sen pohjalta vakiintunutta. Taloussuunnittelukaudella kokonaisvaltainen riskienhallinta tulisi saada jalkautettua luontevaksi osaksi talousarvioita ja tilinpäätöksiä. Sisäisen valvonnan ohje on myös tarkoitus päivittää vuoden 2023 aikana.

1.3 Tilikauden tuloksen muodostuminen ja toiminnan rahoitus

Tilikauden tuloksen muodostuminen

Tuloslaskelma (ulkoiset erät)	2022	2021
Toimintatuotot	13 688 252	12 817 164
Toimintakulut	-91 189 581	-83 761 375
Toimintakate	-77 501 329	-70 944 211
Verotulot	45 899 719	43 820 080
Valtionosuudet	31 916 650	29 680 305
Rahoitustuotot ja -kulut	79 779	-18 013
Vuosikate	394 818	2 538 161
Poistot ja arvonalentumiset	-3 853 147	-3 285 464
Satunnaiset erät	0	0
Tilikauden tulos	-3 458 328	-747 303
Tilinpäätössiirrot	119 183	119 184
Tilikauden ali/ylijäämä	-3 339 145	-628 120

Tuloslaskelman tunnuslukuja	2022	2021
Toimintatuottojen %-osuus toimintakuluista	15,01	15,30
Vuosikate % poistoista	10,25	77,25
Vuosikate €/asukas	33,03	211,88
Asukasmäärä	11 953	11 979

Tuloslaskelma kuvaa tilikaudelle jaksotettujen tulojen riittävyyttä tilikaudelle jaksotettujen menojen kattamiseen.

Toiminnan rahoitus

Rahoituslaskelma (1000 €)

	31.12.2022		31.12.2021	
TOIMINNAN RAHAVIRTA				
VUOSIKATE	395		2 538	
TULORAHOITUKSEN KORJAUSERÄT	-36	359	-197	2 341
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA				
INVESTOINTIMENOT	-6 217		-15 223	
RAHOITUSOSUUDET INVESTOINTIMENOIHIN	162		393	
PYSYVIEN VASTAAVIEN LUOVUTUSTULOT	395	-5 660	402	-14 429
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA		-5 302		-12 087
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA				
ANTOLAINAUKSEN MUUTOKSET				
ANTOLAINASAAMISTEN LISÄYS	-5		-2	
ANTOLAINASAAMISTEN VÄHENNYS	12	7	25	23
LAINAKANNAN MUUTOKSET				
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN LISÄYS	12 000		15 000	
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN VÄHENNYS	-9 597		-7 802	
LYHYTAIKAISTEN LAINOJEN MUUTOS	37	2 440	-658	6 540
OMAN PÄÄOMAN MUUTOKSET		-890		0
MUUT MAKSUVALMIUDEN MUUTOKSET				
TOIMEKSIANTOJEN VAROJEN JA				
PÄÄOMIEN MUUTOKSET	42		70	
SAAMISTEN MUUTOS	-498		-81	
KOROTTOMIEN VELKOJEN MUUTOS	3 989	3 533	344	333
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA		5 089		6 896
RAHAVAROJEN MUUTOS		-213		-5 192
RAHAVAROJEN MUUTOS				
RAHAVARAT 31.12.	2 353		2 566	
RAHAVARAT 01.01.	2 566	-213	7 758	-5 192

Rahoituslaskelman tunnusluvut	2022	2021
Investointien tulorahoitus, %	6,52	17,11
Laskennallinen lainanhoitokate	0,12	0,44
Kassavarat 31.12., M€	2,35	2,57
Kassan riittävyys, pv	8	9
Asukasmäärä	11 953	11 979

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta:

2022 -20 732 612,24 €

2021 -13 383 726,27 €

Rahoitusasema ja sen muutokset

Tase (1000 €)

VASTAAVAA	31.12.2022	31.12.2021
PYSYVÄT VASTAAVAT		
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET		
Aineettomat oikeudet	31	
Muut pitkävaikutteiset menot	2 077	2 332
	<u>2 107</u>	<u>2 332</u>
AINEELLISET HYÖDYKKEET		
Maa- ja vesialueet	6 157	6 171
Rakennukset	45 848	40 586
Kiinteät rakenteet ja laitteet	12 037	12 059
Koneet ja kalusto	1 296	1 377
Muut aineelliset hyödykkeet	2	2
Ennakkomaksut ja keskeneräiset työt	198	3 044
	<u>65 537</u>	<u>63 238</u>
SIJOITUKSET		
Osakkeet ja osuudet	8 005	7 973
Muut lainasaamiset	1 383	1 383
Muut saamiset	253	260
	<u>9 640</u>	<u>9 616</u>
PYSYVÄT VASTAAVAT	77 284	75 185
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
SAAMISET		
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	991	951
Muut saamiset	565	393
Siirtosaamiset	732	445
	<u>2 288</u>	<u>1 789</u>
RAHOITUSARVOPAPERIT		
Muut arvopaperit	15	0
RAHAT JA PANKKISAAMISET	<u>2 338</u>	<u>2 566</u>
	<u>2 338</u>	<u>2 566</u>
VAIHTUVAT VASTAAVAT	4 641	4 355
VASTAAVAA	81 925	79 541

VASTATTAVAA	31.12.2022	31.12.2021
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	14 982	14 982
Edellisten tilikausien alijäämä	3 570	5 088
Tilikauden yli/ alijäämä	-3 339	-1 518
	<u>15 213</u>	<u>18 552</u>
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
Poistoero	964	1 083
PAKOLLISET VARAUKSET		
Muut pakolliset varaukset	1 695	1 433
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Lahjoitusrahastojen pääomat	193	152
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	40 592	37 473
Lainat julkisyhteisöiltä	1 721	1 741
Liittymismaksut	2 396	2 396
	<u>44 709</u>	<u>41 610</u>
Lyhytaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	8 450	9 146
Lainat julkisyhteisöiltä	20	20
Lainat muilta luotonantajilta	495	458
Saadut ennakot	4	5
Ostovelat	2 205	1 809
Muut velat	426	434
Siirtovelat	7 550	4 838
	<u>19 150</u>	<u>16 710</u>
VIERAS PÄÄOMA	63 860	58 321
VASTATTAVAA	81 925	79 541

Taseen tunnusluvut	2022	2021
Omavaraisuus %	19,75	25,81
Lainakanta M€	51,3	48,8
Lainat €/asukas	4 290	4 077
Suhteellinen velkaantuneisuus %	69,78	66,53
Lainat ja vuokravastuut, M€	51,8	49,9
Lainat ja vuokravastuut €/asukas	4 336	4 166
Kertynyt ylijäämä/M€	0,23	3,57
Kertynyt ylijäämä/asukas	19	298
Lainasaamiset, M€	1,38	1,38
Asukasmäärä	11 953	11 979

Tunnusluvut

TULOSLASKELMA

Toimintatuotot/Toimintakulut %

$100 \times \text{Toimintatuotot} / (\text{Toimintakulut} - \text{Valmistus omaan käyttöön})$

Tunnusluku osoittaa, paljonko toiminnan kuluista saadaan katettua kunnan laskuttamilla toimintatuotoilla. Tunnusluku vähennettynä sadasta kertoo, mikä osuus toimintamenoista on rahoitettava verotuloilla, valtionosuuksilla ja muilla tuotoilla.

Vuosikate % poistoista

$100 \times \text{Vuosikate} / \text{Poistot ja arvonalentumiset}$

Kun tunnusluvun arvo on 100 % tai suurempi, oletetaan kunnan tulorahoituksen olevan riittävä.

Vuosikate euro/asukas

Tunnusluvulla arvioidaan tulorahoituksen riittävyttä. Luvulla ei ole kaikkia kuntia koskevaa tavoitearvoa.

RAHOITUSLASKELMA

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta, €

Rahoituslaskelman välitulos Toiminnan ja investointien rahavirta itsessään on jo tunnusluku, jonka positiivinen (ylijäämäinen) määrä ilmaisee sen, kuinka paljon rahavirrasta jää nettoantolainaukseen, lainojen lyhennyksiin ja kassan vahvistamiseen. Negatiivinen (alijäämäinen) määrä ilmaisee sen, että menoja joudutaan kattamaan joko olemassa olevia kassavaroja vähentämällä tai ottamalla lisää lainaa.

Toiminnan ja investointien rahavirta ei saisi muodostua pysyvästi negatiiviseksi.

Investointien tulorahoitus, %

$100 \times \text{Vuosikate} / \text{Investointien omahankintameno}$

Tunnusluku kertoo, kuinka paljon investointien omahankintamenoista on rahoitettu tulorahoituksella. Tunnusluku vähennettynä sadasta osoittaa prosenttiosuuden, joka on jäänyt rahoitettavaksi pääomarahoituksella eli pysyvien vastaavien myynnillä, lainalla tai rahavarojen määrää vähentämällä.

Laskennallinen lainanhoitokate

$(\text{Vuosikate} + \text{Korkokulut}) / (\text{Korkokulut} + \text{Laskennalliset lainanlyhennykset})$

Laskennallinen lainanhoitokate kertoo kunnan tulorahoituksen riittävyyden vieraan pääoman korkojen ja laskennallisten lyhennysten maksuun. Laskennallinen lainanlyhennys saadaan jakamalla taseen lainat kahdeksalla, joka kuvaa oletettua jäljellä olevaa laina-aikaa.

Tulorahoitus on riittävä lainojen hoitoon, jos tunnusluvun arvo on 1 tai suurempi. Kun tunnusluvun arvo on alle 1, joudutaan vieraan pääoman hoitoon ottamaan lisälainaa, realisoimaan kunnan omaisuutta tai vähentämään rahavaroja.

Luotettavan kuvan kunnan lainanhoitokyvystä saa tarkastelemalla tunnuslukua useamman vuoden jaksolla. Kunnan lainanhoitokyky on hyvä, kun tunnusluvun arvo on yli 2, tyydyttävä, kun tunnusluku on 1-2 ja heikko, kun tunnusluvun arvo jää alle yhden.

Kassan riittävyys päivää

365 pv x Rahavarat 31.12. / Kassasta maksut tilikaudella

Kunnan maksuvalmiutta kuvataan kassan riittävytenä päivissä. Tunnusluku kertoo, monenko päivän kassasta maksut voidaan kattaa kunnan rahavaroilla tai muilla kassavaroihin luettavilla erillä. Rahavaroihin lasketaan rahoitusarvopaperit sekä rahat ja pankkisaamiset.

TASE

Omavaraisuusaste, %

$100 \times (\text{Oma pääoma} + \text{Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset}) / (\text{Koko pääoma} - \text{Saadut ennakot})$

Omavaraisuusaste mittaa kunnan vakavaraisuutta, alijäämän sietokykyä ja sen kykyä selviytyä sitoumuksista pitkällä tähtäyksellä. Omavaraisuuden hyvänä tavoitetasona voidaan pitää kuntataloudessa keskimääräistä 70 % omavaraisuutta. 50 % tai alempi omavaraisuusaste merkitsee kuntataloudessa merkittävän suurta velkarasitetta.

Suhteellinen velkaantuneisuus, %

$100 \times (\text{Vieras pääoma} - \text{Saadut ennakot}) / \text{käyttötulot}$

Tunnusluku kertoo, kuinka paljon kunnan käyttötuloista tarvittaisiin vieraan pääoman takaisinmaksuun. Käyttötulot muodostuvat tilikauden toimintatuotoista, verotuloista ja käyttötalouden valtionosuuksista.

Mitä pienempi velkaantuneisuuden tunnusluvun arvo on, sitä paremmat mahdollisuudet kunnalla on selviytyä velan takaisinmaksusta tulorahoituksella.

Lainat ja vuokravastuut

Lainat ja vuokravastuut saadaan lisäämällä lainakantaan liitetiedoissa ilmoitettu vuokravastuiden määrä.

Kertynyt yli-/alijäämä euroa

Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä) + Tilikauden ylijäämä (alijäämä)

Luku osoittaa, kuinka paljon kunnalla on kertynyttä ylijäämää tulevien vuosien liikkumavarana tai paljonko on kertynyttä alijäämää, joka on katettava tulevina vuosina.

Kertynyt yli-/alijäämä euroa/asukas

$((\text{Edellisten tilikausien ylijäämä (alijäämä)} + \text{Tilikauden ylijäämä (alijäämä)}) / \text{Asukasmäärä})$

Luku osoittaa asukaskohtaisen kertyneen ylijäämän tai katettavan kertyneen alijäämän. Asukasmääränä käytetään tilinpäätösvouden päättymispäivän mukaista kunnan asukasmäärää.

Lainakanta ja lainakanta euroa/asukas

Vieras pääoma – (Saadut ennakot + Ostovelat + Siirtovelat + Muut velat)

Kunnan lainakannalla tarkoitetaan korollista vierasta pääomaa. Lainakantaan lasketaan koko vieraspääoma vähennettynä saaduilla ennakoilla sekä osto-, siirto- ja muilla veloilla. Lainakanta euroa/asukas saadaan jakamalla lainakanta asukasmäärällä.

Lainasaamiset

Sijoituksiin merkityt jvk-lainasaamiset ja muut lainasaamiset

Lainasaamisilla tarkoitetaan pysyviin vastaaviin merkittyjä antolainoja kunnan omistamien ja muiden yhteisöjen investointien rahoittamiseen.

Kokonaistulot ja –menot

Liperin kunnan kokonaistulot ja –menot (ulkoiset erät)

Tulot	€	Menot	€
Toiminta		Toiminta	
Toimintatuotot	13 688 251,60	Toimintakulut	91 189 580,84
Verotulot	45 899 719,01	Korkokulut	265 536,45
Valtionosuudet	31 916 650,00	Muut rahoituskulut	2 774,13
Korkotuotot	1,42	Satunnaiset kulut	
Muut rahoitustuotot	348 087,85		
Satunnaiset tuotot			
<i>Tulorahoitus korjauserät</i>		<i>Tulorahoituksen korjauserät</i>	
-Pysyvien vastaavien luovutusvoitot	-298 294,21	+/- Pakollisten varausten muutos	-261 987,74
Investoinnit		Investoinnit	
Rahoitusosuudet investointeihin	161 718,93	Investoinnit	6 216 888,79
Pysyvien vastaavien luovutustulot	394 749,97		
Rahoitustoiminta		Rahoitustoiminta	
Antolainasaamisten vähennykset	11 570,00	Antolainasaamisten lisäys	4 800,00
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	12 000 000	Pitkäaikaisten lainojen vähennys	9 596 784,00
Lyhytaikaisten lainojen lisäys	36 645,39	Lyhytaikaisten lainojen vähennys	
		Oman pääoman vähennys	890 245,00
	104 159 099,96		107 904 621,51

Kokonaistulojen ja -menojen erotus -3 745 521,55

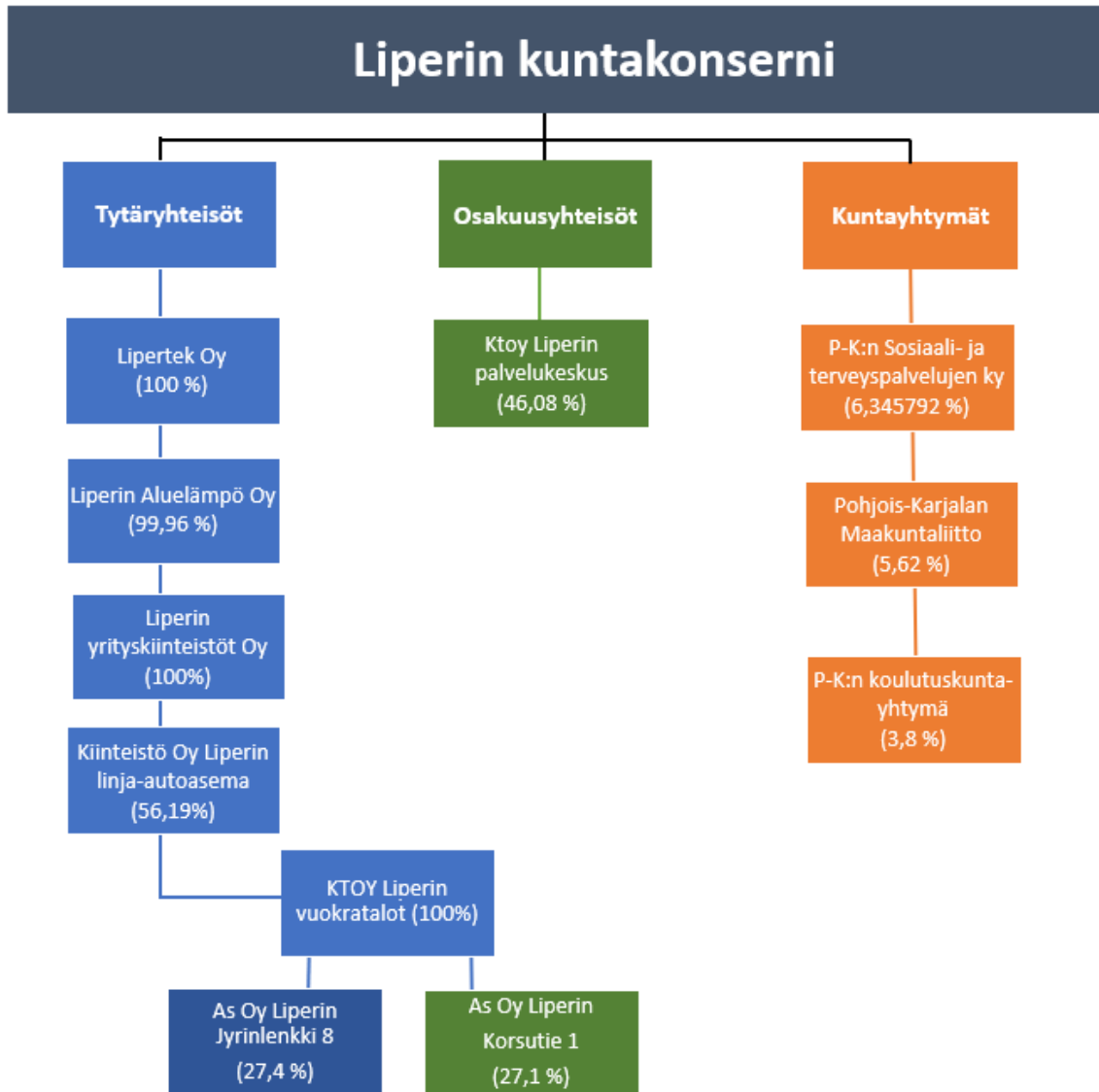
Tarkistus rahoituslaskelmaan:

Muut maksuvalmiuden muutokset	3 532 594,66
Kassavarojen muutos	<u>-212 926,89</u>
	3 745 521,55

Kokonaismenojen ja -tulojen erotus on yhtä suuri kuin rahoituslaskelman *Muut maksuvalmiuden muutokset* ja *Kassavarojen muutoserien* itseisarvojen summa silloin, kun mainitut erät rahoituslaskelmassa ovat erimerkkiset ja itseisarvojen erotus, kun ne ovat rahoituslaskelmassa samanmerkkiset.

1.4 Kuntakonsernin toiminta ja talous

Yhdistelmä konsernitilinpäätökseen sisältyvistä yhteisöistä

Muutokset konsernissa

Kunnan omistusosuus Kiinteistö Oy Liperin linja-autoasemasta kasvoi vuoden aikana osakekauppojen myötä 56,19 prosenttiin. Omistusosuus oli jo aiemmin yli 50 %, eli omistusosuuden kasvu ei aiheuttanut muutosta yhtiön käsittelyyn konsernitilinpäätöksessä. As Oy Liperin Jyrinlenkki 8:n omistusosuus pieneni 27,4 % (aiemmin 50,4 %).

Konsernin toiminnan ohjaus

Liperin valtuusto on hyväksynyt kunnan konserniohjeet 29.10.2018 / 68 §. Liperin kunnan konsernijohtoon muodostavat kunnanhallitus ja kunnanjohtaja.

Olennaiset konsernia koskevat tapahtumat

Tytäryhtiö: Lipertek Oy

Toiminta-ajatus ja toiminnan yleiskuvaus

- Tuottaa **lähipalveluina** elinkeino- ja yrityspalvelut liperiläisille sekä Liperiin sijoittumista suunnitteleville yrityksille.
- Hakea, toteuttaa ja hallinnoida elinkeinotoimintaa tukevia hankkeita.
- Tarjota Liperissä toimiville julkisyhteisöille kokonaisvaltaisia isännöintipalveluita sekä taloushallintopalveluita kilpailukykyiseen hintaan.
- Tarjota yrityksille laadukkaita tontti-, yritys- ja toimitilaratkaisuja kilpailukykyiseen hintaan.

Yleistavoitteet:

- Kehittää, kasvattaa ja monipuolistaa Liperin yrityskantaa, joka mahdollistaa työpaikkojen lisäyksen.
- Tuottaa elinkeinopalvelut kaikille yrityksille, yritysten elinkaaren eri vaiheisiin.
- Tehdä aktiivista ja jalkautuvaa, yritysten tarpeisiin kohdennettua yritysneuvontatyötä.
- Panostaa elinkeinoympäristöjen ajankohtaistiedottamiseen.
- Tavoitteena yrittäjyyttä arvostavin ja yritystoimintaa aktiivisesti tukevin kunta.
- Kehittää kunnan alueella sijaitsevia elinkeinokeskittymiä systemaattisesti.
- Kehittää jo alkanutta kuntien välistä matkailuliiketoimintaa (Liperi, Rääkkylä ja Heinävesi).
- Kohdentaa Business Joensuun tuotteistetut palvelupaketit liperiläisten yritysten saataville.
- Vahvistaa Joensuun ydinkaupunkiseudun elinkeinoyhteistyötä.
- Edistää yritysten työvoiman saatavuutta yhteistyössä työllisyystoimijoiden ja oppilaitosten kanssa.
- Tukea yritys yhteistyötä ja yrittäjyyskasvatusta varhaiskasvatuksesta perusopetukseen.
- Isännöidä yritystiloja ja asuinhuoneistoja pitkäjänteisesti ja kokonaistaloudellisesti.
- Tuottaa taloushallintopalvelut kustannustehokkaasti ja korkealla asiantuntemuksella.

Tuottavuus ja tulostavoite 2022:

- Kasvattaa teollisten työpaikkojen määrää + 5 %:lla vuosittain. (630 työpaikkaa /2020)
- Yritysneuvontaa vähintään 45 %:lle Liperiin perustettavalle yritykselle vuositasolla.
- Kontaktoida vuosittain 500 yritystä ja tarjota aktiivisesti yritys- ja työllisyyspalvelutuotteita.
- Jalkautua aktiivisesti yrityskenttään. Asiakaskohtauksia min. 60 % x työpäivät/työntekijä/vuosi.
- Laatia yrityksille, yritysten tarpeisiin erilaisia kehittämishankkeita vähintään 15 kpl / vuosi.
- Pitää isännöitävien yhteisöjen talous kunnossa → käyttöastetavoite 95 %
- Tehdä positiivinen tilikauden tulos.

Toteuma 1.1. – 31.12.2022:

- Teolliset työpaikat 677 kpl, tilanne 31.12.2022.
- Elinkeinopalveluita toteutettiin 470 yritykselle.
- Isännöitävien yhteisöjen käyttöaste 96,1 %.
- Uusia yrityksiä on perustettu kunnan alueelle 56 kpl. Nettovaikutus yrityskantaan +38 yritystä.
- Yritysten kehittämis- ja investointihankkeita valmisteltiin 17 kpl.
- Yrityspalveluseleitä on myönnetty 17 kpl. Seteleiden kokonaisarvo 51 290,54 euroa, josta yritysten 50 %:n omavastuuosuuden jälkeen yhtiön rahoitusosuus oli 25 645,27 euroa.
- Business Joensuun palvelupaketteja hyödyntänyt 57 yritystä.
- Liperin, Rääkkylän ja Heinäveden matkailun yhteishankkeen valmistelu 2023-2025.
- Kirkkolahden palvelurakennuksen rakentaminen alkoi 10/2022
- Pärnävaaran Master Plan valmistui 11/2022. Toimitilakaupat toteutuivat 7/2022.

Keskeiset toiminnalliset muutokset 2022-2024:

- Lanseerata yrityksiin jalkautuva yritysneuvontakonsepti.
- Tehdä SOME -kanavissa aktiivisia nostoja.
- Tiivistää ja kehittää elinkeino- ja työllisyyspalveluiden ja kuntamarkkinoinnin yhteistyötä.
- Laatia elinkeinotonttien luovutukseen yhteinen operatiivinen palvelu- ja toimintamalli koko konserniin.

- Vahvistetaan yhtiön roolia elinkeinotonttien kaavoitus- ja luovutusprosessissa.
- Rakennuttamis- ja isännöintipalveluiden tuottaminen kuntakonsernille.

Riskit:

- Business Joensuun palvelupakettitarjonta ei kohdennu toimenpiteiksi liiperiläisissä yrityksissä.
- Taloudelliset riskit hanketoiminnassa.
- Henkilöresurssiriski.

Tilinpäätös 2022 Lipertek Oy

1 000 €	TA 2022	TP2022	TP 2021
Liikevaihto	498	497	443
Tulos	3	10	11
Bruttoinvestoinnit	0	0	0
Lainat 31.12.	0	0	0
Henkilöstön lkm	6	5,5	5,5

Tytäryhtiö: Liperin yrityskiinteistöt Oy**Toiminta-ajatus ja toiminnan yleiskuvaus**

- Rakennuttaa ja rakentaa yritystiloja
- Tarjota yrityksille laadukkaita tontti-, yritys- ja toimitilaratkaisuja kilpailukykyiseen hintaan

Yleistavoitteet:

- Rakentaa yritystiloja yritysten tarpeisiin.
- Ylläpitää, kehittää ja vuokrata yritystiloja.
- Myydä tai vuokrata tontteja yrityskäyttöön.
- Toteuttaa strategista maanhankintaa yritystoiminnan tarpeisiin.
- Toteuttaa investoinnit konsernirahoituksella.
- Hyödyntää investointituet yritysinvestoinneissa.

Tuottavuus:

- Järjestää tarkoituksenmukaisia yritystilaratkaisuja ja kehittää niitä pitkäjänteisesti.
- Tuottaa yritystilaratkaisuja liiketaloudellisesti kannattavasti ja kilpailukykyiseen hintaan.
- Käyttää ja ylläpitää yritystiloja pitkäjänteisellä sekä kestäväällä pohjalla.
- Toteuttaa maanhankintaa markkinaehtoisella hintatasolla.

Tulostavoite:

- Toteuttaa yritystilojen vuokraustoimintaa kannattavasti.
- Saavuttaa yritystilojen vuokrauksessa 95 %:n käyttöastetavoite.
- Tehdä positiivinen tilikauden tulos.

Toteuma 1.1. – 31.12.2022:

- Yritystilojen vuokraus on ollut kannattavaa.
- Toimitilojen käyttöaste oli 100 %.
- Tehtaantien tontin III-vaiheen toteutusmallin suunnittelutyö ja sijoittujahaku on ollut käynnissä.
- Yritystontin myynti toteutui Korpikujalta 1/2022

Keskeiset toiminnalliset muutokset 2022 - 2024:

- Rakennuttaa tai muutoin toteuttaa yritystalo III Tehtaantielle.
- Toteuttaa strategista maanhankintaa yritystoiminnan tarpeisiin.

Riskit:

- Mahdollisten uusien tilojen riskit arvioidaan aina rakennusprojektin suunnitteluvaiheessa.
- Korkotason ennakkoinnin hankaluus pitkällä aikavälillä.

Tilinpäätös 2022 Liperin yrityskiinteistöt Oy

1 000 €	TA 2022	TP2022	TP 2021
Liikevaihto	287	296	217
Tulos	18	72	15
Bruttoinvestoinnit	0	0	758
Lainat 31.12.	385	385	444
Henkilöstön lkm	0,5	0,5	0,7

Tytäryhtiö: Kiinteistö Oy Liperin vuokratilat**Toiminta-ajatus ja toiminnan yleiskuvaus**

- yhtiön tehtävänä on tarjota hyväkuntoisia vuokra-asuntoja kilpailukykyiseen hintaan

Yleistavoitteet:

- yhtiön kokonaisvaltainen taloudesta, huollosta, ylläpito- ja korjaustoiminnasta huolehtiminen

Tuottavuus:

- asuntojen käyttöaste vähintään 95 %
- vuosikorjattavien asuntojen määrä 35
- kilpailukykyinen vuokrataso
- luottotappioiden minimoiminen

Toteuma:

- käyttöaste 2022: 96,1 %
- vuosikorjattuja asuntoja 2022: 25 kpl
- uuden kerrostalokohteen suunnittelun aloittaminen Ylämyllylle
- Ahonkylän rivitalon purku (ARAn purkuavustus)

Tulostavoite:

- suunnitelman mukaisilla 4 %:n poistoilla tulostaso +-0
- osinkoja ei jaeta

Keskeiset toiminnalliset muutokset 2022–2024:

- asuntokannan houkuttelevuuden lisääminen
- kiinteistöjen peruskorjausten vauhdittaminen
- haja-asutusalueen taloista luopuminen
- ns. osaomisteisista omakotitaloista luopuminen
- huonokuntoisten talojen purkaminen

Riskit:

- lainojen korkoprosentin nousu
- energian hinta
- käyttöasteen laskeminen
- vakuusongelma uusissa lainoissa
- rakennustarvikkeiden hintojen nousu

Tilinpäätös 2022 Kiinteistö Oy Liperin vuokratilat

1 000 €	TA 2022	TP2022	TP 2021
Liikevaihto	3 560	3 713	3 680
Tulos	0	0,6	0,470
Bruttoinvestoinnit	0	0	0
Lainat 31.12.	6 610	6 610	7 369
Henkilöstön lkm	0	0	0

Tytäryhtiö: Liperin Aluelämpö Oy**Toiminta-ajatus ja toiminnan yleiskuvaus**

- Yhtiön toiminnan tarkoituksena on johtaa asiakkailleen näiden tarvitsema lämpöenergia mahdollisimman häiriöttömästi kaikissa olosuhteissa ja hinnaltaan kilpailukykyiseen hintaan ylläpitämällä ja hoitamalla kaukolämpöverkkoa Liperin kirkonkylässä. Yhtiö ylläpitää ja hoitaa kiinteistöjen sekä vesi- ja viemärlaitoksen käyttöön liittyvää kunta-automaatiojärjestelmään sekä tuottaa päivystys- ja varallaolopalveluja. Yhtiön palveluksessa on huoltomestari, sivutoiminen toimitusjohtaja ja 6 sivutoimista päivystystyöntekijää.

Yleistavoitteet:

- Toimintavarmuuden ylläpito nykyinen palvelutaso säilyttäen sekä varautuminen poikkeustilanteisiin

Tuottavuus:

- Toiminnallinen lisäarvo energiahuollon, asiantuntijapalveluiden ja kiinteistöautomaation osaluilla, minkä tilaaja/palvelun loppukäyttäjä arvioi viime kädessä palvelun hinta/laatusuhteena.

Tulostavoite:

- Tulostaso +-0

Keskeiset toiminnalliset muutokset 2022–2024:

- 2023 päättyvän lämmön-toimitussopimuksen jatkon selvittäminen.
- Etäluettaviin mittareihin siirtyminen ja vaihtoehtojen selvittäminen

Riskit:

- Kaukolämpöverkoston ikääntyminen ja siitä johtuvat uusinvestointitarpeet. Kaukolämmön ostohinnan nousu, jonka johdosta asiakkaat vaihtavat lämmitysjärjestelmää. Tietoverkkojen käytettävyyden ja yhteensopivuuden vanhentuneen laitekannan osalta. Työntekijöiden ikääntyminen ja ammattitaitoinen henkilöresurssi yleensä

Tilinpäätös 2022 Liperin Aluelämpö Oy

1 000 €	TA 2022	TP2022	TP 2021
Liikevaihto	1280	1 183	1096
Tulos	20	-6	2
Bruttoinvestoinnit	0	0	0
Lainat 31.12.	0	0	0
Henkilöstön lkm	1+1+6	1+1+6	1+1+6

Tytäryhtiö: Liperin Linja-autoasema**Toiminta-ajatus ja toiminnan yleiskuvaus**

- Liperin linja-autoasema Oy omistaa ja hallitsee virasto- ja liiketilarakennusta Liperin kirkonkylässä. Kiinteistöllä on Liperin kunnan toimitiloja. Lisäksi kiinteistöllä on mm. metsänhoitoyhdistyksen toimintoja, sekä yksittäisiä yrityksiä.

Yleistavoitteet:

- Yhtiön yleistavoitteena on ylläpitää rakennusta omistajien toimitilarpeita vastaavasti

Tuottavuus:

- Reaaliaikainen yhtiön talouden vakauden seuranta

Tulostavoite:

- Yhtiön euromääräinen tulostavoite on EVL:n maksimipoistojen jälkeen 0 –tulos.

Keskeiset toiminnalliset muutokset 2022–2024:

- Suunnittelukauden aikana yhtiön tulee mukautua osakkaiden tarpeisiin.

Riskit:

- Taloudelliset riskit koostuvat yhtiön osakkaiden toiminnan kehittymisestä. Kiinteistötekniikkaan liittyvät riskit koostuvat normaaleista, rakennusten ikääntymiseen liittyvistä riskeistä.

Tilinpäätös 2022 Liperin linja-autoasema Oy

1 000 €	TA 2022	TP2022	TP 2021
Liikevaihto	150	133	134
Tulos	0	0	0
Bruttoinvestoinnit	0	0	0
Lainat 31.12.	27	8	27
Henkilöstön lkm	0	0	0

Arvio konsernin todennäköisestä tulevasta kehityksestä

Soteuudistus vaikuttaa merkittävästi kuntien konsernirakenteeseen vuodesta 2023 alkaen. Vielä suurempi vaikutus kuntien talouteen on vuosien 2021 ja 2022 sote-kustannusten toteumalla. Korkea sote-kustannusten kasvu näinä vuosina tarkoittaa pysyvästi pienempiä valtionosuuksia vuodesta 2024 alkaen. Uudistus voi johdattaa yksittäisten kuntien osalta suuriinkin muutoksiin taloustilanteessa, mistä on saatu ensimmäisiä viitteitä kevään 2023 ennakkolaskelmissa.

Vuokrataloyhtiön osalta on lähivuosina odotettavissa lainakannan kasvua vuokratalokohteiden peruskorjauksen ja suunnitteilla olevan uudiskohteen myötä. Asuntojen käyttöaste on valtakunnallisesti edelleen hyvällä tasolla. Pienistä asunnoista on ylikysyntää, mutta samaan aikaan etenkin isoihin perheasuntoihin on hankala saada vuokralaisia. Pidemmällä aikavälillä vuokrataloyhtiöllä on edessä tähän asumiskäyttäytymisen muutokseen liittyvä asuntokannan kehittäminen ja tämä on huomioitu uudiskohteen suunnittelussa. Kehittämistä vaikeuttaa talouden tiukat rajoitteet.

Lipertekin ja Liperin Yrityskiinteistöt Oy:n toiminta on vakiintunut vuoden 2019 tapahtuneen kokonaisjakautumisen jälkeen. Molempien yhtiöiden kehitysnäkymät ovat positiiviset.

Liperin Aluelämmön ja Liperin linja-autoaseman toiminta on vakiintunutta. Liperin Aluelämmön osalta neuvottelut lämmöntuotannon järjestelyistä Maitosuomen ja Nevelin kanssa jatkuvat Maitosuomen irtisanottua lämmöntoimitussopimuksen päättymään syksyllä 2023. Liperin linja-autoaseman osalta on näköpiirissä muiden kuin kunnan omistamien tilojen vapautumista.

Selonteko konsernivalvonnan järjestämisestä

Kunnanhallituksen ja kunnanjohtajan muodostaman konsernijohton tehtävänä on valvoa kunnan etua, käyttäen omistajan puhevaltaa ja antaa ohjeita kuntaa edustaville henkilöille. Konsernivalvonnan tavoitteena on varmistaa, että kuntakonsernin toiminta on taloudellista ja tuloksellista.

Konserniohjeiden mukaan kunnanjohtaja vastaa kuntakonsernin operatiivisesta johtamisesta kunnan (emo-yhteisö) osalta ja seuraa omistajapolitiikan toteutumista ja ilmoittaa havaitsemistaan epäkohdista kunnanhallitukselle.

Yhtiöiden osalta ei ollut erikseen raportoitavaa.

Tytäryhtiöille asetetaan toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet talousarvion yhteydessä ja tavoitteiden toteutumaa seurataan talouskatsauksissa ja tilinpäätöksessä. Tätä kautta myös valtuusto saa vähintään kolmesti vuodessa tietoonsa olennaisimmat tytäryhtiöiden toiminnan ja talouden ajankohtaiset asiat.

Konserniohje on keskeinen konserniohjauksen ja -valvonnan työväline. Sisäisen valvonnan ohjeen päivityksessä konsernin rooli tulee huomioida aiempaa paremmin ja konsernin kokonaisvaltaista riskienhallintaa tulee myös kehittää edelleen.

Konsernitiilin päätös ja sen tunnusluvut

Konsernituloslaskelma ja sen tunnusluvut (1000 €)

	2022	2021
Toimintatuotot	70 946	60 670
Toimintakulut	-149 427	-127 840
Osuus osakkuusyhtiöiden voitosta/tappiosta	-125	-34
TOIMINTAKATE	-78 605	-67 204
Verotulot	45 900	41 381
Valtionosuudet	34 116	32 963
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	58	63
Muut rahoitustuotot	399	366
Korkokulut	-413	-418
Muut rahoituskulut	-134	-7
VUOSIKATE	1 321	7 144
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-5 625	-4 775
Arvonalentumiset	-60	-1 079
TILIKAUDEN TULOS	-4 365	1 290
Tilinpäätössiirrot	-9	4
Tilikauden verot	-3	-16
Laskennalliset verot	-6	-69
Vähemmistöosuudet	21	11
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJ.)	-4 361	1 220

Konsernituloslaskelman tunnusluvut	2022	2021
Toimintatuottojen %-osuus toimintakuluista	47,48	48,00
Vuosikate % poistoista	23,23	89,91
Vuosikate €/asukas	110,49	391,78
Asukasmäärä	11 953	11 979

Konsernin rahoituslaskelma ja sen tunnusluvut (1000 €)

		2022		2021
Toiminnan rahavirta				
Vuosikate	1 321		4 693	
Satunnaiset erät	-3		-5	
Tilikauden verot	891		-144	
Tulorahoituksen korjauserät		2 209		4 545
Investointien rahavirta				
Investointimenot	-8 283		-17 641	
Rahoitusosuudet investointimenoihin	213		421	
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	510	-7 559	459	-16 761
Toiminnan ja investointien rahavirta		-5 351		-12 216
Rahoituksen rahavirta				
Antolainoituksen muutokset				
Antolainasaamisten lisäys	-10		-8	
Antolainasaamisten vähennys	12	1		-8
Lainakannan muutokset				
Pitkäaikaisten lainojen lisäykset	15 078		17 463	
Pitkäaikaisten lainojen vähennykset	-11 260		-9 375	
Lyhytaikaisten lainojen muutokset	-625	3 193	-619	7 468
Oman pääoman muutokset	-45	-45	-344	-344
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	25		16	
Vaihto-omaisuuden muutokset	169		-41	
Saamisten muutokset	-3 116		-705	
Korottomien velkojen muutos	5 808	2 885	895	164
Rahoituksen rahavirta		6 034		7 280
Rahavarojen muutos		684		-4 936
Rahavarojen muutos				
Rahavarat 31.12.		8 636		7 952
Rahavarat 01.01.		7 952		12 888
		684		-4 936

Konsernin rahoituslaskelman tunnusluvut	2022	2021
Investointien tulorahoitus, %	16,37	27,25
Laskennallinen lainanhoitokate	0,19	0,59
Kassan riittävyys (pv)	18,59	17,73

Toiminnan ja investointien rahavirran kertymä 5 vuodelta:

2022	-23 955 450,11 €
2021	-16 017 364,20 €
2020	-564 427,93 €
2019	-544 942,84 €

Konsernitase ja sen tunnusluvut (1000 €)

VASTAAVAA	31.12.2022	31.12.2021
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	237	79
Muut pitkävaikutteiset menot	2 117	2 355
	2 355	2 434
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	7 219	7 238
Rakennukset	71 551	66 762
Kiinteät rakenteet ja laitteet	12 263	12 253
Koneet ja kalusto	3 358	3 338
Muut aineelliset hyödykkeet	135	151
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	1 542	4 080
	96 068	93 822
Sijoitukset		
Osakkuusyhteisöosakkeet	379	488
Muut osakkeet ja osuudet	724	716
Muut saamiset	513	515
	1 616	1 719
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	154	143
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus	254	423
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset	51	5
Lyhytaikaiset saamiset	9 740	6 670
	9 791	6 675
Rahoitusarvopaperit	780	931
Rahat ja pankkisaamiset	7 856	7 021
VASTAAVAA	118 874	113 167

VASTATTAVAA

	31.12.2022	31.12.2021
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	14 982	14 982
Säätiöiden ja yhdistysten peruspääoma	3	3
Arvonkorotusra- hasto	127	127
Muut omat rahastot	835	775
Edell.tilikausien yli-/alijäämä	11 221	11 844
Tilikauden yli-/alijäämä	-4 361	-572
	22 807	27 159
VÄHEMMISTÖSUUS	713	795
	713	795
PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset	7	7
Muut pakolliset varaukset	1 837	761
	1 844	768
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	367	330
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	59 143	54 757
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	2 837	2 815
Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	10 301	11 493
Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	20 863	15 048
	93 144	84 114
VASTATTAVAA	118 874	113 167

Konsernitaseen tunnusluvut	2022	2021
Omavaraisuus %	19,80	24,72
Suhteellinen velkaantuneisuus %	61,66	59,60
Lainat ja vuokravastuut, 1000 €	73 447	70 014
Lainat ja vuokravastuut €/asukas	6 145	5 845
Kertynyt ylijäämä, M€	6,86	11,84
Kertynyt ylijäämä, €/asukas	574	989
Konsernin lainat, €/asukas	5 810	5 531
Konsernin lainakanta 31.12., M€	69,4	66,3
Konsernin lainasaamiset, M€	0	0
Asukasmäärä	11 953	11 979

1.5 Tilikauden tuloksen käsittely

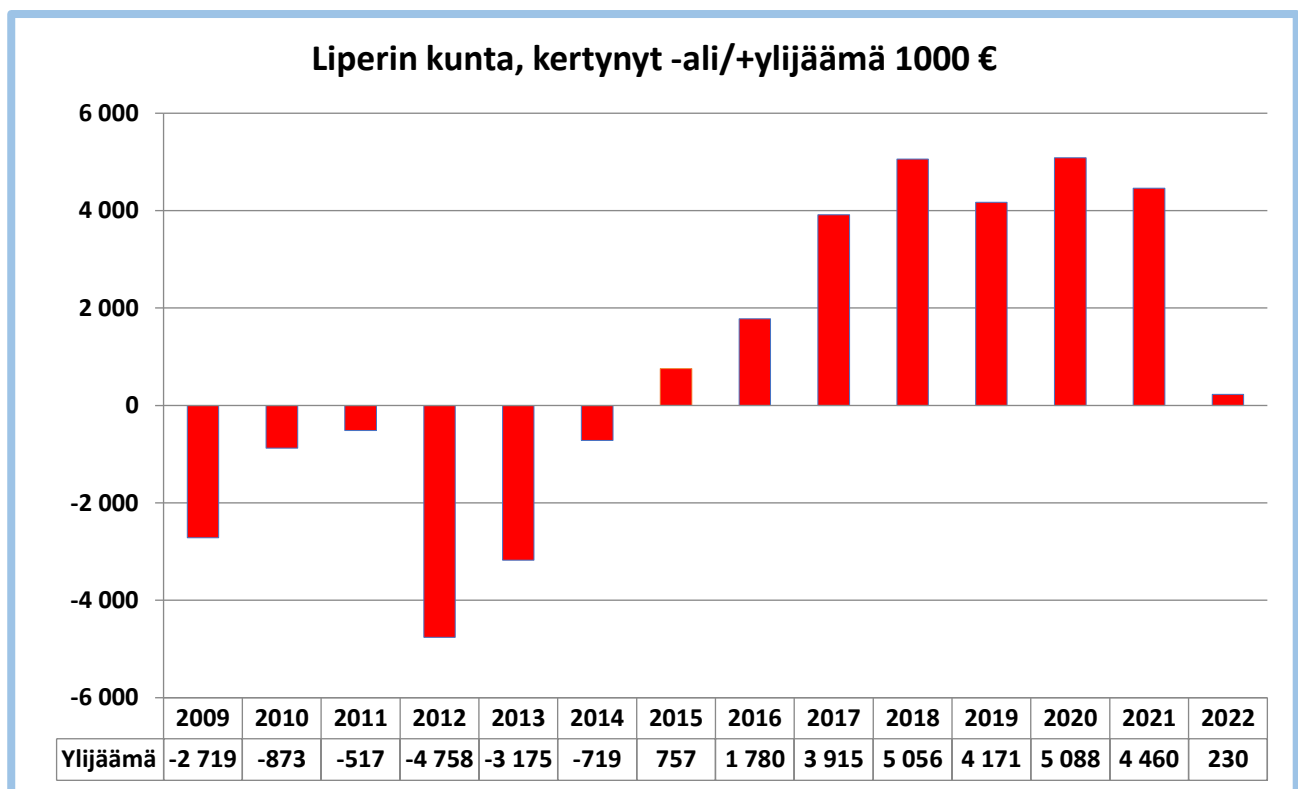
Kuntalain § 115 mukaan kunnanhallituksen on tehtävä toimintakertomuksessa esitys tilikauden tuloksen käsittelystä.

Liperin kunnan tilikauden tulos on -3 458 328,27 euroa. Lisäksi tuloutetaan tehtyjä poistoeroja suunnitelman mukaan 119 183,54 euroa. Tilikauden alijäämäksi muodostuu näin ollen 3 339 144,73 euroa.

Kunnanhallitus esittää, että tilikauden tulos käsitellään seuraavasti:

- tuloutetaan poistoeroja suunnitelman mukaan 119 183,54 euroa
- kirjataan tilikauden alijäämä 3 339 144,73 euroa taseeseen oman pääoman *Tilikauden alijäämä (ylijäämä)* -tilille.

Tilikauden 2022 alijäämä sekä oman pääoman erää *Edellisten tilikausien yli-/alijäämä* oikaisemalla tehty vuoden 2021 palkkaharmonisaatiota koskevan pakollisen varauksen kirjaus huomioiden taseeseen on vuoden 2022 lopussa kertynyt ylijäämää yhteensä 230 421,43 euroa.

Lisäksi poistoeroa on jäljellä 964 139,14 euroa. Kuntalain mukaan taseeseen kertyneen alijäämän laskemisessa huomioidaan ylijäämien lisäksi myös poistoero ja vapaaehtoiset varaukset. Poistoero huomioiden Liperin kunnan taseeseen kertyneen ylijäämän kokonaismäärä on 1 194 560,57 euroa. Poistoeroa ei ole tuloksen käsittelyeränä huomioitu yllä olevassa kuviossa, jossa on kuvattu vain edellisten tilikausien ali/ylijäämän kehitystä.

2. TALOUSARVION TOTEUTUMINEN

2.1 Valtuustokauden kuntastrategian taloustavoitteet

Valtuuston hyväksymässä kuntastrategiassa 2021–2025 asetettiin seuraavat tavoitteet:

- Liperi kasvaa
- Työllisyyttä ja elinvoimaisuutta
- Houkutteleva työnantaja
- Vakaa talous

Kuntastrategian päivitystyö aloitettiin kesällä 2020 ja valtuusto oli koolla strategiaseminaarissa elokuussa 2020. Päivitetty kuntastrategia vuosille 2021–2025 hyväksyttiin valtuustossa 28.9.2020.

Kuntastrategian konsernitavoitteet (2021–2025)	Keinoja tavoitteiden toteuttamiseen
<p>Väestön kasvu</p> <p>Asukasluku saadaan kasvuun, profiloituminen kestävän kehityksen kuntana</p> <p>Taajamia ja kyliä kehitetään huomioiden niiden ominaispiirteet</p> <p>Panostetaan Liperin näkyvyyteen ja houkuttelevuuteen asuinkuntana</p> <p>Liperin kunta on houkutteleva työnantaja</p> <p>Muutoksia ja uudistuksia tehdään osallisuuden kautta</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ koko kunnan alueelle laaditaan strateginen yleiskaava (suunnitelmallisuus vetovoimatekijänä ja mahdollistajana --> asukasluku kasvuun kustannustehokkaasti ja kestävästi) ○ taajamille omat kehityssuunnitelmat ja -visiot (profiilia taajamillemme) ○ kehitetään asuinalueita ja erilaisia asumismuotoja ja huolehditaan olemassa olevasta kunnan kiinteistökannasta ○ haetaan Unicefin lapsiystävällinen kunta -tunnustusta ○ edistetään maaseudun vetovoimaisuutta ○ tarjotaan laadukkaat hyvinvointi- ja vapaa-aikapalvelut ○ palvelut tehdään asiakaslähtöisesti (asiakas keskiössä – osallisuussuunnitelman mukaiset ”työkalut”)
<p>Työllisyys ja elinvoimaisuus</p> <p>Lisää työpaikkoja</p> <p>Mahdollistetaan monipuoliset yritysalueet ja -alueet</p> <p>Panostetaan yhdessä Liperin näkyvyyteen ja houkuttelevuuteen asuin- ja yrittäjäyys kuntana</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ Vahvistetaan kuntakuvaa positiivisella ajattelulla ja vastuullisella viestinnällä eri tasoilla ja kanavilla ○ olemassa olevien yritysalueiden ja keskustaajamien kasvumahdollisuuksia kehitetään (tehokkaampaa ja viihtyisämpää rakennettua ympäristöä) ○ luodaan uusia ja vetovoimaisia yritysalueita hyvien liikenneyhteyksien varteen (kiinnostavuus, näkyväksi tekeminen) ○ palveluiden monipuolisuutta vahvistetaan ja tehdään näkyväksi (verkostoituminen, vapaa-aikapalvelut, kulttuuri-, majoitus-, ravintolapalvelut) ○ kehitetään yritys- ja työllisyysneuvontapalveluita ja edistetään erilaisten yritysalueiden tunnettuutta ○ työllisyystoimenpiteitä tehdään aktiivisesti eri sidosryhmien kanssa (TE-toimisto, yritykset, yhdistykset, oppilaitokset, hankkeet, Siun sote, kuntakokeilu) ○ edistetään maaseudun elinvoimaisuutta

	<ul style="list-style-type: none"> ○ vahvistetaan hankehallinnointiosaamista ja resurssia ○ edistetään digihankkeita
<p>Henkilöstö</p> <p>Positiivinen ja houkutteleva työnantajakuva on elinehto Liperin tulevaisuuden kannalta</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ selkeät työnkuvat edistävät työntekijöiden innostusta ja pysyvyyttä sekä työhyvinvointia ○ panostetaan henkilöstön ammattitaitoon ja jaksamiseen ○ varaudutaan eläköitymisiin ○ turvataan keskeisten toimintojen osalta riittävät resurssit ○ varahenkilöjärjestelmät ovat kunnossa ○ tuetaan työssäoppimista ja urapolkua ○ vahvistetaan yhdessä positiivisen työnantajakuvan muotoutumista ○ kilpailukykyiset palkka- ja työsuhte-edut kunta-alalla ○ puututaan ongelmakohtiin varhaisessa vaiheessa
<p>Talous</p> <p>Huolehditaan ettei taseeseen kerry alijäämää strategiakaudella.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ○ resurssiviisautta rajoja rikkoen; tehdään yhdessä, uudistetaan, hyödynnetään teknologiaa ja hankerahoitusta ○ talouden reunaehdot huomioidaan päätöksenteossa ○ veroprosentteja tarkastellaan tarvittaessa talousarviovalmistelun yhteydessä

Kuntastrategiasta johdettiin tavoitteet palvelualueiden kolmivuotiselle taloussuunnitelmakaudelle sekä talousarviovuodelle. Näiden tavoitteiden toteutumista on arvioitu palvelualuekohtaisissa osioissa.

2.2 Valtuustoon nähden sitovien tavoitteiden toteutuminen

Vuoden 2022 talousarviossa valtuuston nähden sitovia ovat:

- Tilikauden yli/alijäämä
- Palvelualueiden toimintakatteet
- Investointeihin talousarviossa myönnetyn määrärahan kokonaissumma (netto)
- Toiminnallisista tavoitteista sitovia ovat (talousarvion) luvussa 1.4 mainitut kuntakonsernin talousarviovuoden toiminnalliset tavoitteet

Sitovien tavoitteiden toteuma:

Kunnan tilinpäätöstä ja toimintakertomusta koskevien ohjeiden mukaisesti valtuuston tulee ottaa kantaa mahdollisiin poikkeamiin valtuustoon nähden sitovien tavoitteiden toteutumissa ennen tilinpäätöksen hyväksymistä. Alla kuvatut poikkeamat valtuustoon nähden sitovissa vuoden 2022 tavoitteissa käsiteltiin valtuustossa 27.3.2023.

Käyttötalousosa

Valtuustoon nähden sitovia olivat palvelualueiden toimintakatteet. Vuoden 2022 toteumat ylittivät muutetun talousarvion toimintakatteet hyvinvointi- ja elinympäristöpalveluissa. Keskushallintopalveluiden osalta sitova tavoite toteutui.

Hyvinvointipalveluissa toimintakatteen ylitys oli 497 435 euroa. Honkalammen koululle kohdistuvat valtionosuudet näkyvät vasta vuosikatteessa ja ne tulee huomioida arvioitaessa hyvinvointipalveluiden toimintakatteen ylitystä. Hyvinvointipalveluiden vuosikate ylittyi enää 148 829 euroa (0,6 %) muutetun talousarvion vuosikatteesta. Vuoden 2022 talousarvion sitovia tavoitteita määriteltäessä ei vielä tunnistettu Honkalammen koulun myötä tulevia kirjausmuutoksia ja toimintakatteen sopimattomuutta sitovaksi tavoitteeksi. Hyvinvointilautakunnan tarkemmat perustelut talousarvion ylitykselle on käsitelty hyvinvointilautakunnassa 23.2.2023 (§ 20).

Elinympäristölautakunnan toimintakateavoitteen alitus oli 299 152 euroa. Elinympäristölautakunnan toimintakate on positiivinen, joten alitus rinnastuu muiden palvelualueiden negatiivisen toimintakatteen ylitykseen. Elinympäristölautakunnan perustelut talousarvion ylitykselle on käsitelty elinympäristölautakunnassa 14.2.2023 (§ 26).

Käyttötalousosassa lomapalkkavelan kasvu oli noin 125 000 euroa. Lomapalkkavelan kasvulla on negatiivinen tulosvaikutus, mutta erä on laskennallinen. Henkilöstöllä oli vuodenvaihteessa keskimäärin enemmän pitämättömiä vuosilomapäiviä kuin vuosi sitten ja lisäksi henkilöstömäärän kasvaessa lomapalkkavelka automaattisesti kasvaa. Lomapalkkavelan tulosvaikutus jakautuu karkeasti palvelualueittain seuraavasti; keskushallintopalvelut 20 000 €, hyvinvointipalvelut -130 000 € ja elinympäristöpalvelut -15 000 €. Hyvinvointipalveluiden vuosikatteen ylitys selittyy siis lähes kokonaan laskennallisen erän kasvuna.

Kasvaneiden työterveyshuollon kustannusten vuoksi henkilöstöpalveluiden sisäistä veloitusta jouduttiin tilinpäätösvaiheessa kasvattamaan, jotta tukipalveluiden kustannuspaikoille ei jää katetta eikä toisaalta kattamatonta alijäämää. Myös joitakin muita sisäisten erien tarkasteluja jouduttiin tekemään. Tilinpäätösvaiheessa tehtyihin lisäveloituksiin ei enää voi tehdä vastaavia talousarviomuutoksia kuten elintarvikkeiden merkittävän hinnannousun vuoksi tehtiin ravintopalveluiden veloituksiin tilivuoden aikana. Kokonaisuutena hyvinvointipalveluihin kirjautui sisäisiä eriä 43 000 euroa budjetoitua enemmän, elinympäristöpalveluihin 23 000 euroa vähemmän ja keskushallintopalveluihin puolestaan 20 000 euroa vähemmän. Palvelualuekohtaisia ylityksiä tarkasteltaessa onkin oikeudenmukaisempaa tarkastella vain ulkoisia eriä.

Tuloslaskelmaosa

Valtuustoon nähden sitova tavoite on tilikauden yli/alijäämä. Vuoden 2022 tilikauden alijäämäksi muodostuu 3 339 145 euroa, mikä poikkeaa muutetusta talousarviosta 758 008 euroa. Toteutunut tilikauden alijäämä on muutettua talousarviota pienempi ja tuloslaskelmaosan sitova tavoite toteutui.

Tilikauden merkittävää alijäämää selittää Siun soten kattamattomien alijäämien ja vuoden 2022 palkkaharmonisaatiokustannuksiin liittyvän pakollisen varauksen kirjautuminen vuodelle 2022. Liperin kunnan osuus kattamattomasta alijäämästä on 2,86 M€ ja pakollisesta varauksesta vuoden 2022 palkkaharmonisaatiokustannuksiin 0,8 M€. Näiden yhteenlaskettu tulosvaikutus vuodelle 2022 on 3,66 M€, eli ilman näitä tilikausi olisi ollut hieman ylijäämäinen. Toisessa talouskatsauksessa näihin varauduttiin hakemalla valtuustolta 3,5 M€ lisämäärärahaa.

Liperin kunnan osuus vuoden 2021 palkkaharmonisaatiokustannuksiin on 0,89 M€ ja se on kirjattu pakollisena varauksena aikaisempaa tilikautta koskevan olennaisen virheen oikaisuna oman pääoman erään *Edellisten tilikausien yli-/alijäämä*. Kirjaustapaa on arvioitu voimassa olevan lainsäädännön ja kirjausohjeiden pohjalta. Ohjeiden mukaan aikaisempia tilikausia koskevien olennaisten virheiden oikaisut tehdään oman pääoman erää *Edellisten tilikausien yli-/alijäämä* oikaisemalla. Oikaisuja ei siten tehdä tulosvaikutteisesti vaan takautuvasti. Vuoden 2022 tilinpäätös antaa kuntalain edellyttämän oikean ja riittävän kuvan kunnan taloudesta ja etenkin tilikaudesta 2022, kun tilikaudelle ei kirjaudu olennaisia aiemmille tilikausille kohdistuvia menoja.

Vuoden 2022 tilikauden alijäämän ja yllä kuvatun edellisten tilikausien ylijäämän oikaisemisen jälkeen Liperin kunnan taseeseen kertynyt ylijäämä pienenee 4,46 miljoonasta eurosta 0,23 miljoonaan euroon.

Investointiosa

Investointiosassa valtuustoon nähden sitova tavoite oli nettoinvestoinnit. Investointiosan vuoden 2022 nettototeuma alitti muutetun talousarvion 900 486 eurolla ja myös investointiosan sitova tavoite toteutui. Investointiosan suurehko poikkeama selittyi Kiinteistö Oy Tikkamäen Vuokratalojen osakkeiden ostamiseen varatulla 490 000 euron määrärahalta.

Valtuuston nähden sitovien toiminnallisten tavoitteiden toteumat:

Tavoite	Tavoitearvo	Seuranta
1. Maankäytön ja kaavoituksen kehittäminen*		
Maapoliittinen ohjelma 2022–2026 laadinta	Maapoliittinen ohjelma 2022–2026 saadaan valmiiksi ja hyväksytyä.	Ohjelma valmistui vuoden 2022 aikana ja käsiteltiin tammikuun 2023 valtuustossa.
Kirkonkylän keskustavision laadinta	Kirkonkylän keskustavisiotyö saadaan luonnosvaiheeseen vuoden 2022 aikana.	Kirkonkylän keskustavisiotyö valmistui vuoden 2022 aikana ja käsiteltiin tammikuun 2023 valtuustossa.
2. Laajan hyvinvointikertomuksen toimenpiteet		
Liikkumisohjelma ja liikuntapaikkasuunnitelma on saatu valmiiksi vuoden loppuun mennessä.	Vuoden aikana tehdään liikkumisohjelma vuosille 2022–2026. Asiakirjaan on kirjattu liikuntapalvelujen tulevien vuosien keskeiset kehittämiskohteet. Rinnalla laaditaan kuntatasoinen liikuntapaikkaohjelma, joka määrittää strategiset linjaukset liikuntapaikkojen kehittämiseksi ja ylläpidolle vuosille 2022–2026.	Liikkumisohjelma ja liikumisolosuhteiden kehittämishjelma valmistuivat vuoden 2022 aikana. Lautakuntakäsittelyt vuonna 2022 ja valtuustokäsittely helmikuussa 2023.

Unicef lapsiystävällinen kunta malli etenee suunnitelmallisesti	Asetetaan Lapsiystävällinen kunta tavoitteet ja kirjataan toimenpiteet.	Lasten ja nuorten kuulemiset on tehty keväällä 2022. Tavoitteet ja toimenpiteen käsitelty vuonna 2022 Unicefin kanssa lapsiystävällinen kunta koordinaatioryhmässä. Tavoitteiden hyväksyminen helmikuun 2023 valtuustossa.
Kunnassa on toimivat ehkäisevän päihdetyön perusrakenteet	Nimetään ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö sekä monialainen koordinaatioryhmä, joka vastaa ehkäisevän päihdetyön toimeenpanosta.	Ehkäisevän päihdetyön yhdyshenkilö on nimetty ja ohjausryhmän toiminta on alkanut.
Ikäystävällisyys näkyy palveluissa ja päätöksen teossa	Ikäystävällisyyden ohjelman laatiminen aloitetaan vuonna 2022, asetetaan työlehtiohjausryhmä ja aloitetaan laatiminen yhteistyössä Karelia AMK:n kanssa. **	Ikäystävällisyyden ohjelman taustaselvitystä on tehty. Yhteistyötä Karelia AMK:n kanssa aloitettu.
3. Kestävän kehityksen edistäminen		
Kestävän kehityksen ohjelman laadinta	Kestävän kehityksen ohjelma saadaan valmiiksi ja hyväksyttyä.	Hyväksyttiin toukokuun valtuustossa.
4. Työvoima ja yrittäjyys		
Yritysten ja alueen kasvun ja elinvoimaisuuden edistäminen	Avustaa ja sparrata yrityksiä vähintään viidessätoista (15) yrityskohtaisen investointi- ja/tai kehittämishankkeen suunnittelussa. Pärnävaaran Master Planin laadinta.	Elinkeinotyö on ollut mukana 17 yrityksen kehittämis- ja investointihankevalmistelussa. Suunnitelma on käsitelty lautakunnissa loppuvuodesta 2022. Hankkeen loppuseminaari oli joulukuussa. Suunnitelma hyväksyttiin valtuustossa tammi-kuussa 2023.
5. Henkilöstö		
Työhyvinvointikyselyn avulla mitataan työnantajakuvaa	Työhyvinvointikyselyn <i>suositteletko työpaikkaa ystävällesi</i> tulos on parempi kuin aikaisempina vuosina (2018: 61 %, 2020: 72 %)	Toteutui tavoitteen mukaisena. Vuoden 2022 kyselyn tulos oli 74 %.

*) Valtuusto hyväksyi 19.9.2022 (§ 171) strategisen yleiskaavan laadintaa koskevan tavoitteen poistamisen

***) Valtuusto hyväksyi 19.9.2022 (§ 171) tavoitearvon muuttamisen. Alkuperäisessä talousarviossa tavoitteena oli ikäystävällisyyden ohjelman valmistuminen vuoden 2023 aikana.

2.3 Toimialojen tavoitteiden, määrärahojen ja tuloarvioiden toteutuminen

Keskushallintopalvelut

Tulosalueet: Kunnanhallitus
 Alueellinen yhteistyö
 Hallinto
 Maaseutupalvelut

Keskushallintopalveluiden taloussuunnitelmakauden 2022–2024 toiminnalliset tavoitteet

Tavoite	Toimenpide	Toteuma
Väestön kasvu		
Laadukkaat palvelut ja viihtyisä elinympäristö vetovoimatekijöinä	<p>Uusien koulujen yhteisöllisen toimintakulttuurin rakentaminen</p> <p>Elinympäristön ja palveluiden kehittämistä vahvistetaan hankkeiden avulla</p> <p>Sidosryhmäyhteistyön näkyväksi tekeminen</p>	<p>Liperin uuden koulun toiminnan käynnistäminen 1.11.2022. Koulun tiloissa kokoontuu eri toimijoita.</p> <p>Patteriston yksikkö koulu-, nuorisotalotoiminnot-, kirjasto- ja yhdistys- ja esiintyjätapahtumat tuoneet Ylämyllylle uudenlaisia yhteisöllisiä tapahtumia.</p> <p>Hankkeita eri palvelualueilla: mm. Kirkkolahti, Pärnä Master Plan, keskustavisio, kävelyn ja pyöräilyn edistäminen, matkailun edistäminen</p> <p>Yhteistyösopimusesityksiä oli 10 kpl enemmän kuin edellisvuonna. Tapahtumia runsaasti ja monipuolisesti ympäri kuntaa. Osittain kärsittiin osallistujapulasta.</p>
Viestintään ja Liperin positiiviseen näkyvyyteen panostaminen	<p>Henkilöstön ja luottamushenkilöiden aktiivisen roolin lisääminen viestinnässä</p> <p>Monikanavaisen vuorovaikutteisenviestinnän kehittäminen</p> <p>Erityisryhmien huomioiminen viestinnässä (saavutettavuus)</p>	<p>Esihenkilöille viestintäkoulutusta esihenkilöiden aamukahveilla. (Luottamushenkilöt 3/2023).</p> <p>Nuorisotyölle, kulttuuri- ja vapaa-aikapalveluille, varhaiskasvatukselle ja Liprakan uimahallille perustettiin uusia somekanavia. Visit Liperi -sivusto avattiin. Saavutettavuus huomioidaan kaikessa viestinnässä.</p>

	Markkinointikampanjat (tontit, tapahtumat, hankkeet)	Mittava tontti-/asumiskampanja kohdennettiin Liperin ja P-K:n ulkopuolelle. Lisäksi paikallista tonttien somemarkkinointia ja lehti-ilmoittelua.
Kuntalaisia kannustetaan osallistumaan ja vaikuttamaan	Järjestetään mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa oman elinympäristön ja palveluiden kehittämiseen. <ul style="list-style-type: none"> - kyläillat, osallisuustyöpajat - keskustelu ja tiedotustilaisuudet - kuulemiset - kuntalaiskyselyt, palautekanava <p>Vaikuttamistoimielimet ja lapsiparlamentti</p>	Liperin keskustavision yleisö- ja tiedotustilaisuus; osallistettiin prosessin aikana kuntalaisia, mökkiläisiä Pärnän Master Plan yleisötilaisuudet; osallistettiin prosessin aikana myös kohdennetusti yhdistystoimijoita Uusien asukkaiden ja yritysten tervetuloisuus Nuorten paikka: nuorten kutsumat tilaisuudet Kunnanhallituksen kyläilta Viinijärven koululla. Lapsiystävällisen kunnan prosessit ja kaavaprosessit: kuulemiset Kunta osallisena tapahtumissa, kuntalaistapaamisia Kj käy säännöllisesti eri taajamissa ja kylillä tapahtumissa eri toimijaryhmien tilaisuuksissa ja viestii niistä monikanavaisesti. Vammaisneuvosto kokoontui 9 kertaa, Ikäihmisten neuvosto 6 kertaa. Aluevaalit 2022
Työllisyys ja elinvoima		
Yritys- ja työllisyyspalveluiden aktiivisen ja vuorovaikutteisen toimintamallin luominen	Toimintamallin jalkauttaminen koko konsernissa	Elinkeino- ja työllisyyspalvelut ovat tehostaneet keskinäistä yhteistyötään säännöllisin seurantalaveroin, yhteistilaisuuksin sekä yhteistyönä toteutetuin yritystapaamisissa.

<p>Työllisyyden kuntako- keilun tavoitteet:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Työmarkkinatuen kuntaosuuden alentuminen 20 % v. 2023 loppuun mennessä • Kuntakokeilun alueen työttömyys laskee 8,5 % 	<p>Kukin kunta resursoi vähintään 15 % vuoden 2018 työmarkkinatuen kuntaosuudesta (872 694 € * 0,15 = 130 904 €). Työllisyyden hoitamisen lakisääteiset tehtävät siirtyvät kunnalle kokeiluajaksi.</p> <p>Kuntaan luodaan toimiva työllisyydenhoidon toimintamalli.</p> <p>Asiakkailla tarjotaan mahdollisuus paikalliseen lähipalveluun.</p>	<p>Liperi hoitaa työllisyydenhoidon lakisääteiset tehtävät osin yhteistyössä muiden kokeilukuntien kanssa. Resurssiedellytys (15 %) ylittyy selvästi.</p> <p>Kunnan työllisyystoimia uudistetaan huomioiden hyvinvointialue ja TE2024-kokonaisuudistus.</p> <p>Asiakasvastaanotot järjestetään tällä hetkellä kolmessa taajamassa.</p>
<p>Omistajaohjauksessa onnistuminen taloudelliset resurssit huomioiden</p>	<p>Aktiivista omistajaohjausta tukevat rakenteet</p>	<p>Tytäryhtiöiden konserniohjeen mukaiset ennakkokantapyyntö on käsitelty kunnanhallituksessa.</p> <p>Siun soten liperiläisille edustajille on pidetty tai lähetetty ennakkoinfoja ennen yhtymävaltuuston kokouksia.</p>
<p>Talous</p>		
<p>Taseeseen ei kerry alijäämää suunnittelukaudella.</p>	<p>Talouden ennakointi, seuranta ja ohjaus</p>	<p>Soteuudistuksen vaikutuksia kuntatalouteen ennakoitiin aktiivisesti. Talusjohtaja osallistui useisiin maakunnallisiin työryhmiin.</p> <p>Vuoden 2022 merkittävän alijäämän jälkeen taseen aiemmat ylijäämät tulevat käytyksi ja talouden seurannan ja ennakoinnin rooli korostuu.</p>

Keskushallintopalveluiden toiminnalliset tavoitteet vuodelle 2022

Tavoite	Toimenpide	Toteuma
<p>Kunnanhallitus</p>		
<p>Toimintaosallisuus</p>	<p>Yhteistyösopimukset eri toimijoiden kanssa.</p>	<p>Käsitelty tammikuun kunnanhallituksessa</p>
<p>Hanketoiminnan vahvistaminen</p>	<p>Kirkkolahti-hankkeen investointiosan käynnistäminen</p> <p>Yhteistyö kuntaverkostoissa etenkin matkailuhankkeiden valmistelussa</p>	<p>Palvelurakennus kilpailutettiin ja sen rakentaminen käynnistyi</p> <p>Useamman kunnan yhteistä matkailuhanketta on valmisteltu</p>

		Lähiuokaretki-hanke sai rahoituksen ja käynnistyi syksyllä 2022 (Liperi ja Heinävesi)
Alueellinen yhteistyö		
Aktiivinen omistajaohjaus	Evästys kunnan edustajille ennen päätöksentekoa.	Omat tapaamiset pidetty ennen kokouksia tai lähetetty ennakkoinfo
Hyvinvointialueen aloittamiseen valmistautuminen	Yhteistyö valmisteluun liittyvissä verkostoissa Lainsäädännön muutoksiin valmistautuminen ja tarvittavat muutokset kunnan toiminnoissa Aktiivinen osallistuminen uuden yhdyspinnan maakunnallisen toimintarakenteen valmisteluun	Voimaanpanolain mukaiset selvitykset ja ilmoitukset tehty. Aktiivinen osallistuminen mm. palkkaharmonisaatio osalta. Tukipalveluselvitykset tehty ja laitoshuollon sekä ravintokeskuksen siirtoa valmisteltu ja ne toteutuvat vuodenvaihteessa Osallistuttu maakunnalliseen valmisteluun Tukipalveluiden järjestäminen: laitoshuolto, ruokahuolto ja kuntouttava työtoiminta. Lisäksi aktiivista keskustelua ja osallistumista hyvinvointikoordinaattoriverkostossa ja erilaisissa muissa maakunnallisissa tapaamisissa ja kumppanuusryhmässä.
Hallinto		
Kuntalaisten päätösosallisuus	Aluevaalit 2022	Toteutuneet
Lakisääteisten veloitteiden täyttäminen	Ilmoituskanavan valmistelu ja käyttöönotto 2022	Ilmoittajansuojelulain mukainen ilmoituskanava perustetaan, kun kansallinen laki siirtymäsäännöksiin tulee voimaan (lain käsittely myöhässä)
Sisäisen tiedottamisen kehittäminen	Uuden intran rakentaminen M365 ympäristöön, 5/2022	Uusi intra otettu käyttöön huhtikuun lopulla
Toimintaosallisuus	Tapahtumat: Pärnän talvirieha perheille, Vapputapahtuma, Liplatus, Leipäpäivä, kuntalaisten jouluruokailu, Ystävyysskuntavierailu	Pärnän talviriehaa ei toteutettu koronan vuoksi, muut tapahtumat toteutuneet suunnitellusti
	Henkilöstöjuhla 11/2022	Toteutui suunnitellusti
Työllisyyspalveluiden toiminnan kehittäminen	Yhdistystyöllistämisen käynnistäminen ja tarvittavien tukimuotojen selvittäminen, palvelurakennemuutos 2024 valmistautuminen	Yhdistyspilotissa vuonna 2022 seitsemän uutta liperiläistä työllistäjää vanhojen lisäksi. Valmisteilla ohjeistus ja uusi tukitoimintamalli sekä markkinointi 3. sektorin työllistäjille.

		<p>TE2024-valmistelu etenee:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vuodelle 2023 valmisteltu ja tehty muutoksia kunnan työpaja-toimintoihin, palkkatukityöllistämiseen ja työllistämisen kuntaliisiin. - Työllisyydenhoidon kokonaisuu- distuksen yhteisvalmistelu aloit- tettu Joensuun seudun kuntako- keilukuntien kesken <p>Pohjoismaisen työvoimapalvelu- mallin toteutus aloitettu touko- kuussa 2022.</p>
Maaseutupalvelut		
Kasviproteiinin viljelyn kehittäminen	<p>Kehittämishanke</p> <p>Mittari: Viljelypinta-alan kehitys</p>	Kasvua 69 ha, 4 %
Avomaanvihannesvilje- lyn kehittäminen	<p>Esiselvityshanke</p> <p>Mittari: Viljelypinta-alan kehitys</p>	<p>Esiselvitys toteutettu, tiedonväli- tyshanke käynnistynyt</p> <p>Viljelypinta-ala 40,73 ha, kasvua 1 %</p>
Leader ohjelmatyöhön vaikuttaminen	<p>Ohjelmatyöhön osallistuminen</p> <p>Mittari: Hyväksytty ohjelma</p>	Ohjelma hyväksytty MMM
Lomituspalvelut		
Sähköinen vuosiloma- haku sähköisten hakemus- ten määrä	<p>Asiakkaiden tiedotus, neuvonta, ohjaus</p> <p>Mittari: Sähköisten hakemusten määrä</p> <p>Tavoite: 95 %</p>	Sähköisten hakemusten määrän toteuma 96 %
Melan tulokortti, pal- velujen järjestäminen ja asiakaslähtöinen to- teuttaminen	<p>Lomitustyön suunnitteluun panostami- nen, asiakaspalvelun kehittäminen</p> <p>Mittari: Toteutumattomien sijaisapu- jen seuranta</p> <p>Tavoite 95 % pyydetyistä päivistä saa- daan toteutettua</p> <p>Asiakastyytyväisyys</p> <p>Mittari: Melan tulokortti</p> <p>Tavoite 4/5</p>	<p>Sijaisapupäivien toteuma 90,1 %</p> <p>Toteutumattomien sijaisapujen seuranta:</p> <p>3,8 % ei ottanut tarjottua lomitta- jaa</p> <p>3,5 % ei tarvetta</p> <p>2,6 % paikallisyksikkö ei saanut järjestymään/ lomittaja estyi.</p> <p>Asiakastyytyväisyys 4,4/5</p>
Maatalouslomittajien työkyvyn tukeminen hyödyntäen digitaalisia palveluita	<p>Järjestetään ennaltaehkäisevää tules ryhmäliikuntaa, sekä edistetään työssä jaksamista koulutuksen avulla</p> <p>Mittari: Osallistuneiden lomittajien määrä, Tavoite: 5 lomittajaa</p>	<p>Työterveyshuollon resurssit eivät riittäneet koulutusten järjestämi- seen.</p> <p>Toteuma: 0 lomittajaa</p>

Elinkeinotoiminnan ja alueellisen yhteistyön määrärahavaraukset:

Toiminto	TP2021	TA2022	TA2022M	TP2022
Elinkeinopalvelut				
Business Joensuu	32 634 €	100 000 €	100 000 €	95 952 €
Lipertek Oy	200 000 €	250 000 €	250 000 €	250 000 €
Karelia Expert	23 479 €	23 000 €	23 000 €	23 005 €
Alueellinen yhteistyö				
Siun soten maksuosuus	42 101 340 €	42 680 000 €	46 180 000 €	46 299 812 €*
Pelastustoimi	1 030 425 €	1 130 000 €	1 130 000 €	1 261 872 €
Ympäristöterveydenhuolto	374 221 €	390 000 €	390 000 €	402 833 €
Soten eläkevastuut	699 460 €	700 000 €	815 000 €	798 323 €
Maakuntaliitto	282 340 €	285 000 €	285 000 €	285 351 €
Kuntaliitto	38 078 €	40 000 €	40 000 €	37 851 €
Joukkoliikenne	361 578 €	550 000 €	550 000 €	474 426 €
Osuus verotuskustannuksiin	271 181 €	275 000 €	275 000 €	251 011 €

*) Sisältää pakollisen varauksen Siun soten kattamattomaan alijäämään ja palkkaharmonisaation vuoden 2022 kustannuksiin sekä vuoden 2021 tilinpäätöksessä olleen pakollisen varauksen oikaisun liittyen Siun soten vuoden 2021 alijäämien kattamiseen.

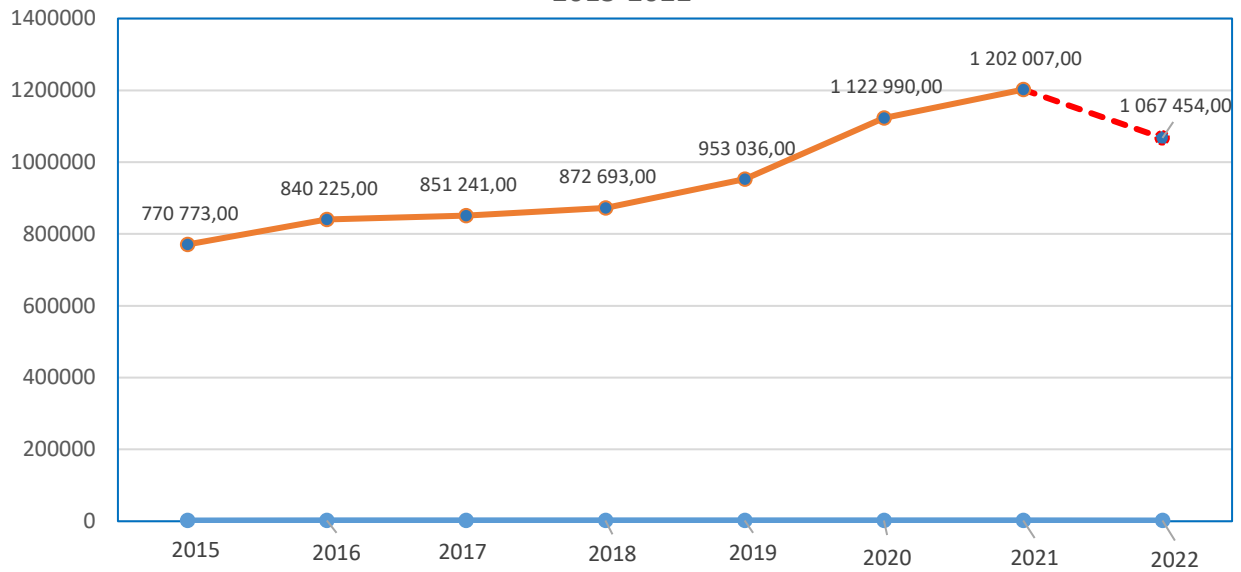
Toimintaa kuvaavat tunnusluvut	TP 2020	TP 2021	TA 2022M*	TP2022*
Työmarkkinatuen kuntaosuus €/kk	93 793 €	100 167 €	83 333 €	88 955 €
Työmarkkinatuen kuntaosuiden piirissä henkilöitä keskimäärin	217 hlöä	228 hlöä	190 hlöä	196 hlöä
Palkkatuella palkattuja henkilöitä	64	57	80	68
joista velvoitetyöllistettäviä	10	7	15	18
Kuntouttavan työtoiminnan asiakkaiden määrä ka/kk	37	30	40	26
joista puutyöpajalla	8	5	15	5
joista Ylämyllyn pajalla	14	12	15	11
joista hallintokunnissa	5	6	5	9
joista yhdistyksissä ja Siun sotella	10	7	5	1
TYP-asiakkuudet	49	52	50	57
Aktivointiaste	26,9 %	27,3 %	50 %	31,8 %
Kesätyöllistämiseen tarjottava tuki (150 €/hlö) yhteensä nuorelle	Tukia maksettu 34 kpl, kunnan kesätyöpaikkoja 84 kpl	kolme ikäluokkaa, tukia maksettu 53 kpl	kolme ikäluokkaa (150 €/hlö)	Tarjolla olleista 92:sta kunnan kesätyöpaikasta täyttyi 63 kpl ja kesäsetelitukea maksettiin 70:lle

				ulkopuoliselle kesätyöllistäjälle.
tukea hakeneet maatilat	1076 kpl	1 948 kpl	1926 kpl (247 kpl)	1 999 kpl (239 kpl)
maksetut suorat tulotuet	32,75 M€	63,28 M€	65,8 M€ (9,8 M€)	73,8 M€ (9,8 M€)
SPV:t	7 kpl	35 kpl	22 kpl (2 kpl)	26 kpl (3 kpl)
tuotettu maitomäärä	47,2 Mltr	112,4 Mltr	110 Mltr (13 Mltr)	108,3 Mltr (14,4 Mltr)
tilojen saamat investointituet	3,528 M€	5,87 M€	4,4 M€ (1 M€)	3,04 M€ (0,21 M€)
pienyriyten saamat inv.tuet	3,714 M€	5,95 M€	3,65 M€ (0,5 M€)	5,8 M€ (0,15 M€)
uudet leader-hankkeet	53 kpl	87 kpl	63 kpl (4 kpl)	62 kpl (2 kpl)
uudet EMR-rahoitetut yritykset	21 kpl	40 kpl	34 kpl (4 kpl)	17 kpl (2 kpl)
uudet EMR-rahoitetut työpaikat	64 kpl	214 kpl	54 kpl (5 kpl)	140 kpl (17 kpl)
kehittämishankkeet alueella	14 kpl	14 kpl	14 kpl	10-17 kpl
maatalousyrittäjän vuosilomapäivät	7 432 pv	6 577 pv	6 760 pv	6 015 pv
maatalousyrittäjän sijaisapupäivät	3 662 pv	3 576pv	3 711 pv	3 578 pv
tuettu maksullinen lomitusapupäivinä	2 022 pv	1 688 pv	1 396 pv	1 546 pv

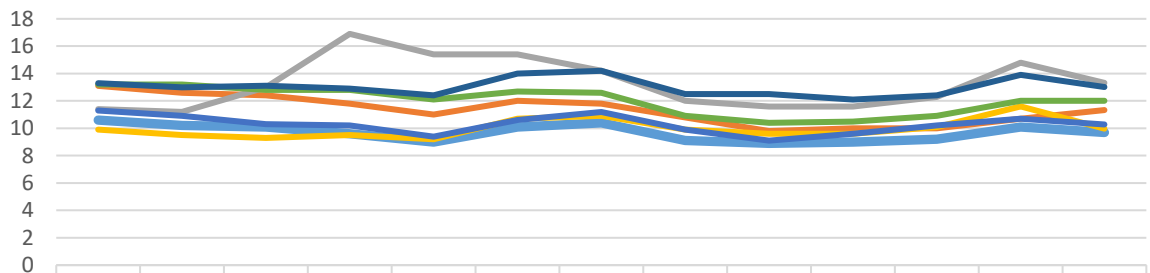
*) Maaseutupalveluiden suoritteet koko maakunnan kattavalta yhteistoiminta-alueelta, suluissa Liperin ta-voiteluvut

Työmarkkinatuen kuntaosuus Liperissä 2015-2022

Liperin kokonaistyöttömyys 2016-2022

	tammi	helmi	maalis	huhti	touko	kesä	heinä	elo	syys	loka	marras	joulu	Keskiarvo
2022	10,6	10,2	10,1	9,6	9,0	10,1	10,4	9,1	8,9	9,0	9,2	10,1	9,69
2021	13,1	12,6	12,4	11,8	11	12	11,8	10,8	9,8	10	10	10,7	11,33
2020	11,4	11,2	13	16,9	15,4	15,4	14,2	12	11,6	11,6	12,3	14,8	13,32
2019	9,9	9,5	9,3	9,5	9,2	10,7	10,9	9,9	9,6	9,6	10,1	11,6	9,98
2018	11,3	10,9	10,3	10,2	9,4	10,6	11,2	9,9	9,1	9,6	10,2	10,7	10,28
2017	13,2	13,2	12,8	12,8	12,1	12,7	12,6	10,9	10,4	10,5	10,9	12	12,01
2016	13,3	13	13,1	12,9	12,4	14	14,2	12,5	12,5	12,1	12,4	13,9	13,03

2022 2021 2020 2019 2018 2017 2016

100 Kunnanhallitus	TA 2022	Muutos	TA2022M	TP 2022	TA-%	TP 2021
Toimintatuotot	60 000	0	60 000	71 353	118,9	79 655
Myyntituotot	60 000	0	60 000	68 400	114,0	79 596
Tuet ja avustukset	0	0	0	2 953		57
Muut toimintatuotot	0	0	0	0		2
Toimintakulut	-1 119 211	0	-1 119 211	-1 029 027	90,4	-889 212
Henkilöstökulut	-414 495	0	-414 495	-403 541	97,4	-360 415
Palkat ja palkkiot	-336 112	0	-336 112	-341 709	101,7	-305 561
Henkilösivukulut	-78 383	0	-78 383	--61 832	78,9	-54 854
Eläkekulut	-69 376	0	-69 376	-52 361	75,5	-46 211
Muut henkilösivukulut	-9 007	0	-9 007	-9 471	105,1	-8 643
Palvelujen ostot	-590 520	0	-590 520	-492 852	83,5	-398 042
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-14 450	0	-14 450	-16 652	115,2	-36 332
Avustukset	-55 000	0	-55 000	-75 521	137,3	-38 911
Muut toimintakulut	-44 746	0	-44 746	-40 461	90,4	-55 512
Toimintakate	-1 059 211	0	-1 059 211	-957 674	90,4	-809 558

110 Alueellinen yhteistyö	TA 2022	Muutos	TA2022M	TP 2022	TA-%	TP 2021
Toimintatuotot	0	0	0	0		0
Toimintakulut	-46 084 250	-3 705 000	-49 789 250	-49 841 604	100,1	-45 188 605
Henkilöstökulut	-28 053	0	-28 053	-27 888	99,4	-28 758
Henkilösivukulut	-28 053	0	-28 053	-27 888	99,4	-28 758
Eläkekulut	-28 053	0	-28 053	-27 888	99,4	-28 758
Muut henkilösivukulut						0
Palvelujen ostot	-46 056 197	-3 615 000	-49 671 197	-49 725 641	100,1	-44 078 397
Avustukset	0	-90 000	-90 000	-88 406	98,2	-1 082 504
Muut toimintakulut	0	0	0	331		1 055
Toimintakate	-46 084 250	-3 705 000	-49 789 250	-49 841 604	100,1	-45 188 605

Alueellisen yhteistyön tulosalueelle kuuluvan Siun soten kustannuspaikan talousarvioylitys johtuu Siun sote -kuntayhtymän talousarvion merkittävästä poikkeamasta. Yhtymävaltuuston (4.10.2022) muutetun talousarvion mukaan jäsenkunnat kattavat vuoden 2022 alijäämää 32,7 miljoonalla eurolla. Palkkaharmonisointiin liittyvä valmistelu oli kesken ja sen mahdollisia vaikutuksia ei ollut huomioitu kuntayhtymän lokakuun talousarvion 2022 tarkastuksen yhteydessä. Yhtymävaltuusto ei ole muuttanut talousarviota 4.10.2022 jälkeen. Kuntien katettavaksi tulevat alijäämät kasvoivat kuitenkin lähes 40 miljoonaan euroon ja palkkaharmonisaation kustannukset 24,1 miljoonaan euroon. Liperin valtuuston syyskuussa hyväksymä 3,5 miljoonan euron lisämääräraha Siun soten kustannuspaikalle perustui alijäämien ja palkkaharmonisaation yhteissummaan, jonka arvioitiin silloin muodostuvan 50 miljoonaksi euroksi.

130 Hallinto	TA 2022	Muutos	TA2022M	TP 2022	TA-%	TP 2021
Toimintatuotot	1 919 574	0	1 919 574	1 980 262	103,2	1 745 320
Myyntituotot	1 190 122	0	1 190 122	1 275 047	107,1	1 117 882
Tuet ja avustukset	729 452	0	729 452	702 944	96,4	625 820
Muut toimintatuotot	0	0	0	2 271		1 618
Toimintakulut	-4 466 603	-120 000	-4 586 603	-3 997 394	91,1	-4 152 008
Henkilöstökulut	-2 109 103	0	-2 109 103	-1 994 238	94,6	-1 873 395
Palkat ja palkkiot	-1 699 956	0	-1 699 956	-1 617 942	95,2	-1 516 137
Henkilösivukulut	-409 147	0	-409 147	-376 296	92,0	-357 258
Eläkekulut	-341 245	0	-341 245	-315 232	92,4	-295 799
Muut henkilösivukulut	-67 902	0	-67 902	-61 064	89,9	-61 459
Palvelujen ostot	-938 104	-20 000	-958 104	-823 191	85,9	-805 749
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-39 150	0	-39 150	-52 741	134,7	-84 967
Avustukset	-1 114 700	-100 000	-1 214 700	-1 097 365	90,3	-1 247 037
Muut toimintakulut	-265 546	0	-265 546	-229 776	86,5	-140 862
Toimintakate	-2 547 029	-120 000	-2 667 029	-2 217 050	83,1	-2 406 688

160 Maaseutupalvelut	TA 2022	Muutos	TA2022M	TP 2022	TA-%	TP 2021
Toimintatuotot	3 748 558	0	3 748 558	3 890 051	103,8	3 746 139
Myyntituotot	3 419 666	0	3 419 666	3 282 830	96,0	3 357 701
Maksutuotot	317 642	0	317 642	591 902	186,3	370 718
Tuet ja avustukset	11 250	0	11 250	15 320	136,2	17 714
Muut toimintatuotot						5
Toimintakulut	-3 981 670	0	-3 981 670	-4 098 134	102,9	-3 815 084
Henkilöstökulut	-2 911 704	0	-2 911 704	-2 865 800	98,4	-2 783 773
Palkat ja palkkiot	-2 355 766	0	-2 355 766	-2 076 213	88,1	-2 126 451
Henkilösivukulut	-555 938	0	-555 938	-789 587	142,0	-656 322
Eläkekulut	-460 915	0	-460 915	-650 469	141,1	-530 576
Muut henkilösivukulut	-95 023	0	-95 023	-139 118	146,4	-125 747
Palvelujen ostot	-757 958	0	-757 958	-758 603	100,1	-644 353
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-60 650	0	-60 650	-35 063	57,8	-42 062
Avustukset	-210 000	0	-210 000	-415 747	198,0	-314 933
Muut toimintakulut	-41 358	0	-41 358	-22 921	55,4	-30 963
Toimintakate	-233 112	0	-233 112	-208 083	89,3	-68 946

Maatalouslomituspalvelut siirtyivät Tohmajärven kunnan hallintoon 1.1.2023. Liperin kunnasta siirtyi liikkeenluovutuksella 2 hallintohenkilöä sekä 44 maatalouslomittajaa Tohmajärven kunnan palvelukseen. Viime vuosi lomituspalveluissa oli haasteellinen lomitushallinnon ohuen henkilöresurssin vuoksi. Lomitushallinnossa ostopalvelusopimuksen kustannuksien laskutuksia jäi vuodesta 2021 vuoden 2022 kirjanpitoon yhteensä 12 500 €, mikä osaltaan nosti vuoden 2022 kustannuksia.

Lomituksen valtionkorvauksen ennakontarkastus tehtiin kesäkuussa ja maksettavaa vuosiennakkoa pienennettiin loppuvuodelle arvioidun palvelujen käytön supistumisen vuoksi. Toteutuneet kustannukset lomitustoiminnan osalta

tasataan vuoden 2022 valtionkorvausselvityksen lopputilityksessä. Valtionkorvausselvitys tehdään Melalle huhtikuun 2023 loppuun mennessä todellisten lomituksessa syntyneiden kustannusten mukaisesti.

10 Keskushallintopalvelut yhteensä	TA 2022	Muutos	TA2022M	TP 2022	TA-%	TP 2021
Toimintatuotot	5 728 132	0	5 728 132	5 941 665	103,7	5 571 114
Myyntituotot	4 669 788	0	4 669 788	4 626 276	99,1	4 555 180
Maksutuotot	317 642	0	317 642	591 902	186,3	370 718
Tuet ja avustukset	740 702	0	740 702	721 217	97,4	643 590
Muut toimintatuotot	0	0	0	2 271		1 625
Toimintakulut	-55 651 735	-3 825 000	-59 476 735	-59 166 076	99,5	-54 044 909
Henkilöstökulut	-5 463 356	0	-5 463 356	-5 291 467	96,9	-5 045 341
Palkat ja palkkiot	-4 391 834	0	-4 391 834	-4 035 865	91,9	-3 948 148
Henkilösivukulut	-1 071 522	0	-1 071 522	-1 255 603	117,2	-1 097 192
Eläkekulut	-899 590	0	-899 590	-1 045 950	116,3	-901 344
Muut henkilösivukulut	-171 932	0	-171 932	-209 653	121,9	-195 848
Palvelujen ostot	-48 342 779	-3 635 000	-51 977 779	-51 800 287	99,7	-45 926 541
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-114 250	0	-114 250	-104 457	91,4	-163 361
Avustukset	-1 379 700	-190 000	-1 569 700	-1 677 038	106,8	-2 683 385
Muut toimintakulut	-351 650	0	-351 650	-292 827	83,3	-226 282
Toimintakate	-49 923 603	-3 825 000	-53 748 603	-53 224 411	99,0	-48 473 795

Hyvinvointipalvelut

Tulosalueet: Hyvinvoinnin hallinto
Perusopetus
Varhaiskasvatus
Opinto- ja vapaa-aika

Hyvinvointipalveluiden toiminta-ajatus

Hyvinvointipalvelujen tehtävänä on kaiken ikäisten kuntalaisten kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistäminen. Hyvinvointipalvelut järjestävät varhaiskasvatusta, esiopetusta, perusopetusta vuosiluokille 1–9, perusopetuksen aamu- ja iltapäivätoimintaa sekä eri-ikäisille kuntalaisille suunnattuja opinto- ja vapaa-aikapalveluja. Hyvinvointipalveluiden henkilöstö toimii aktiivisesti erilaisissa verkostoissa kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen työssä. Hyvinvointityömme arvoja ovat yhteisöllisyys, välittäminen ja yhdessä tekeminen.

Hyvinvointipalveluiden toiminnan järjestämistä ohjaa kuntastrategia ja laaja hyvinvointikertomus. Näihin pohjautuen valmistetaan hyvinvointipalveluiden talousarvio, käyttötalousuunnitelma sekä muut toimintaa ohjaavat suunnitelmat, toimintaohjeet ja ohjelmat.

Palvelujen laatua ylläpidetään ja kehitetään vuorovaikutuksessa palvelunkäyttäjien, henkilöstön, järjestöjen ja yhdistysten, muiden kunnan palvelualueiden, Siun soten, seurakuntien sekä elinkeinoelämän kanssa. Henkilöstön tarpeen mukainen täydennyskoulutus sekä toiminnan laadunarviointi tukevat kehittämistyötä.

Toteuma 31.12.2022

Palvelualueella uusi vapaa-aikapäällikkö sekä hyvinvointi- ja hankekoordinaattori aloittivat 1.3.2022. Toiminnalliset tavoitteet etenivät lähes suunnitellusti. Ainoastaan Taikametsän päiväkodin piharemontti siirtyi vuodelle 2023 ja viestintään liittyvät toimenpiteet jäivät kesken.

Toimintaympäristöjen muutokset hyvinvointipalveluissa jatkuivat edelleen vuonna 2022. Lautasuon päiväkodin lisärakennus sekä Liperin koulun ja esiopetuksen uudet ja peruskorjatut tilat otettiin käyttöön marraskuussa. Alkuvuodesta tehtiin remontti- ja muutostöitä Paloaukean päiväkodille ja aivan loppuvuodesta Liperin päiväkodin yksi kolmen kasvattajan ryhmä muutti Penttilään esiopetukselta vapautuneisiin tiloihin. Ylämyllyn koulun Jyrin yksikön kovien materiaalien käsityön tiloja ja varusteita uudistettiin kesän aikana.

Honkalammen koulu siirtyi Liperi kunnan järjestämisvastuulle 1.8.2022. Siirron myötä Liperin työntekijöiksi siirtyi 31 työntekijää. Honkalammen koulussa opiskelee esi- ja perusopetuksen oppilaita useista kunnista ja koulun kustannukset katetaan suurelta osin valtionosuuksilla ja kotikuntakorvauksilla. Näiden ylimenevät kustannukset jaetaan oppilaiden kotikunnille.

Henkilöstön poissaolot jatkuivat edelleen 2022 runsaina. Tilannetta hankaloitti vaikea sijaistilanne etenkin varhaiskasvatuksessa. Avoimiin määräaikaisiin tehtäviin ja virkoihin on ollut vaikea saada työntekijöitä.

Hyvinvointipalveluiden taloussuunnitelmakauden 2022–2024 toiminnalliset tavoitteet

Tavoite	Toimenpide	Toteuma
Väestön kasvu		
Saadaan kunnalle Unicefin lapsiystävällinen kunta -status	Lapsiystävällisen kunnan kehittämistyöhön on laadittu suunnitelma ja tavoitteet ja toiminta etenee suunnitelman mukaisesti, toteutunut kyllä/ei	Toteutunut suunnitelman mukaisesti.
Vapaa-aikapalvelut on nostettu hyvinvointipalveluiden strategiseksi kärjeksi	Laaditaan Liperin nuoriso-, kulttuuri- ja liikkumisen ohjelmat, toteutunut kyllä/ei Harrastekalenteri otetaan käyttöön, toteutunut kyllä/ei	Liikkumisen ohjelma tehty, kyllä Nuoriso- ja kulttuuriohjelmia ei vielä laadittu. Harrastekalenteri otettu käyttöön suunnitellusti.
Ikäystävällisyys näkyy palveluissa ja päätöksen teossa	Kokeillaan ikäihmisten palveluohjauksen järjestämistä kunnan ja Siun soten rajapintaan, toteutunut kyllä/ei	Tavoite ei ole vielä toteutunut.
Hyvinvointipalveluiden viestintä on oikea-aikaista ja positiivista	Laaditaan hyvinvointipalveluiden viestinnän vuosikello vuosittain, toteutunut kyllä/ei Uudistetaan hyvinvointipalveluiden Internet- ja Pedanet-sivustot, toteutunut kyllä/ei	Tavoite ei vielä ole toteutunut, työ kesken.
Työllisyys ja elinvoima		
Lasten ja nuorten opetus ja kasvatus tapahtuu lähipalveluna	Erityistä tukea tarvitsevien lasten opetus järjestetään lähikoulussa, toteutuu %	Lähikouluperiaate toteutuu 99,5 %
Kestävän kehityksen toimintatavat näkyvät hyvinvointipalveluiden toiminnassa	Varhaiskasvatuksen Creen Care -toiminnan jatkaminen, toteutuu kyllä/ei Hyvinvointipalveluiden toimipisteiden kierrätysmahdollisuuksien parantaminen, toteutunut kyllä/ei	Creen Care sertifikaatti uusittu, tavoite toteutunut Kierrätysmahdollisuuksia ei ole parannettu, tavoite ei ole toteutunut
Hyvinvointipalvelut on aktiivinen verkostoyhteistyökumppani	Hyvinvointityön vuosikello koetaan toiminnan perustaksi vuosittain, toteutunut kyllä/ei Järjestöyhteistyöryhmän toiminta vähintään 4 krt/vuosi Järjestöavustuksien määrä, 50 000 €/vuosi	Vuosikello käytössä osittain. Järjestöyhteistyöryhmä on koontunut vuoden aikana kerran, toimintaa on käynnistetty uudelleen. Järjestöavustuksia myönnetty 53 338 euroa
Hyvinvoinnin palvelualue työllistää vuosittain useita henkilöitä työllistämistoimenpiteenä.	Palkkatuki työpaikkojen ja työkokeilupaiikkojen lisääminen hyvinvointipalveluissa yhteistyössä työllisyysyksikön kanssa, toimenpiteitä/vuosi	Palkkatukitoimenpiteitä 21 kpl
Toiminta-avustusten kokonaisuus ja jakoperiaatteet ovat selkeät	Avustusten jakamiseen luodaan uudet pelisäännöt, toteutettu kyllä/ei	Toimenpiteet toteutuneet suunnitellusti

	Aloitetaan hyvinvoinnin edistämisen avustusten jakaminen 3 000 € /v Avustusten jakamiseen liittyvät ohjeet ja säännöt on selkeästi löydettävissä kunnan nettisivuilta, toteutuu kyllä/ei	
Talous		
Hyvinvointipalveluissa asiointia on muutettu mahdollisimman paljon sähköiseksi.	Koulujen päätöksentekoa siirretään Primukseen, toteutunut kyllä/ei Sähköinen tilavarausjärjestelmä otetaan käyttöön, toteutunut kyllä/ei	Koulujen päätöksenteko siirretty pääsääntöisesti Primukseen ja tiedoksianto Wilmaan. Sähköisen tilavarausjärjestelmän käyttöönotto siirtyi alkuvuoteen 2023.
Hankkeiden ja avustusten kokonaisuhallinta on hyvä. Euromäärällisesti valtionavustus/hankerahaa määrä kasvaa.	Haetaan aktiivisesti valtiolta hanke/avustus euroja, haetut/saadut eurot Osa-aikainen hankekoordinaattori on palkattu valvomaan ja ohjaamaan hankkeiden kokonaisuutta, kyllä/ei	Haettu 1 360 436 € Saatu 714 124 € Hyvinvointi- ja hankekoordinaattori palkattu 1.3., vasta hyte-hankkeiden koordinointi siirretty uudelle henkilölle.
Henkilöstömenojen kasvu on maltillista.	Henkilöstön kokonaismäärää seurataan tarkasti henkilöstösuunnitelman avulla, hlömäärä/vuosi Sairaspoissaolopäivien määrä saadaan laskuun verrattuna vuoden 2020 tasoon. Henkilöstön vaihtuvuutta seurataan, irtisanoutuneiden määrä/vuosi	Henkilöstömäärä 31.12. 352 hlöä Tavoite saavutettu: 2020: 5 175 pv 2022: 4 778 pv Eri syistä irtisanoutuneita oli 17 henkilöä
Henkilöstö		
Henkilöstö on ammattitaitoista	Ammattitaitoa kehittävät ja ylläpitävät koulutukset, 3 pv/hlö Lastenhoitajien sosionomikoulutukset, koulutuksessa lastenhoitajat kpl	Koulutukset 2 pv/hlö, jatkossa koulutusten määrää seurataan henkilöstötilinpäätöksessä. Sosionomikoulutuksessa 10 henkilöä
Hyvinvointipalveluissa työyhteisöt ovat yhteisöllisiä ja työntekijöiden työhyvinvointi on hyvällä tasolla	Mahdollistetaan työpäivän ilon hetkiä yhteisillä tilaisuuksilla ja tempauksilla, vähintään 2kpl /vuosi /työyhteisö Seurataan henkilöstön työhyvinvoinnin kehittymistä, työhyvinvointikyselyn myötä tehty toimintasuunnitelmat jokaisessa yksikössä, toteutunut kyllä/ei	Työhyvinvointia ylläpitävien tilaisuuksia toteutunut kaikissa yksiköissä. Työhyvinvointikyselyt tehty syksyllä 2023, tulosten käsittely kesken
Uuden työntekijän perehdytys on laadukasta	Hyvinvointijohtajan uusille työntekijöille suunnatut perehdytykset käytössä krt /vuosi	Hyvinvointijohtajan toimintakauden perehdytykset siirtyvät alkuvuoteen 2023.

	Otetaan käyttöön mentori-toimintamalli perehdytyksessä, toteutunut kyllä/ei	Mentori-toimintamalli osittain käytössä varhaiskasvatuksessa.
Hyvinvointipalvelut toimivat yhtenäisillä toimintatavoilla ja yhdessä tehden	Hyvinvointipalveluiden johtamiseen luotu toimiva malli, toteutunut kyllä/ei Hyvinvointipalveluiden esihenkilöiden strategia/talous yhteistyöseminaarit, 2 kpl/vuosi	Malli luotu ja yhteistyöseminaarit pidetty suunnitellusti.
Kriittisten tehtävien osaaminen ja varajärjestelmät on varmistettu ja tiedossa	Tehtävien varajärjestelmät on kirjattu, kyllä/ei Varautumisen suunnitelmat tulosalueilla on päivitetty vuosittain, kyllä/ei	Varautumisen suunnitelmien päivitys kesken.
Hyvinvointipalveluissa kannustetaan työyhteisöjä nostamalla esille eri työyhteisöjen toimivia työtappoja ja käytänteitä	Otetaan käyttöön työyhteisöjen pienet muistamiset, vähintään kaksi työyhteisöä/vuosi	Tavoitteen mukaista toimintaa ei ole aloitettu.

Hyvinvointipalveluiden toiminnalliset tavoitteet vuodelle 2022

Tavoite	Toimenpide	Toteuma
Hyvinvoinnin hallinto		
Esihenkilöiden osallisuus ja sitoutuminen strategia/taloustyöhön on vahvistunut	Hyvinvointipalveluiden esihenkilöiden strategia/talous yhteistyöseminaarit, 2 kpl/vuosi	Seminaarit pidetty 25.4. ja 12.9. Tavoite toteutunut.
Hyte ja EPT-koordinaatioon sekä hankkeiden ja avustusten koordinoitiin on resursoitu työaika	Palkataan hyvinvointi- ja hankekoordinaattori, jonka työnkuvaan liitetään EPT-koordinaatio. Hankkeiden koordinaatiota kehitetään osana kunnan hanketyön kokonaisuutta, määritellään vastuuhenkilöiden tehtäväkuvat	Hyvinvointi- ja hankekoordinaattori palkattu 1.3.2022 alkaen. Hankkeiden koordinaation ja vastuiden määrittely tehdään hankekohtaisesti.
Hyvinvointityön ja hyvinvointipalveluiden vuosikellot ohjaavat toimintaa	Hyvinvointityöhön ja viestintään laaditut vuosikellot uudistetaan ohjaamaan suunnitelmallista työtä ja työskentelyn sisältöä.	Vuosikellojen ja viestinnän uudistaminen kesken.
Honkalampikeskuksen koulu otetaan osaksi kunnan perusopetusta	Honkalampikeskuksen koulun liikkeenluovutus toteutuu 1.8.2022. Liikkeenluovutuksen käytännön järjestelyt ja kuntien väliset sopimukset tehdään kevätlukukaudella 2022.	Liikkeenluovutus toteutui 1.8.2022 ja kuntien väliset sopimukset laadittu.
Unicef lapsiystävällinen kunta -malli etenee suunnitelmallisesti	Asetetaan Lapsiystävällinen kunta tavoitteet ja kirjataan toimenpiteet. Tehdään Lapsiystävällinen Liperi verkkosivusto.	Lapsiystävällinen Liperi -sivusto on avattu. Lasten ja nuorten kuulemiset toteutettu ja tavoitteet asetettu.
Laajassa hyvinvointikertomuksessa asetetut tavoitteet toteutuvat suunnitelman mukaisesti	Kunnan Hyte-työtä edistämään perustetaan moniammatillinen Hyte-tiimi.	Hyte-tiimi perustettu ja työskentely aloitettu elokuussa 2022.
Perusopetus		
Kunnan opetussuunnitelmia päivitetään vastaamaan muuttuvia tilanteita	8. luokan tunne- ja turvataitojen opetussuunnitelma sekä Liperin kunnan perusopetuksen tv-t-suunnitelma päivitetään.	Opetussuunnitelman päivittäminen aloitettu. TVT-opetussuunnitelma (tieto- ja viestintätekniikan) tehty seudullisena yhteistyönä ja hyväksytty lautakunnassa 6/22.
Kiusaamisen vastainen työ	Kummioppilastoiminta, tukioppilastoiminta ja ryhmäyttäminen ovat kouluissa	Kirjaukset 2022–2023 lukuvuosisuunnitelmissa.

	suunnitelmallisia. Suunnitelmat kirjataan lukuvuosisuunnitelmaan. Kaveripenkit löytyvät kaikista alakouluista.	Kaveripenkkejä ei saatu kaikkiin kouluihin. Kummioppilastoiminta kaikissa kouluissa. Tukioppilastoiminta yläkoulussa ja tarkempi ryhmäytyssuunnitelma laadittu Ylämyllyn koulussa.
Yhtenäisen perusopetuksen toimintakulttuuri ja nivelvaiheet	Luodaan yhtenäisen peruskoulun nivelvaiheiden suunnitelman osaksi opiskeluhoito-suunnitelmaa.	Yhtenäisen peruskoulun nivelvaihe-suunnitelman päivitys on tehty.
Liperin koulun remontti ja uudisrakennus ovat valmiita	Toteutetaan kalustuksen ja av-välineistön suunnittelu ja hankinta. Käyttäjän edustajat osallistuvat hanketyöhön aktiivisesti.	Koulu on otettu käyttöön ja käyttäjän edustajat ovat osallistuneet hanketyöhön aktiivisesti.
Toimistopalveluiden uudelleen järjestelyt ovat valmiina	Kolmen koulusihteerin tiimin työnjako on laadittu ja käytössä. Honkalampi -keskuksen koulun koulusihteeripalveluihin on suunnattu tarvittava resurssi.	Kolmen koulusihteerin tiimi aloittanut työskentelyn Ylämyllyllä sovitulla työnjaolla. Honkalampikeskuksen koulun toimistopalveluihin suunnattu resursia.
Varhaiskasvatus		
Teknologiakasvatus on suunnitelmallista ja teknologiaympäristö on rakennettu tukemaan sen toteutusta.	Teknologiakasvatussuunnitelma ja teknologiaympäristö on kirjattu ja kuvattu kunnan varhaiskasvatussuunnitelmaan.	Varhaiskasvatussuunnitelma on hyväksytty kesäkuussa hyvinvointilautakunnassa ja siihen on kirjattu teknologiakasvatussuunnitelma.
Taikametsän päiväkodin piha-alueen remontti valmistuu ja pihan pedagoginen käyttö on suunnitelmista.	Taikametsän pihan ja lähialueen monipuolisesta pedagogisesta käytöstä tehdään suunnitelma.	Piha-alueen remontti siirtyy vuodelle 2023.
Ohjattua ulkoliikuntaa toteutetaan kaksi kertaa viikossa.	Liikkuva varhaiskasvatus ohjelman mukainen ulkoliikunta suunnitellaan ja toteutus dokumentoidaan Tinyapp -sovellukseen.	Kasvattajan ohjaama liikunta on toteutunut kaksi kertaa viikossa.
Tukipalvelujen moniammatillisen tiimin osaaminen vastaa	Tukitiimin osaaminen kartoitetaan ja sitä täydennetään 1.8.2022 voimaan tulevan lakimuutoksen vaatimalla tavalla.	Tukitiimin tehtävänkuvia on tarkasteltu,

varhaiskasvatustalain muutoksen tavoitteita.		tuenkoordinaattorin tehtävä perustettu 1.1.2023 alkaen.
Henkilökunnan työhyvinvoinnin tukeminen lisääntyy.	Kehitetään henkilökunnan pedagogisia keskusteluja ja työhyvinvointia tuetaan tarjoamalla mahdollisuutta osallistua taiteen ja ilmaisun ryhmiin.	Pedagogiset keskustelut on käyty säännöllisesti. Viikoittainen työajan ulkopuolinen toiminta on toteutunut toimintakauden aikana.
Yksikkökohtaiset laadunarvioinnit tehdään kahdesta alueesta ja päiväkodinjohtajat dokumentoivat tiimien toiminnan havainnoinnin ja kehittämisaskeleet.	Yksikkökohtaiset arviointiraportit viedään laaturyhmään ja päiväkodin johtajien dokumentit käydään varhaiskasvatuksen johtoryhmässä läpi neljä kertaa vuodessa.	Ensimmäinen arvioitava alue oli kaikilla tiimityö, se on arvioitu ja kehittämistyötä on tehty alkuvuosi. Toinen arvioinnin kohde on ollut leikki/oppimisympäristöt. Arviointi toteutettiin vertaisarviointina.
Opinto ja vapaa-aika		
Liikkumisohjelma ja liikuntapaikkasuunnitelma on saatu valmiiksi vuoden loppuun mennessä.	Vuoden aikana tehdään eri ikäryhmiä huomioiva liikkumisohjelma vuosille 2022–2026. Asiakirjaan on kirjattu liikuntapalvelujen tulevien vuosien keskeiset kehittämiskohteet. Yhdessä elinympäristöpalvelujen kanssa on laadittu kuntatasoinen liikuntapaikkaohjelma, joka määrittää strategiset linjat liikuntapaikkojen kehittämiseksi ja ylläpidolle vuosille 2022–2026.	Liikkumisohjelma ja liikuntapaikkasuunnitelma on valmistunut suunnitellusti vuoden 2022 loppuun mennessä.
Vapaa-aikapalvelujen viestintä on monipuolista, riittävää ja oikea aikaista.	Vapaa-aikapalvelujen viestinnän vuosikello on otettu käyttöön ja sitä kehitetään edelleen. Oman toiminnan viestintää ja markkinointia kehitetään.	Eri osa-alueiden vuosikelloja on käytössä monikanavaisen viestinnän tueksi. Viestintävälineiden päivittäminen menossa.
Eri ikäisten kuntalaisten harrastamisen mahdollisuuksista viestitään kootusti ja yhteistyössä järjestöjen sekä muiden toimijoiden kanssa.	Harrastuskalenteri/ -haku sivusto otetaan käyttöön ja sitä kehitetään edelleen. Järjestöjä ja muita toimijoita aktivoidaan viestimään harrastusmahdollisuuksista yhteisellä alustalla. Harrastuskalenterista viestitään aktiivisesti ja säännöllisesti kuntalaisille.	NuortenLiperi -sivusto ja sivuston kautta tapahtumiin ilmoittautuminen on otettu käyttöön. Järjestelmä on esitelty Järjestöfoorumissa 21.4.2022.

		Muutamia järjestökäyttäjiä lähtenyt mukaan.
Kunnalla on käytössä tilojen hallintajärjestelmä, jonne on viety liikuntatilat sekä muut tilat, joita eri toimijat voivat varata ja käyttää.	Vuoden aikana otetaan käyttöön selainpohjainen tilojen hallintajärjestelmä, jonka kautta hallinnoidaan liikuntatilojen lisäksi muita eri toimijoiden käyttöön varattavia myönnettäviä tiloja.	Sähköisen tilausjärjestelmän käyttöönotto siirtynyt alkuvuoteen 2023.

Toimintaa kuvaavat tunnusluvut	TP 2020	TP 2021	TA 2022	TP2022
Ulkopuolinen hankerahoitus	326 061 €	536 147 €	590 263 €	639 093 €
Oppilasmäärä 20.9. 1.–9. lk	1 319	1 338	1 338	1 368
Esioppilaiden määrä 20.9.	144	139	130/50	139/41
Varhaiskasvatuksessa olevien lasten määrä 31.12.	592	577	600	559
Kotikuntakorvauslasten määrä e-9	113	121	125	131
Yli 3-vuotiaan lapsen varhaiskasvatuspaikan hinta €/vuosi	10 936 €	11 969 €	15 200 €	12 991 €
Kuljetusoppilaiden määrä e-9	784	609	622 (sis. 5 v)	629
Perusopetus koulutoiminnan hinta/oppilas	-	-	9 059 €	9042 €
Vapaa-aikapalvelut euroa/asukas/vuosi (oma toiminta) *	115 €	102,74 €	114 €	115,3 €
Seutuopiston nettomenot €/as	11,30 €	10,12 €	14,21 €	13,34 €
Musiikkiopiston nettomenot €/as	7,32 €	7,33 €	7,80 €	7,86 €
Seutukirjaston nettomenot €/as	47,54 €	50,38 €	50,43 €	50,44 €

* ei sisällä seutuopisto, seutukirjaston eikä musiikkiopiston maksuosuuksia

400 Hyvinvoinnin hallinto	TA 2022	Muutos	TA2022M	TP 2022	TA-%	TP 2021
Toimintatuotot	619 806	0	619 806	650 606	105,0	542 772
Myyntituotot	0	0	0	14 493		4 320
Tuet ja avustukset	590 263	0	590 263	634 637	107,5	536 281
Muut toimintatuotot	29 543	0	29 543	1 476	5,0	2 171
Toimintakulut	-974 600	0	-974 600	-966 129	99,1	-805 297
Henkilöstökulut	-813 716	0	-813 716	-805 808	99,0	-660 409
Palkat ja palkkiot	-665 420	0	-665 420	-661 269	99,4	-539 728
Henkilösivukulut	-148 296	0	-148 296	-144 539	97,5	-120 681
Eläkekulut	-122 127	0	-122 127	-119 194	97,6	-98 739
Muut henkilösivukulut	-26 129	0	-26 129	-25 345	96,9	-21 942
Palvelujen ostot	-97 249	0	-97 249	-100 066	102,9	-76 418
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-35 355	0	-35 355	-33 245	94,0	-41 901
Avustukset	-3 000	0	-3 000	-930	31,0	-993
Muut toimintakulut	-25 280	0	-25 280	-26 080	103,2	-25 576
Toimintakate	-354 794	0	-354 794	-315 523	88,9	-262 525

440 Varhaiskasvatus	TA 2022	Muutos	TA2022M	TP 2022	TA-%	TP 2021
Toimintatuotot	370 700	69 000	439 700	541 070	123,0	498 309
Myyntituotot	300	10 000	10 300	39 886	387,2	10 657
Maksutuotot	340 000	9 000	349 000	366 802	105,1	415 903
Tuet ja avustukset	22 400	50 000	72 400	133 907	184,9	68 481
Muut toimintatuotot	8 000	0	8 000	474	5,9	3 268
Toimintakulut	-8 085 012	-246 805	-8 331 817	-8 543 826	102,2	-8 143 736
Henkilöstökulut	-5 175 523	-121 000	-5 296 523	-5 416 067	102,3	-5 169 074
Palkat ja palkkiot	-4 160 139	-100 200	-4 260 339	-4 334 201	101,7	-4 142 048
Henkilösivukulut	-1 015 383	-20 800	-1 036 183	-1 081 866	104,4	-1 027 026
Eläkekulut	-848 138	-16 810	-864 948	-908 639	105,1	-852 060
Muut henkilösivukulut	-167 245	-3 990	-171 235	-173 228	101,2	-174 966
Palvelujen ostot	-1 318 133	-56 805	-1 374 938	-1 471 336	107,0	-1 384 158
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-110 500	0	110 500	-104 576	94,7	-135 670
Avustukset	-623 000	0	-623 000	-642 381	103,1	-629 437
Muut toimintakulut	-857 856	-69 000	-926 856	-909 344	98,1	-825 396
Toimintakate	-7 714 312	-177 805	-7 892 117	-8 002 757	101,4	-7 645 427

Varhaiskasvatuksen tulosalueella toimintakatteen ylitys on 1,4 % eli 113 000 €. Ulkoisten menojen ylitys on 1,3 % eli 76 600 € ja sisäisten kulujen ylitys on 2 % eli 36 400 €. Sisäisiin kustannuksiin ei ole voinut vaikuttaa toimintavuoden aikana.

Varhaiskasvatuksen asiakasmaksut toteutuivat suunniteltua korkeampana. Varhaiskasvatuksen toimintakulut ylittyivät kokonaisuudessa 212 000 € eli 2,2 %. Suurimmat ylitykset olivat Puolivälin ja Taikametsän päiväkodeissa. Molemmissa päiväkodeissa palkkoja maksettiin suunniteltua enemmän. Puolivälin päiväkotiin palkattiin avustaja ja yöhoidon tarve useammalla perheellä. Viikonlopuissa ja juhlapyhien aikana varhaiskasvatuksen tarve on ollut kasvava. Taikametsän päiväkotiin hankittiin asiantuntijapalvelua remontin keskellä työskennelleelle henkilökunnalle ja ison yksikön toiminnan järjestämiseen. Esiopetusta täydentävässä varhaiskasvatuksessa ylitystä oli sekä palkkakustannuksissa että ateriapalveluissa.

Varhaiskasvatus yhteiset -kustannuspaikalle kirjataan esihenkilöiden, hyvinvointipedagogien sekä muiden koko varhaiskasvatuksen yhteisten työntekijöiden palkkakustannukset. Tälle kustannuspaikalle jouduttiin siirtämään vuoden lopussa noin 15 000 euroa erilaisten hankkeiden omavastuuosuuksia. Kotihoidon tukea maksettiin lähes 20 000 € enemmän, kuin oli budjetoitu.

Varhaiskasvatuksessa on tapahtunut rakenteellinen muutos, perhepäivähoitajien määrä on vähentynyt vuoden 2022 aikana kuudestatoista hoitajasta kahdeksaan. Päiväkotipaikkoja on tarvittu lisää 32 perhepäivähoitopaikan vähentyessä.

420 Perusopetus	TA 2022	Muutos	TA2022M	TP 2022	TA-%	TP 2021
Toimintatuotot	799 343	0	799 343	569 265	71,2	166 481
Myyntituotot	726 343	0	726 343	473 917	65,2	75 531
Maksutuotot	63 000	0	63 000	72 680	115,4	73 165
Tuet ja avustukset	0	0	0	13 198		2 004
Muut toimintatuotot	10 000	0	10 000	9 469	94,7	15 781
Toimintakulut	-15 280 751	-245 195	-15 525 946	-15 714 145	101,2	-14 495 565
Henkilöstökulut	-8 355 022	-67 000	-8 422 022	-8 470 444	100,6	-7 681 023
Palkat ja palkkiot	-6 905 965	-55 100	-6 961 065	-6 977 885	100,2	-6 328 961
Henkilösivukulut	-1 449 057	-11 900	-1 460 957	-1 492 599	102,2	-1 352 062
Eläkekulut	-1 171 438	-9 705	-1 181 143	-1 217 770	103,1	-1 088 720
Muut henkilösivukulut	-277 619	-2 195	-279 814	-274 790	98,2	-263 342
Palvelujen ostot	-3 755 913	-153 195	-3 909 108	-4 003 537	102,4	-3 515 941
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-377 240	-25 000	-402 240	-435 395	108,2	-695 365
Avustukset	0	0	0	-162		
Muut toimintakulut	-2 792 577	0	-2 792 577	-2 804 607	100,4	-2 601 966
Toimintakate	-14 481 408	-245 195	-14 726 603	-15 144 881	102,8	-14 328 084
Valtionosuudet	0	0	0	349 165		
Vuosikate	-14 481 408	-245 195	-14 726 603	-14 795 716	100,5	-14 328 084

Perusopetuksen talousarvion tarkastelussa käytetään vuosikatetta eikä toimintakatetta, kuten aiemmin. Muutos johtuu Honkalammen koulun valtionosuuksien kirjaamistavasta. Vuosikate ylittyi määrärahamuutoksista huolimatta 0,5 %.

Opettajien palkkakulut sekä määräaikaisten ja sijaisten palkat toteutuivat ennakoitua suurempina. Perusopetuksen ylitys koostui lähinnä yläkoulun budjetoitua suurempina menoina. Suurimmat euromääräiset ylitykset olivat yläkoulun sekä aamu- ja iltapäivätoiminnan ohjaajien palkkakuluissa sekä uuden yläkoulun kirja- ja tarvikehankinnoissa sekä yläkoulun ict-kuluissa.

Koulukuljetusten kilpailutus toteutettiin keväällä 2021. Tuolloin ennakoitiin, että kuljetuskustannukset tulevat laskemaan uuden kilpailutuksen ja yläkoulun aloittamisen myötä. Myös käyttöön otetulla Movit-ohjelmistolla toivottiin olevan säästövaikutuksia. Kuljetusoppilaiden määrä ei enää vuodelle 2022 pienentynyt, mutta kuljetuskustannukset vähenivät noin 95 000 euroa vuodesta 2021. Kulut pienenivät vaikka kuljetusten indeksikorotus 7,2 % tuli voimaan elokuussa 2022. Tarkalla ja kustannustietoisella kuljetusten suunnittelulla on suuri merkitys kokonaiskustannuksiin.

460 Opinto ja vapaa-aika	TA 2022	Muutos	TA2022M	TP 2022	TA-%	TP 2021
Toimintatuotot	67 560	0	67 560	85 230	126,2	67 269
Myyntituotot	57 060	0	57 060	71 163	124,7	58 127
Tuet ja avustukset	0	0	0	108		77
Muut toimintatuotot	10 500	0	10 500	13 958	132,9	9 065
Toimintakulut	-2 299 467	5 000	-2 294 467	-2 319 925	101,1	-2 110 412
Henkilöstökulut	-440 288	5 000	-435 288	-472 384	108,5	-414 838
Palkat ja palkkiot	-316 483	4 100	-312 383	-346 254	110,8	-294 818
Henkilösivukulut	-123 805	900	-122 905	-126 130	102,6	-120 019
Eläkekulut	-111 082	730	-110 352	-112 757	102,2	-107 940
Muut henkilösivukulut	-12 723	170	-12 553	-13 373	106,5	-12 079
Palvelujen ostot	-779 752	0	-779 752	-782 399	100,3	-706 659
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-28 600	0	-28 600	-22 231	78,9	-38 837
Avustukset	-50 500	0	-50 500	-52 180	103,3	-50 500
Muut toimintakulut	-1 000 327	0	-1 000 327	-990 411	99,0	-899 579
Toimintakate	-2 231 907	5 000	-2 226 907	-2 234 695	100,3	-2 043 143

Kulttuuripalveluiden talousarvio toteutui lähes suunnitellusti. Vuoden aikana vähentyneiden koronarajoitusten myötä kulttuuritapahtumia pystyttiin järjestämään jälleen enenevissä määrin. Toimintakatteen ylitys johtui alkuvuoden vapaa-aikapäällikön sijaisuusjärjestelyistä ja tuona aikana toisen kulttuuripuolen vapaa-ajanohjaajan palkkaamisesta.

Nuorisotyön budjetoitu toimintakate ylittyi 11,5 % eli 33 700 €. Nuorisotyön toimintakulujen ylitykseen vaikuttivat nousseet ict-kulut, nuorisotalojen aukiolojen turvaamiseksi tehdyt sijais- ja määräaikaiset henkilöstöratkaisut sekä hankkeiden päättymisiin sekä jatkumisiin liittyvä henkilöstöbudjetointi. Erityisesti etsivä nuorisotyöhön on tulevana vuosina varattava hieman nykyistä suurempi omavastuuosuus. Suurin osa etsivän nuorisotyön palkkakustannuksista saadaan edelleen valtion erityisavustuksena.

Liikuntapalvelujen toimintakulujen ylitys oli 0,2 %, mutta toimintatuotot ylittyivät 28,3 %. Talousarvio alittui näin ollen suunnitellusta. Vuoden aikana vähentyneiden koronarajoitusten myötä uimahalli Liprakan käyttö lisääntyi 2 900 kävijällä edelliseen vuoteen verrattuna. Liprakassa oli vuonna 2022 kaikkiaan 19 028 kävijää.

40 Hyvinvointipalvelut yhteensä	TA 2022	Muutos	TA2022M	TP 2022	TA-%	TP 2021
Toimintatuotot	1 857 409	69 000	1 926 409	1 846 170	95,8	1 274 831
Myyntituotot	783 703	10 000	793 703	599 459	75,4	148 634
Maksutuotot	403 000	9 000	412 000	439 482	106,7	489 068
Tuet ja avustukset	612 663	50 000	662 663	781 851	117,6	606 843
Muut toimintatuotot	58 043	0	58 043	25 378	43,7	30 285
Toimintakulut	-26 639 830	-487 000	-27 126 830	-27 544 026	101,5	-25 554 009
Henkilöstökulut	-14 784 548	-183 000	-14 967 548	-15 164 703	101,3	-13 925 344
Palkat ja palkkiot	-12 048 007	-151 200	-12 199 207	-12 319 609	101,0	-11 305 556
Henkilösivukulut	-2 736 541	-31 800	-2 768 341	-2 845 094	102,8	-2 619 788
Eläkekulut	-2 252 785	-25 785	-2 278 570	-2 358 359	103,5	-2 147 460
Muut henkilösivukulut	-483 756	-6 015	-489 771	-486 735	99,4	-473 328
Palvelujen ostot	-5 951 047	-210 000	-6 161 047	-6 357 337	103,2	-5 683 175
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-551 695	-25 000	-576 695	-595 889	103,3	-912 043
Avustukset	-676 500	0	-676 500	-695 653	102,8	-680 930
Muut toimintakulut	-4 676 040	-69 000	-4 745 040	-4 730 442	99,7	-4 352 518
Toimintakate	-24 782 421	-418 000	-25 200 421	-25 697 856	102,0	-24 279 178
Valtionosuudet	0	0	0	349 165		0
Vuosikate	-24 782 421	-418 000	-25 200 421	-25 348 691	100,6	-24 279 178

Hyvinvointilautakunta haki kunnanvaltuustolta muutosta talousarvioon ensimmäisen ja toisen talouskatsauksen yhteydessä, jotka kunnanvaltuusto hyväksyi. Hyvinvointipalveluiden kolmas määrärahamuutos on hyväksytty valtuustossa 19.12.2022 §:ssä 66. Näiden lisäksi hyvinvointilautakunta on tehnyt sisäisiä määrärahamuutoksia kokouksissaan 25.8. ja 17.11.2022.

Muutosten myötä hyvinvointipalveluiden tuloarviota suurennettiin 69 000 € ja toimintakuluarviota lisättiin 487 000 €. Kokonaisuudessa vuosikatteen muutos 418 000 €.

Toimintaympäristöjen muutokset hyvinvointipalveluissa jatkuivat edelleen vuonna 2022. Lautasuon päiväkodin lisärakennus sekä Liperin koulun ja esiopetuksen uudet ja peruskorjatut tilat otettiin käyttöön marraskuussa. Alkuvuodesta tehtiin remontti- ja muutostöitä Paloaukean päiväkodille ja aivan loppuvuodesta Liperin päiväkodin yksi kolmen kasvattajan ryhmä muutti Penttilään esiopetukselta vapautuneisiin tiloihin. Ylämyllyn koulun Jyrin yksikön kovien materiaalien käsityön tiloja ja varusteita uudistettiin kesän aikana.

Honkalammen koulu siirtyi Liperi kunnan järjestämisvastuulle 1.8.2022. Siirron myötä Liperin työntekijöiksi siirtyi liikkeenluovutuksella 24 palvelussuhdetta ja lisäksi 7 määräaikaisen työsuhdetta jatkettiin. Honkalammen koulussa opiskelee esi- ja perusopetuksen oppilaita useista kunnista ja koulun kustannukset katetaan suurelta osin valtionosuuksilla ja kotikuntakorvauksilla. Näiden ylimenevät kustannukset jaetaan oppilaiden kotikunnille.

Varhaiskasvatuksessa on viime vuosina ollut runsaasti lakiuudistuksia. 1.8.2022 tuli voimaan varhaiskasvatuksessa lasten tukeen liittyvä lakiuudistus. Myös opiskeluhoito- ja perusopetuslakiin tuli muutoksia elokuusta alkaen.

Henkilöstön poissaolot jatkuivat edelleen 2022 runsaina. Tilannetta hankaloitti vaikea sijaistilanne etenkin varhaiskasvatuksessa. Avoimiin määräaikaisiin tehtäviin ja virkoihin on ollut vaikea saada työntekijöitä.

Hyvinvointipalvelujen vuoden 2022 toimintatuotot alittuivat hieman suunnitellusta. Tämä johtui Honkalammen koulun valtionosuustulojen kirjauksesta. Toimintatuottoihin kirjattiin ainoastaan kotikuntakorvaukset. OKM:n maksamat valtionosuudet myös liperiläisistä Honkalammen koulun oppilaista kirjataan poikkeuksellisesti koulun kustannuspaikalle, jotta kotikuntalaskutus toteutuisi oikein.

Ylityksiä palvelualueella tuli henkilöstökuluissa, palvelujen ostoissa sekä tarvikehankinnoissa. Hyvinvointipalveluiden menoylityksestä sisäisten kulujen ylitys oli 43 000 euroa ja ulkoisten kulujen osuus 115 000 euroa. Sisäisten kulujen ylitykset hyvinvointipalveluissa näkyvät muiden palvelualueiden sisäisten tuottojen ylityksenä. Tähän ylitykseen ei hyvinvointipalveluiden puolella ole ollut mahdollista vuoden kuluessa vaikuttaa. Ulkoisten kulujen ylitykset koostuivat pääasiassa sijaisten ja määräaikaisten palkoista sekä erilaisista palveluiden ostoista.

Hyvinvointipalveluiden irtaimiston investointien toteuma jäi 34 800 € alle talousarvion, johtuen lähinnä avbudjetin alittumisesta.

Elinympäristöpalvelut

Tulosalueet: Kiinteistö-, tila- ja tukipalvelut
Ympäristö- ja rakennusvalvontapalvelut
Kaavoitus- ja maankäyttöpalvelut
Infrapalvelut
Vesihuoltolaitos

Toiminta-ajatus

Palvelemme asiakkaitamme ja kuntalaisia kustannustehokkaasti ja kestäväen kehityksen tavoitteiden mukaisesti. Edistämme sekä toteutamme kunnan strategian tavoitteita ja vastaamme elinympäristön lakisäätteisten tehtävien hoitamisesta, joita on muun muassa seuraavien kokonaisuudet:

- Strateginen maankäytön suunnittelu ja kehityshankkeet
- Toteuttava maankäytön suunnittelu, kaavoituksen ja rakentamisen ohjaus, joka mahdollistaa riittävän laajat monipuoliset ja houkuttelevat tonttitarjonnat hyvien palvelujen ja yhteyksien päässä.
- Investointihankkeiden rakennuttaminen ja ohjaus.
- Elinkeinoalueiden ja hankkeiden toteutus ja ohjaus.
- Asuin- ja elinkeinotonttien myynti, vuokraus ja markkinointi
- Yleisten alueiden (mm. teiden ja katujen sekä aukoiden, puistojen, liikuntapaikkojen, vapaa-aikalueiden, satamien ja uimarantojen) rakennuttaminen, kunnossapito ja kehittäminen
- Kunnallisteknisten verkostojen ja -järjestelmien (vesihuolto, lämpö, hule) rakennuttaminen, kunnossapito ja toimintavarmuus.
- Paikkatieto- ja kartoituspalvelu sekä maanhankinta.
- Kunnan kiinteistöjen kunnossapito ja kehittäminen
- Rakentamisen lupakäsittely ja valvonta sekä ympäristösuojelu.
- Kunnan tukipalveluiden (ruokapalvelun sekä siivous- ja laitoshuoltopalvelun) toteuttaminen.

Toteuma 31.12.2022

- Uusi rakennustarkastuspäällikkö aloitti 1.8.2022 alkaen ja uusi kaavoituspäällikkö aloitti 1.11.2022.

Strategisten hankkeiden eteneminen:

- Strategista yleiskaavatyötä ei saatu alkuvuodesta 2022 käyntiin resurssisyiden vuoksi. Työn käynnistyminen on siirretty vuoden 2024 puolelle.
- Kirkonkylän keskustavisiotyö eteni aikataulun mukaisesti ja Visio valmistui 7.12, jonka jälkeen se eteni elinympäristölautakunnan ja kunnanhallituksen kautta valtuuston hyväksyttäväksi 30.1.2023.
- Pärnävaaran Master Plan työ eteni vuoden mittaan ohjelmoidusti ja Master Plan valmistui 31.10.2022, jonka jälkeen se eteni elinympäristölautakunnan ja kunnanhallituksen kautta valtuuston hyväksyttäväksi 30.1.2023.
- Kirkkolahden palvelurakennuksen keväällä toteutettu urakkakilpailu epäonnistui ja palvelurakennuksesta laadittiin kesän aikana uudet suunnitelmat ja urakkalaskentakuvat. Uusi urakkakilpailu käytiin alkusyksystä ja urakka käynnistyi lokakuun lopulla.
- Joensuun seudun yleiskaavatyön osalta tehtiin linjauspäätös, että Liperin kunta osallistuu kaavatyöhön yhdessä muiden kuntien kanssa. Varsinainen kaavatyö ei käynnistynyt vielä vuonna 2022.
- VT 9 tiehankkeen osalta tehtiin kesän aikana tarvittavat luontoselvitykset, mutta tiesuunnitelma ei vielä valmistunut vuoden 2022 aikana.
- Korpivaaran tuulivoima-alueen yleiskaavoitus ja sen kanssa yhteishankkeena vietävä YVA-selvitys etenivät pääosin aikataulun mukaisesti, vaikka puolustusvoimien lausunnon pohjalta joudutaan

vuonna 2023 nähtävillä tulevaan kaavaluonnokseen tekemään tarkennuksia tuulivoimaloiden sijoittelussa ja koossa.

Kaavahankkeiden eteneminen:

- Honkalammen osayleiskaavaehdotus on hyväksytty valtuustossa 29.8.2022.
- Välikankaan asemakaavaehdotus 1 on hyväksytty valtuustossa 30.5.2022 ja tullut voimaan 7.7.2022
- Välikankaan asemakaavan muutos ja laajennus 2 oli syksyllä ehdotuksena nähtävillä.
- Kirkonkylän osayleiskaavan muutosehdotus sekä Myllyn alueen asemakaavan muutosehdotus olivat nähtävillä alkusyksystä.
- Vuoden aikana käsiteltiin elinympäristölautakunnassa kaikkiaan 15 poikkeamista.

Investointihankkeiden eteneminen:

- Kirkonkylän koulukeskusurakka eteni aikataulun mukaan. Kesäkuussa pidettiin peruskiven muuraus ja harjannostajaistilaisuudet ja koulu valmistui lokakuun lopussa ja otettiin käyttöön marraskuun alussa.
- Viinijärven koulukeskuksen hankesuunnittelu käynnistyi kesäkuussa ja valmistui 7.12.2022 ja käsiteltiin elinympäristölautakunnassa 13.2.2023. Hankesuunnitelmaa jouduttiin kuitenkin päivittämään kunnanhallituksesta evästyksen pohjalta ja se etenee helmikuussa 2023 uudelleen hyväksymiskäsittelyyn.
- Viinijärven koulukeskuksen yhteyteen päätettiin toteuttaa siirtokoulu varsinaisen koulun peruskorjauksen ajaksi. Kunta rakensi syksyllä siirtokoululle perustukset ja vesi- ja viemärilinjat ja varsinaisen siirtokoulu-urakka alkoi loppuvuodesta ja valmistuu vuoden 2023 puolella.

Infrahankkeiden eteneminen:

- Jyrin pohjoisosan kävely- ja pyöräilyväylän uusimishankkeen suunnittelutyö eteni aikataulun mukaisesti ja suunnitelmat valmistuivat lokakuun loppuun mennessä.
- Kononovinharjun kaava-alueen katujen kunnallistekniikan rakennusurakka alkoi kesäkuussa ja myöhästyi reilusti aikataulusta, eikä urakkaa saatu täysin valmiiksi ennen talven tuloa. Vuodelle 2023 jäi osa viimeistelytyöistä sekä kaikki asfaltoinnit.
- Rahtitien jatko-osan urakka alkoi elokuun lopulla ja valmistui lähes aikataulussa marraskuun lopulla.
- Liperin vanhojen katuvalojen uusimisen urakkakilpailutus käytiin kesällä ja rakennusurakka alkoi syyskuussa ja valmistui aikataulun mukaisesti joulukuussa.
- Pärnävaaran urheilun alueen laadittavan ensilumen varastoalueen sekä vedenottojärjestelmien suunnittelu eteni aikataulun mukaisesti ja vedenoton lupahakemus jätettiin AVI:lle kesäkuussa. Järjestelmät toteutettiin loka- ja joulukuun välillä.

Vesilaitoksen hankkeiden eteneminen

- Viinijärven vedenottamon prosessin tehostaminen painesuodatuksella kilpailutettiin ja urakoitsija valittiin. Urakkasopimusneuvottelu pidettiin 13.6.2022. Painesäiliön toimitus viivästyi huomattavasti. Vastaanottotarkastus sovittiin syyskuun aloituskokouksen yhteydessä pidettäväksi 12.12.2022. Koska säiliön toimitusaika oli edelleen tuolloin avoin, muutettiin ko. tarkastus työmaakokoukseksi ja urakan loppuun saattaminen siirrettiin vuoden 2023 keväälle. Urakoitsija ilmoitti säiliön saapumisesta 13.1.2023.
- Kirkonkylän Koulutien vesijohdon saneerauksen osalta pidettiin vastaanottotarkastus 3.8.2022. Vastaanottotarkastuksen yhteydessä puutteeksi vielä kirjatut palopostin tarvikkeet ovat tulleet, joten työ on valmistunut.
- Kiiesvaaran vedenottamon ja yhdysvesijohdon yleissuunnitelma valmistui.

- Liperin vesiosuuskuntien ja yhtymisen yhdistymisselvitystyö on valmistunut. Elinympäristölautakunnan, kunnanhallituksen ja edelleen kunnanvaltuuston hyväksymismenettely jää vuodelle 2023.
- Liperin vesihuoltoverkoston korjausvelkaraportin laadinta käynnistyi kesällä. Lähtötietoaineiston keruussa ilmenneiden haasteiden ja hidastumisen vuoksi ei suunnittelutyö ole edennyt aikataulussa. Selvityksen pääasiallinen käsittely ja valmistuminen siirtyvät tehtäväksi v. 2023 puolella.
- Myllyn alueen kunnallistekniikan suunnittelu käynnistyi elokuussa, ja suunnitelmat valmistuivat pääosin aikataulussa vuoden loppuun mennessä. Suunnitelmien viimeittely sekä kuulutus ja hyväksyttäminen jäivät vuoden 2023 puolelle.

Liikuntapaikat- ja vapaa-aikapalvelut:

- Liikkumishojelman ja liikuntaolosuhteiden kehittämishojelman suunnittelutyö käynnistyi toukuu- kuussa ja eteni ohjelmoidusti. Ohjelmat valmistuivat vuoden loppuun mennessä.
- Viinijärven uimarannan peruskorjaus urakka käynnistyi syksyllä ja valmistui pääosin vuoden lop- puun mennessä.

Elinympäristöpalveluiden taloussuunnitelmakauden 2022–2024 toiminnalliset tavoitteet

Tavoite	Toimenpide	Toteuma
Väestön kasvu		
Edistetään ja kehitetään alue- ja yhdyskuntarakennetta taloudelli- sesti ja kestäväen kehityksen peri- aatteiden mukaisesti.	Laaditaan koko kunnan alueelle strateginen yleiskaava, jolla määritellään kunnan strate- giset painopistealueet sekä ohjataan kunnan kasvua, palveluja ja rakentamista kaavata- loudellisesti oikeaan suuntaan ja järkeville paikoille.	Strategisen yleis- kaavan osalta on linjattu, että varsi- nainen kaavatyö alkaa vuoden 2024 puolelle.
Taajamia ja kyliä kehitetään huo- mioiden niiden ominaispiirteet.	Edistetään keskustaajamien elin-, veto-, pito- ja lumovoimaisuutta laatimalla niille omat kehityssuunnitelmat ja -visiot tarvitta- vine selvityksineen. Kylien ja maaseudun vetovoimaisuutta edis- tetään ja kehitetään niiden ominaispiirteet huomioiden.	Kirkonkylän kes- kustavisiotyö eteni aikataulun mukaisesti ja Visio valmistui 7.12.2022, jonka jälkeen se eteni elinympäristölau- takunnan ja kun- nanhallituksen kautta valtuuston hyväksyttäväksi 30.1.2023.
Kehitetään palvelujen saatavuutta ja kaikkien liikkumismuotojen su- juvaa ja turvallista liikennöintiä.	Edistetään joukkoliikenne-, jalankulku- ja pyöräilyverkostojen toimivuutta sekä kehite- tään palveluja, toimintoja ja ympäristöä en- tistä saavutettavaksi ja esteettömäksi ja osallisuus huomioiden.	On edistetty Lipe- rin pyöräliiken- teen ja jalankulun kehittämishojel- man toimenpi- teitä ja laadittu mm. Jyrin pohjois- osaan uudet

		kevyen liikenteen reitistöt ja joukko-liikennekäytäväsuunnitelmat.
Lisätään ja kehitetään kunnan liikunta- ja vapaa-aika-alueiden määrää, laatua ja vetovoimaa.	Kehitetään olemassa olevia vapaa-aika-alueita (Pärnä, Luovi ja taajamat) ja luodaan uusia liikunta- ja lähiliikuntapaikkoja sekä ulkoilualueita ja reitistöjä.	Pärnänvaaran alueelle laadittiin Master Plan ja Viinjärven uimaranta peruskorjattiin.
Työllisyys ja elinvoima		
Kehitetään olemassa olevien elinkeinoalueiden vetovoimaa ja houkuttelevuutta.	Parannetaan olemassa olevien yritysalueiden vetovoimaisuutta, viihtyisyyttä ja tehokkuutta laatimalla niille kehittämissuunnitelmat sekä tarvittavaa maankäytön tehostamista.	Ei toimenpiteitä.
Luodaan uusista elinkeinoalueista seudullisesti vetovoimaisia.	Panostetaan uusien elinkeinoalueiden vetovoimaisuuden, laadun ja tehokkuuden edistämiseen kaavoituksessa sekä alueen toteuttamisessa.	Välikangas 1 alueen uusi yritysalueen asemakaava saatiin kesällä lainvoimiseksi. Honkalammen yritysalueen tontti-tarjontaa parannettiin Karmikujan rakentamisella.
Luodaan keskustaajamista seudullisesti vetovoimaisia.	Keskustaajamien vetovoimaisuutta ja houkuttelevuutta palvelujen ja kaupan elinkeinojen sijoittumispaikkana parannetaan ja edistetään sekä kehitetään yhdessä muun keskustavisioidinnin ja tehostamisen yhteydessä.	Toimenpiteitä erityisesti Kirkkonkylän keskustaajaman osalla mm. Keskustavisiotyön ja Kirkkolahti-hankkeen sekä kaupallisen Penten raportin myötä.
Panostetaan Liperin näkyvyyteen ja houkuttelevuuteen asuin- ja yrittäjäkuntana.	Markkinoidaan asuin- ja elinkeinoalueita sekä keskustaajamien kehittämistä laajalaisesti eri kanavilla. Laaditaan asuin- ja elinympäristöjen sekä palvelujen osalta markkinointisuunnitelma ja tarvittavat selvitykset Liperin näkyvyyden ja houkuttelevuuden parantamiseksi yhteistyössä markkinoinnin kanssa.	Liperiä ja Liperin tontteja on markkinoitu vuoden mittaan monissa eri tapahtumissa. Keväällä toteutettiin koko Suomeen kohdistuva

		<p>markkinointikampanja, joissa esiteltiin eri kanavilla videoklipeillä Liperiä.</p> <p>Syksyllä järjestettiin rakentajilta ja tonttimarkkinointikampanja uuden Kononoviharjun asuinalueen osalta.</p>
Talous		
Väestön ja yritysten veto- ja pito-voiman kehittäminen ja edistäminen.	Kehitetään maankäytön, asumisen ja liikenteen kestävä ja kaavataloudellisesti järkevää yhteensovittamista strategisen yleiskaavatyön sekä keskustaajamavisioiden yhteydessä.	<p>Strateginen yleiskaavatyö ei ole käynnistynyt.</p> <p>Ylämyllyn alueella tavoitteita ovat edistäneet mm. Honkalammen OYK, Kononoviharjun AK ja Välikankaan yritysalueen AK sekä muut maankäytön kehittämistyöt ja infrahankeet.</p> <p>Kirkonkylän osalla tavoitteita on edistetty mm. Kirkonkylän Keskustavisiotyön, Kirkkolahtihankkeen ja kaupallisen PenTen raportin sekä Mylly hankkeen avulla.</p>
Edistetään ja ollaan aktiivisia avustushankkeiden hakemisessa ja jalkauttamisessa.	Kehitetään hankekoordinointia yli hallintorajojen. Seudullisesti tavoitteena kasvattaa valtiolta haettavien hanke/avustus eurojen määrää.	Vuoden 2022 aikana haettiin useita avustuksia infra-, liikunta- paikkarakentamiseen ja vesihallinnan osalle. Avustuspäätökset tulevat vuoden 2023 puolella.

<p>Johdetaan ja organisoidaan hankkeet kustannustaloudellisesti ja tehokkaasti.</p>	<p>Panostetaan hankkeissa elinkaari- ja kokonaiskustannusten hallintaan ja laatuun.</p>	<p>Kaikissa hankkeissa on edistetty elinkaari- ja kokonaiskustannusten hallintaa ja laatua.</p>
<p>Hyödynnetään työntekijöiden osaamista yli sektorirajojen.</p>	<p>Rekrytointitilanteissa selvitetään mahdollisuudet hallintokuntien yhteisiin työntekijöihin.</p>	<p>Tekemisen tasoa on laajennettu eri hallintokuntien välillä ja tätä on korostettu myös rekry tilanteissa.</p>
<p>Hyödynnetään vahvasti digitalisaatiota mm. sähköistä asiointia ja järjestelmiä lisäämällä ja kehittämällä.</p>	<p>Otetaan käyttöön sähköinen lupajärjestelmä sekä edistetään muiden sähköisten järjestelmien käyttöönottoa mm. kiinteistö ja hanke-työskentelyssä sekä vesihuoltolaitoksessa.</p>	<p>Rakennusvalvontaan ja kaavoitukseen on kilpailutettu sähköinen Lupapiste järjestelmä siten, että se on toimintakäytössä vuoden 2023 alusta.</p> <p>Vesihuoltolaitoksen puolella selvitetään uuden asiakastieto järjestelmän käyttöönottoa.</p>

Elinympäristöpalveluiden toiminnalliset tavoitteet vuodelle 2022

Tavoite	Toimenpide	Toteuma
<i>Elinympäristön hallinto- ja tukipalvelut</i>		
Kunnan kiinteistöjen toiminnallistaloudellinen tarkastelu ja selvitys osana kunnan elin- ja vetovoimaa.	Selvitetään kunnan keskeisten kiinteistöjen osalla niiden pitkäntähtäimen suunnitelmat (PTS) osana kunnan elin- ja vetovoimaa sekä kestäväää taloutta.	Alustavaa taustaselvitystä on jatkettu. Korjausvelka 2022 on päivitetty. KETSiin liittymiseksi on kerätty kulutustietoja, rakennuskannan pinta-ala ja laajuustietoja.
Kehitetään verkostoyhteistyötä ja palvelualueen toimintaa.	Laaditaan elinympäristöpalveluihin vuosikellot, jolla parannetaan toiminnan vuosittaista ohjelmointia ja johtamista. Kehitetään ja edistetään paikallista, seudullista ja valtakunnallista verkostoitumista eri foorumien ja järjestöjen kanssa.	Talouden seuranta ja työn ohjelmoinnin tehostamista ja kehittämistä on jatkettu. Paikallista sekä seudullista verkostoyhteistyötä on edistetty.
Panostetaan yhdessä Liperin näkyvyyteen ja houkuttelevuuteen asuin- ja yrittäjyyskuntana.	Jatketaan edelleen suunnitelmallista työtä positiivisen näkyvyyden edistämiseksi.	Liperin näkyvyyttä ja houkuttelevuutta asuin- ja yrittäjyyskuntana on edistetty kaikkien hankkeiden osalla.
<i>Ympäristö- ja rakennusvalvontapalvelut</i>		
Rakennusvalvonnan varahenkilöjärjestelmän ja toimintavarmuuden kehittäminen.	Kehitetään ympäristö- ja rakennusvalvonnan toimintakykyä ja rekrytoidaan lisähenkilöstöä.	Uusi rakennustarkastuspäällikkö aloitti 1.8.2022. 18.9.2022 päättynyt rakennustarkastajan rekrytointi ei onnistunut. Varahenkilöjärjestely toteutettiin palkkaamalla määräaikainen ympäristösuunnittelija ja ympäristötarkastajan työpanosta lisättiin rakennusvalvontaan.

Rakennuslupa-asioinnin sujuvoittaminen.	Käynnistetään sähköisen asioinnin selvitys sekä käyttöönottoon valmistelu.	Sähköisen asointipalvelun tarjous hyväksytty ja käyttöönotto vuoden 2023 alussa.
Rakennusjärjestyksen päivittämisen käynnistäminen	Käynnistetään rakennusjärjestyksen päivitystyö strategisen yleiskaavatyön rinnalla	Rakennusjärjestyksen päivittäminen jatkuu edelleen, mutta odotetaan tietoa rakentamislain vaikutuksista.
Kaavoitus- ja maankäyttöpalvelut		
Kaavoituksen ja maankäytön kärkihankkeiden kehittäminen.	Edistetään kaavoituksen ja maankäytön kärkihankkeiden ohjelmoitua etenemistä.	On saatu edistettyä käynnissä olevia kärkihankkeita pääsääntöisesti ohjelmoidusti. Strateginen yleiskaava siirrettiin vuodelle 2024.
Aktiivisen maanhankinnan edistäminen.	Tehdään aktiivista maanhankintaa strategisesti tärkeiden alueiden sekä kasvusuuntien osalla.	Ei toteutunut resurssisyistä.
Kaavahankkeiden eteneminen	Edistetään käynnissä olevien ja uusien kaavahankkeiden ohjelmoitua etenemistä.	On edistetty käynnissä olevia kaavahankkeita ohjelmoidusti.
Infrapalvelut		
Kehitetään ja edistetään liikenne- ja katu ympäristöjen sekä muiden yleisten alueiden toiminallisuutta, laatua ja viihtyisyyttä sekä turvallisuutta.	<p>Selvitetään Liperin kunnan (ja/tai seudullinen) joukkoliikenteen toimintaedellytysten kehittämissuunnitelman tai suppeamman joukkoliikennekäytävän laatimista osana esim. osana strategista yleiskaavatyötä.</p> <p>Edistetään Liperin kunnan jalankulun ja pyöräilyn edistämishojelman mukaisia investointihankkeita.</p> <p>Käynnistetään katu ympäristöjen ja muiden yleisten alueiden kehittämisselvityksen/toimenpideohjelman laatiminen.</p>	<p>Jyrinkylän joukkoliikennekäytävää suunniteltiin kesän ja syksyn aikana osana Jyrin pohjoisosan kävely- ja pyöräilyväylän uusimishanketta.</p> <p>Jyrin pohjoisosan pyöräliikenteen ja jalankulu suunnitelmat valmistui lokakuun lopussa. Hankkeeseen sisältyy Traficom avustus.</p> <p>Ei toimenpiteitä.</p>

	Jatketaan liikenneturvallisuuden edistämistyötä sekä kehittämistä ja rakentamishankkeita liikenneturvallisuustoimenpiteiden mukaisesti.	Jyrin ja Paloaukean kouluyksiköiden liikennealueiden turvallisuus-suunnitelma valmistui. Ylämyllyntien ja Patteristontien liittymä-alueelle hidasteet rakennettiin ja asetettiin uudet liikennemerkit.
Vesihuoltolaitos		
Uuden vedenottamohankkeen kehittäminen.	Jatketaan uuden vedenottamohankkeen selvitystyötä ja toteuttamisedellytysten kartoitusta sekä käynnistetään hankkeen suunnittelu.	Uuden vedenottamon ja yhdysvesijohdon yleisuunnitelma on laadittu ja lautakunta on sen hyväksynyt toteutus-suunnittelun pohjaksi
Vedentuotannon laadun ja toimintavarmuuden varmistaminen	Toteutetaan Viinijärvelle laadittu prosessin tehostamissuunnitelma, tehdään selvitys ja suunnitelma kirkonkylän vedenottamolle toisen raakavesikaivon korvaamisesta uudella kaivolla sekä aloitetaan Ylämyllyn vanhan vedenottamon peruskorjauksen suunnittelu	Viinijärven projektin toteutus on siirtynyt pääosin tehtäväksi v. 2023 puolella urakoitsijan saatua jo kesäkuussa tilaamansa painesäiliön vastaan tammikuussa 2023. Kirkonkylän uuden kaivon paikka kartoitettiin teettämällä uusi havaintoputki alueelle. Havaintoputken kautta otetun vesinäytteen nikkelpitoisuus oli kuitenkin yli laatuvaatimuksen rajan (27 µg/l > 20 µg/l). Paikan etsimistä jatketaan keväällä 2023.

		Ylämyllyn vanhan vedenottamon peruskorjauksen sijaan suunnitella on kokonaan uusi käsittelylaitos nykyisen laitoksen läheisyyteen. Alkalointi muuttuu kalkkikivialkaloinniksi. Suunnitelma valmistuu kevä-talvella 2023.
Vesiosuuskuntien liittyminen Vesilaitokseen	Käynnistetään selvitystyö vesiosuuskuntien mahdollisista liittymisistä Liperin Vesilaitokseen.	Selvitystyö on valmis mutta suunnitelma ja ehdot vielä hyväksymättä. Lautakunnan päätöksellä yhdistymisselvitys, sen ehdot ja aikataulu tulee olla liisättynä käyttösuunnitelman mit-tareihin talouskat-saus 1/2023 vai-heessa

Tyhjillään olevien kiinteistöjen kustannukset

Kiinteistö	Pinta-ala hum ²	Toimintakate 2022	Toimintakate 2021
Vanha kunnantalo	689 m ²	-8	-5 242*
Lautasuon koulu	1246 m ²	-11 465**	-6 316
Virastotalo	2435 m ²	-18 806	-23 624
Kirkkotie 5, Viinijärvi	390 m ²	-20 037***	-24 146
Öljyntorjuntahalli	228 m ²	-387	-287

*) Julkisivun huoltomaalaus

***) Sisältää Lautasuon siirtopäiväkodin sähköjä n. 6 000 €

***) Kohteelta on poistettu kustannukset, jotka kohdistuvat nuokkarin uuteen sijaintiin

Toimintaa kuvaavat tunnusluvut	TP 2020	TP 2021	TA 2022	TP 2022
Kunnan kiinteistöjen määrä (m ²)	57 649 m ²	63 388 m ²	63 388 m ²	65 049 m ²
Kunnan omistamien katu- ja liikennealueiden määrä (m ² tai km)	495 460m ²	504 060 m ²	501 110 m ²	510 450 m ²
Lähiliikuntapaikkojen - ja leikkikenttien määrä (kpl)	25	28	28	28 (Kaikkien 5261 työtä vaativien liikunta- paikkakohteiden (ml. leikkikentät ja uimarannat) yhteenlaskettu määrä 94
Käynnissä olevien kaavatöiden määrä	8	8	9 (3)	Käynnissä: 2 AK, 3 OYK Valmistuneita: 2 AK, 1 OYK
Rakennus- ja ympäristölupienlupien kokonaismäärä	250 (rak.valv. lupapäätökset) + 2 (ymp. ja maa-ainesluvut)	262 (rak.valv. lupapäätökset) + 3 (ymp. ja maa-ainesluvut)	250 (rak.valv. lupapäätökset) + 4 (ymp. ja maa-ainesluvut)	193 (rak.valv. lupapäätökset) + 4 (ymp. ja maa-ainesluvut sekä yleiset ilmoitusmenettelyt)
Luovutettavien asuintonttien määrät	55 Kirkonkylä 8 Viinijärvi 32 Ylämylly 15	52 Kirkonkylä 8 Viinijärvi 32 Ylämylly 12	62 Kirkonkylä 7 Viinijärvi 37 Ylämylly 18	69 Kirkonkylä 7 Viinijärvi 37 Ylämylly 25
Luovutettavien elinkeinotonttien määrät	10 Ylämylly 5 Viinijärvi 5	9 Ylämylly 4 Viinijärvi 5	18 Ylämylly 13 Viinijärvi 5	18 Ylämylly 13 Viinijärvi 5
Kunnan omistaman maa-alueen määrä (ha)	917	996	997	993

500 Kiinteistö-, tila- ja tukipalvelut	TA 2022	Muutos	TA2022M	TP 2022	TA-%	TP 2021
Toimintatuotot	11 406 519	90 000	11 496 519	11 431 282	99,4	10 776 848
Myyntituotot	3 215 751	90 000	3 305 751	3 255 177	98,5	3 146 107
Maksutuotot	0	0	0	310		0
Tuet ja avustukset	11 650	0	11 650	42 304	363,1	23 187
Muut toimintatuotot	8 179 118	0	8 179 118	8 133 491	99,4	7 607 554
Toimintakulut	-8 701 657	-682 000	-9 383 657	-9 626 651	102,6	-9 235 721
Henkilöstökulut	-3 101 238	-32 700	-3 133 938	-3 064 744	97,8	-2 935 195
Palkat ja palkkiot	-2 435 832	-26 870	-2 426 693	-2 422 830	98,4	-2 299 893
Henkilösivukulut	-665 415	-5 830	-671 245	-641 914	95,6	-635 302
Eläkekulut	-567 802	-4 730	-572 532	-548 016	95,7	-539 398
Muut henkilösivukulut	-97 613	-1 100	-98 713	-93 898	95,1	-95 904
Palvelujen ostot	-1 488 657	-147 500	-1 636 157	-1 770 903	108,2	-1 831 500
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 421 690	-501 800	-2 923 490	-3 037 715	103,9	-2 715 078
Avustukset	-44 000	0	-44 000	-42 722	97,1	-50 386
Muut toimintakulut	-1 646 072	0	-1 646 072	-1 710 567	103,9	-1 703 561
Toimintakate	2 704 862	-592 000	2 112 862	1 804 831	85,4	1 541 098

Merkittävin 478 401 euron määrärahaylitys on kustannuspaikalla 5211 Kunnossapitopalvelut, jossa myös tuloissa on jääty n. 25 000 euroa budjetoidusta. Kustannusten ylitykset johtuvat pääosin kohonneista sähkö- ja lämmityskuluista 145 000 €. Loppuvuonna laaditussa sähkö- ja lämpökulutuksen laskelmissa havaittiin osin virheitä sekä odotettua suurempia sähköpörssihinnan muutoksia, jotka ovat kertautuneet kokonaisuutena arvioitua määrää suuremmiksi. Kustannuspaikan osalta ei osattu havaita vuoden talousarvion tarkistuksen yhteydessä, että vuokratulot oli arvioitu liian suuriksi. Vuokratulot kasvoivat selkeästi vuodesta 2021, mutta jäivät silti 130 000 euroa talousarvion tuloarviota pienemmiksi. Muita kustannuspaikan merkittäviä kuluja, joissa oli alibudjetointia, oli siivouspalveluiden noin 40 000 € ylitys, mikä johtui pääosin Pärnävaaran alueen ostopalveluista, joita ei myöskään osattu havaita vuoden talousarvion tarkistuksen yhteydessä. Lisäksi kustannuspaikan ict-kuluissa tullut n. 37 000 € ylitys johtuu pääosin talousarviossa olleesta budjetointivirheestä, jota ei myöskään osattu havaita vuoden talousarvion tarkistuksen yhteydessä.

Kasvaneesta ruuanhinnasta huolimatta keittiöiden toiminta saatiin noin 85 000 euroa budjetoitua paremmaksi. Ruokapalveluiden määrärahoja korotettiin talousarviomuutoksilla vastaamaan elintarvikesopimusten merkittäviin hinnankorotuksiin. Elinympäristön hallinto ja siivouspalvelut tekivät yhteensä n. 100 000 euroa paremman tuloksen budjettiin nähden. Laitoshuolto ja elinympäristölautakunta ylittivät molemmat budjettinsa noin 10 000 eurolla. Kunnossapitopalveluiden tulos tekee suuren loven koko tulosalueen tulokseen, jossa on tapahtunut yllättävien muutosten lisäksi myös selkeitä budjetointivirheitä. Tulosalueen kokonaisylitys on 308 000 euroa.

540 Ympäristö- ja rakennusvalvontapalvelut	TA 2022	Muutos	TA2022M	TP 2022	TA-%	TP 2021
Toimintatuotot	141 000	0	141 000	136 323	96,7	187 641
Myyntituotot	10 000	0	10 000	10 550	105,5	10 518
Maksutuotot	125 000	0	125 000	111 860	89,5	170 853
Tuet ja avustukset	0	0	0	8 235		44
Muut toimintatuotot	6 000	0	6 000	5 678	94,6	6 226
Toimintakulut	-369 146	-27 000	-396 146	-323 384	81,6	-296 100
Henkilöstökulut	-271 875	-27 000	-298 875	-240 773	80,6	-224 376
Palkat ja palkkiot	-219 571	-22 100	-241 671	-194 839	80,6	-181 291
Henkilösivukulut	-52 304	-4 900	-57 204	-45 933	80,3	-43 085
Eläkekulut	-43 476	-3 900	-47 376	-38 410	81,1	-35 610
Muut henkilösivukulut	-8 828	-1 000	-9 828	-7 532	76,6	-7 476
Palvelujen ostot	-68 513	0	-68 513	-54 862	80,1	-49 630
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 900	0	-2 900	-863	29,7	-1 368
Avustukset	-900	0	-900	-900	100,0	-825
Muut toimintakulut	-24 958	0	-24 958	-25 987	104,1	-19 901
Toimintakate	-228 146	-27 000	-255 146	-187 061	73,3	-108 459

Ympäristö- ja rakennusvalvontapalveluissa tuli säästöjä henkilöstökuluissa, kun ei saatu palkattua uutta rakennustarkastajaa. Tätä paikattiin määräaikaisella ympäristösuunnittelijalla, joka mahdollisti ympäristötarkastajan työpanoksen siirtämistä rakennustarkastuspäällikön avuksi rakennusvalvontaan. Myöskin palveluiden ostoissa tuli säästöjä vuonna 2022.

Tuloissa päästiin lähelle budjetoitua tulosta, vaikka rakentaminen ja lupamäärät vähentyivätkin vuonna 2022 merkittävästi verrattuna vuoteen 2021. Toimintakate oli täten parempi kuin budjetoitu.

545 Kaavoitus- ja maankäyttöpalvelut	TA 2022	Muutos	TA2022M	TP 2022	TA-%	TP 2021
Toimintatuotot	727 000	155 000	882 000	910 941	103,3	983 245
Myyntituotot	65 000	155 000	220 000	253 426	115,2	198 504
Maksutuotot	67 000	0	67 000	27 831	41,5	50 522
Tuet ja avustukset	0	0	0	56 043		39
Muut toimintatuotot	595 000	0	595 000	573 641	96,4	734 180
Toimintakulut	-537 203	53 000	-484 203	-472 762	97,6	-357 299
Henkilöstökulut	-204 388	53 000	-151 388	-153 986	101,7	-143 053
Palkat ja palkkiot	-165 735	47 150	-118 585	-125 102	105,5	-116 467
Henkilösivukulut	-38 653	5 850	-32 803	-28 884	88,1	-26 586
Eläkekulut	-31 991	4 770	-24 088	-24 088	88,5	-21 680
Muut henkilösivukulut	-6 662	1080	-5 582	-4 796	85,9	-4 888
Palvelujen ostot	-302 587	0	-302 587	-294 262	97,2	-191 002
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-7 500	0	-7 500	-2 060	27,5	-6 320
Muut toimintakulut	-22 728	0	-22 728	-22 454	98,8	-16 942
Toimintakate	189 797	208 000	397 797	438 179	110,2	625 946

Kaavoitus- ja maankäyttöpalvelussa saatiin metsän myyntituloja n. 33 000 euroa ja maavuokratuloja n. 15 000 euroa budjetoituja enemmän.

550 Infrapalvelut	TA 2022	Muutos	TA2022M	TP 2022	TA-%	TP 2021
Toimintatuotot	4 500	0	4 500	61 574	1 368,3	21 783
Myyntituotot	500	0	500	0	0,0	0
Maksutuotot	0	0	0	1 086		446
Tuet ja avustukset	0	0	0	54 650		17 131
Muut toimintatuotot	4 000	0	4 000	5 838	146,0	4 207
Toimintakulut	-1 129 566	-106 000	-1 235 566	-1 338 075	108,3	-1 018 419
Henkilöstökulut	-465 774	0	-465 774	-478 345	102,7	-304 704
Palkat ja palkkiot	-383 044	0	-383 044	-396 804	103,6	-252 815
Henkilösivukulut	-82 730	0	-82 730	-81 541	98,6	-51 888
Eläkekulut	-67 330	0	-67 330	-66 466	98,7	-41 911
Muut henkilösivukulut	-15 400	0	-15 400	-15 075	97,9	-9 977
Palvelujen ostot	-472 398	-86 000	-558 398	-563 195	100,9	-511 566
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-174 700	-20 000	-194 700	-269 125	138,2	-185 554
Avustukset	-10 000	0	-10 000	-6 000	60,0	-6 615
Muut toimintakulut	-6 694	0	-6 694	-21 409	319,8	-9 981
Toimintakate	-1 125 066	-106 000	-1 231 066	-1 276 501	103,7	-996 667

Infrapalveluiden osalta merkittävin noin 38 000 € ylitys on tapahtunut kohonneiden sähkökulujen myötä. Lisäksi budjetti ylitettiin kalusto- ja rakennusmateriaalihankintojen puolella n. 20 000 euroa. Kokonaisuutena infrapalveluissa tuli budjettilylystä noin 45 000 € muutettuun talousarvioon nähden.

560 Vesihuoltolaitos	TA 2022	Muutos	TA2022M	TP 2022	TA-%	TP 2021
Toimintatuotot	1 755 180	0	1 755 180	1 758 042	100,2	1 815 410
Myyntituotot	1 752 930	0	1 752 930	1 755 394	100,1	1 812 390
Tuet ja avustukset	0	0	0	93		64
Muut toimintatuotot	2 250	0	2 250	2 555	113,6	2 956
Toimintakulut	-1 059 538	0	-1 059 538	-1 116 353	105,4	-1 069 527
Henkilöstökulut	-296 510	0	-296 510	-305 308	103,0	-323 439
Palkat ja palkkiot	-231 976	0	-231 976	-240 162	103,5	-255 366
Henkilösivukulut	-64 534	0	-64 534	-65 145	100,9	-68 113
Eläkekulut	-55 208	0	-55 208	-55 905	101,3	-57 490
Muut henkilösivukulut	-9 326	0	-9 326	-9 240	99,1	-10 584
Palvelujen ostot	-538 382	0	-538 382	-553 713	102,8	-515 832
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-212 300	0	-212 300	-244 855	115,3	-212 475
Muut toimintakulut	-12 346	0	-12 346	-12 477	101,1	-17 781
Toimintakate	695 642	0	695 642	641 689	92,2	745 883

Toimintatuottojen arviointi euroina onnistui, vaikka laskutetut kuutiot olivat selvästi pienentyneet edelliseen vuoteen verrattuna. Tähän todennäköisesti syynä etätöiden vähentyminen.

Toimintakuluissa näkyy mm. sähkönhinnan nousu ”*aineet, tarvikkeet ja tavarat*” kohdassa. Lisäksi Joensuun Veden tasauslasku Kuhasalon ja yhteiskäytössä olevan viemärin käyttö- ja kunnossapidosta tuli sen verran myöhään, että sitä ei saatu enää normaalista poiketen kirjattua ”oikean” vuoden kirjanpitoon vaan tämä n. 30 000 euroa kirjautui v. 2022 toimintakuluihin kohtaan ”*Palveluiden ostot*”.

50 Elinympäristöpalvelut yhteensä	TA 2022	Muutos	TA2022M	TP 2022	TA-%	TP 2021
Toimintatuotot	14 034 181	245 000	14 279 199	14 298 162	100,1	13 784 927
Myyntituotot	5 044 181	245 000	5 289 181	5 274 546	99,7	5 167 518
Maksutuotot	192 000	0	192 000	141 087	73,5	221 821
Tuet ja avustukset	11 650	0	11 650	161 326	1 384,8	40 465
Muut toimintatuotot	8 786 368	0	8 786 368	8 721 203	99,3	8 355 123
Toimintakulut	-11 797 110	-762 000	-12 559 110	-12 877 225	102,5	-11 976 164
Henkilöstökulut	-4 339 785	-6 700	-4 346 485	-4 243 156	97,6	-3 924 114
Palkat ja palkkiot	-3 436 149	-1 820	-3 437 969	-3 379 737	98,3	-3 105 833
Henkilösivukulut	-903 636	-4 880	-908 516	-863 418	95,0	-818 281
Eläkekulut	-765 807	-3 860	-769 667	-732 877	95,2	-689 820
Muut henkilösivukulut	-137 829	-1 020	-138 849	-130 541	94,0	-128 462
Palvelujen ostot	-2 870 537	-233 500	-3 104 037	-3 236 935	104,3	-3 105 772
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 819 090	-521 800	-3 340 890	-3 554 618	106,4	-3 127 448
Avustukset	-54 900	0	-54 900	-49 622	90,4	-57 826
Muut toimintakulut	-1 712 798	0	-1 712 798	-1 792 894	104,7	-1 761 005
Toimintakate	2 237 089	-517 000	1 720 089	1 420 937	82,7	1 808 763

2.4 Talousarvion mittarit ja tavoitearvot

Mittari	Suorite	TP 2020	TP 2021	TA 2022	TP2022
Väestön kasvu					
Väestö	asukasluku	11 994	11 979	12 010	11 953
Nettomuutto	etumerkki	neg. (-75)	neg. (-7)	pos.	pos. (+42)
Uudet kaavoitettavat asuintontit	lukumäärä	0	15	20	24
Hyte-kerroin (tulevaa valtionosuusrahoitusta)	€/asukas	19,4 €	19,6 €	19,6 €	19,42 €
Työllisyys ja elinvoimaisuus					
Uusien yritysten määrä (suluissa netto)	lukumäärä	55 (+7)	68 (+47)	55 (+10)	56 (+38)
Uudet elinkeinotontit	lukumäärä	0	0	15	9
Alueen yritysten liikevaihto	M€	335,7	353,4	340	386,2
Työttömyysprosentti	%	13,3	11,3	10,0	9,7
Henkilöstö					
Sairauspoissaolot	sairauspäivät (työpäivät)/ työntekijä (henkilövahvuus)	9,5	8,1	11	9,4
Työhyvinvointikysely	Suosittelisin työnantajaani vastausten %-osuus	72 %	-	75 %	74 %
Talous					
Maan/tontinmyyntitulo	euroa/vuosi	132 192	389 656	250 000	298 294
Tonttien vuokratulot	euroa/vuosi	341 716	341 980	340 000	355 867
Kiinteistövero	euroa/vuosi	2 289 000	2 683 346	2 650 000	3 001 561

2.5 Yhteenveto määrärahojen ja tuloarvioiden toteutumisesta

Kaikki valtuustoon nähden sitovat euromääräiset tavoitteet ovat nettolukuja. Ylitysten taustoja on kuvattu lautakuntien tilinpäätöspykälissä ja tilinpäätöksen luvussa 2.2.

1 000 €	Alkuperäinen talousarvio	Muutokset	Muutettu talousarvio	Toteuma	Poikkeama	Poikkeama %
Käyttötalousosa						
Sitovuus: toimintakate						
Keskushallintopalvelut	-49 924	-3 825	-53 749	-53 224	524	1,0
Hyvinvointipalvelut	-24 782	-418	-25 200	-25 698	-497	-2,0
Elinympäristöpalvelut	2 237	-517	1 720	1 421	-299	-17,4
Tuloslaskelmaosa						
Tilikauden yli/alijäämä	-1 087	-3 010	-4 097	-3 339	758	18,5
Investointiosa						
Investointimääräraha (netto)	-5 340	-1 519	-6 859	-5 959	900	13,1

2.6 Tuloslaskelmaosan toteutuminen

Talousarvion toteutuminen (ulkoinen ja sisäinen)

Tuloslaskelma 2022	TA 2022	TA muutos	TA muutoksen jälk.	TP 2022	Poikkeama	Tot-%
Toimintatuotot	21 619 740	314 000	21 933 740	22 085 998	152 258	100,7
Myyntituotot	10 497 672	255 000	10 752 672	10 500 282	-252 390	97,7
Maksutuotot	912 642	9 000	921 642	1 172 471	250 829	127,2
Tuet ja avustukset	1 365 015	50 000	1 415 015	11 664 394	249 379	117,6
Muut toimintatuotot	8 844 411	0	8 844 411	8 748 851	-95 560	98,9
Toimintakulut	-94 088 674	-5 074 000	-99 162 674	-99 587 327	-424 653	100,4
Henkilöstökulut	-24 587 689	-189 700	-24 777 389	-24 699 326	78 062	99,7
Palkat ja palkkiot	-19 875 990	-153 020	-20 029 010	-19 735 211	293 799	98,5
Henkilösivukulut	-4 711 699	-36 680	-4 748 379	-4 964 115	-215 737	104,5
Eläkekulut	-3 918 182	-29 645	-3 947 827	-4 137 186	-189 360	104,8
Muut henkilösivukulut	-793 517	-7 035	-800 552	-826 929	-26 377	103,3
Palvelujen ostot	-57 164 363	-4 078 500	-61 242 863	-61 394 559	-151 696	100,2
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-3 485 035	-546 800	-4 031 835	-4 254 964	-223 129	105,5
Avustukset	-2 111 100	-190 000	-2 301 100	-2 422 314	-121 214	105,3
Muut toimintakulut	-6 740 488	-69 000	-6 809 488	-6 816 163	-6 675	100,1
Toimintakate	-72 468 934	-4 760 000	-77 228 934	-77 501 329	-272 395	100,4
Verotulot	43 900 000	1 900 000	45 800 000	45 899 719	99 719	100,2
Valtionosuudet	31 200 000	-50 000	31 150 000	31 916 650	766 650	102,5
Rahoitustuotot ja -kulut	-100 000	0	-100 000	79 779	179 779	-79,8
Korkotuotot	0	0	0	1	1	
Muut rahoitustuotot	300 000	0	300 000	348 088	48 088	116,0
Korkokulut	-400 000	0	-400 000	-265 536	134 464	66,4
Muut rahoituskulut	0	0	0	-2 774	-2 774	
Vuosikate	2 531 065	-2 910 000	-378 934	394 818	773 753	-104,2
Poistot ja arvonalentumiset	-3 737 402	100 000	-3 837 402	-3 853 147	-15 744	100,4
Suunnitelman muk. poistot	-3 737 402	0	-3 737 402	-3 795 241	-57 839	101,5
Arvonalentumiset	0	-100 000	-100 000	-57 906	42 094	57,9
Tilikauden tulos	-1 206 337	-3 010 000	-4 216 337	-3 458 328	758 008	82,0
Poistoeron muutos	119 184	0	119 184	119 184	0	100,0
Tilikauden alijäämä	-1 087 153	-3 010 000	-4 097 153	-3 339 145	758 008	81,5

Talousarvion toteutuminen (ulkoinen)

Tuloslaskelma 2022	TA 2022	TA muutos	TA muutoksen jälk.	TP 2022	Poikkeama	Tot-%
Toimintatuotot	13 366 461,00	224 000,00	13 590 461,00	13 688 251,60	97 790,60	100,72
Myyntituotot	7 590 681,00	165 000,00	7 755 681,00	7 458 415,79	-297 265,21	96,17
Maksutuotot	912 642,00	9 000,00	921 642,00	1 163 130,24	241 488,24	126,2
Tuet ja avustukset	1 365 015,00	50 000,00	1 415 015,00	1 664 394,32	249 379,32	117,62
Muut toimintatuotot	3 498 123,00	0,00	3 498 123,00	3 402 311,25	-95 811,75	97,26
Toimintakulut	-85 835 395,84	-4 984 000,00	-90 819 395,84	-91 189 580,84	-370 185,00	100,41
Henkilöstökulut	-24 587 688,84	-189 700,00	-24 777 388,84	-24 699 326,39	78 062,45	99,68
Palkat ja palkkiot	-19 875 990,30	-153 020,00	-20 029 010,30	-19 735 211,11	293 799,19	98,53
Henkilösivukulut	-4 711 698,54	-36 680,00	-4 748 378,54	-4 964 115,28	-215 736,74	104,54
Eläkekulut	-3 918 181,54	-29 645,00	-3 947 826,54	-4 137 186,48	-189 359,94	104,8
Muut henkilösivukulut	-793 517,00	-7 035,00	-800 552,00	-826 928,80	-26 376,80	103,29
Palvelujen ostot	-54 282 552,00	-3 988 500,00	-58 271 052,00	-58 374 558,50	-103 506,50	100,18
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-3 457 605,00	-546 800,00	-4 004 405,00	-4 221 258,77	-216 853,77	105,42
Avustukset	-2 111 100,00	-190 000,00	-2 301 100,00	-2 422 313,98	-121 213,98	105,27
Muut toimintakulut	-1 396 450,00	-69 000,00	-1 465 450,00	-1 472 123,20	-6 673,20	100,46
Toimintakate	-72 468 934,84	-4 760 000,00	-77 228 934,84	-77 501 329,24	-272 394,40	100,35
Verotulot	43 900 000,00	1 900 000,00	45 800 000,00	45 899 719,01	99 719,01	100,22
Valtionosuudet	31 200 000,00	-50 000,00	31 150 000,00	31 916 650,00	766 650,00	102,46
Rahoitustuotot ja -kulut	-100 000,00	0,00	-100 000,00	79 778,69	179 778,69	-79,78
Korkotuotot	0,00	0,00	0,00	1,42	1,42	
Muut rahoitustuotot	300 000,00	0,00	300 000,00	348 087,85	48 087,85	116,03
Korkokulut	-400 000,00	0,00	-400 000,00	-265 536,45	134 463,55	66,38
Muut rahoituskulut	0,00	0,00	0,00	-2 774,13	-2 774,13	
Vuosikate	2 531 065,16	-2 910 000,00	-378 934,84	394 818,46	773 753,30	-104,19
Poistot ja arvonalentumiset	-3 737 402,32	-100 000,00	-3 837 402,32	-3 853 146,73	-15 744,41	100,41
Suunnitelman muk. poistot	-3 737 402,32	0,00	-3 737 402,32	-3 795 240,93	-57 9 838,61	101,55
Arvonalentumiset	0,00	-100 000,00	-100 000,00	-57 905,80	42 094,20	57,91
Tilikauden tulos	-1 206 337,16	-3 010 000,00	-4 216 337,16	-3 458 328,27	758 008,89	82,02
Poistoeron muutos	119 184,00	0,00	119 184,00	119 183054	-0,46	100,0
Tilikauden alijäämä	-1 087 153,16	-3 010 000,00	-4 097 153,16	-3 339 144,73	758 008,43	81,5

Toimintakatteen muutokset tulosalueittain

Ulkoiset toimintakatteet	TP2018	TP2019	TP2020	TP2021	TP2022	Muutos %
Kunnanhallitus	-803 442	-769 281	-698 640	-813 526	-954 401	17,3
Alueellinen yhteistyö	-41 332 266	-41 997 478	-45 039 944	-45 182 869	-49 835 400	10,3
Hallinto	-2 496 242	-2 819 091	-2 709 602	-3 308 067	-3 162 272	-4,4
Maaseutupalvelut	-56 502	-127 684	57 195	86 649	-47 429	154,7
KESKUSHALLINTOPALVELUT	-44 688 451	-45 713 714	-48 390 991	-49 217 812	-53 999 502	9,7
Hyvinvoinnin hallinto	-380 804	-387 546	-330 333	-218 277	-278 812	27,7
Perusopetus	-9 468 785	-9 816 149	-9 650 697	-10 679 814	-11 122 999	4,1
Varhaiskasvatus	-4 918 384	-5 414 822	-5 570 965	-5 869 609	-6 132 459	4,5
Opinto ja vapaa-aika	-1 048 176	-1 264 974	-1 095 352	-1 129 722	-1 227 034	8,6
HYVINVOINTIPALVELUT	-15 816 149	-16 883 492	-16 647 348	-17 897 423	-18 761 305	4,8
Kiinteistö-, tila- ja tukipalv.	-2 446 454	-2 827 225	-3 126 800	-4 134 502	-4 440 947	7,4
Ympäristö- ja rakennusvalv.			-101 816	-93 341	-159 224	70,6
Kaavoitus- ja maankäyttö- palv.	353 280*	299 780*	287 642	648 882	466 305	-28,1
Infrapalvelut	-677 999	-682 104	-588 170	-967 748	-1 245 968	28,7
Vesihuoltolaitos	601 108	720 445	671 953	717 732	639 311	-10,9
ELINYMPÄRISTÖPALVELUT	-2 170 065	-2 489 104	-2 857 190	-3 828 976	-4 740 523	23,8
YHTEENSÄ	-62 674 666	-65 086 310	-67 895 529	-70 944 211	-77 501 329	9,2

* Ainoastaan vertailuvuosi 2020 on jaettu vuoden 2021 tulosaluejakoja vastaavaksi.

Ulkoiset ja sisäiset	TP2018	TP2019	TP2020	TP2021	TP2022	Muutos %
Kunnanhallitus	-836 449	-827 990	-733 418	-809 558	-957 674	18,3
Alueellinen yhteistyö	-41 334 758	-41 988 474	-45 040 472	-45 188 605	-49 841 604	10,3
Hallinto	-1 860 693	-2 105 756	-2 012 170	-2 406 688	-2 217 050	-7,9
Maaseutu	-212 243	-281 468	-76 605	-68 946	-208 083	301,8
KESKUSHALLINTOPALVELUT	-44 244 143	-45 213 688	-47 862 665	-48 473 795	-53 224 411	9,8
Hyvinvoinnin hallinto	-422 976	-427 347	-367 976	-262 525	-315 523	20,2
Perusopetus	-12 523 607	-12 933 740	-12 863 696	-14 328 084	-15 144 881	5,7
Varhaiskasvatus	-6 390 106	-6 917 543	-7 236 744	-7 645 427	-8 002 757	4,7
Opinto ja vapaa	-1 629 689	-1 832 482	-1 973 222	-2 043 145	-2 234 695	9,4
HYVINVOINTIPALVELUT	-20 966 379	-22 111 112	-22 441 638	-24 279 178	-25 697 856	5,8
Kiinteistö-, tila- ja tukipalv.	2 313 786	1 960 595	2 199 549	1 541 098	1 804 631	17,1
Ympäristö- ja rakennusvalv.			-112 242	-108 246	-187 061	72,8
Kaavoitus- ja maankäyttö- palv.	312 441*	250 704*	268 169	626 071	438 179	-30,0
Infrapalvelut	-692 280	-699 359	-605 273	-996 636	-1 276 501	28,1
Vesihuoltolaitos	601 909	726 550	685 571	746 476	641 457	-14,1
ELINYMPÄRISTÖPALVELUT	2 535 856	2 238 490	2 408 774	1 808 763	1 420 937	21,4
YHTEENSÄ	-62 674 666	-65 086 310	-67 895 529	-70 944 210	-77 501 329	9,2

* Ainoastaan vertailuvuosi 2020 on jaettu vuoden 2021 tulosaluejakoja vastaavaksi.

2.7 Investointien toteutuminen

	TA 2022	Muutokset	Muutettu TA 2022	TP2022	Tot %	Poikkeama
Irtaimisto yhteensä netto	265 000	560 900	825 900	305 770	37,0 %	-520 130
Elinympäristöpalvelut						
Ruokapalvelun auto	25 000	0	25 000	29 076	116,3 %	4 076
Hyvinvointipalvelut						
Liperin koulun ja esiopetuksen av-välineistö	93 000	0	93 000	61 133	65,7	-31 867
Liperin koulun kalusteisiin ja ensikertaisvarustamiseen	100 000	0	100 000	101 131	101,1	1 131
Liperin koulun esiopetuksen uusien tilojen kalustukseen	20 000	0	20 000	15 728	78,6	-4 272
Penttiläsalin AV-peruskorjaukseen ja modernisointiin	27 000	0	27 000	26 187	97,0	-813
Lautasuon siirtopäiväkodin ensikertaiskalustus	0	40 000	40 000	40 980	102,4	980
Keskushallintopalvelut						
Polkka Oy:n osakkeiden osto	0	30 900	30 900	31 533	102,0	633
Kiinteistö Oy Tikkamäen vuokratalojen osakkeiden osto	0	490 000	490 000	0	0,0	-490 000
Kiinteistö Oy Liperin linja-autoaseman osakkeiden osto	0	0	0	2		2
Kiinteistö-, tila- ja tukipalvelut yhteensä	3 150 000	1 270 000	4 420 000	4 359 246	98,6 %	-60 754
Vesihuoltoavustukset	50 000	0	50 000	36 816	73,6 %	-13 184
ICT-ohjelmiston päivitys: seudullinen Aromi 14	30 000	0	30 000	30 659	102,2 %	659
Liperin koulukeskuksen peruskorjaushanke	2 700 000	970 000	3 670 000	3 860 091	105,2 %	190 091
Kunnanviraston viraston remontti (arkistotilat ja laajennustilat tai uudisrak.)	20 000	0	20 000	0	0,0 %	-20 000
Viinijärven koulun peruskorjaus	50 000	0	50 000	32 400	64,8 %	-17 600
Viinijärven siirtokoulun perustukset	0	100 000	100 000	118 707	118,7 %	18 707
Kirkkolahden ranta-alueet*	0	200 000	200 000	0	0,0 %	-200 000
Liperin Kirkkolahden kehittämishanke- investointiosuus*	0	240 000	240 000	214 313	89,3 %	-25 687
Kiinteistöjen peruskorjaus	300 000	0	300 000	292 196	97,4 %	-7 804
Tulot						
Liperin Kirkkolahden kehittämishanke – investointiosuus*	0	-165 000	-165 000	-150 019	90,9 %	14 981
Pärnävaaran alueen rakennukset	0	-75 000	-75 000	-75 917	101,2 %	-917
Kaavoitus- ja maankäyttöpalvelut yhteensä	190 000	-100 000	90 000	-13 863	-15,4 %	-103 863
Menot						
Maanhankinta	200 000	-100 000	100 000	6 437	6,4 %	-93 563
Tulot						
Maanmyynnit	-10 000	0	-10 000	-20 299	203,0 %	-10 299
Infrapalvelut yhteensä	1 115 000	-121 700	993 300	881 906	99,0 %	-100 294
Liittymät, viheralueet ja suunnittelu	60 000	-45 000	15 000	12 696	84,6 %	-2 304
Päällystystyöt	40 000	0	40 000	34 957	87,9 %	-5 043
Kirkkolahden kehittämishanke*	200 000	-200 000	0	0	0,0 %	0
Liperin Kirkkolahden kehittämishanke – investointiosuus*	240 000	-240 000	0	0	0,0 %	0
Ylämyllyn kaavatiet	200 000	430 000	630 000	550 753	87,4 %	-79 247

Hulevesien hallinta	30 000	0	30 000	8 000	26,7 %	-24 000
Tievalaistus	30 000	-20 000	10 000	13 313	133,1 %	3 313
Puistot ja leikkikentät	60 000	-60 000	0	0	0,0 %	0
Pärnävaaran urheilu- ja aktiviteettialueen kehittäminen	20 000	110 000	130 000	124 564	95,8 %	-5 436
Lähiliikuntapaikkojen peruskorjaus ja investoinnit (Kirkonkylä)	80 000	-60 000	20 000	20 237	101,2 %	237
Lähiliikuntapaikkojen peruskorjaus ja investoinnit (Viinijärvi)	50 000	-45 000	5 000	0	0,0 %	-5 000
Viinijärven uimaranta	0	45 000	45 000	56 790	126,2 %	11 790
Kävelyn- ja pyöräilyn edistäminen (avustushanke)	250 000	-200 000	50 000	50 851	101,7 %	851
Kävelyn- ja pyöräilyn edistäminen sekä katu-, tie- ja vapaa-ajan alueet	20 000	10 000	30 000	21 445	71,5 %	-8 555
Tulot						
Liperin Kirkkolahden kehittämishanke – investointiosuus*	-165 000	165 000	0	0	0,0 %	0
Viinijärven uimaranta	0	-11 700	-11 700	-11 700	100,0 %	0
Vesihuoltolaitos yhteensä	620 000	-90 000	530 000	425 655	80,3 %	-104 345
Liittymät, suunnittelu	20 000	0	20 000	15 489	77,4 %	-4 511
Kirkonkylän vesihuoltoverkostot	125 000	-20 000	105 000	112 785	107,4 %	7 785
Joensuun veden maksuosuudet	100 000	0	100 000	99 811	99,8 %	-189
Ylämyllyn vesihuoltoverkostot	225 000	-55 000	170 000	146 945	86,4 %	-23 055
Viinijärven vesihuoltoverkostot	120 000	0	120 000	35 899	29,9 %	-84 101
Vedenottamo -hanke	30 000	-15 000	15 000	14 726	98,2 %	-247
Kaikki menot yhteensä (netto)	5 515 000	1 605 900	7 120 900	6 216 889	87,3 %	-904 011
Kaikki tulot yhteensä (netto)	-175 000	-86 700	-261 700	-258 175	98,7 %	3 525
Investoinnit yhteensä netto, (valuustotaso)	5 340 00	1 519 200	6 859 200	5 958 714	86,9 %	-900 486

Useammalle tilikaudelle kohdistuvien hankkeiden kokonaistoteumat:

	Kustannusarvio	Aiempien vuosien käyttö	TP2022	Kustannusarviosta käytetty	Poikkeama	Valmistumisvuosi
Liperin koulukeskuksen peruskorjaushanke	5 668 000	2 722 532	3 860 091	6 582 623	914 632	2022
Kirkkolahtihanke - investointiosuus	540 000	0	214 313	214 313	-325 687	2023

Liperin koulukeskuksen peruskorjaushanke (summat eivät sisällä irtokalusteita)

- Pääpiirustusten hyväksymisen yhteydessä hyväksytty kustannusarvio (valt. 16.12.2019) 5 668 000 €
- Vuoden 2021 talousarviossa hankkeelle on budjetoitu yhteensä 5 500 000 euroa (2021: 3 M€ ja 2022: 2,5 M€).
- Rakennustöiden aloittamisen yhteydessä merkitty tiedoksi kilpailutuksen tulokset (valt. 31.5.2021), joiden mukaan hankkeen kokonaiskustannus (ilman irtokalusteita) 6 500 000 €. Huomioitava on, ettei tämä summa sisällä mm. suunnittelun kustannuksia, joita kirjautunut jo vuodelle 2020.
- Toisen talouskatsauksen yhteydessä hankkeen vuoden 2021 investointimäärärahaan myönnettiin 300 000 euron korotus.
- Vuoden 2022 talousarviossa hankkeelle on varattu vuodelle 2022 2,7 M€ siten, että hankkeen kokonaiskustannukset olisivat 6 M€. Koska vuoden 2021 toteuma jäi 600 000 euroa talousarviossa

varattua pienemmäksi, joudutaan vuoden 2022 määrärahaa korottamaan tämän ja tarkentuneiden lisätöiden osalta.

- Vuoden 2022 toisessa talouskatsauksessa haettiin Kirkonkylän koulun rakennustöille edellä kuvatun alibudjetoitien vuoksi 970 000 € lisämääräraha, jolloin kokonaiskustannusten arvioitiin asettuvan n. 6,4 miljoonaan euroon.
- Toisen talouskatsauksen yhteydessä arvioitu lisämäärärahan tarve arvioitiin liian varovasti ja arvioinnissa ei osattu huomioida kaikkia loppuvuoden muuttuvia tekijöitä. Lisämäärärahan tarpeen arviointiin vaikutti osaltaan myös talouden seurantataulukossa havaittu laskenta- ja tulkintavirhe, minkä vuoksi määrärahaylitys vuoden 2022 osalta oli n. 190 000 euroa.
- Kirkonkylän koulun kokonaiskustannukset tulevat olemaan vuodelle 2023 siirtyvien lopputöiden kanssa yhteensä n. 6 600 000 euroa, eli n. 100 000 € valtuustossa 31.5.2021 esitetyn kokonaiskustannusten arviohinnan.

Kirkkolahden investointihanke

- Kirkkolahden palvelurakennuksen urakkakilpailutuksen viivästymisen vuoksi rakennuksen toteutus siirtyi merkittävältä osin vuoden 2023 puolelle. Rakennuksen investointihankkeelle saatiin vuonna 2022 lisävastuksena 100 000 € ja samalla saatiin avustushankkeelle jatkoaikaa vuoden 2023 loppuun. Hankkeelle tehtiin vuoden 2023 talousarvion yhteydessä tarvittavat muutokset ja tarkistukset.
- Investointihankkeen bruttomeno 240 000 euroa
- Kunnan 100 % lisäraha 200 000 euroa
- Rahoittajan myöntämä lisärahoitus bruttona 140 000 euroa, mistä 30 % kunnan rahoitusosuus pienensi kunnan aiempaa 200 000 euron lisärahaa
- Investointihankkeen bruttomeno yhteensä 540 000 euroa
- Kirkkolahden hankkeet siirrettiin Infrapalveluista Kiinteistö-, tila- ja tukipalveluihin, alkuperäisessä talousarviossa ne olivat Infrapalveluissa. Tämä on merkattu myös taulukkoon.

Muut hankkeet

- Pärnävaaran kehittämisen määräraha käytettiin alueen ensilumen vedenottojärjestelmien sekä lumen varastoalueen suunnitteluun. Alueella operoivien yrittäjien kanssa laadittiin syksyllä yhteistoisintiasopimus, minkä mukaisesti edellä kuvatut järjestelmät toteutettiin vuoden 2022 loppuun mennessä. Kunnan puolelta järjestelmien toteuttamiseen tarvittava lisämääräraha osoitettiin talouskatsaus 2 vaiheessa ja siihen ohjattiin rakennuksista saatuja myyntituloja.
- Viinijärven koulukeskuksen yhteyteen päätettiin toteuttaa siirtokoulu varsinaisen koulun peruskorjauksen ajaksi. Varsinaisen siirtokoulun toteuttaa erillinen toimija, mutta kunta rakensi syksyllä siirtokoululle perustukset ja vesi- ja viemäriinjastot. Viinijärven siirtokoulun perustustyöt eivät sisällyneet vuoden 2022 investointiohjelmaan, minkä vuoksi sille siirrettiin 100 000 € määräraha käyttämättömistä maanhankinnan määrärahoista.

Investointiosan toteuman arviointi

- Elinympäristöpalveluiden osalta investointien menot nettona olivat 5 958 714 euroa. Muutetun talousarvion netto oli 6 859 200 euroa. Toteuma tältä osin oli 900 486 euroa budjetoitua pienempi.
- Investointiosaan tehtiin vuoden 2022 aikana huomattava määrä toiminnan edellyttämiä talousarviomuutoksia.

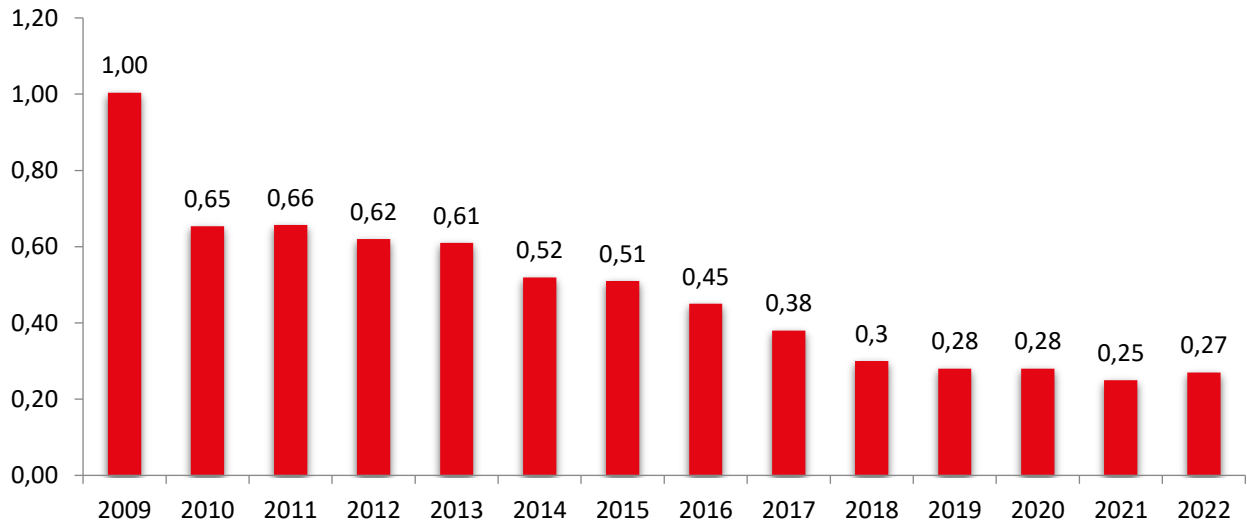

2.8 Rahoitusosan toteutuminen

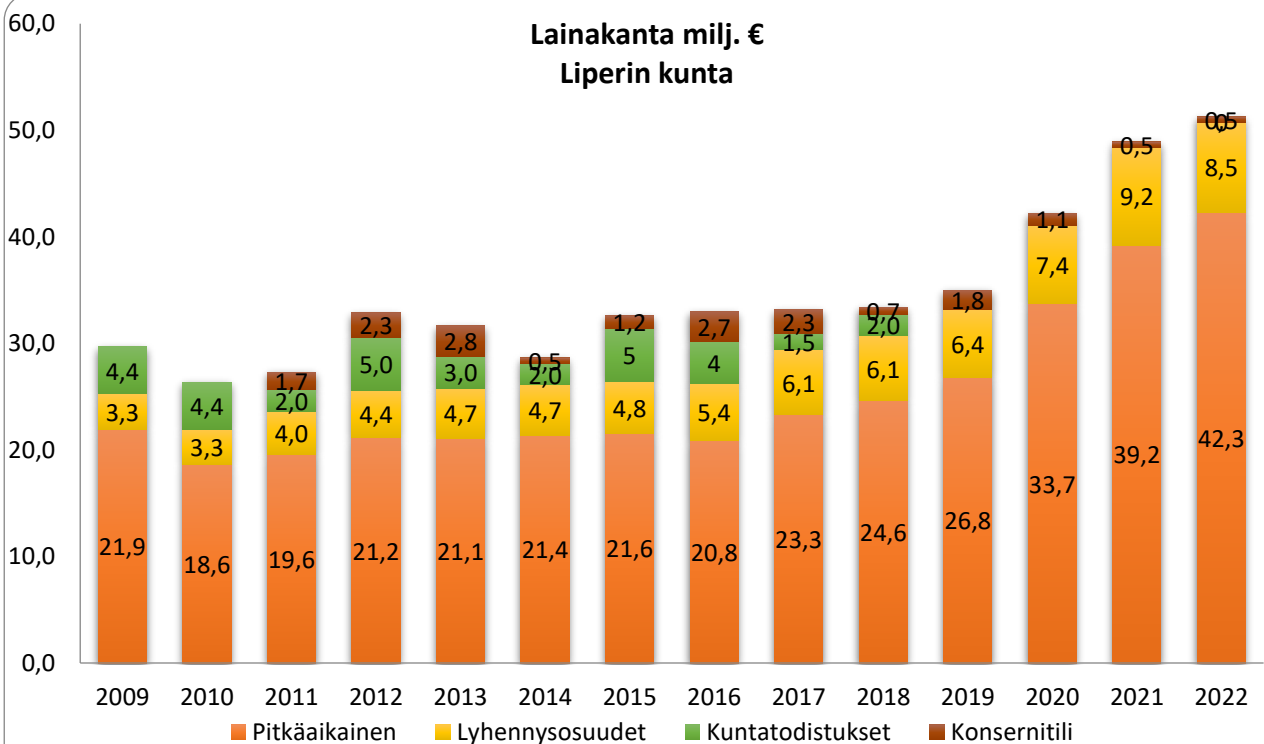
Rahoituslaskelma 2022

	TA2022	Muutokset	TA2022M	TP2022
TOIMINNAN RAHAVIRTA				
VUOSIKATE	2 531 066	-2 910 000	-378 934	394 818
TULORAAHOITUKSEN KORJAUSERÄT	-250 000	0	-250 000	-36 306
	2 281 066	-2 910 000	-628 934	358 512
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA				
INVESTOINTIMENOT	-5 515 000	-1 605 900	-7 120 900	-6 216 889
RAHOITUSOSUUDET INVESTOINTIMENOIHIN	165 000	11 700	176 700	161 719
PYSYVIEN VASTAAVIEN HYÖDYKKEIDEN LUOVUTUSTULOT	260 000	75 000	335 000	394 750
	-5 090 000	-1 519 200	-6 609 200	-5 660 420
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA	-2 808 934	-4 429 200	-7 238 134	-5 301 908
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA				
ANTOLAINAUKSEN MUUTOKSET				
ANTOLAINASAAMISTEN LISÄYS	0	0	0	-4 800
ANTOLAINASAAMISTEN VÄHENNYS	0	0	0	11 570
	0	0	0	6 770
LAINAKANNAN MUUTOKSET				
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN LISÄYS	12 000 000	0	12 000 000	12 000 000
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN VÄHENNYS	-9 000 000	0	-9 000 000	-9 596 784
LYHYTAIKAISTEN LAINOJEN MUUTOS	0	0	0	36 645
	0	0	0	2 439 861
OMAN PÄÄOMAN MUUTOKSET	0	0	0	-890 245
MUUT MAKSUVALMIUDEN MUUTOKSET				
TOIMEKSIANTOJEN VAROJEN JA PÄÄOMIEN MUUTOKSET	0	0	0	41 713
SAAMISTEN MUUTOS	0	0	0	-498 348
KOROTTOMIEN VELKOJEN MUUTOS	0	0	0	3 989 230
	0	0	0	3 532 595
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	3 000 000	0	3 000 000	5 088 981
RAHAVAROJEN MUUTOS	191 066	-4 429 200	-4 238 134	-212 927

**Korkomenot milj.€
Liperin kunta**

**Lainakanta milj. €
Liperin kunta**

Liperin kunnalla on pitkäaikaista lainaa yhteensä 42,3 miljoonaa euroa ja lyhytaikaista lainaa 9 miljoonaa euroa. Lyhytaikainen laina muodostuu pitkäaikaisten lainojen lyhennysosuuksista (8,5 M€) sekä tytäryhtiöiden konsernitilillä olevista rahavaroista (0,5 M€). Vuoden aikana nostettiin pitkäaikaista talousarviolainaa 12 miljoonaa euroa.

3. TILINPÄÄTÖSLASKELMAT

3.1. Tuloslaskelma

Tuloslaskelma (ulkoinen)	2022	2021
Toimintatuotot	13 688 251,60	12 817 163,87
Myyntituotot	7 458 415,79	7 049 704,84
Maksutuotot	1 163 130,24	1 065 759,24
Tuet ja avustukset	1 664 394,32	1 290 898,78
Muut toimintatuotot	3 402 311,25	3 410 801,01
Toimintakulut	-91 189 580,84	-83 761 374,65
Henkilöstökulut	-24 699 326,39	-22 894 798,17
Palkat ja palkkiot	-19 735 211,11	-18 359 536,74
Henkilösivukulut	-4 964 115,28	-4 535 261,43
Eläkekulut	-4 137 186,48	-3 738 623,37
Muut henkilösivukulut	-826 928,80	-796 638,06
Palvelujen ostot	-58 374 558,50	-51 953 737,27
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-4221 258,77	-4 165 735,26
Avustukset	-2 422 313,98	-3 422 141,17
Muut toimintakulut	-1 472 123,20	-1 324 962,78
Toimintakate	-77 501 329,24	-70 944 210,78
Verotulot	45 899 719,01	43 820 079,79
Valtionosuudet	31 916 650,00	29 680 305,00
Rahoitustuotot ja -kulut	79 778,69	-18 013,35
Korkotuotot	1,42	312,50
Muut rahoitustuotot	348 087,85	232 683,51
Korkokulut	-265 536,45	-247 362,95
Muut rahoituskulut	-2 774,13	-3 646,41
Vuosikate	394 818,46	2 538 160,66
Poistot ja arvonalentumiset	-3 853 146,73	-3 285 464,06
Suunnitelman mukaiset poistot	-3 795 240,93	-3 285 464,06
Arvonalentumiset	-57 905,80	0,00
Satunnaiset erät		0,00
Tilikauden tulos	-3 458 328,27	-747 303,40
Poistoeron vähennys	119 183,54	119 183,51
Tilikauden ylijäämä	-3 339 144,73	-628 119,89

3.2. Rahoituslaskelma

		31.12.2022		31.12.2021
TOIMINNAN RAHAVIRTA				
VUOSIKATE	394 818,46		2 538 160,66	
TULORAHOITUKSEN KORJAUSERÄT	<u>-36 306,47</u>	358 511,99	<u>-196 691,29</u>	2 341 469,37
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA				
INVESTOINTIMENOT	-6 216 888,79		-15 223 273,72	
RAHOITUSOSUUDET INVESTOINTIMENOIHIIN	161 718,93		392 631,64	
PYSYVIEN VASTAAVIEN LUOVUTUSTULOT	<u>394 749,97</u>	<u>-5 660 419,89</u>	<u>401 805,73</u>	<u>-14 428 836,35</u>
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA				
		-5 301 907,90		-12 087 366,98
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA				
ANTOLAINAUKSEN MUUTOKSET				
ANTOLAINASAAMISTEN LISÄYS	-4 800,00		-2 400,00	
ANTOLAINASAAMISTEN VÄHENNYS	11 570,00	6 770,00	25 000,00	22 600,00
LAINAKANNAN MUUTOKSET				
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN LISÄYS	12 000 000,00		15 000 000,00	
PITKÄAIKAISTEN LAINOJEN VÄHENNYS	-9 596 784,04		-7 801 729,18	
LYHYTAIKAISTEN LAINOJEN MUUTOS	<u>36 645,39</u>	2 439 861,35	<u>-657 868,70</u>	6 540 402,12
OMAN PÄÄOMAN MUUTOKSET				
MUUT MAKSUVALMIUDEN MUUTOKSET		-890 245,00		0,00
TOIMEKSIANTOJEN VAROJEN JA PÄÄOMIEN MUUTOKSET				
PÄÄOMIEN MUUTOKSET	41 712,78		69 821,50	
SAAMISTEN MUUTOS	-498 347,94		-81 453,28	
KOROTTOMIEN VELKOJEN MUUTOS	<u>3 989 229,82</u>	<u>3 532 594,66</u>	<u>344 311,60</u>	<u>332 679,82</u>
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA				
		5 088 981,01		6 895 681,94
RAHAVAROJEN MUUTOS				
		-212 926,89		-5 191 685,04
RAHAVAROJEN MUUTOS				
RAHAVARAT 31.12.	2 353 107,54		2 566 034,43	
RAHAVARAT 01.01.	2 566 034,43	-212 926,89	7 757 719,47	-5 191 685,04

3.3. Tase

VASTAAVAA	31.12.2022	31.12.2021
PYSYVÄT VASTAAVAT		
AINEETTOMAT HYÖDYKKEET		
Aineettomat oikeudet	30 617,20	0
Muut pitkäaikaiset menot	2 076 584,28	2 331 617,35
	<u>2 107 201,48</u>	<u>2 331 617,35</u>
AINEELLISET HYÖDYKKEET		
Maa- ja vesialueet	6 156 843,18	6 170 705,75
Rakennukset	45 847 784,32	40 585 789,72
Kiinteät rakenteet ja laitteet	12 036 655,57	12 059 034,80
Koneet ja kalusto	1 295 750,44	1 376 778,55
Muut aineelliset hyödykkeet	1 500,00	1 500,00
Ennakkomaksut ja keskeneräiset työt	198 169,58	3 044 294,56
	<u>65 536 703,09</u>	<u>63 238 103,38</u>
SIJOITUKSET		
Osakkeet ja osuudet	8 004 536,43	7 973 152,90
Muut lainasaamiset	1 382 882,98	1 382 882,98
Muut saamiset	252 873,80	259 643,80
	<u>9 640 293,21</u>	<u>9 615 679,68</u>
PYSYVÄT VASTAAVAT	77 284 197,78	75 185 400,41
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
SAAMI- SET		
Lyhytaikaiset saamiset		
Myyntisaamiset	990 586,43	951 245,13
Muut saamiset	565 333,62	392 795,70
Siirtosaamiset	731 613,67	445 144,95
	<u>2 287 533,72</u>	<u>1 789 185,78</u>
RAHOITUSARVOPAPERIT		
Muut arvopaperit	14 615,22	0,00
RAHAT JA PANKKISAAMISET	2 338 492,32	2 566 034,43
VAIHTUVAT VASTAAVAT	4 640 641,26	4 355 220,21
VASTAAVAA	<u>81 924 839,04</u>	<u>79 540 620,62</u>

VASTATTAVAA	31.12.2022	31.12.2021
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	14 982 479,62	14 982 479,62
Edellisten tilikausien alijäämä	3 569 566,16	5 087 931,05
Tilikauden yli/ alijäämä	-3 339 144,73	-1 518 364,89
	<u>15 212 901,05</u>	<u>18 552 045,78</u>
POISTOERO JA VAPAAEHTOISET VARAUKSET		
Poistoero	964 139,14	1 083 322,68
PAKOLLISET VARAUKSET		
Muut pakolliset varaukset	1 694 952,00	1 432 964,26
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT		
Lahjoitusrahastojen pääomat	193 231,78	151 519,00
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	40 592 317,45	37 473 415,53
Lainat julkisyhteisöiltä	1 720 537,32	1 740 631,74
Liittymismaksut	2 396 417,02	2 396 417,02
	<u>44 709 271,79</u>	<u>41 610 464,29</u>
Lyhytaikainen		
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	8 450 328,83	9 145 920,37
Lainat julkisyhteisöiltä	20 094,41	20 094,41
Lainat muilta luotonantajilta	494 617,22	457 971,83
Saadut ennakot	4 151,02	5 337,43
Ostovelat	2 204 851,79	1 809 321,72
Muut velat	425 858,35	433 973,96
Siirtovelat	7 550 441,66	4 837 684,89
	<u>19 150 343,28</u>	<u>16 710 304,61</u>
VIERAS PÄÄOMA	63 859 615,07	58 320 768,90
VASTATTAVAA	<u>81 924 839,04</u>	<u>79 540 620,62</u>

3.4. Konsernilaskelmat

Konsernituloslaskelma

	2022	2021
Toimintatuotot	70 946 151,29	65 407 528,74
Toimintakulut	-149 426 559,04	-136 257 977,63
Osuus osakkuusyht.voitosta/tappiosta	-124 717,49	-47 435,83
TOIMINTAKATE	-78 605 125,24	-70 897 884,72
Verotulot	45 899 719,01	43 820 079,79
Valtionosuudet	34 115 601,85	31 785 258,95
Rahoitustuotot ja -kulut		
Korkotuotot	57 930,53	73 203,77
Muut rahoitustuotot	399 470,16	311 413,21
Korkokulut	-412 798,58	-375 942,51
Muut rahoituskulut	-134 089,98	-22 975,13
VUOSIKATE	1 320 707,75	4 693 153,36
Poistot ja arvonalentumiset		
Suunnitelman mukaiset poistot	-5 625 134,71	-4 993 908,57
Arvonalentumiset	-60 178,84	-226 020,46
TILIKAUDEN TULOS	-4 364 605,81	-526 775,68
Tilinpäätössiirrot	-9 425,96	-48 877,95
Tilikauden verot	-2 772,59	-4 633,60
Laskennalliset verot	-5 638,94	-4 309,37
Vähemmistöosuudet	20 949,53	12 346,12
TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJ.)	-4 361 493,77	-572 250,48

Konsernin rahoituslaskelma

		2022		2021
Toiminnan rahavirta				
Vuosikate	1 320 707,74		4 693 153,36	
Tilikauden verot	-2 772,59		-4 633,60	
Tulorahoituksen korjauserät	890 624,72	2 208 559,87	-143 614,65	4 544 905,11
Investointien rahavirta				
Investointimenot	-8 282 656,36		-17 641 491,85	
Rahoitusosuudet investointimenoihin	213 225,16		421 384,90	
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot	510 347,62	-7 559 083,58	458 739,84	-16 761 367,11
Toiminnan ja investointien rahavirta		-5 350 523,71		-12 216 462,00
Rahoituksen rahavirta				
Antolainoituksen muutokset				
Antolainasaamisten lisäys	-10 454,68		-8 290,98	
Antolainasaamisten vähennys	11 570,00	1 115,32	0,00	-8 290,98
Lainakannan muutokset				
Pitkäaikaisten lainojen lisäykset	15 077 863,26		17 463 150,37	
Pitkäaikaisten lainojen vähennykset	-11 259 984,01		-9 375 412,67	
Lyhytaikaisten lainojen muutokset	-624 502,95	3 193 376,31	-619 351,38	7 468 386,33
Oman pääoman muutokset	-45 217,70	-45 217,70	-343 557,02	-343 557,02
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	24 943,78		15 538,93	
Vaihto-omaisuuden muutokset	168 956,41		-41 391,79	
Saamisten muutokset	-3 116 465,61		-705 049,32	
Korottomien velkojen muutos	5 807 732,55	2 885 167,12	894 777,65	163 875,46
Rahoituksen rahavirta		6 034 441,05		7 280 413,79
Rahavarojen muutos		683 917,34		-4 936 048,21
Rahavarojen muutos				
Rahavarat 31.12.		8 635 564,62		7 951 647,28
Rahavarat 01.01.		7 951 647,28		12 887 695,47
		683 917,32		-4 936 048,21

Konsernintase

VASTAAVAA	31.12.2022	31.12.2021
PYSYVÄT VASTAAVAT		
Aineettomat hyödykkeet		
Aineettomat oikeudet	237 325,69	78 887,66
Muut pitkävaikutteiset menot	2 117 348,58	2 354 790,29
	2 354 674,27	2 433 677,95
Aineelliset hyödykkeet		
Maa- ja vesialueet	7 218 681,28	7 237 560,18
Rakennukset	71 550 712,24	66 762 368,00
Kiinteät rakenteet ja laitteet	12 263 366,04	12 253 439,13
Koneet ja kalusto	3 358 423,65	3 337 748,47
Muut aineelliset hyödykkeet	134 524,84	150 964,26
Ennakkomaksut ja keskeneräiset hankinnat	1 542 019,53	4 079 700,18
	96 067 727,57	93 821 780,21
Sijoitukset		
Osakkuusyhteisöosakkeet	378 569,19	487 714,02
Muut osakkeet ja osuudet	724 190,14	716 079,29
Muut lainasaamiset	354,68	0,00
Muut saamiset	513 385,62	514 855,62
	1 616 499,63	1 718 648,93
TOIMEKSIANTOJEN VARAT	154 350,15	143 178,59
VAIHTUVAT VASTAAVAT		
Vaihto-omaisuus	254 085,41	423 041,82
Saamiset		
Pitkäaikaiset saamiset	50 765,85	4 988,31
Lyhytaikaiset saamiset	9 740 440,13	6 669 752,07
	9 791 205,98	6 674 740,38
Rahoitusarvopaperit	779 695,69	930 580,74
Rahat ja pankkisaamiset	7 855 868,94	7 021 066,55
VASTAAVAA	118 874 107,64	113 166 715,17

VASTATTAVAA

	31.12.2022	31.12.2021
OMA PÄÄOMA		
Peruspääoma	14 982 479,62	14 982 479,62
Säätiöiden ja yhdistysten peruspääoma	3 172,90	3 172,90
Arvonkorotusrahasto	127 301,50	127 301,50
Muut omat rahastot	834 859,75	774 819,17
Edell.tilikausien yli-/alijäämä	11 220 647,60	11 843 975,42
Tilikauden yli-/alijäämä	-4 361 493,77	-1 462 495,48
	22 806 967,60	26 269 253,13
VÄHEMMISTÖOSUUS	712 750,34	795 018,81
	712 750,34	795 018,81
PAKOLLISET VARAUKSET		
Eläkevaraukset	6 648,92	7 395,94
Muut pakolliset varaukset	1 837 275,26	760 599,88
	1 843 924,18	767 995,82
TOIMEKSIANTOJEN PÄÄOMAT	366 589,21	330 473,88
VIERAS PÄÄOMA		
Pitkäaikainen korollinen vieras pääoma	59 142 617,46	54 757 255,97
Pitkäaikainen koroton vieras pääoma	2 836 672,32	2 815 310,72
Lyhytaikainen korollinen vieras pääoma	10 301 246,85	11 493 232,04
Lyhytaikainen koroton vieras pääoma	20 863 339,68	15 938 174,80
	93 143 876,31	85 002 973,53
VASTATTAVAA	118 874 107,64	113 166 715,17

4. TILINPÄÄTÖKSEN LIITETIEDOT

Tilinpäätöksen laatimista koskevat liitetiedot

Arvostusperiaatteet ja –menetelmät sekä jaksotusperiaatteet ja –menetelmät

Jaksotusperiaatteet

Tulot ja menot on merkitty tuloslaskelmaan suoriteperusteen mukaisesti. Suoriteperusteesta poiketen verotulot on kirjattu niiden tilitysajankohdan mukaisesti ao. tilikaudelle.

Pysyvien vastaavien arvostus

Pysyvien vastaavien aineettomat ja aineelliset hyödykkeet on merkitty taseeseen hankintamenoon vähennettynä suunnitelman mukaisilla poistoilla ja investointimenoihin saaduilla rahoitusosuuksilla. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu ennalta laaditun poistosuunnitelman mukaisesti.

Kunnanhallituksen päätöksillä 3.5.2021 (§ 113) ja 13.12.2021 (§ 299) Ylämyllyn koulun Patteriston yksikön uudisrakennuksen ja ensikertaisen kalustamisen sekä Liperin koulukeskuksen peruskorjauksen yhteydessä tehdyn ensikertaisen kalustamisen poistoajat ovat pidemmät kuin poistosuunnitelmassa on esitetty. Päätös perustuu hyödykkeiden taloudellisen pitoajan arviointiin. Uudet poistoajat ovat kuitenkin kirjanpitolautakunnan kuntajaoston poistoja koskevan yleisohjeen reunaehtojen mukaiset.

Poistosuunnitelman mukaiset suunnitelmapoistojen laskentaperusteet on esitetty tuloslaskelman liitetiedoissa kohdassa suunnitelman mukaisten poistojen perusteet.

Sijoitusten arvostus

Pysyvien vastaavien sijoitukset on merkitty taseeseen hankintamenoon tai sitä alempaan arvoon. Arvostuksen perusteena on ollut hyödykkeen todennäköisesti tulevaisuudessa kerryttämä tulo tai sen arvon palvelutuotannossa.

Rahoitusomaisuuden arvostus

Saamiset on merkitty taseeseen nimellisarvoon tai sitä alempaan todennäköiseen arvoon.

Avustusten käsittely

Pysyvien vastaavien aineellisten hyödykkeiden hankintaan saadut rahoitusavustukset on merkitty ao. hyödykkeiden hankintamenojen vähennykseksi.

Tilinpäätöksen esittämistapaa koskevat liitetiedot

Tilikauden tietojen vertailussa edelliseen tilikauteen tulee ottaa huomioon, että vuoteen 2021 kohdistuva palkkaharmonisaatiokustannus 890 245 euroa on kirjattu olennaisen virheen oikaisuna *Edellisten tilikausien yli-/alijäämä* erään. Vuoteen 2022 kohdistuva palkkaharmonisaatiokustannus on 804 707 euroa ja se on kirjattu tulosvaikutteisesti vuodelle 2022.

Liperin kunnan tilinpäätöksessä on oikaistu Siun soten vuoteen 2021 kohdistuva palkkaharmonisaatiokustannus. Siun soten vuoden 2021 tilinpäätökseen ei ole sisällynyt pakollista varausta liittyen palkkaharmonisointikustannuksiin eikä Siun soten vuoden 2021 tilinpäätöksessä ole annettu mahdollisesta vastuusta liitetietoa. Näin ollen on tulkittu, että palkkaharmonisaation kustannukset eivät aiheuta kunnan kirjanpitoon tapahtumia. Palkkaharmonisaation kustannuksiin varautuminen on näin ollen puuttunut Liperin kunnan vuoden 2021 tilinpäätöksestä ja kirjanpidosta.

Liperin kunnan tilinpäätöksessä vuoden 2021 palkkaharmonisaatiota vastaava pakollinen varaus 890 245 euroa on kirjattu *Edellisten tilikausien yli-/alijäämä* erään. Siun soten alijäämän kirjausten perusteena on kirjanpitolausakunnan sekä kirjanpitolausakunnan hyvinvointialue – ja kuntajaoston ja sitä edeltäneen kuntajaoston yleisohjeet ja lausunnot. Kirjaustavan arvioinnissa keskeisenä perusteena on selvittää, onko kyseessä kirjanpidollisen arvion muutos vai aikaisempia kausia koskeva virheen oikaisu. Arvioinnin perusteella vuoden 2021 palkkaharmonisaatiota koskeva osuus on kirjattu virheen oikaisuna. Ohjeiden mukaan tilinpäätösperiaatteiden muutokset sekä aikaisempia tilikausia koskevien virheiden oikaisut tulee tehdä yksinomaan omaa pääomaa (Edellisten tilikausien voitto/tappio) oikaisemalla. Oikaisuja ei siten tehdä tulosvaikutteisesti vaan takautuvasti. Vuoden 2022 tilinpäätös antaa näin menetellen myös kuntalain edellyttämällä tavalla oikean ja riittävän kuvan kaupungin taloudesta ja etenkin tilikaudesta 2022, kun vuodelle 2022 ei ole kirjautunut aiemille vuosille kohdistuvia olennaisia menoja. Taseen vertailutietoja ja tunnuslukuja on muutettu vastaavasti. Korjausta ei ole kuitenkaan tehty vertailuvuoden tuloslaskelmaan.

Kirjanpitolausakunnan hyvinvointialue- ja kuntajaoston lausunnon mukaan sairaanhoitopiiriin ja erityishuolto-
piiriin kuntayhtymän vuoden 2022 saamisiin sisällytetään sellainen osuus alijäämän kattamisesta, johon jäsenkunnat ovat velvollisia voimaannapolain mukaisesti, mutta jota ei ole kyetty arvioimaan vuoden 2022 aikana eikä siksi ole maksettu. Jäsenkunnat kirjaavat osuuden velaksi vuodelle 2022. Liperin kunnan tilinpäätöksessä Siun sote -kuntayhtymän alijäämä on kirjattu palvelujen ostoihin ja siirtovelaksi lukuun ottamatta palkkaharmonisoinnin kustannuksia. Palkkaharmonisoinnin kustannuksiin on muodostettu pakolliset varaukset yllä kuvatun mukaisesti.

Konsernitilinpäätökset laatimista koskevat liitetiedot

Konsernitilinpäätöksen laatimisperiaatteet

Konsernitilinpäätöksen laajuus

Konsernitilinpäätökseen on yhdistetty kaikki tytäryhteisöt ja kuntayhtymät, joissa kunta on jäsenenä. Kunnan tytäryhteisön omistamat yhtiöt on yhdistetty suoraan kunnan konsernitaseeseen. Lisäksi konsernitilinpäätökseen on yhdistelty konserniyhteisöjen omistusosuutta vastaava määrä osakkuusyhteisöjen voitosta tai tappiosta sekä oman pääoman muutoksesta.

Liperin kunnan omistusosuus Liperin Linja-autoasema Oy:stä kasvoi 56,19 % osakekauppojen myötä.

Sisäiset liiketapahtumat ja sisäiset katteet

Konserniyhteisöjen keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty sekä konserniyhteisöjen ja kunnan omistamien kuntayhtymien keskinäiset tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat on vähennetty vähäisiä liiketapahtumia lukuun ottamatta. Olennaiset pysyviin vastaaviin sisältyvät sisäiset katteet on vähennetty. Kunnan kirjanpitoon tehty Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveystalvakuuista koskeva pakollinen varaus on eliminoitu.

Poistoero ja vapaaehtoiset varaukset

Konsernitaseessa vapaaehtoiset ja verotusperusteiset varaukset sekä poistoero on jaettu vapaaseen omaan pääomaan ja laskennalliseen verovelkaan. Jako on otettu huomioon omistuksen eliminoinnissa, vähemmistöosuuksien erottamisessa sekä osakkuusyhteisöjen yhdistelemissä.

Keskinäisen omistuksen eliminointi

Kunnan ja sen tytäryhteisöjen sekä kuntayhtymien keskinäinen omistus on eliminoitu.

Vähemmistöosuudet

Vähemmistöosuudet on erotettu konsernin yli- ja alijäämästä konsernituloslaskelmassa sekä konsernin omasta pääomasta konsernitaseessa.

Suunnitelmapoistojen oikaisu

Asunto-osakeyhtiöiden ja muiden keskinäisten kiinteistötytäryhteisöiden aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden poistot on oikaistu suunnitelman mukaisiksi. Jäännösarvojen ero on kirjattu konsernituloslaskelmassa tytäryhteisön poistojen oikaisuksi ja aikaisemmilte tilikausille kertynyt ero konsernitaseessa edellisten tilikausien yli- tai alijäämän oikaisuksi.

Osakkuusyhteisöt

Osakkuusyhteisöt on yhdistelty pääomaosuusmenetelmällä konsernitilinpäätökseen.

Tuloslaskelmaa koskevat liitetiedot

Liitetieto 6) Toimintatuotot tehtävääalueittain

	Konserni		Kunta	
	2022	2021	2022	2021
Keskushallintopalvelut	4 813 717,87	4 564 631,57	4 736 526,78	4 457 892,25
Hyvinvointipalvelut	2 153 934,82	1 563 881,59	1 801 473,87	1 267 508,21
Elinympäristöpalvelut	11 278 590,67	11 187 086,29	7 150 250,95	7 091 763,41
Sosiaali- ja terveyspalvelut	52 699 907,94	48 091 929,29	0,00	0,00
	70 946 151,30	65 407 528,74	13 688 251,60	12 817 163,87

Liitetieto 7) Verotulojen erittely

	Kunta	
	2022	2021
Kunnan verotulo	40 577 049,49	39 093 388,92
Kiinteistövero	3 001 561,15	2 683 346,11
Osuus yhteisöveron tuotosta	2 321 108,37	2 043 344,76
Verotulot yhteensä	45 899 719,01	43 820 079,79

Liitetieto 8) Valtionosuuksien erittely

	Kunta	
	2022	2021
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus	27 332 925,00	26 328 306,00
<i>Siitä: Verotuloihin perustuva valtionosuuksien tasaus</i>	9 639 876,00	9 263 076,00
Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituslain mukaiset valtionosuudet	-2 383 087,00	-2 591 253,00
Verotulomenetysten korvaus	6 966 812,00	5 943 252,00
Valtionosuudet yhteensä	31 916 650,00	29 680 305,00

Liitetieto 9) Palvelujen ostojen erittely

	Kunta	
	2022	2021
Asiakaspalvelujen ostot	48 768 723,13	43 173 010,99
Muiden palvelujen ostot	9 605 835,37	8 780 726,28
Kunnan palvelujen ostot yhteensä	58 374 558,50	51 953 737,27

Liitetieto 10) Valtuustoryhmille annetut tuet

Ei annettuja tukia.

Liitetieto 11) Selvitys suunnitelman mukaisten poistojen perusteista kunnan tilinpäätöksessä

Poistojen määrittämiseen on käytetty ennalta laadittua poistosuunnitelmaa. Suunnitelman mukaiset poistot on laskettu aineettomien ja aineellisten hyödykkeiden hankintamenosta arvioidun taloudellisen käyttöiän mukaan.

Poistosuunnitelmaa on muutettu kirjanpitolautakunnan kuntajaoksen yleisohjeen mukaisesti kunnanvaltuuston päätöksellä 21.12.2013. Uutta poistosuunnitelmaa on noudatettu 1.1.2013 jälkeen valmistuneissa ja hankituissa kohteissa. Aikaisempien vuosien investoinneissa käytetään kunnanvaltuuston 16.12.1996 hyväksymää ja 13.11.2006 muuttamaa poistosuunnitelmaa

Arvioidut poistoajat sekä poistomenetelmät 1.1.2013 alkaen

Pienet pysyvien vastaavien hankinnat, joiden hankintameno on alle 10.000 euroa, on kunnassa kirjattu vuosikuluksi.

Aineettomat hyödykkeet

Aineettomat oikeudet	5 vuotta	tasapoisto
Perustamis- ja järjestelymenot	3 vuotta	tasapoisto
Tutkimus- ja kehittämismenot	2 vuotta	tasapoisto
Konserniliikearvo	2 vuotta	tasapoisto
ATK-ohjelmistot	2 vuotta	tasapoisto
Muut pitkävaikutteiset menot	2 vuotta	tasapoisto
Investointiluontoiset haja-asutusalueen vesihuoltoavustukset ja osallistuminen valtion ylläpitämien teiden investointeihin	15 vuotta	tasapoisto

Rakennukset ja rakennelmat

Hallinto- ja laitosrakennukset	30 vuotta	tasapoisto
Tehdas- ja tuotantorakennukset	20 vuotta	tasapoisto
Asuinrakennukset	30 vuotta	tasapoisto
Talousrakennukset	10 vuotta	tasapoisto

Kiinteät rakenteet ja laitteet

Kadut, tiet, torit ja puistot	15 vuotta	tasapoisto
Sillat, laiturit ja uimalat	10 vuotta	tasapoisto
Muut maa- ja vesirakenteet	15 vuotta	tasapoisto
Vedenjakeluverkosto	30 vuotta	tasapoisto
Viemäriverkosto	30 vuotta	tasapoisto
Sähköjohdot, ulkovalaistuslaitteet	15 vuotta	tasapoisto
Puhelinverkot, keskusasema ja alakeskukset	10 vuotta	tasapoisto
Kaukolämpöverkko	20 vuotta	tasapoisto
Muut putki- ja kaapeliverkot	15 vuotta	tasapoisto
Sähkö-, vesi- yms. laitosten laitoskoneet ja laitteet	10 vuotta	tasapoisto
Kiinteät nosto- ja siirtolaitteet	15 vuotta	tasapoisto
Liikenteen ohjauslaitteet	10 vuotta	tasapoisto
Muut kiinteät koneet, laitteet ja rakennelmat	10 vuotta	tasapoisto

Koneet ja kalusto

Rautaiset alukset	15 vuotta	tasapoisto
Puiset alukset ja muut uivat työkonet	8 vuotta	tasapoisto
Muut kuljetusvälineet	4 vuotta	tasapoisto

Muut liikkuvat työkoneet	5 vuotta	tasapoisto
Muut raskaat koneet	10 vuotta	tasapoisto
Muut kevyet koneet	5 vuotta	tasapoisto
Sairaala-, terveydenhoito- yms. laitteet	5 vuotta	tasapoisto
ATK-laitteet	3 vuotta	tasapoisto
Kuljetusvälineet	4 vuotta	tasapoisto
Muut laitteet ja kalusto	3 vuotta	tasapoisto
Muut aineelliset hyödykkeet		
Luonnonvarat	käytön mukainen	käytön mukainen
Keskeneräiset hankinnat	ei poistoa	ei poistoa
Osakkeet ja osuudet	ei poistoa	ei poistoa

Liitetieto 12) Pakollisten varausten muutokset

	Konserni		Kunta	
	2022	2021	2022	2021
Eläkevaraus 1.1.	7 395,94	8 268,27		
Lisäys/vähennys	-747,02	-872,33		
Eläkevaraus 31.12.	6 648,92	7 395,94	0,00	0,00
Potilasvakuutusvaraus 1.1.	402 439,21	509 920,43		
Lisäys/vähennys	-95 261,82	-107 481,22		
Potilasvakuutusvaraus 31.12.	307 177,39	402 439,21	0,00	0,00
Palkkaharmonisointi 1.1.	0,00	0,00	0	
Lisäys/vähennys	1 530 097,87		1 694 952,00	
Palkkaharmonisointi 31.12.	1 530 097,87	0,00	1 694 952,00	0,00
Muut pakolliset varaukset 1.1.	358 160,66	351 900,00	1 432 964,26	1 240 000,00
Lisäys		8 160,66		1 082 964,26
Vähennys	-358 160,66	-1 900,00	-1 432 964,26	-890 000,00
Muut pakolliset varaukset 31.12.	0,00	358 160,66	0,00	1 432 964,26
Yhteensä	1 843 924,18	767 995,81	1 694 952,00	1 432 964,26

Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveystalvet kuntayhtymän (Siun sote) alijäämän kattamiseksi asiakaspalveluiden ostoihin ja pakollisiin varauksiin vuonna 2021 kirjattu 1.082.964,26 euroa on purettu tilikauden aikana. Uusi pakollinen varaus on tehty Siun soten vuoden 2022 palkkaharmonisaation kustannuksiin tulosvaikutteisesti vuodelle 2022 ja vuoden 2021 palkkaharmonisaation kustannuksiin oikaisemalla edellisten tilikausien voittovaroja. Vuoden 2022 aikana purettiin myös vuoden 2020 tilinpäätökseen tehty 350 000 euron pelastuslaitoksen varallaolokorvauksiin.

Liitetieto 13) Pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntivoitot ja –tappiot

	Konserni		Kunta	
	2022	2021	2022	2021
Muut toimintatuotot				
Maa- ja vesialueet	241 933,50	389 653,63	215 579,83	389 653,63
Osakkeet	23 016,91	44 746,07		1,92
Rakennukset	74 082,71		74 082,71	0,00
Koneet ja kalusto	9 574,36	4 888,31	8 631,67	0,00
Muut myyntivoitot	0,00			0,00
Luovutusvoitot yhteensä	348 607,48	439 288,01	298 294,21	389 655,55
Muut toimintakulut				
Osakkeet	0,00	0,10	0,00	0,00
Koneet ja kalusto	229,82	0,00	0,00	0,00
Muut myyntitappiot, Islab oikaisut	-3 218,71	330,32	0,00	0,00
Luovutustappiot yhteensä	-2 988,89	330,42	0,00	0,00

Pysyvien vastaavien hyödykkeiden myyntivoitot- ja tappiot

	Konserni		Kunta	
	2022	2021	2022	2021
Muut toimintatuotot				
Maa- ja vesialueet	241 933,50	389 653,63	215 579,83	389 653,63
Osakkeet	23 016,91	44 746,07		1,92
Rakennukset	74 082,71		74 082,71	0,00
Koneet ja kalusto	9 574,36	4 888,31	8 631,67	0,00
Muut myyntivoitot	0,00			0,00
Luovutusvoitot yhteensä	348 607,48	439 288,01	298 294,21	389 655,55
Muut toimintakulut				
Osakkeet	0,00	0,10	0,00	0,00
Koneet ja kalusto	229,82	0,00	0,00	0,00

Liitetieto 14) Satunnaisten tuottojen ja kulujen erittely

Ei satunnaisia tuottoja tai kuluja.

Liitetieto 15) Osinkotuottojen ja peruspääoman korkotuottojen erittely

	Kunta	
	2022	2021
P-K:n Sähkö Oy	145 978,54	94 718,90
P-K:n Energiaholding Oy	165 277,46	107 241,10
Kuntarahoitus Oyj	22 608,50	11 414,00
Metsäliitto Osuuskunta	1 233,00	1 233,00
	335 097,50	214 607,00

Liitetieto 16) Poistoeron muutokset

Ei verotussyistä tehtyä poistoeroa.

Tasetta koskevat liitetiedot

Taseen vastaavia koskevat liitetiedot

Liitetieto 17) Lainan liikkeeseen laskemisesta aiheutuneet kuluksi kirjaamattomat menot ja pääoma-alennukset

Ei ole.

TASETTA KOSKEVAT LIITETIEDOT

Taseen vastaavia koskevat liitetiedot

Liitetieto 18) Arvonkorotukset

	Konserni		Kunta	
	2022	2021	2022	2021
Maa-ja vesialueet				
Arvo 01.01.	48 747,19	48 747,19	0,00	0,00
Arvonkorotusten purku			0,00	0,00
Arvo 31.12.	48 747,19	48 747,19	0,00	0,00
Rakennukset				
Arvo 01.01.	78 554,31	95 125,32	0,00	0,00
Arvonkorotusten purku		16 571,01	0,00	0,00
Arvo 31.12.	78 554,31	78 554,31	0,00	0,00
Arvonkorotukset yhteensä	127 301,50	127 301,50	0,00	0,00

Liitetieto 19) Pysyvien vastaavien tase-eräkohtaiset tiedot

Aineettomat hyödykkeet

	Aineettomat oikeudet	Muut pitkävaikutteiset menot	Yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.	0,00	2 331 617,35	2 331 617,35
Lisäys tilikaudella	30 659,20	136 627,14	167 286,34
Rah.osuudet tilikaudella			0,00
Siirrot erien välillä			0,00
Vähennykset tilikaudella			0,00
Tilikauden poisto	-42,00	-391 660,21	-391 702,21
Arvonl. ja niiden pal.			0,00
Kirjanpitoarvo 31.12	30 617,20	2 076 584,28	2 107 201,48

Aineelliset hyödykkeet

	Maa-alueet	Rakennukset	Kiinteät rakenteet ja laitteet	Koneet ja kalusto	Muut ain. hyöd.	Ennakkomaks. Kesk.er.hank.	Yhteensä
Poistamaton hankintameno 1.1.	6 170 705,75	40 585 789,72	12 059 034,80	1 376 778,55	1 500,00	3 044 294,56	63 238 103,38
Lisäys tilikaudella	6 436,60	4 256 344,60	1 117 973,70	289 124,14		348 188,51	6 018 067,55
Rah.osuudet tilikaudella		0,00	-11 700,00			-150 018,93	-161 718,93
Siirrot erien välillä		3 044 294,56				-3 044 294,56	0,00
Vähennykset tilikaudella	-20 299,17	-75 917,29		-239,30			-96 455,76
Tilikauden poisto		-1 904 821,47	-1 128 652,93	-369 912,95			-3 403 387,35
Arvonl. ja niiden pal.		-57 905,80					-57 905,80
Kirjanpitoarvo 31.12	6 156 843,18	45 847 784,32	12 036 655,57	1 295 750,44	1 500,00	198 169,58	65 536 703,09

Pysyvien vastaavien sijoitukset

	Osakkeet tytäryhteisöt	Kuntayhtymäosuudet	Osakkeet osakkuus- ja muut yht.	Muut osakkeet ja osuudet	Saamiset konserniyhteisöt	Saamiset kuntayhtymät	Saamiset muut yhteisöt	Yhteensä
Hankintameno 1.1.	4 191 954,71	2 344 579,48	1 178 298,33	258 320,38	1 382 882,98	0,00	259 643,80	9 615 679,68
Lisäykset	2,00			31 532,90			4 800,00	36 334,90
Siirrot erien välillä								0,00
Vähennykset tilikaudella				-151,37			-11 570,00	-11 721,37
Arvonl. ja niiden pal.								0,00
Kirjanpitoarvo 31.12.	4 191 956,71	2 344 579,48	1 178 298,33	289 701,91	1 382 882,98	0,00	252 873,80	9 640 293,21

Liitetieto 20-22) Omistukset muissa yhteisöissä

Kuntakonsernin osuus						
	Y-tunnus	Konsernin omistus- osuus	Kunnan omistus- osuus	omasta pääomasta	vieraasta pääomasta	tilikauden voitosta/ tappiosta
Tytäryhteisöt						
Liperin Aluelämpö Oy	0451155-3	99,66 %	99,66 %	1 171 976,55	218 816,75	-5 591,23
Ktoy Liperin vuokratalot	0629793-3	100,00 %	100,00 %	2 606 930,14	7 073 991,70	-678,81
Lipertek Oy	2995790-6	100,00 %	100,00 %	107 888,44	100 350,88	10 489,01
Liperin Yrityskiinteistöt	2995791-4	100,00 %	100,00 %	2 118 038,90	414 294,97	71 643,92
Liperin linja-autoasema Oy	0370733-5	56,19 %	56,19 %	896 996,07	12 752,06	0,00
Tytäryhteisöt yhteensä				6 901 830,10	7 820 206,36	75 862,89
Kuntayhtymät						
P-K:n koulutuskuntayhtymä	0212371-7	3,80 %	3,80 %	3 173 810,61	347 957,99	2 721,92
P-K:n sairaanhoito- ja sos.palv.ky	2732095-2	6,35 %	6,35 %	2 115 207,27	12 036 465,31	1 031 651,01
Pohjois-Karjalan Maakuntaliitto	0927140-5	5,62 %	5,62 %	103 546,49	59 389,06	5 856,59
Kuntayhtymät yhteensä				5 392 564,37	12 443 812,36	1 040 229,52
Osakkuusyhteisöt						
Ktoy Liperin palvelukeskus	1761818-1	46,08 %	46,08 %	810 823,55	243 813,07	-29,91
As Oy Liperin Korsutie 1	2076444-6	27,10 %	0,00 %	140 682,96	46 922,01	-1,51
AsOy Liperin Jyrinlenkki 8	1926726-6	25,60 %	0,00 %	130 259,39	15,11	0,00
Osakkuusyhteisöt yhteensä				1 081 765,90	290 750,19	-31,43

Liitetieto 23) Saamisten erittely

	2022		2021	
	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset	Pitkäaikaiset	Lyhytaikaiset
Saamiset tytäryhteisöiltä				
Myyntisaamiset		9 315,84	0,00	9 808,23
Muut saamiset				
Muut siirtosaamiset		10 472,09		
Lainasaamiset	1 382 882,98		1 382 882,98	0,00
Yhteensä	1 382 882,98	19 787,93	1 382 882,98	9 808,23
Saamiset kuntayhtymiltä, joissa kunta jäsenenä				
Myyntisaamiset		193 948,42	0,00	232 738,02
Lainasaamiset			0,00	
Siirtosaamiset			0,00	
Yhteensä		193 948,42	0,00	232 738,02
Saamiset osakkuus- sekä muilta omistusyhteisöiltä				
Myyntisaamiset			0,00	0,00
Yhteensä			0,00	0,00
Saamiset yhteensä	1 382 882,98	213 736,35	1 382 882,98	242 546,25

Liitetieto 24) Siirtosaamisiin sisältyvät olennaiset erät

	Konserni		Kunta	
	2022	2021	2022	2021
Lyhytaikaiset siirtosaamiset				
Kela, korvaus työterveyshuollosta	329 462,28	304 534,64	126 000,00	120 000,00
Eu-tuet ja avustukset	86 998,14	113 227,47	56 000,00	73 571,39
Mela, korvaus lomituskust.	175 330,37	0,00	175 330,37	0,00
Ely-keskus, palkkatuki	93 856,10	104 800,25	93 856,10	104 800,25
Vaana/ Smartum/Palvelusetelit	1 293 116,36	1 863 623,85		
Tuet valtiolta	258 186,19	746 869,72	76 869,58	
Muut tulojäämät	1 681 527,56	717 181,54	203 557,62	146 773,31
Siirtosaamiset yhteensä	3 918 477,00	3 850 237,47	731 613,67	445 144,95

Taseen vastattavia koskevat liitetiedot

Liitetieto 25) Tase-eräkohtainen erittely oman pääoman lisäyksistä ja vähennyksistä sekä siirroista erien välillä tilikauden aikana

	Konserni		Kunta	
	2022	2021	2022	2021
Peruspääoma 1.1.	14 982 479,62	14 982 479,62	14 982 479,62	14 982 479,62
Peruspääoma 31.12.	14 982 479,62	14 982 479,62	14 982 479,62	14 982 479,62
Säätiöiden ja yhdistysten peruspääoma 1.1.	3 172,90	3 172,90	0,00	0,00
Lisäykset		0,00	0,00	0,00
Säätiöiden ja yhdistysten peruspääoma 31.12.	3 172,90	3 172,90	0,00	0,00
Arvonkorotusrahasto 1.1.	127 301,50	143 872,52	0,00	0,00
Vähennys		-16 571,01	0,00	0,00
Arvonkorotusrahasto 31.12.	127 301,50	127 301,52	0,00	0,00
Muut omat rahastot 1.1.	774 819,17	780 243,23	0,00	0,00
Siirrot rahastoon	61 316,94	40 526,12	0,00	0,00
Siirrot rahastosta	-1 276,37	-45 950,18	0,00	0,00
Muut omat rahastot 31.12.	834 859,74	774 819,17	0,00	0,00
Ed.tilikausien yli/alijäämä 1.1.	11 271 724,93	11 835 096,14	4 459 811,16	4 171 397,24
Muutokset		8 879,27		916 533,81
Edelliselle tilikaudelle kirjattu pakollinen varaus			-890 245,00	
Edellisen tilikauden tuloksen oikaisu, Siun-				
sote	-51 077,34			
Ed.tilikausien yli/alijäämä 31.12.	11 220 647,59	11 843 975,41	3 569 566,16	5 087 931,05
Tilikauden yli/alijäämä	-4 361 493,77	-572 250,48	-3 339 144,73	-628 119,89
Oma pääoma yhteensä	22 806 967,58	27 159 498,13	15 212 901,05	19 442 290,78

Liitetieto 26) Erittely poistoerosta

Ei verotussyistä tehtyä poistoeroa

Liitetieto 27) Pitkäaikaiset velat

	Kunta	
	2022	2021
Lainat rahoitus- ja vakuutuslaitoksilta	16 196 162,20	15 552 987,92
laitoksilta		
Lainat julkisyhteisöiltä	1 610 965,86	1 639 401,36
Yhteensä	17 807 128,06	17 192 389,28

Liitetieto 28) Joukkovelkakirjalainat

Alle vuoden kuluessa erääntyvät kuntatodistusslainat	2021	2020
	0,00	0,00
Joukkovelkakirjalainat yhteensä	0,00	0,00

Liitetieto 29) Erittely pakollisiin varauksiin merkityistä eristä

	Konserni		Kunta	
	2022	2021	2022	2021
Eläkevastuuvakuutus	6 648,92	7 395,94		
Muut pakolliset varaukset				
Potilasvakuutusvaraus	307 177,39	402 439,21		
Osuus kuntayhtymän alijäämästä		0,00		1 082 964,26
P-K:n pelastuslaitos		350 000,00		350 000,00
Palkkaharmonisointi	1 530 097,87	8 160,66	1 694 952,00	
Pakolliset varaukset yhteensä	1 843 924,18	767 995,81	1 694 952,00	1 432 964,26

Liitetieto 30) Vieras pääoma

	2022		2021	
	Pitkäaikainen	Lyhytaikainen	Pitkäaikainen	Lyhytaikainen
Velat tytäryhteisöille				
Ostovelat		241 714,10		64 507,74
Muut velat	19 062,00		19 062,00	
Siirtovelat				
Yhteensä	19 062,00	241 714,10	19 062,00	64 507,74
Velat kuntayhtymille, joissa kunta on jäsenenä				
Ostovelat		56 663,87		127 793,70
Siirtovelat		2 862 707,00		
Yhteensä	0,00	2 919 370,87	0,00	127 793,70
Velat osakkuus- ja muille omistusyhteisöille				
Ostovelat	0,00	6 114,71	0,00	7 078,48
Yhteensä	0,00	6 114,71	0,00	7 078,48
Vieras pääoma yhteensä	19 062,00	3 167 199,68	19 062,00	199 379,92

Liitetieto 31) Sekkilimiitti

Ei ole.

Liitetieto 32) Muut velat –erän jakautuminen liittymismaksuihin ja muihin velkoihin

Erä sisältää pelkästään liittymismaksuja.

Liitetieto 33) Siirtovelkoihin sisältyvät olennaiset erät

	Konserni		Kunta	
	2022	2021	2022	2021
Lyhytaikaiset siirtovelat				
Tuloennakot	944 400,01	569 510,76	898 628,15	502 174,02
Menojäämät				
Lomapalkkavelan ja henkilö- sivukulujen jaksotukset	6 507 856,74	5 921 984,78	2 645 234,03	2 432 580,33
Muut palkkojen ja sivukulujen jaksotukset	832 050,87	1 316 249,03	744 997,06	686 026,06
Korkojaksotukset	81 405,32	47 563,13	54 298,39	40 433,60
Kunnan osuus työmarkkinatuesta		108 371,67	82 882,34	108 371,67
Potilasvakuutukset	73 286,28	74 131,54		
Siunsojen alijäämä	2 681 045,57		2 862 707,00	
Siunsojen/palkkaharmonisaatio	1 587 393,88			
Muut menojäämät	1 512 574,22	827 665,68	261 694,69	177 854,21
Siirtovelat yhteensä	14 220 012,89	8 865 476,59	7 550 441,66	3 947 439,89

Vakuuksia, vastuusitoumuksia ja taseen ulkopuolisia järjestelyjä koskevat liitetiedot

Liitetieto 34) Velat, joiden vakuudeksi annettu kiinnityksiä kiinteistöihin

	Konserni		Kunta	
	2022	2021	2022	2021
Lainat vakuutus- ja rahoituslaitoksilta	5 050 738,84	5 752 361,45	0,00	0,00
Vakuudeksi annetut kiinnitykset	23 263 183,00	23 263 183,00		
Lainat julkisyhteisöiltä	13 289,65	14 447,43	0,00	0,00
Vakuudeksi annetut kiinnitykset	33 384,88	33 384,88		
Vakuudeksi annetut kiinnitykset yhteensä	23 296 567,88	23 296 567,88	0,00	0,00

Liitetieto 35) Omasta puolesta annetut vakuudet

Ei ole.

Liitetieto 36) Vakuudet, jotka on annettu samaan konserniin kuuluvien yhteisöjen puolesta

Ei ole.

Liitetieto 37) Muut kuin kohdissa 34-36 annetut vakuudet

Ei ole.

Liitetieto 38) Vuokravastuut

	Konserni		Kunta	
	2022	2021	2022	2021
Vuokravastuut yhteensä	4 003 425,72	3 763 783,50	553 846,41	1 072 344,09
* siitä seuraavalla tilikaudella maksettavat	1 762 524,78	1 744 843,77	297 321,79	641 540,10

Leasingvuokrasopimukseen ei sisälly olennaisia irtisanomis- ja lunastusehdon mukaisia vastuita.

Luottokorttivastuut

	Konserni		Kunta	
	2022	2021	2022	2021
Yrityskortit	8 918,60	8 149,88	6 923,27	6 890,19

Liitetieto 39-40) Vastuusitoumukset

	Konserni		Kunta	
	2022	2021	2022	2021
Takaukset samaan konserniin kuuluvien puolesta				
Alkuperäinen pääoma	3 481 545,66	3 481 545,66	3 481 545,66	3 481 545,66
Jäljellä oleva pääoma	1 691 441,71	1 988 935,00	1 691 441,71	1 988 935,00
Takaukset muiden puolesta				
Alkuperäinen pääoma	253 831,68	387 541,08	0,00	133 709,40
Jäljellä oleva pääoma	229 717,67	248 692,44	0,00	5 014,03

Vastuu Kuntien takauskeskuksen takausvastuista

	2022	2021
Kunnan osuus Kuntien takauskeskuksen takausvastuista 31.12.	90 688 436,00	80 800 211,00
Kunnan mahdollista vastuuta kattava osuus takauskeskuksen rahastosta 31.12.	52 444,00	55 549,00

Liitetieto 41 Muut taseen ulkopuoliset järjestelyt

	Konserni		Kunta	
	2022	2021	2022	2021
Arvonlisäveron palautusvastuu	523 339,74	405 265,11		0,00
Muut sopimukset	77 200,48	38 045,04		0,00
Maitoa Markkinoille -säätö	400 000,00	475 000,00	400 000,00	475 000,00
Kahviautomaatti, Patteriston yksikkö		8 928,00		8 928,00
Joensuun seudun Leader -ryhmä	223 600,00		223 600,00	
Pärnävaaran rullahiihtoradan asfaltointi	500 000,00		500 000,00	
Joensuun seudun pysäkkiselvitys	1 800,00		1 800,00	

Johdannaissopimukset

Pohjois-Karjalan sosiaali- ja terveyspalvelujen ky:llä on 32 koronvaihtosopimusta.

Sopimukset erääntyvät 20.4.2023- 14.12.2052

Nimellisarvo 12 672 199,73

Käypä arvo (pankin ilmoitus) -254 793,47

Siun soten aikaisiin palkkaharmonisaatiokustannuksiin on varauduttu yhteensä 1 694 952 euron pakollisilla varauksilla. Palkkaharmonisaatiota koskeva riita on keskeneräinen.

Voimaannpanolain § 20 mukaan erikoissairaanhoidon lain 7 §:ssä mainittujen sairaanhoitopiirien kuntayhtymät sekä kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain (519/1977) 6 §:n 1 momentissa tarkoitettujen erityishuoltopiirien siirretään varoineen ja velkoineen sekä sitoumuksineen hyvinvointialueille 1 päivänä tammi-kuuta 2023.

Ympäristöasioiden harkinnanvarainen esittäminen

Ei erillistä ympäristötilinpäätöstä. Ympäristöasioita on kuvattu luvussa 1.1.

Henkilöstöä, tilintarkastajan palkkiota ja intressitahotapahtumia koskevat liitetiedot

Liitetieto 42) Henkilöstön lukumäärä palvelualueittain

Henkilöstön lukumäärä 31.12.

	2022	2021
Keskushallintopalvelut	140	127
Hyvinvointipalvelut	382	329
Elinympäristöpalvelut	117	113
Yhteensä	639	569

Liitetieto 43) Henkilöstökulut

	2022	2021
Henkilöstökulut tuloslaskelman mukaan	24 699 326,39	22 895 165,56
Henkilöstökuluja aktivoitu aineettomiin ja aineellisiin hyödykkeisiin	30,26	14 419,19
Henkilöstökulut yhteensä	24 699 356,65	22 909 584,75

Liitetieto 44) Luottamushenkilön palkkioista perityt ja puolueelle tilitetyt luottamushenkilömaksut

	2022	2021
Liperin kokoomus	2 567,50	1 872,60
Kristillisdemokraatit, Liperi	474,76	634,70
Keskustapuolueen Liperin kunnallisjärjestö	3 968,46	5 008,89
Liperin sosiaalidemokraatit ry	5 551,22	4 907,24
Perussuomalaiset Liperi	1 414,40	852,50
Vihreät Pohjois-Karjala ry	515,50	0,00
Keskusta, Nurmeksien paikallisyhdistys	102,00	17,00
Savo-Karjalan Vihreät	0,00	422,00
Sosiaalidemokraatit, Ilomantsi ry	8,50	0,00
Tilitetyt luottamushenkilömaksut yhteensä	14 602,34	13 714,93

Liitetieto 45) Tilintarkastajan palkkiot

	2022	2021
BDO Auditor		
Tilintarkastuspalkkiot	7 864,48	8 764,00
Tarkastuslautakunnan sihteerin tehtävät	3 893,02	1 080,00
Muut palkkiot	750,00	9 975,00
Palkkiot yhteensä	12 507,50	19 819,00
KPMG OY AB		
Tilintarkastuspalkkiot		4 245,00
Tarkastuslautakunnan sihteerin tehtävät		1 599,00
Muut palkkiot		1 176,00
Palkkiot yhteensä		7 020,00

Liitetieto 46) Intressitahot

Intressitahoksi määritellään oikeushenkilö, joka on kunnan kanssa määräysvalta- tai osakkuussuhteessa. Lisäksi intressitahoksi katsotaan kunnanjohtaja, kunnanhallituksen jäsenet ja varajäsenet sekä johtavat vi-
ranhaltijat.

Kunnan ja intressitahojen välisten liiketoimien arvioimiseksi kaikki vuoden 2022 aikana kunnan intressita-
hoille maksetut suoritukset on käyty läpi ja todettu, että kunnan ja sen intressitahojen väliset liiketoimet pe-
rustuvat kilpailutuksiin tai markkinaehtoiisiin sopimuksiin luukuun ottamatta kilpailutettuihin rakennusurakoihin
sisältyviä lisätöitä. Lisätöitä käsitellään työmaakokouksissa ja niiden tilaukset hyväksyy tekninen johtaja.

Lisäksi kunnan ja Liperin Vuokratalot Oy:n väliset lainasopimukset eivät ole markkinaehtoisia. Kunta on anta-
nut kokonaan omistamalleen Liperin Vuokratalot Oy:lle lainoja yhteensä 1.382.882,98 €. Lainoista ei peritä
korkoa valtuuston päätöksen mukaisesti eikä niillä ole maksusuunnitelmaa. Lainoille ei ole saatu turvaavaa
vakuutta. Kyse on ennen kuntalain 2015 voimaantuloa annetuista lainoista. Kunnan kannalta lainoihin ei si-
sälly merkittävää taloudellista riskiä.

5. ERIYTETYT TILINPÄÄTÖKSET

Vesihuoltolaitoksen toimintakertomus

Yleistä

Liperin vesihuoltolaitos vastaa vesihuollon palvelujen järjestämisestä ja toimittamisesta toiminta-alueellaan. Vesihuoltolaitoksen toiminta-alue on vesihuoltolain 3 §:n 4 kohdassa tarkoitettu maantieteellinen alue, millä vesihuoltolaitos huolehtii vesihuollosta sen mukaan kuin vesihuoltolaissa (119/2001, voimaan 1.3.2001) ja laissa vesihuoltolain muuttamisesta (681/2014, voimaan 1.9.2014) määrätään.

Vesihuoltolaitoksen tehtävänä on toimittaa kuluttajien käyttöön mahdollisimman häiriöttömästi Sosiaali- ja terveysministeriön asetuksen 1352/2015 sekä sen osittaisen muutoksen 683/2017 mukaista talousveden laatuvaatimukset ja –tavoitteet täyttävää talousvettä sekä jäteveden vastaanotto ja poisjohtaminen ilman ympäristöhaittoja.

Vesihuoltolaitosta johtaa ja valvoo Liperin elinympäristölautakunta.

Organisaatio ja henkilöstö

Vesihuoltolaitos toimii elinympäristöpalvelujen tulosalueena. Operatiivinen organisaatio käsittää vesihuoltopäällikön, laitosvastaavan ja 4 laitosiestä. Vesihuoltopäällikkö toimii tulosalueen esimiehenä.

Vesihuoltolaitoksen toiminta-alue on jaettu Liperin kirkonkylän, Ylämyllyn ja Viinijärven toiminta-alueisiin. Liperin kunnan hallintosäännön mukaisesti elinympäristölautakunta hyväksyy ja tarvittaessa muuttaa vesihuoltolain 8 §:n mukaisen vesihuoltolaitoksen toiminta-alueen.

Vesilaitoskohteiden ympärivuorokautinen päivystys on hoidettu kaukovalvonnan ja Liperin Aluelämpö Oy:n päivystysorganisaation avulla.

Puhdasvesilaitos

Valvonta ja valvontatutkimusohjelma

Liperin vesihuoltolaitoksen valvontatutkimusohjelma on päivitetty vuosille 2022 – 2026 yhteistyössä laitoksen, terveydensuojeluviranomaisen ja ulkopuolisen asiantuntijan kesken. Ohjelma kattaa sekä Ylämyllyn ja Liperin että Viinijärven vesilaitokset. Ylämyllyn ja kirkonkylän laitokset ovat yhdessä EU –raportoitavia, koska Ylämyllyltä toimitetaan vettä myös kirkonkylän alueelle ja molemmille alueille toimitettavan talousveden määrä ylittää yhteensä 1 000 m³ päivässä. Tällöin terveydensuojeluviranomaisen on toimitettava aluehallintovirastolle valvontatutkimusten tulokset ko. vedenjakelu alueilta. Tulokset on toimitettava kutakin kalenterivuotta seuraavan kolmen kuukauden kuluessa. Aluehallintovirasto laatii tuloksista yhteenvetön ja toimittaa sen Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle, joka laatii kolmen vuoden välein kansallisen raportin Euroopan komissiolle toimitettavaksi.

Ohjelma tarkastetaan viiden vuoden välein ja muulloinkin, milloin sitä olosuhteiden muuttumisen vuoksi on pidettävä tarpeellisena. Valvontatutkimusohjelman laatimisen ja toteutuksen tavoitteena on turvata

talousveden käyttäjille sellainen vesi, mistä ei voi olla vaaraa terveydelle. Valvontatutkimusohjelman hyväksy osaltaan paikallinen terveystarkastusviranomainen.

Valvontatutkimusohjelman mukaiset näytteenotot tekee Pohjois-Karjalan Ympäristöterveyden terveystarkastaja. Verkostoveden näytteenottopisteinä toimivat valvontatutkimusohjelmassa määritellyt kohteet. Näytteenottopisteitä vaihdellaan, jotta näytteet kuvastaisivat koko verkoston veden laatua. Näytteet tutkitaan pääsääntöisesti Savo-Karjalan Ympäristötutkimus Oy:n Joensuun yksikön laboratorioissa, erityismäärittelyt muissa laboratorioissa, millä on niihin oikeus.

Mikäli näytteissä on mikrobiologiset laatuvaatimukset ylittäviä arvoja, uusintanäytteet otetaan välittömästi. Uusintanäytteet otetaan samasta näytteenottokohdasta kuin varsinaiset näytteet.

Veden laatu 2022

Terveystarkastaja on suorittanut sekä valvontanäytteiden että käyttötarkkailunäytteiden oton valvontatutkimusohjelman näytteenottosuunnitelman mukaisesti. Näytteenottoa on tarvittaessa täydennetty omana työnä tehdyillä vertailu- ja lisänäytteillä.

Kirkonkylän, Viinijärven ja Ylämyllyn verkostovesinäytteet täyttivät tutkittujen ominaisuuksien osalta talousvedelle asetetut laatuvaatimukset ja -tavoitteet lukuun ottamatta yhtä Ylämyllyn vesinäytettä missä nikkelpitoisuus ylitti laatuvaatimuksen. Lisäksi Viinijärvellä ylittyi yhden verkostonäytteen laatutavoite rauhan osalta.

Tutkimustulokset julkaistaan niitten valmistuttua Liperin kunnan kotisivuilla. Osa laitoksen henkilökunnasta osallistui maaliskuussa ELY-keskuksen ja P-K:n Ympäristöterveyden järjestämään näytteenottokoulutukseen.

Veden hankinta 2022

Vuoden 2022 aikana käytössä olivat kirkonkylän vedenottamo, Ylämyllyn molemmat vedenottamot, sekä vanhempi Jyrissä että v. 2003 käyttöönotettu lisävedenottamo sekä Viinijärven kaksi vedenottamoa.

Kirkonkylän vedenottamon kaivo 1 ei ollut käytössä koko vuonna pohjavedenpinnan tason ollessa edelleen liian korkealla kaivon pohjaan nähden. Kaivon 1:n tilalle pitäisi pyrkiä rakentamaan lähivuosina uusi siiviläputkikaivo. Uuden kaivon paikkaa selviteltiin jo alustavasti asentamalla alueelle uusi havaintoputki. Työtä jatkettaneen keväällä 2023.

Ylämyllyn vanhalla vedenottamolla tapahtui kaksi harmittavaa laiterikkoa. Näistä ensimmäinen vaati korjaustöiden takia lähes 4 viikon seisokin toukokuun lopun ja kesäkuun aikana. Jälkimmäinen laiterikko vaati taas n. 1,5 viikon seisokin heinäkuu-elokuun vaihteessa. Korjaustöiden aikana kaikki vesi Ylämyllyn verkostoalueelle pumpattiin Ylämyllyn lisävedenottamolta. Pitkälti näiden laiterikkojen takia käynnistettiin syksyllä 2022 suunnittelu Ylämyllyn vanhan vedenottamon korvaamisesta kokonaan uudella käsittelylaitoksella. Rakentamisen on tarkoitus käynnistyä jo v. 2023 aikana, sen jälkeen kun suunnitelma on valmis ja urakoitsija kilpailutuksen myötä valittu.

Verkosto

Käytössä olevan vesijohtoverkoston kokonaispituus oli vuoden 2022 lopussa n. 141 km. Uutta verkostoa rakennettiin Ylämyllyn Kononovinharjun urakka-alueelle n. 700 m, Karmikujalle 50 m ja Honkalammen palvelutalon vesihuoltoa varten 70 m. Palvelutaltoa palvelevan verkoston rakentamisessa varauduttiin myös tulevan kaava-alueen vesihuollon rakentamiseen. Kirkonkylän Koulutien vesijohdon saneerauksen yhteydessä uutta vesijohtoa rakennettiin n. 350 m ja vanhaa poistui käytöstä n. 250 m, mistä valurautaputken osuus oli n. 200 m.

Verkostopituudessa on mukana myös Puntarikoski – Sotkuma – Polvijärvi yhdysvesijohdon yhteisomistuksessa oleva Liperin puoleinen osuus n. 7 km. Kokonaispituudesta n. 92,8 % on muoviputkea ja loppuosa n. 7,2 % lähinnä valurauta- ja teräsputkea.

Jokaisessa kolmessa taajamassa on paineen ylläpitoon sekä paineenvaihtelujen tasaamiseksi ylävesisäiliöt eli vesitornit. Liperin kirkonkylän vesitornin tilavuus on n. 380 m³, Jyrissä sijaitsevan Ylämyllyn vesitornin tilavuus n. 350 m³ ja Viinijärven vesitornin tilavuus n. 400 m³.

Paineenkorotusasemia laitoksen verkostossa on kaksi kappaletta. Toinen sijaitsee Ylämyllyltä kirkonkylälle johtavassa linjassa Susiahossa ja toinen Viinijärvellä Ahonkylässä. Ahonkylän paineenkorotusaseman toiminnan käytännön seuranta on tapahtunut vesihuoltolaitoksen toimesta ja normaaleista käyttökustannuksista (sähkö ym.) vastaa sopimuksen mukaisesti Sulkaman vesiosuuskunta.

Vesijohtovuotoja ei vuoden aikana esiintynyt.

Käyttöveden liittymis-, käyttö- ja perusmaksut v. 2022

Liittymismaksujen määräytymisperusteet uusittiin vuodelle 2021. Lisäksi liittymismaksujen alv -käytäntö muuttui niin että liittymismaksut ovat 1.1.2021 alkaen arvonlisäverollisina siirtokelpoisia mutta eivät enää palautuskelpoisia kiinteistön vaihtaessa omistajaa. Liittymismaksut kirjautuvat muutoksen myötä vesilaitoksen käyttötalouteen tuloksi, kun ne aiemmin kirjattiin kunnan taseeseen velaksi.

Enintään kahden asunnon pientalojen (ml. vapaa-ajan kiinteistöt) liittymismaksu on jaettu kolmeen maksuluokkaan kiinteistön koon ja palvelun käytön perusteella

Toiminta-alueen ulkopuolisilta liittyjiltä liittymismaksun suuruus on 20 % normaalin taksan perusteella määräytyvän liittymismaksun suuruudesta. Liittyjälle jää itselleen kustannettavaksi kaikki laitoksen osoittamaan liitospaikkaan liittämistä aiheutuvat kustannukset.

Käyttöveden yksikköhinta oli 1,46 €/m³ alv 0%, 1,81 €/m³ sis. alv. ja perusmaksu 30,00 €/liittymä / vuosi, 37,20 €/liittymä / vuosi sis. alv. Toiminta-alueen ulkopuolisilla liittyjillä käyttömaksun suuruus on 2/3 osaa yllä mainitusta yksikköhinnasta.

Laskutettu käyttöveden määrä oli 451 958 m³ (v. 2021 476 667 m³).

Käyttötalous

Tulojen arviointi on onnistunut melko hyvin huolimatta siitä, että käyttöveden laskutettu määrä on pienentynyt. Määrän pienentyminen johtunee ainakin osittain siitä, että etätöitten määrä on koronan arkipäiväistymisen myötä vähentynyt. Tätä tulojen pienentymistä on kattanut perusmaksuihin tehty pieni korotus.

Menojen kasvua arvioidusta selittää erityisesti sähkön hinnan nousu muuttuneen maailmantilanteen takia. Veden käsittelyyn ja jakeluun käytettiin sähköä n. 375 000 kWh. Sähkön kustannus vaikutus oli n. 18 000 € arvioitua suurempi.

Viemärlaitos

Jätevesiviemäriverkoston kokonaispituus oli vuoden 2022 lopussa n. 163,92 km.

Viinijärven ja kirkonkylän alueiden jätevedet johdetaan siirtoviemäriinjoja pitkin Ylämyllyn tasausaltaalle, mistä ne pumpataan edelleen kahden pumppaamon kautta Ylämylly – Joensuu siirtoviemäriinjoa pitkin Joensuun Veden verkostoon. Liitoskohta sijaitsee Pilkon eritasoliittymän läheisyydessä.

Joensuun Veden verkostoon pumpattiin jätevettä 502 534 m³ (v. 2021 548 844 m³). Myös jäteveden määrässä näkyy käyttöveden kulutuksen pienentyminen. Ehkä myös edellistä vuotta vähäsateisempi sää heinäkuusta eteenpäin.

Kokonaismäärissä on mukana myös Liperin Härkinvaaran alueelta Polvijärven siirtoviemäriinjoa pitkin Kuhasalon puhdistamolle johdettava jätevesimäärä. Vesilaitos laskuttaa jätevedestä Härkinvaaran vesiosuuskuntaa.

Joensuun Vedelle maksettiin sopimuksen mukaisen laskutuksen perusteella käyttö- ja kunnossapito kustannuksina Kuhasalon puhdistamon ja yhteiskäytössä olevan verkoston osalta, mukaan lukien myös Polvijärven siirtoviemäriinjoan yhteiskäytön, keskimäärin 0,47 €/jätevesi m³ (v. 2021 0,36 €/jätevesi m³). Sopimuksen mukaiset investointiosuudet mukaan lukien kustannus oli 0,67 €/jätevesi m³ (v. 2021 0,45 €/jätevesi m³). Vuoden 2021 tasauslasku tuli tällä kertaa sen verran myöhässä, että sen kirjaaminen v. 2021 puolelle ei enää onnistunut. Tästä syystä v. 2022 kustannuksissa on mukana n. 30 000 € vuoden 2021 kustannuksia. Tämä näkyy myös suurempina yksikkökustannuksina jätevesikuutiota kohti etenkin, kun pumpattu määräkin on pudonnut.

Uutta viemäriverkostoa rakennettiin Ylämyllyn Kononovinharjun urakka-alueelle n. 700 m, Karmikujalle 50 m ja Honkalammen palvelutalon viemärihuoltoa varten n. 100 m. Palvelutaloa palvelevan verkoston rakentamisessa varauduttiin myös tulevan kaava-alueen viemärihuollon rakentamiseen.

Verkostopituudessa on mukana myös Puntarikoski – Sotkuma – Polvijärvi siirtoviemäriinjoan yhteisomistuksessa oleva Liperin puoleinen osuus n. 7 km. Jäteveden johtaminen – pumppaamot

Jätevedenpumppaamojen määrä pysyi entisellään.

Siirtoviemäri kirkonkylä-Ylämylly jvp2:lle uusittiin vuotamaan alkanut ”housuhaara”. Samalla uusittiin molempien pumppujen takaiskut ja sulkuventtiilit. Jätevedenpumppaamojen jo edellisenä vuonna aloitettua automaation modernisointia jatkettiin uusien kohteitten osalta. Työn kolmas ja viimeinen vaihe on ohjelmassa v. 2023.

Polvijärven siirtoviemäriinjoan käytön ja kunnossapidon hoitaa koko linjan osalta sopimuksen mukaisesti Joensuun Vesi ja laskuttaa Polvijärven, Kontiolahden ja Liperin kuntia jätevesimäärien suhteessa.

Liittymis-, käyttö- ja perusmaksut v. 2022

Liittymismaksun määräytymiseen perusteet ovat samat kuin käyttöveden osalta. Jäteveden yksikköhinta oli 2,46 €/m³ alv 0%, 3,05 €/m³ sis. alv. ja perusmaksu 42,00 € / liittymä / vuosi, 52,08 € / liittymä / vuosi sis. alv.

Laskutettava jäteveden määrä määräytyy vesimittarilla mitatun käyttöveden kulutuksen perusteella. Toiminta-alueen ulkopuolisilta liittyjillä käyttömaksun suuruus on 2/3 osaa edellä mainitusta yksikköhinnasta.

Laskutettu jäteveden määrä oli v. 2022 426 516 m³ (v. 2021 421 878 m³).

Käyttötalous

Tulojen ja menojen osalta pitkälti sama huomio kuin puhtasvesilaitoksen kohdalla. Lisäksi ennalta arvaamaton sähkön hinnan nousu näkyy vielä selkeämmin viemärlaitoksen puolella; arvioitua verrattuna lisäys on n. 28 000 €. Jos näitä ei olisi ollut niin menot olisivat selvästi jääneet alle TA2022 arvion.

Yksityiskohtaisempi vesihuoltolaitoksen vuoden 2022 toimintakertomus on käsitelty elinympäristölautakunnassa 14.2.2023 / § 26. Vesihuoltolaitoksen toiminnallisten tavoitteiden toteumat on raportoitu elinympäristöpalveluiden käyttötalousosiossa.

Vesihuoltolaitoksen tuloslaskelmaosion toteutumisvertailu

560 VESIHUOLTOLAITOS	TA2022	Ta- muutokset	TA2022M	Toteuma 2022	Poikkeama	Poikk-%
LIKEVAIHTO	1 752 930,00	0,00	1 752 930,00	1 755 448,62	2 518,62	0,14%
LIIKETOIMINNAN MUUT TUOTOT	2 250,00	0,00	2 250,00	2 500,01	250,01	11,11%
MUUT TUET JA AVUSTUKSET	0,00	0,00	0,00	93,04	93,04	
MATERIAALIT JA PALVELUT	-750 682,00	0,00	-750 682,00	-798 568,43	-47 886,43	-6,38%
AINEET, TARVIKKEET JA TAVARAT	-212 300,00	0,00	-212 300,00	-244 855,33	-32 555,33	-15,33%
OSTOT TILIKAUDEN AIKANA	-212 300,00	0,00	-212 300,00	-244 855,33	-32 555,33	-15,33%
PALVELUJEN OSTOT	-538 382,00	0,00	-538 382,00	-553 713,10	-15 331,10	-2,85%
HENKILÖSTÖKULUT	-296 510,00	0,00	-296 510,00	-305 307,58	-8 797,58	-2,97%
PALKAT JA PALKKIOT	-231 976,00	0,00	-231 976,00	-240 162,14	-8 186,14	-3,53%
HENKILÖSIVUKULUT	-64 534,00	0,00	-64 534,00	-65 145,44	-611,44	-0,95%
ELÄKEKULUT	-55 208,00	0,00	-55 208,00	-55 905,41	-697,41	-1,26%
MUUT HENKILÖSIVUKULUT	-9 326,00	0,00	-9 326,00	-9 240,03	85,97	0,92%
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	-573 776,00	0,00	-573 776,00	-568 066,37	5 709,63	1,0%
SUUNNITELMAN MUKAISET POIS- TOT	-573 776,00	0,00	-573 776,00	-568 066,37	5 709,63	1,0%
LIIKETOIMINNAN MUUT KULUT	-12 346,00	0,00	-12 346,00	-12 476,64	-130,64	-1,06%
 LIIKEYLIJÄÄMÄ (-ALIJÄÄMÄ) YHTEENSÄ	 121 866,00	 0,00	 121 866,00	 73 622,65	 -48 243,35	 -39,59%
 RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT	 0,00	 0,00	 0,00	 768,08	 768,08	
MUUT RAHOITUSTUOTOT	0,00	0,00	0,00	768,08	768,08	
 YLIJÄÄMÄ(ALIJÄ)ENN.SATUNN.ERIÄ	 121 866,00	 0,00	 121 866,00	 74 390,73	 -47 475,27	 -38,96%
 TILIKAUDEN YLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	 121 866,00	 0,00	 121 866,00	 74 390,73	 -47 475,27	 -38,96%

Vesihuoltolaitoksen rahoituslaskelmaosion toteutumisvertailu

	TA2022	Ta- muutokset	TA2022M	Toteutuma	Poikkeama	Poikk-%
TOIMINNAN RAHAVIRTA						
LIKEYLIJÄÄMÄ (ALIJÄÄMÄ)	121 866,00	0,00	121 866,00	73 622,65	-48 243,35	-39,59%
POISTOT JA ARVONALENTUMISET	573 776,00	0,00	573 776,00	568 066,37	-5 709,63	-1,0%
RAHOITUSTUOTOT JA -KULUT	0,00	0,00	0,00	768,08	768,08	
	695 642,00	0,00	695 642,00	642 457,10	-53 184,90	-7,65%
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA						
INVESTOINTIMENOT	-620 000,00	90 000,00	-530 000,00	-425 655,26	104 344,74	19,69%
	-620 000,00	90 000,00	-530 000,00	-425 655,26	104 344,74	19,69%
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHA- VIRTA	75 642,00	90 000,00	165 642,00	216 801,84	51 159,84	30,89%
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA						
MUUT MAKSUVALMIUDEN MUUTOK- SET						
SAAMISTEN MUUTOS KUN- NALTA/KY:LTÄ	0,00	0,00	0,00	-342 867,48	-342 867,48	
SAAMISTEN MUUTOS MUILTA	0,00	0,00	0,00	42 543,94	42 543,94	
KOROTTOMIEN VELKOJEN MUU- TOS KUNNALTA/KY:LTÄ	0,00	0,00	0,00	-53 595,91	-53 595,91	
KOROTTOMIEN VELKOJEN MUU- TOS MUILTA	0,00	0,00	0,00	137 117,61	137 117,61	
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA	0,00	0,00	0,00	-216 801,84	-216 801,84	
RAHAVAROJEN MUUTOS	75 642,00	90 000,00	165 642,00	0,00	-165 642,00	-100,0%

Vesihuoltolaitoksen tuloslaskelma 31.12.2022

	31.12.2022		31.12.2021	
Liikevaihto		1 755 448,62		1 812 389,53
Liiketoiminnan muut tuotot		2 500,01		2 956,16
Muut tuet ja avustukset		93,04		64,44
Materiaalit ja palvelut				
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-244 855,33		-212 474,92	
Palvelujen ostot	<u>-553 713,10</u>	-798 568,43	<u>-515 832,30</u>	-728 307,22
Henkilöstökulut				
Palkat ja palkkiot	-240 162,14		-255 365,90	
Henkilöstösivukulut				
Eläkekulut	-55 905,41		-56 928,11	
Muut henkilösivukulut	<u>-9 240,03</u>	-305 307,58	<u>-10 552,76</u>	-322 846,77
Poistot ja arvonalentumiset				
Suunnitelman mukaiset poistot		-568 066,37		-572 955,75
Liiketoiminnan muut kulut		-12 476,64		-17 780,63
Liikelylijäämä -(alijäämä)		73 622,65		173 519,76
Rahoitustuotot ja -kulut				
Muut rahoitustuotot		768,08		809,60
Ylijäämä/alijäämä ennen satunnaisia eriä		74 390,73		174 329,36
Ylijäämä/alijäämä ennen varauksia		74 390,73		174 329,36
Tilikauden ylijäämä/alijäämä		<u>74 390,73</u>		<u>174 329,36</u>

Vesihuoltolaitoksen tase 31.12.2022**VASTAAVAA**

	31.12.202		31.12.2021
PYSYVÄT VASTAAVAT			
Aineettomat hyödykkeet			
Muut pitkävaikutteiset menot	763 272,98	755 505,34	755 505,34
Aineelliset hyödykkeet			
Maa- ja vesialueet	99 184,74	99 184,74	
Rakennukset	1 163 154,83	1 218 240,78	
Kiinteät rakenteet ja laitteet	5 643 170,23	5 780 381,36	
Koneet ja kalusto	1 733,98	10 241,20	7 108 048,08
Keskeneräiset hankinnat	50 625,55	6 957 869,33	
Pysyvät vastaavat yhteensä	<u>7 721 142,31</u>		<u>7 863 553,42</u>
VAIHTUVAT VASTAAVAT			
Saamiset			
Lyhytaikaiset saamiset			
Myyntisaamiset	232 252,05	260 492,25	
Muut saamiset	0,00	13 743,58	
Muut saamiset kunnalta	992 214,85	649 347,37	
Siirtosaamiset	0,00	560,16	924 143,36
Vaihtuvat vastaavat yhteensä	<u>1 224 466,90</u>		<u>924 143,36</u>
VASTAAVAA	<u><u>8 945 609,21</u></u>		<u><u>8 787 696,78</u></u>

VASTATTAVAA

OMA PÄÄOMA

Peruspääoma	6 372 549,92		6 372 549,92	
Edellisten tilikausien yli-/alijäämä	-243 504,76		-417 834,12	
Tilikauden yli-/alijäämä	74 390,73		174 329,36	
Oma pääoma yhteensä		6 203 435,89		6 129 045,16

VIERAS PÄÄOMA

Pitkäaikainen				
Liittymismaksut		2 396 417,02		2 396 417,02
Lyhytaikainen				
Ostovelat	255 326,03		116 572,31	
Muut velat	27 897,61		84 050,08	
Siirtovelat	62 532,66	345 756,30	61 612,21	262 234,60
Vieras pääoma yhteensä		2 742 173,32		2 658 651,62
VASTATTAVAA		<u>8 945 609,21</u>		<u>8 787 696,78</u>

Taseyksikön kirjauksissa ei ole käytetty Rahoihin ja pankkisaamisiin kuuluvaa yhdystiliä, vaan kunnan ja taseyksikön välisissä kirjauksissa on käytetty tilejä Muut saamiset/velat kunnalta.

Vesihuoltolaitoksen rahoituslaskelma 31.12.2022

	31.12.2022		31.12.2021
TOIMINNAN RAHAVIRTA			
Liikeliikettä	73 622,65		173 519,76
Poistot ja arvonalentumiset	568 066,37		572 955,75
Rahoitustuotot ja -kulut	768,08	642 457,10	809,60
			747 285,11
INVESTOINTIEN RAHAVIRTA			
Investointimenot	-425 655,26		-353 578,56
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA		216 801,84	393 706,55
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA			
Muut maksuvalmiuden muutokset			
Saamisten muutos	-300 323,54		-324 002,90
Korottomien velkojen muutos	83 521,70	-216 801,84	-69 703,65
			-393 706,55
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA		-216 801,84	-393 706,55
VAIKUTUS KUNNAN KASSAVAROIHIIN		<u>0,00</u>	<u>0,00</u>

Taseyksikön kirjauksissa ei ole käytetty Rahoihin ja pankkisaamisiin kuuluvaa yhdystiliä, vaan kunnan ja taseyksikön välisissä kirjauksissa on käytetty tilejä Muut saamiset/velat kunnalta.

Muut eriytetyt laskelmat

Kilpailulain 30 d §:n edellyttämät tuloslaskelmat toiminnasta, joka tapahtuu kilpailutilanteessa markkinoilla.

Ravitsemuspalveluihin on eriytetty kahden toimipisteen ulkoinen myynti. Tuotot ja kulut on kohdistettu aiheuttamisperiaatteen mukaan.

Laitoshuoltopalveluilla on oma kustannuspaikkansa, jolle tuotot ja kulut on kohdistettu aiheuttamisperiaatteen mukaan.

RAVITSEMUSPALVELUT	2022	2021
Liikevaihto	970 431,19	992 871,91
Liiketoiminnan muut tuotot	8 650,67	18,55
Muut tuet ja avustukset	251,00	1 546,81
Materiaalit ja palvelut	-435 553,38	-424 503,34
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-358 181,93	-338 540,46
Ostot tilikauden aikana	-358 181,93	-338 526,70
Palvelujen ostot	-77 371,45	-85 976,64
Henkilöstökulut	-468 393,07	-497 763,71
Palkat ja palkkiot	-370 042,11	-394 684,68
Henkilösivukulut	-98 350,96	-103 079,03
Eläkekulut	-83 693,59	-86 487,58
Muut henkilösivukulut	-14 657,37	-16 591,45
Poistot ja arvonalentumiset	-20 499,55	-20 273,91
Suunnitelman mukaiset poistot	-20 499,55	-20 273,91
Liiketoiminnan muut kulut	-145 149,01	-142 181,88
Liikeylijäämä (-alijäämä)	-90 262,15	-90 285,57
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	-90 262,15	-90 285,57
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	-90 262,15	-90 285,57
Tilikauden ylijäämä(alijäämä)	-90 262,15	-90 285,57

LAITOSHUOLTOPALVELUT

	2022	2021
Liikevaihto	556 242,69	546 459,58
Liiketoiminnan muut tuotot	320,00	680,00
Muut tuet ja avustukset	145,82	115,31
Materiaalit ja palvelut	-57 401,69	-72 556,57
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-29 839,90	-41 262,51
Ostot tilikauden aikana	-29 839,90	-41 262,51
Palvelujen ostot	-27 561,79	-31 294,06
Henkilöstökulut	-475 548,58	-472 756,24
Palkat ja palkkiot	-389 537,75	-390 003,60
Henkilösivukulut	-86 010,83	-82 752,64
Eläkekulut	-70 247,98	-66 574,72
Muut henkilösivukulut	-15 762,85	-16 177,92
Liiketoiminnan muut kulut	0,00	-180,00
Liikeylijäämä (-alijäämä)	23 758,24	1 762,08
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	23 758,24	1 762,08
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	23 758,24	1 762,08
Tilikauden ylijäämä(alijäämä)	23 758,24	1 762,08

METSÄN MYYNTI

Liikevaihto	253 426,41	198 504,27
Liiketoiminnan muut tuotot	218 037,56	392 314,43
Muut tuet ja avustukset	0,99	0,28
Materiaalit ja palvelut	-50 724,14	-55 515,60
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-250,00	-555,30
Ostot tilikauden aikana	-250,00	-555,30
Palvelujen ostot	-50 474,14	-54 960,30
Henkilöstökulut	-1 121,18	-2 502,46
Palkat ja palkkiot	-1 080,00	-2 400,00
Henkilösivukulut	-41,18	-102,46
Muut henkilösivukulut	-41,18	-102,46
Liiketoiminnan muut kulut	-2 984,71	-2 372,38
Liikeylijäämä (-alijäämä)	416 634,93	530 428,54
Ylijäämä (alijäämä) ennen satunnaisia eriä	416 634,93	530 428,54
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	416 634,93	530 428,54
Tilikauden ylijäämä(alijäämä)	416 634,93	530 428,54

6. ALLEKIRJOITUKSET JA MERKINNÄT

TILINPÄÄTÖKSEN PÄIVÄYS JA ALLEKIRJOITUS

LIPERISSÄ 27.3.2023

LIPERIN KUNNANHALLITUS

_____
Rissanen Sanna

_____
Tolvanen Mauri

_____
Karttunen Tero

_____
Kaskiniemi Mikko

_____
Kontkanen Heikki

_____
Koppinen Kirsi

_____
Kuittinen Tero

_____
Pakarinen Tuula

_____
Tikka Tiina

_____
Mikkanen Hannele

TILINTARKASTUSMERKINTÄ

Suoritetusta tilintarkastuksesta on tänään annettu kertomus.

LIPERISSÄ ___ / ___ 2023

BDO Audiator Oy

_____
Lilja Koskelo
JHT, HT

7. TILINPÄÄTÖSTÄ VARMENTAVAT ASIAKIRJAT

Tilinpäätöstä varmentavat asiakirjat

Tositelajit		2022	
Id	Nimitys		
ALKUSA	Alkusaldot	1 001	1 999
BUD	Talousarvio	2 001	2 999
LBUD	Lisämääräraha/talousarviomuutos	3 001	3 999
MUIST1	Muistio, ulkoinen, Raindance	10 001	13 999
MUIST2	Tileistäpoistot	14 001	14 999
MUIRO2	Muistio, ulkoinen, Rondo	15 001	19 999
MUISIS	Muistio, sisäinen Raindance	20 001	24 999
MUIRS2	Muistio, sisäinen Rondo	25 001	29 999
IRTAIN	Irtaimisto	33 001	33 999
KOMTOS	Käyttöomaisuus	34 001	34 999
KOMMUI	Käyttöomaisuusmuistiot	39 001	39 999
SISRON	Sisäiset laskut, Rondo	40 001	44 999
ZBF	Budjetointositteet	96 000	96 999
PANKKI	Pankin tiliote	101 001	109 999
PALKAT	Palkat	100 001	100 999
OSTOT	Ostolaskut Rondosta	8 000 001	8 299 999
OMAKSU	Ostomaksut	8 990 001	8 999 999
YMRMAN/MRPMAN	Manuaalisuoritukset	5 110 001	5 199 999
YMRVII/MPRVII	Viitesuoritukset	5 210 001	5 299 999
YMRHYV/MRPHYV	Hyvityslaskujen kuittaus	5 310 001	5 399 999
YMRK/MRPK	Tileistä poisto	5 410 001	5 499 999
YMR10/MRP10	Laskulaji 10	10 000 001	10 999 999
YMR11/MRP11	Laskulaji 11	11 000 001	11 999 999
YMR13/MRP13	Laskulaji 13	13 000 001	13 999 999
YMR14/MRP14	Laskulaji 14	14 000 001	14 999 999
YMR15/MRP15	Laskulaji 15	15 000 001	15 999 999
YMR20/MRP20	Laskulaji 20	20 000 001	20 999 999
YMR21/MRP21	Laskulaji 21	21 000 001	21 999 999
YMR22/MRP22	Laskulaji 22	22 000 001	22 999 999
YMR23/MRP23	Laskulaji 23	23 000 001	23 999 999
YMR26/MRP26	Laskulaji 26	26 000 001	26 999 999
YMR27/MRP27	Laskulaji 27	27 000 001	27 999 999
YMR28/MRP28	Laskulaji 28	28 000 001	28 999 999
YMR29/MRP29	Laskulaji 29	29 000 001	29 999 999
YMR30/MRP30	Laskulaji 30	30 000 001	30 999 999
YMR32/MRP32	Laskulaji 32	32 000 001	32 999 999
YMR44/MRP44	Laskulaji 44	44 000 001	44 999 999
YMR54/MRP54	Laskulaji 54	54 000 001	54 999 999
YMR72/MRP72	Laskulaji 72	72 000 001	72 999 999
YMR75/MRP75	Laskulaji 75	75 000 001	75 999 999
YMR77/MRP77	Laskulaji 77	77 000 001	77 999 999
KLALKU	Konsernin alkusaldot	99 910 001	99 919 999

KLTOT	Konsernin tytär/ky	99 920 001	99 929 999
KLKIRJ	Konsernikirjaukset	99 930 001	99 939 999
KASSA2	Kassa 2	112 001	119 999
LTOS	Liitetietotositteet	1	46

Selvitys käytetyistä kirjanpito- ja niiden säilytyksestä

TASEKIRJA	Pysyvästi nidottuna
PÄIVÄ- JA PÄÄKIRJAT	10 vuotta sähköisenä
TASE-ERITTELYT	Pysyvästi irtolehdet mapitettuna
TILIPUITTEET	Pysyvästi sidottuna
TILITOSITTEET	10 vuotta irtolehdet mapitettuna tai sähköisenä